ARTHUR SCHNİTZLER'İN HİKÂYELERİNDEN SEÇMELER

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

ARTHUR SCHNİTZLER'İN HİKÂYELERİNDEN SEÇMELER

Çeviren
Doç. Dr. SEMAHAT YÜKSEL

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YAYINLARI

ARTHUR SCHNITZLER'İN HİKÂYELERİNDEN SEÇMELER

Çeviren :
Doç. Dr. SEMAHAT YÜKSEL

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI : 550
TERCÜME ESERLER DİZİSİ : 29

Onay : 7/3/1983 gün ve 831.0-220 sayı.
Birinci baskı, Mayıs 1983
Baskı sayısı : 10.000
Başbakanlık Basımevi — ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
Arkadaşım İpsilon	13
Prens'in Ziyâreti	28
Öteki	34
Servet	42
Oğul	81
Ölmek	91
Çiçekler	187
Ölüler Susarlar	197
Bir Saat Daha	218
Teğmen Gustl	226
Kör Geronimo ve Kardeşi	259

ÖNSÖZ

Arthur Schnitzler, 15 Mayıs 1862'de Viyana'da dünyaya geldi. Babası doktordu; o da, tıp tahsil etti. Bir müddet pratisyen hekim olarak çalıştı; daha sonra sinir hastalıkları üzerinde ihtisas yaptı. Sahne eserlerinin kazandığı başarı üzerine hayatını yazar olarak kazanma yolunu tuttu.

21 Ekim 1931'de Viyana'da öldü.

«Fischer Taschenbuch Verlag» tarafından çıkarılan 8 ciltlik «Arthur Schnitzler; *Das dramatische Werk*» (1) isimli seride otuz iki sahne eseri; «Arthur Schnitzler; *Das erzählerische Werk*» (2) isimli 7 ciltlik dizide ise, yazarın elli sekiz adet değişik hacim ve türde nesir eseri toplanmış bulunmaktadır.

Schnitzler'in ölümünden sonra ele geçen taslaklar ve tamamlanmamış eserleri ise, Reinhard Urbach tarafından «*Entworfenes und Verworfenes*» (3) başlığıyla ayrı bir kitapta toplanmış ve aynı yayınevi tarafından neşredilmiştir.

Yukarıda adı verilen nesirler dizisinin 1. cildinden «Arkadaşım İpsilon», «Prens'in Ziyareti», «Öteki», «Servet», «Oğul», «Ölmek» ve «Çiçekler» ile, 2. ciltten «Ölüler Susarlar», «Bir Saat Daha», «Teğmen Gustl» «Kör Geronimo ve Kardeşi» başlıklı novellerini dilimize çevirmiş bulunuyoruz.

Nesir dizisinin «Sonsöz»ünde, eserlerin sıralamasının, üzerindeki çalışmaların tamamen bittiği tarihlere göre kronolojik olarak yapıldığı ifade edilmekte ve yazarın çalışma tarzını gösteren şu bilgiler verilmektedir :

İlk ilham, çok kere sinde, birkaç satırlık kısa bir not olarak tutulmuştur. Sonra bu fikrin ilk işlenmiş şekli, ilk deneme (önceleri kendi el-

(1) Arthur Schnitzler, **Das dramatische Werk.** In 8 Bde. Frankfut a. Main 1977.

(2) Arthur Schnitzler, **Das erzählerische Werk.** In 7 Bde. Frankfurt a. Main 1977.

(3) Reinhard Urbach, **Entworfenes und Verworfenes.** Frankfurt a. Main 1977.

yazısı ile, daha sonraları ise sekretere yazdırılarak; ama hepsinde tam tarih verilerek) bir kenara bırakılır. Ancak bir müddet sonra, çoğunda bu ara birkaç yıl sürmüştür, ilk nüsha yeniden ele alınıp üzerinde güçlükle okunabilen pek çok düzeltmeler yapılır. Üzerinde çalışılmış bu yeni nüsha, tekrar kaleme alınır veya dikte ettirilir. Buna göre bir eserin tamamlanması uzun seneler sürdüğü gibi, köklü değişmelere de uğrayabilmektedir. Buna tipik bir örnek olarak «Abenteuernovelle» gösterilebilir. Konusu, ilk defa, 1902 yılında beş perdelik, şiir-dram türünde bir taslak olarak kaydedilmiştir. 1909, 1911 ve 1913 yıllarında tekrar tekrar ele alınıp işlenmiş ve nihayet 1925 yılında nesir şeklindeki ilk nüsha tespit edilmiştir. Tercümelerimizde esas aldığımız dizinin 6. cildinde yer alan «Abenteuernovelle» ise, yazarın 1928 yılının ilk aylarında dikte ettirdiği fragman şeklidir.

Diğer bir örnek olarak da «Der Sohn» isimli noveli verilebilir. İlk defa 1892'de yayınlanmış olan bu eser, bundan ancak kırk sene sonra neşredilen «*Therese*» adlı romanın bir ön çalışması şeklindedir.

«Leutnant Gustl» adlı, türünde yenilik getirmiş olan monolog noveli ise, beş gün (13 - 17 Temmuz 1900) gibi kısa bir müddette ortaya çıkan tek istisnadır.

Bütün yazılarına ait taslakları ve ön çalışmaları büyük bir titizlikle muhafaza etmiş olan Schnitzler, eserleri ile ilgili vasiyetnamesinde, bu şekilde çalışmasını «en azından yaratıcılığın fizyolojisine (patolojisine de!) fayda bakımından enteresan olur» düşüncesiyle yaptığını kaydetmiştir.

Titizlikle ve dikkatle yapılan türlü «değişmeler» den sonra neşre hazır hale geldiğini öğrendiğimiz Schnitzler'in eserlerindeki ana konu da, insanın his ve düşünce dünyasındaki son tanımayan «değişmeler» dir, denebilir.

Doktor Schnitzler, insanların ruh dünyasında kendini gösteren patolojik halleri tedavi etmek yerine, insanların iç âlemlerinin fizyolojisini ve patolojisini, **k e l i m e l e r l e** kâğıt üzerine dökmeyi tercih etmiş gibidir.

Schnitzler'in yaşadığı 19. yüzyıl sonlarında ruh hekimliği, Sigmund Freud ile, «şuurdışı», «şuuraltı» ve «içgüdü» gibi terimlerle yeni boyutlar kazanma yolundadır. İnsanın mukaddes bir şahsî sır olarak hep saklayıp geldiği «iç dünyası», artık ilmî araştırmalara konu olmaktadır.

Yine aynı yıllarda Ernst Mach, Richard Avenarius gibi filozoflar, ilimden metafizik ilavelerin çıkarılması fikrini savunmuşlar, ilimde doğ-

ru metodun «sade açıklamalar» yolu olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ernst Mach'ın «*Hislerin Analizi*» isimli önemli eserinin neşri de, bu yıllara rastlamaktadır.

İlim sahasındaki bu gelişmeler, devrin edebiyatına da tesir etmiş, yazarların ve bilhassa mesleği dolayısıyla tıptaki gelişmeleri yakından takip eden Schnitzler'in, çevresine ve insanlara bakış açısını çizen faktörlerden biri olmuştur. Herşeyi içinden geldiği gibi ifade etmek veya herşeyin bütününe ve aslına sadık kalarak olduğu gibi anlatma tekniğinden sonra, bu devir edebiyatında, psikolojik problemlerden hareket ederek, bunları dikkatle gözleyip bütün inceliğiyle anlatmaya çalışan yeni bir anlatım tekniği doğmuştur. İnsanın iç dünyasındaki bir «anlık» tesadüfî veya geçici bir durumu anlatmaya en uygun tür olarak da, bu devir edebiyatında, nesirde «novel», sahne için ise, tek perdelik «şiir - dram»lar tercih edilmişlerdir.

Böylece de, sanat için yazmak veya belli bir sanat anlayışına ve tesirine ulaşmak için anlatmak tutumu kaybolmaya başlar. Edebiyat artık, çevreye ait şairane gözlemler yapmayı da düşünmez olmuştur. İnsanların içinde yaşadıkları dünya, tartışmasız benimsenen bir realite olmaktan çıkmış, geçmiş ve içinde yaşanılan zaman olduğu gibi kabul edilmez olmuştur. Zaman ve mekân açısından bakılınca, insanın varoluşu, bir «hayal» den ibarettir. Bu yüzden, artık birtakım edebî sanatlarla, sade ve akıcı olarak bir insanın hayatını yazıya geçirmek düşünülmez olmuştur. Bunun yerine, kendine has üslup inceliklerîyle, psikolojik değişmelerin çok yönlülüğü ve devamlılığı anlatılmaya çalışılır. Etik değerlendirmeler ve iradî faaliyetler arka plana itilir; anlatım, olayların gelişme zinciri üzerine kurulmaz.

Keller, Meyer, Fontane, Storm gibi realist anlatım ustalarından sonra ancak on beş sene kadar kısa bir müddet geçmesine rağmen, anlatım tekniğinde başlayan bu değişiklik, daha sonra 20. yüzyılın başlarında Hofmannsthal, Thomas Mann, Musil, Kafka ve Broch'un nesirlerinde, tiplerin kendilerine «yeni bir dünya» yaratmasına kadar gitmiştir.

İşte bu gelişme içinde, Arthur Schnitzler'in nesri önemli bir geçit olmuştur. Yazarın eserlerinde psikolojik problemlerden hareket etmesinde, daha önce de işaret edildiği gibi, mesleği dolayısıyla, yaşadığı devrin tıbba getirdiği gelişmeleri bilmesinin tesiri olmuştur. Ama, 20. yüzyıl yazarları gibi, abstre bir cemiyet yaratmamıştır. Olaylar, çok sınırlı olarak da anlatılsalar, savaş öncesi yorgun Viyana atmosferinde geçer. Schnitzler, bu yönüyle, kendinden önceki devrin özelliğini sürdürmüştür, denilebilir.

Edebiyat tarihlerinde Arthur Schnitzler'in sanatına, doktorluğundan sonra yön verici ikinci faktör olarak, Avusturya - Macaristan imparatorluğu'nun son günlerinin Viyana'sında yaşamış olması gösterilir. Çizdiği sahne ve tipler ile, Tuna monarşisinin son günlerini silinip gitmekten kurtarmış, «fin de siècle Stimmung», asır sonu ruh haline kapılmış Viyana'nın çöküşünü, zayıflığını ve gevşekliğini eserlerine aktarmıştır.

Bu yüzden kendi hayatında, eserlerine daha çok bu açıdan bakılıp ağır tenkitlere uğrayan Schnitzler'e, yalnızca bir «decadent» ve «immoralist» damgası vurmak, büyük haksızlık olur. Eserlerinde nihilist bir dünya görüşü ve ahlaki bir dekadenz görmek, anlatım tarzını hiç dikkate almadan yapılan noksan bir değerlendirme olur. Yazar daha çok, nesnelerin, ruhların ve olayların derinine nüfuz etme gayretinde olduğundan, onun için, anlatılan «şey» den çok, bunun «nasıl» anlatıldığı esastır.

Schnitzler, az sayıda temayı değişik açılardan ve şaşılacak bir zenginlikle işlemeyi bilmiş iyi bir gözlemci ve bir kelime ustasıdır. İnsanların bir anlık his fırtınaları, hatıraları, sezgi ve çağrışımlarıyla, eserlerinde, zaman ve mekân kapılarını aşmak sanatını göstermiştir.

Yazarın eserlerinde çevre, en dar şekliyle anlatılmasına rağmen, okuyucu bu çevrenin ne derece hareketli ve sürükleyici olduğunu kolaylıkla hisseder. Olayların gelişmesi de en kısa şekliyle ifade edilir. Buna karşılık, şuuraltındaki kıpırdanmaların izlerini yakalamak isteyen psikolog gözlemci için en verimli malzemeyi, «eros» ve «cemiyetin değerleri» verebilmiştir. Buradan da, insan ruhunun derinlerinden gelen birtakım açıklanamaz davranışların, karşılarında cemiyetin ahlak değerlerini bulduğu «çıkmaz» ları anlatma imkânı doğmuştur. İnsan da, tıpkı bir şair gibi, bir anlık değişmelerin eseridir. Bu yüzden, his ve düşünce dünyasındaki ani ve bitmek bilmeyen değişiklikler, yazar tarafından bir bir gözlenir; psikolojik sondajlarla ruhi tezatlar gösterilmeye çalışılır. Ancak hiçbir zaman, bu değişikliklerin sebebini araştırma tarafına gidilmez.

İnsanın his ve düşünce dünyasındaki tezatlar, onun olaylar karşısındaki davranışlarını da belirlemektedir. Ancak insan davranışlarında, iç âlemindeki serbestliğe sahip midir? Hiçbir zaman değildir. Düşündüğü veya hissettiği yasaklamaları, gizli veya açık, ya kendisi yıkmaya çalışır; yahut da, içinden geldiği gibi hareket ederse, çevrenin zorlayıcı değerleri ile karşılaşıp acımasızca sınırlandırılır.

Aslında insan, yalnızca içinde yaşadığı çevrede davranışları bakımından sınırlı değildir. «Ölüm» le sona ermek zorunda olan insan ömrü, büyük hakikat okyanusu ve başı sonu olmayan zaman içinde «sınırlı» bir zaman birimidir.

Schnitzler'in eserlerinde çok sık rastlanan ve yer yer de birbirinin içine giren «eros», «ölüm» ve «evlilikte ihanet» motifleri ile insanın fragman oluşu sembolize edilir. Hedef ise, «hayat» ve «insan» konusunda, sahte perdeleri aralayıp hakikati ortaya çıkarmaktır. Yazarın görüşüne göre, «insan» konusunda «gerçek», onun «zavallı» ve «âciz» oluşudur. Bunun için eserlerinde, olayların karşısında direnen veya üstesinden gelebilen, kendi hayatına yön verecek kadar güçlü kahramanlara rastlanmaz. Çizilen tipler hep, çaresiz, kaderin elinde oyuncak olan çoğu zaman bir varlık gösteremeyen kimselerdir. Basit, ufacık tesadüflerle hayatlarının akışı değişebilmekte, önceleri küçük gördükleri, başkalarında ayıpladıkları şeyleri, bir zaman sonra, kendileri de rahatlıkla yapar seviyeye düşmektedirler (Karl ve Franz Weldein; Felix ve Maria; Teğmen Gustl v. b.).

Şaşılacak bir rahatlık ve sadelikle bu ağır konuları ve tezatları işleyen yazar, eserlerinde, hiçbir zaman bir anlatmacı olarak araya girmez. Herşey kahramanların davranışlarıyla ve onların ağzından söylenir. Böylece okuyucu kendini, eserin kahramanının yerine koyabildiği için, anlatım üslup değeri bakımından tesirli olmaktadır. Karmaşık duygular, kökü tespit edilmeye çalışılmadan, yan yana sıralanmış kısa ana cümlelerle ve iç monologlarla verilmeye çalışılır. Yazarın konuşmalarda yürüttüğü tekniğin tabiiliği, anlatımın hiçbir özelliği yokmuş duygusunu uyandırmaktadır. Halbuki, «ben-anlatım» yoluyla, okuyucu eserin kahramanı yerine kendini koyabilmekte ve konuşmacının hissiyatı da ince ince çizildiği için, anlatım derinlik kazanmaktadır. Konuşmacının rahat rahat içini döktüğü bu sahnelere kazandırdığı anlatım gücü ile Schnitzler, bir «Konversation» ustasıdır. Çevrenin, eşyanın ve tiplerin uzun uzun tanıtılması yerine, az sayıdaki kişilerin jest, mimik ve ses tonları üzerinde, ustaca sıfat ve fiil kullanımı ile durulmakta ve böylece olay şahıslara bağlanmaktan kurtarılıp, dünyanın herhangi bir yerinde her insanın başına gelebilecek bir üniversalliğe ulaşmaktadır. Cümlelerin başlarına getirdiği veya sırasında hiç kullanmadığı zarflarla, anlatım temposunu yavaşlatıp hızlandırmaktadır. Yazar eserlerindeki sürükleyiciliği, anlattığı «şey» den çok, anlatım temposundaki değişiklikle sağlayabilmektedir. İmaların söylenilen şeyden daha açık, hal ve tavrın sarfedilen kelimelerden daha önemli, ses tonunun metinden daha tesirli olduğu bu anlatım tekniğinde, anlatılan az şey, esas söylenmek istenen pek çok şeyi hissettirmek durumundadır. Ve bu dolaylı anlatım tarzı, eserlerindeki karamsar fikir yapısında bir denge unsuru olmaktadır.

Aynı konuyu değişik açılardan ustaca işlemesini bilen Schnitzler, «Arkadaşım İpsilon»da, başarısız bir şairin ölümünü anlatır. Yazmakta olduğu eserin havasına kendini kaptıran şair, kendi hayalgücünün ürünü olan «kahraman»a âşık olur. Eserinin sonunda «kahramanı» nın ölmesini kararlaştırınca, kendi hayalgücünün elinde bir oyuncak haline gelen şair de, delirerek ölür.

Burada ortaya konmak istenen tezat, hayalgücünün, kimine dostça yaklaşıp onu meşhur bir «şair» yapması, kimine ise böyle düşmanca davranıp zavallı bir «deli» haline getirmesidir.

«Prens'in Ziyareti»nde işlenen konu da, bir sanatkârın ölümüdür. Prens Hazretleri'nin tiyatroya şeref verdikleri bir gecede, birden fenalaşan flütçü Florian Wendelmayer, iki kişi tarafından, âdeta sürüklenerek, dışarı taşınır; koridorda yere yatırılır. Bayan Direktör, tam Prens Hazretleri'nin tiyatroyu şereflendirdikleri bir gecede, bu olayın cereyan edişini bir münasebetsizlik gibi görmektedir. Wendelmayer koridorda taşların üzerinde son nefesini verirken, Prens'in gönderdiği adama, «hastanın çok daha iyi durumda» olduğu söylenir. Doktor, muayeneden sonra etraftakilere, hastanın çoktan ölmüş olduğunu söylemesinden sonra, seyirciler tiyatrodaki yerlerine dönerek eğlenmelerine devam ederler. Eser de, «hayatın ne kadar acaip ve tezatlarla dolu bir şey olduğuna dair bir delil daha» sözleriyle biter.

«Öteki» isimli eserde ise, «ölüm» ve «evlilikte ihanet» motifleri bir arada işlenmiştir. Karısının ölümünden sonra, bir «şüphe» üzerine, kocası kendisine ihanet edildiği, karısının hayatında bir «öteki» nin var olduğu fikrine kapılır. Kocanın hislerindeki değişmeler, karısına olan bütün sevgi ve saygısını bir «şüphe» yüzünden kaybedişi ustalıkla işlenir. «Mezar» cevap veremediği için karısının suçlu veya suçsuzluğu «ölüm» ün suskunluk perdesi altında kalmaya mahkûmdur. Karısının resmi önünde, ona tapmak mı, yoksa resmini ayağının altına alıp çiğnemek mi, kararını veremeyen koca, bu tezatlar arasındaki bocalayışı ile, ömür boyu, yalnızlığa ve huzursuzluğa itilmiştir.

Yazarın, aynı motiflerle örülmüş bir başka eseri de «Ölüler Susarlar» isimli novelidir. Çok sık kullandığı evlilikte ihanet motifi ile Schnitzler'in hedefi, itham edildiği gibi, açık saçık sahneler çizerek «cinsiyete» olan tavrını sergilemek değildir. Gerçi yazar tarafından «ihanet» bir günah olarak görülmüyorsa da, onu esas ilgilendiren taraf, kişinin cinsî temayülleri yoluyla kendi başına açtığı dert ve kendine hazırladığı ıstıraptır. Bindikleri arabanın devrilmesi ile «üçüncü» kişi ölünce, zevk anının

nasıl felakete dönüşebileceği çarpıcı olarak işlenmektedir. Ahlaki bir değerlendirme yapmadan, kadının bu akla gelmedik kaza karşısında içine düştüğü ruh hali, panik şeklindeki korkusu ve bunlardan kaynaklanan davranışlarına ayna tutulur.

İnsanın, zayıflığı ve yanlış değerlendirmesi neticesi kendi kendine hazırladığı ıstırabı konu edinen bir başka noveli de, «Oğul» isimli eseridir. Zayıf bir anındaki yanlış davranışı yüzünden Bayan Martha Eberlein ömür boyu vicdan azabı çeker ve oğlunun bütün işkencelerine bu yüzden, tahammül gösterir. Annenin bütün iyiliklerine karşı, oğulun bu derece zalimce davranışı karşısında Schnitzler, insanın içindeki iyilik ve kötülük duygularının, dünyaya gelişinin ilk saatlerinde onu kuşatan muhabbet veya nefretten mi kaynaklandığı sorusunu sorar. Ancak yazarın asıl hedefi bu soruyu sormak olmayıp, daha uzun zaman bu soruya cevap veremeyecek olan insanın, ne derece sınırlı olduğunu acı acı dile getirmektir.

«Ölmek» isimli novelin genç kahramanı Felix, amansız bir hastalığa tutulmuştur. Geçmişi, ailesi ve hastalığı hakkında hiçbir bilgi verilmeyen bu delikanlıyı, Marie, onunla birlikte ölmeyi kabul edecek kadar çok sevmektedir. Felix'in bu acı sonu kabul etmek ve etmemek arasında bocalayan ruh hali bütün incelikleriyle çizilir. Ölümden kaçmak için başvurduğu her yol, Felix'i ölüme biraz daha yaklaştırmaktadır. Buna karşılık Marie'nin, sağlıklı bir insan olarak, Felix'le aynı şeyleri duyamayışı ve ona olan hislerinin yavaş yavaş değişmesi dikkatle gözlenir. Her ikisi de, zaman zaman, değişik maskelerle kendi iç dünyalarını gizlemek zorunda kalırlar, birbirlerine yabancılaşırlar. Felix, son anında yalnız olma korkusuyla kıvranırken, Marie'de Felix'in kendini de ölüme birlikte götürmeye kararlı olduğu korkusuyla onu terkeder.

Sevgilisinin ihaneti üzerine onu terkeden genç bir erkek, günün birinde, tesadüfen onun öldüğünü öğrenir. Önceleri aldatılmış olmanın verdiği kırgınlık içinde, hiç acı duymadığını zanneder. Ama ölen sevgilisinin, ayın belli bir gününde ona yollamayı alışkanlık edindiği çiçekler yine çıkıp gelince, hislerinde çalkalanmalar başlar. «Çiçekler» adındaki bu novelde, bir vazoya yerleştirilen çiçeklerin her gün uğradığı değişikliğe paralel olarak, genç delikanlının da sevgilisine duyduğu kızgınlığın nasıl değiştiği işlenir. «Öteki» isimli eserde olduğu gibi burada da, «ölü» mezarın dışındaki hayatta tesirli olabilmekte, âdeta onu idare etmektedir. Bu ise gerçek manada bir «ölüm» değildir. Bir varlık, onu tanıyanların hepsi öldüğü ve artık hiç hatırlanmaz olduğu zaman ancak, gerçekten ölmüş olur.

İnsanın his dünyası o derece değişken ve çok yönlüdür ki, birbirlerini ömür boyu sevip sayacaklarına söz vererek evlenen çiftler, bir zaman sonra, bu sözlerine ihanet eder duruma düşebilmektedirler. His dünyasının derinliklerini görebilme kabiliyeti insana bahşedilmemiş olduğundan, insan yalnız karşısındakini değil, kendini de aldatmış olmaktadır böylece. «Bir Saat Daha» isimli eserinde yazar, insanın ruh dünyasındaki bu sırra yönelmiştir.

İntiharın eşiğindeki kahramanının ağzından bir «iç monolog» olarak yürütülen «Teğmen Gustl» isimli novel, Schnitzler'in anlatım tekniği yönünden önemli bir eseridir. Olayın geçtiği zaman aslında çok kısadır; ancak geçmişe ait hatıralar ve geleceğe dair tasavvurlarla zaman âdeta uzatılmış ve eser dar zaman çerçevesinden kurtarılmıştır. Bütün zaaflarıyla Teğmen Gustl'ın düşünce ve his dünyası gözler önüne serilirken, sonunda, beklenmeyen bir çözümle, bu «his fırtınası»nın lüzumsuzluğu ironize edilir.

Türk okuyucusu, Arthur Schnitzler'in pek az eserini tanımaktadır. Dilimize en yakın tarihte tercüme edilmiş olanı «*Yeşil Papağan*» (4) isimli tiyatro eseridir. Aynı türden «*Profesör Bernhardi*» (5) ve «*Gönül Eğlencesi* (6) isimli eserleri ise, daha eski tarihlerde Türkçeye çevrilmişlerdir. «*Çağdaş Alman Edebiyatı*» (7) isimli eserinde Prof. Dr. Gürsel Aytaç, Avusturyalı nesir ustasının edebî şahsiyetini bütün yönleriyle ele almış ve önemli eserlerini kısa olarak tanıtmıştır.

Nesir türünden on bir eserini dilimize çevirdiğimiz Arthur Schnitzler'i, Türk okuyucusunun bir başka açıdan daha tanıma imkânı bulduğunu ümit etmekteyiz.

Doç. Dr. Semahat Yüksel

---

(4) **Yeşil Papağan**, A. Schnitzler'den çev. Hasan Kuruyazıcı. İst. 1963.
(5) **Profesör Bernhardi veya Yahudi Düşmanları**, A. Schnitzler'den çev. İbrahim Hoyi. İst. 1939.
(6) **Gönül Eğlencesi**, A. Schnitzler'den Çev. Kemal Kaya. İst. 1944.
(7) **Çağdaş Alman Edebiyatı**, Prof. Dr. Gürsel Aytaç. Ankara 1978.

ARKADAŞIM İPSİLON

Bir Doktorun Not Defterinden

Bir insanın kaderi için «trajik-komedi» sözü kullanılabilirse, bu mutlaka benim müteveffa arkadaşım İpsilon'un kaderidir. Dün yine onun mezarını ziyaret edip, arasında birkaç tane defne dalı bulunan «İmmortel - her dem taze» çiçeğiyle hazırlanmış bir çelenk koydum. Zira, benim görüşüme göre, arkadaşım İpsilon'dan başka hiçbir şair, bunu bu derece haketmemiştir. Dehası yüzünden değil; zira tenkitin bütün hücumlarına karşı dayanıklılığını hemen hemen hiç gösteremedi, ama sanatının, onun için herşey olduğunu göstermesindeki büyüklük yüzünden buna değer. Ben, onun gibisini hiç görmedim. Çevresi tarafından göklere çıkarılan büyük şairlerden birkaçı «Wahringer» mezarlığına kadar gitmeli ve üzerinde şu kitabe bulunan küçük haç önünde sessizce dua etmelidir:

Burada, Tanrı'nın Huzurunda
MARTIN BRAND
yatıyor

Martin Brand! Onun asıl adı buydu. Hatırasına bu derece saygı gösterdiğim bu ismin, büyük hiçbir başarı göstereme-miş olmasına şaşmamalı. Birkaç tanesi, Salzburg ve Graz'ın küçük mahallî gazetelerinde «İ» imzası ile yayınlanmış olan şiirleri pek dikkate değer şeyler değillerdi; kaleme aldığı fantezileri ile ara sıra bana da başvuran «Studiosus philologiae» - bu, gündelik hayattaki Martin Brand idi - benim indimde de nadiren, gerçek bir tasvip ve teşvik bulabiliyordu.

Fakat pek çok yeni şair gibi, yazılarını beğenmeyenlerin hükümleri üzerinde pek durmazdı. Daima görünmeden ona refakat eden ilhamıyla, o kendini son derece rahat hissederdi ve belli bir zamana kadar da, karşılaştığım en mesut insanlardan biri idi. Gerçi ara sıra hüzünlendiği olurdu; ama asla gündelik hayatta karşılaştığı hiçbir değeri olmayan zor durumlar yüzünden değil, yalnızca kafasına gerçekten hüzünlü bir konu takıldığı zamanlarda: Mesela eğer, kraliçelerin hayal kırıklığından, prenslerin ise kafatasları kırılarak öldürüldükleri bir dram üzerinde çalışıyorsa; yahut bir perinin, sırf kötü yaradılışı icabı, iki suçsuz insan yavrusunun saadetini yıkmasının kaçınılmaz olduğu bir masal yazıyorsa. Buna karşılık o, ilkbaharı terennüm ettiği veya bir maskeli güzelin, zengin bir «Nubyeli» kıyafetine bürünmüş sanatkârı öpüp, ona «evet, aradığım sensin, seni benden kimse alamaz» dediği balo akşamlarında ise çılgınca neşelenirdi.

İşte, zaten, burada, hiç tereddütsüz, arkadaşım «İ» nin hezeyanları başlıyordu. Ben, diğerlerinden daha ciddî olarak, onu ikaz etmeye gayret ederdim: Onun, hayalleriyle bu kadar sıkı dostluklar kurmaması, görülmeye değer bazı canlı şeylerin de varolduğu, hayatın tadını çıkarması yolunda. Mesela, kızlar, sarışın veya esmer, hepsi benim için, onun bir günlük figürlerinden daha kıymetli idiler.

Her neyse, küçük bir aşk macerasına da başlamıştı, galiba bir keresinde, tiyatrodan sonra tabii, bir korist ile. Fakat onun kızın peşinde koşmasına kalmadan, kız kendini onun kollarına atmıştı; ne yazık ki, sonu dargınlık, hatta üzüntü ile bitti. Bu işteki garipliği ve çılgınlığı ise, ancak şimdi, herşey bittikten sonra kavrayabiliyorum.

Bir öğleden sonra kız koşarak bana geldiğinde beni, piyanonun önündeki yerimde şekerleme yaparken buldu. Elim hâlâ piyanonun tuşlarındaydı ve kulağımda akortsuz bir ses çınlıyordu.

Biraz hayretle, küçük kızın yüzüne baktım; yanında arkadaşım «İ» nu göremeyince hayretim daha da arttı, zira onsuz benim evime hiç gelmemişti. Benim kapıya doğru kaçamak bakışım, ona dudaklarıma kadar gelip de soramadığım soruyu anlatmış olmalı ki, tutmaya çalıştığı ağlamasının titrettiği sesiyle şöyle dedi: «O evde oturuyor ve yazıyor!».

«O'ndan mı geliyorsun?» Bu arada ayağa kalktım, oturması için kanepede yer gösterdim ve ben de yanına bir sandalye çektim.

Henüz oturmuştu ki, hıçkırarak ağlamaya başladı.

«Sana ne oluyor böyle, küçük?» diye sordum. «Evet?».

Ama o hiç cevap vermedi.

Sabırla bekliyordum. Sonra bir kere daha, ses tonumda huzursuzluğumu hiç belli etmeden sordum: «Evet-?».

Mendilini çıkardı ve gözyaşlarını sildi. «Bir vals çalınız, herhangi neşeli birşey, sonra size anlatacağım...».

Piyanoya geçtim ve tuşlara vurdum. Daha ilk notalarda, kulağımın yanında, sesini duydum.

«O beni sevmiyor», dedi sessizce.

Çalmayı bıraktım ve hayretle yüzüne baktım. Aslında bu hayretim pek de samimi değildi, zira bu çeşit bir habere hazırlıklı idim.

«Çalmaya devam ediniz», dedi üzgün üzgün.

«Evet, ama şimdi vals çalamam artık», diyerek, her ikimiz için de zor olan bu anı, bir şaka ile geçiştirmek istedim - ve bir matem ilahisi söylemeye başladım... O zamanlar bunu çalmamış olmayı isterdim - bugün bu düşünce bana gülünç ama batılca bir inanışla acı çektiriyor.

Kızcağız anlatmaya başladı: «Mutlaka başka birini seviyor», dedi, «çünkü bugün o birkaç kere arka arkaya :«Sen hiç onun gibi değilsin - onun gibi değil» diye bağırdı. Ve sonra

onu çekinerek öpmek istediğim zaman da, bana -şöyle yukarıdan aşağıya- baktı ve dedi ki: «Git, beni rahatsız ettiğini görmüyor musun?» Şaşırıp kalmıştım, ama o yazmasına devam etti, yüzü kızarmıştı ve gözleri parlıyordu. Bir müddet sonra etrafına bakındı ve benim hâlâ orada durduğumu görünce: «Daha burada mısın?» diye sordu; ben de bırakıp çıktım».

«Sen ne olduğunu zannediyorsun?» diye sordum.

O ise, sadece omuz silkti.

«Ben sana anlatayım», diye devam ettim, «beni başlangıçta belki anlamayacaksın bile. Ama senin et ve kemikten bir rakîbin yok, senin var sandığın öteki yaşamıyor, o, yalnızca, arkadaşımız İpsilon'un bir hayalidir».

Kızcağız gözlerini bana dikti.

«Ben onu tanıyorum», dedim, «ve onun bir deli olduğunu da biliyorum!».

Yüzünden, bu gerçeği söylerken gösterdiğim sükûnete olan hayreti okudum. «Kendi hayalinin yarattığı tiplere âşık olması ilk defa olmuyor. Şiirini bitirmesini ve onu masasının üzerine atmasını bekle, o zaman hayalet de kaybolacaktır».

«O halde ondan korkmak lazım!» diye kızcağız bağırdı.

«Hiç de değil», diye cevap verdim, «ama eğer sen ona: «Sevgili İpsilon, ben aslında mevcut değilim; bir masaldan gizlice kaçtım ve bu güzel gerçek, yani senin kollarında olmam yalnızca bir rüya...» diye bir açıklama yapmış olsan, bu, onun sana olan aşkına ne getirirdi diye de zaman zaman hep düşünmüşümdür».

«Nasıl yani?» diye sordu. Belli ki, beni anlamamıştı.

«Şimdi sana şunu söylemek isterim; kıskanç olman için hiçbir makul sebebin yok. Bırak onu çalışsın, iki, üç gün daha, sonra o kendisi sana gelecek ve yine eskisi gibi olmasını senden rica edecektir. Bana inan!».

«O halde, o bir yarı deli!» diye konuştu.

«Yarı deli mi? Belki bir yarı şair, ama tam bir deli! Şimdi sakin ol ve artık ağlama!».

Tekrar tuşlara döndüm ve bir vals çalmaya başladım.

Bu arada o kapıya doğru ilerledi ve ben onu geçirmek için ayağa kalkmak istediğimde, bir el hareketi ile, beni durdurdu ve:

«Ben yine gelirim!» dedi. Böylece uzaklaşıp gitti, ellerim kucağıma düşmüştü...

Ertesi sabah arkadaşım İpsilon'u ziyaret ettim. Parlak bir gün ışığı odasını doldurduğu halde, onun yazı masasının üzerinde dört tane kırmızı mum yanıyordu (yalnızca kırmızı mum ışığında çalışabilirdi) ve İpsilon yorgun gözlerle, onların önünde oturuyordu, kalemi de bu arada durmadan kâğıdın üzerinde gidip geliyordu.

Mumları söndürdüm, ancak sonuncusunu söndürürken, benim varlığımı farketti. «Ah sen misin?», dedi.

«İpsilon» dedim sertçe, «elindeki şeyleri biraz bir kenara at da, benimle kahvaltı yapmaya gel, aksi takdirde ben, seni tımarhaneye attırmak için elimden gelen herşeyi yapacağım».

İri, donuk gözlerini bana dikti.

«Kızcağız dün bana geldi», diye konuşmama devam ettim, «yine işler becerdin?».

Gülümsedi. «Bana o zavallı insan yavrusundan bahsetme. Onların cinsinden bıktım usandım artık».

«Evet, ya» dedim. «Bunlar yaşayan kadınlar! Onlar, yiyecek, içecek, sevecek ve gerçekten varolmanın bir yığın meşakkatlerine hayat boyu dayanacak kadar katıdırlar».

«Bana onlardan bahsetme», diye sözümü kesti. «Benim için artık sadece «biri» var. Ve sen beni ondan asla ayıramayacaksın! Dinle! Bir zamanlar...».

Ve bana, ara sıra önünde duran yapraklara da bakarak, bir hikâye anlatmaya başladı. Olay, Hint Okyanusu'nda herhangi bir adada yaşayan Türkisa isimli garip bir kızcağız üzerinde dönüyordu. Türkisa, şimdiye kadar insanlar ve tanrılar tarafından görülen kızların en canayakını idi. İpsilon, onun sonsuz büyüsünü anlatacak kelime bulamıyordu. Ve sonunda da büyülenmiş bakışlarla, bana, Türkisa onun kafasında ve kalbinde taht kurduğundan beri başka hiçbir şeye en ufak bir alaka bile duymadığını açıkladı.

«Sen onu seviyorsun, öyle mi?» dedim.

«Ona tapıyorum», diye, en ciddi ses tonu ile cevap verdi. «Fakat, ne yazık ki, o ölecek!».

Dehşetle irkilerek kafamı salladım.

«Bir de Afrikalı bir Prens var», diye hikâyesini anlatmaya devam etti ve Prens'in de, Türkisa'ya karşı çaresiz bir aşka düştüğünü açıkladı.

«Sen de bunu kıskanıyor, olmalısın?» diye sordum.

«Ne faydası var», diye üzgün bir sesle ilave etti, «Türkisa da onu seviyor».

«Sen delisin», diye ona bağırdım. «Uyan artık, düşünsene, Afrikalı Prens'i sen bir kaplana yedirebilirsin, sonra da Ipsilon adlı bir Alman şairini küçük bir kayıkla o adanın sahiline çıkarabilirsin...».

«O bunu yapamaz», diye İpsilon, buna tamamen inanmış bir ses tonu ile cevap verdi.

«Neden? Niçin yapamaz?» diye bağırdım. «Bu, tamamen senin elinde! İpleri sen idare ediyorsun, kafana bu çılgınlık girmiş bir kere, ama bu Türkisa yalnız senin hayalinde mevcut!».

«Hiç farketmez» diye, sükûnetle cevap verdi, «nasıl olacaksa öylece olmalı, olaylar akıp gidiyor, ben onları değiştiremem».

Ayağa fırladım. «Sen tam bir delisin!».

Dudakları hafif bir tebessümle gerildi ve gayet sakin, «hayır» dedi.

Odada, bir aşağı bir yukarı yürürken, şiddetli bir kızgınlığın, nasıl bana hakim olmaya başladığını hissediyordum.

«Senden rica ediyorum, lütfen git! Beni rahatsız ediyorsun!» dedi.

Önünde biraz durakladım, küskün bir bakışla ona dönüp cevap verdim: «Öğleyin tekrar gelirim ve sana, birşeyler yemek isteyip istemediğini sorarım».

Kapıyı arkamdan kaparken, İpsilon'un kırmızı mumları tekrar yaktığını gördüm. Dışarıya, aydınlığa çıktım ve caddeleri dolduran insan kalabalığının arasına karıştım. İlk anda, neredeyse hayatın bu canlılığına hayret etmek üzere idim. Bir delinin evinden çıkınca, insan sağlıklı olmayı pek anlayamıyor da...

Öğleyin arkadaşım İpsilon'un kapısını çaldığımda, kapı açılmadı. «Akşama gel», diye kapı arasından seslendi, «ben çalışıyorum, sen rahatsız ediyorsun».

Akşamleyin de aynı şey oldu. Ben, biraz da alaylı içeri seslendim: «Türkisa hâlâ ölmedi mi?». İçeriden derin bir iç çekiş duydum. Belliydi ki, Türkisa'nın akıbeti yaklaşıyordu. Sevinç gibi birşey hissettim, çünkü böylece büyünün tekrar kaybolacağını umuyordum.

Ertesi sabah yine erkenden kapısını çaldım. «Girin» sesini işitmedim, fakat kapı açıktı, arkadaşım İpsilon'u yazı masasının önünde solgun ve bitkin oturuyor gördüm.

«İpsilon!» diye bağırdım.

Ölü gözü gibi donuk gözlerle bana baktı.

«Sana ne oldu?» diye sordum.

«Türkisa ölüyor», diye fısıldadı.

«Tanrı'ya şükür!» diye cevap verdim.

Bakışları gölgelendi, benim sevinmemi anlayacak durumda değildi artık.

«Gel, İpsilon», dedim ve boğucu bir ürpertinin içime dolduğunu hissettim, «gel!».

«Yapamıyorum», diye cevap verdi ve başıyla yazılı kâğıtlara işaret etti.

«Komiksin, İpsilon, sen hastasın».

«Hemen, hemen, bitiyor artık», dedi ve daha önce olduğu gibi, başını eline dayadı.

«Ama buna hiç lüzum yok», dedim ve elini alnından çekerek benim ellerimin arasına aldım.

Tekrar, acıyla gülümseyerek, yüzüme baktı.

«Lüzum yok, diyorsun?... Sen bunu anlayamazsın!».

«Ama gerçekten, İpsilon! Seni çok iyi anlıyorum, aşırı yorgunsun; sinirlerin, sınırsız hayal gücünün sana yüklediği fazla heyecandan hastalandı... Bizim gerçek dünyamızdan sıhhatli ve taptaze bir esinti, sonra herşey geçip gidecek».

Pencereye doğru ilerleyip camı açtım. «Hissediyor musun? Farkediyor musun, sabah rüzgârı, ne kadar mağrur, yazı masasının üzerindeki kâğıtları karıştırıyor, güneş ışınları, ne kadar ustaca, senin yorgun başın ve tozlu zemin üzerinde yansıyor? Farkında mısın, bizim bu rengarenk dünyamız, gökyüzünün özenilen mavisi içinde nasıl kayboluyor?».

Benim bakışlarımı takip ederek pencereden dışarı baktı. Gözlerini kırpıştırmak zorunda kaldı, ışık canını acıtmıştı. Ona doğru döndüm ve sandalyesinden çekerek kaldırdım, hemen isteksizce bana uydu. Bu şuursuz kabullerle onu daha fazla taciz etmemek için sustum, merdiven başına kadar ona refakat ettim. Orada, bir an kendini toparladı, sürüklenen adımlarla merdivenlerden indi ve caddede, itirazsız, koluma yaslanmayı kabul etti. Ancak o zaman, tekrar konuşmaya cesaret buldum.

«Şimdi nasılsın, İpsilon?» diye sordum, «bu hava sana iyi gelmedi mi?».

Ama, o, hiç karşılık vermedi ve ben, şu veya bu vesile ile lafı başlatmaya çalıştığımda da cevap vermedi.

Gezintimiz bizi, şehrin girişindeki villaların bahçelerine doğru götürmüştü, sabah çiçekleri mis gibi kokuyordu. Ağaçların taptaze çiçeklerinden keskin bir koku genzimize doluyordu. İnsanın göğsü daha kuvvetli inip kalkıyor, adımları daha canlı ve dinç oluyordu. Ama İpsilon hâlâ, sanki kupkuru bir araziden geçiyormuş gibi dolaşıyordu. Kahvaltı yapabileceğimiz bir yerde oturduk, benim gibi, İpsilon da kahvesini yudumladı; ben de, onun artık gerçek hayata döneceğine inanmak istiyordum. Bir yudumdan sonra kafasını salladı, gözlerini oğuşturdu.

«Kırlara doğru gitmeyelim mi?» diye sordum, «hava çok elverişli».

«A, evet!» dedi ve ben, onun bu ilk sözüne çok sevindim.

Bir arabaya oturduk ve Viyana ormanlarına doğru yola koyulduk. Başlangıçta İpsilon, hiç hareketsiz, yanımda oturuyordu; şehrin dışına çıkıp da bulvarın iki kenarındaki ağaçların gölgeleri üzerimize düşmeye başlayınca, birşeyler hatırlamak ister gibi, hayretle etrafına bakındı. Ve nihayet gülümsedi.

«Burası güzel, değil mi?» diye sordum.

Tekrar gülümseyerek yüzüme baktı ve sanki: «Şaşkın sen de, bunun bana bir faydası olacağına gerçekten inanıyor musun?», demek istiyor gibiydi.

İçimin elverdiği ölçüde, konuşmaya devam ettim, aslında çok sıkıntılıydım ve içinde dolaştığımız ormanın muhteşem ve huzur verici yalnızlığından söz ettim...

Gözlerini kapadı, alnı kırıştı. Sonra kafasını salladı. Sanki bana, «sen, nasıl olsa, bu işi düzeltemezsin!» demek istediğini hisseder gibi oldum.

O ağzını açmadan, ben hayalimde, onunla durmadan böyle konuşmalar yapıyordum.

Sakin bir kır lokantasında, beraberce öğle yemeğimizi yedik. Orman, etrafımızda, âdeta, sır dolu seslerle fısıldaşıyordu ve rüzgâr ağaçların tepelerinde hışırdıyordu.

Arkadaşıma, önündeki yemeklerden yemesini söyledim, sonunda sözümü dinledi. Birkaç lokmadan sonra, elinden çatal ve bıçağı bıraktı, uzun uzun yüzüme baktı ve: «Sen, iyi bir insansın, fakat sen bile artık bu işi düzeltemezsin!» dedi.

Ah! Bu sözleri bana o, zaten çoktan acı ile donuklaşan yüz ifadesiyle söylemişti.

«Evet, ben belki bu işi düzeltemem», diye karşılık verdim, «fakat sen aklını başına toplarsan, bu iş yoluna girecektir. Ben seni, pekâlâ, anlıyorum», diye devam ettim, «senin hassas, hasta, şair ruhuna karşı anlayışsız değilim. Eğer sen Türkisa'ya âşık olmasaydın, zaten, gerçek bir şair olamazdın».

«Ve o da ölmek üzere olduğuna göre, ben de kendimi tükenmiş hissetmeliyim», diye sözümü kesti ve titreyerek yüzüme baktı.

Bu sabit fikirden kendini artık kurtaramadı, benim bütün ikna edici sözlerime de, sadece, hayır manasında başını sallıyordu. Bu cinnet karşısında, bütün hikmet sermayemi tüketmiş olduğumu hissettim.

Orada uzun müddet oturduk, sonra biraz ormanda dolaştık. Korkunç bir gündü. Nasıl geçti? Kendim de bilmiyorum; saatler bana, ağır ve sıkıcı birer yük gibi geldi.

Tekrar arabaya bindiğimizde, güneş batıda bir hayli ilerlemişti. İyice dinlenmiş olan atlar, insana zevk veren bir süratle, orman yolunda tırısa gidiyorlardı.

Bir müddet böylece gittikten sonra, arkadaşımın huzursuzlanmaya başladığını farkettim.

Güneş artık batmak üzereydi ve gurup yavaş yavaş, ovalara yayılıyordu... «Daha hızlı!» dedi, yavaşça.

Yeterince hızlı gidiyorduk ve hatta yolun sonunda, şehrin ilk evleri göründüğüne göre, hava kararmadan eve ulaşacakmışız gibi görünüyordu, ama akşamın karaltıları aldatıcıydı.

«Hızlı, hızlı!» diye, İpsilon bağırdı, arabacı da bunu duyup atları kamçıladı...

«Sana ne oluyor?» diye sordum.

«Eve!» diye mırıldandı. «Bitirmeliyim».

Solukları hızlandı; yüz hatları titriyordu, zaman zaman sakinleşiyor, ama sonra tekrar ıstırap dolu bir inleme yükseliyordu. Yolun kenarındaki kestane ağaçları hışırdıyor, hafif bir serinlik yayılıyordu... Bir parça ürperir gibi oldum...

«Eve, eve!» diye, İpsilon yüksek sesle konuştu, ama tıpkı inler gibi.

«Bıraksana», diye onu yatıştırdım, «yeterince erken eve varacağız. Evde ne yapacaksın?... Artık çalışmamalısın».

Hayretle yüzüme baktı. «Mecburum, ama», dedi.

Artık şehrin girişindeki ilk fenerler arasından geçiyorduk. İpsilon, gittikçe daha huzursuz oluyordu. Ellerini oraya buraya koyuyor, bakışları gelişigüzel etrafta dolaşıyordu; ateşli bir hasta gibi nefes alıyordu...

O derece şiddetli soluyordu ki, arabacı başını çevirdi ve onu, hayretle süzdü. Sonra atları kamçıladı ve biz artık büyük bir hızla, arkadaşım İpsilon'un, evi önündeki gürültülü parkeler üzerinde gitmeye başlamıştık. Arasıra ona, «İpsilon! İpsilon!» diye sesleniyordum. Ama, o beni, işitmiyordu bile; son derece hızlı bir çalışma heyecanı bütün varlığını kaplamıştı, bana ise, gittikçe daha kasvetli bir ruh hali hâkim oluyordu.

İyi aydınlatılmamış sokaklardan geçerken, birden, gözümün önünde bir tablo canlandı ve kendimi ondan kurtaramaz oldum... Prenses Türkisa, her tarafı cam bir tabut içindeydi ve benim bahtsız arkadaşım, kupkuru, ama acı dolu gözlerle, onun önünde duruyordu.

Biraz sonra evin önünde durduk; İpsilon arabadan fırladı ve merdivenlere koştu. Ben yukarı çıktığımda, o çoktan, dört kırmızı mumlu yazı masasının başındaydı ve benim içeri girdiğimi işitmemişti bile.

Hemen yazmaya koyuldu. Etrafındaki herşey onun için silinmişti artık. Ölüm halindeki Türkisa, sanki, onu da kendi âlemine sürüklemişti.

Kanepeye uzandım ve bir hayli endişeli olduğum için de, kalmayı düşünüyordum.

Kalemi, kâğıdın üzerinde koşuşuyordu, pencere açıktı, mum ışıkları titriyorlardı. Hikâyesinin dağınık sayfaları, şuraya buraya uçuşuyorlardı. Yüzünün ifadesi gittikçe daha hareketleniyordu, ama benzi sapsarıydı.

Bir anda, Türkisa'nın öldüğü hissini çok açık bir şekilde hissettim. Güçlükle nefes alıyordu, boş bakışları önündeki satırlara saplanıp kalmıştı ve artık, birdenbire, daha yavaş yazıyordu. Sonra elinden kalemi düştü ve acı acı, yürek parçalayıcı şekilde, ağladı. Bense, ferahlamış, rahatlamıştım. Herşey geçti, büyü çözüldü, günlerce içinde yaşadığı o korkunç hayal âlemi yerle bir oldu, kayboldu, diye düşünüyordum. Evet, sanki etrafımızdaki herşeyde bir değişiklik olmuş gibi geldi bana. Kötü ruhlar pencereden uçup gitmişlerdi, odadaki kırmızı mumlar, şimdi daha parlak ve daha sakin yanıyorlardı. Masanın üzerindeki kâğıtlar da uçuşmuyorlardı; sükûnet geri gelmişti. Benim zavallı arkadaşım da şimdi, daha sessiz ağlıyordu.

Kanepenin üzerinde yavaş yavaş uyuklamaya başladım...

Aradan uzunca bir müddet geçmiş olmalı, zira uyandığımda mumlar bitmek üzereydi. Öne doğru düşmüş başıyla İpsilon, hâlâ orada oturuyordu.

Ona doğru ilerledim. İyice sakinleşmiş bakışlarla beni süzdü.

«Biraz uyusan», dedim.

«Sen git artık ve hiç endişe etme», diye cevap verdi; sesi metin ve ölçülüydü.

«Nihayet, İpsilon», diye sevinçle bağırdım, «herşey geçti!».

«Herşey geçti», dedi ve beni alnımdan öptü.

«Şimdi, bana lütfen izin ver», dedim, «bu gece istirahatimin geri kalan kısmını, burada, senin odanda kanepenin üzerinde tamamlayım, İpsilon».

Dostça bir bakışla, «istediğin kadar kal», diye cevap verdi.

Ben yatağıma uzanırken, gözünü benden ayırmadı. «Artık yatağa!» diye ben ona seslenince, gülümseyerek başını salladı ve beni tasdik etti. Uykuya dalarken, bakışlarının, hâlâ, üzerimde olduğunu hissediyordum.

Dışarıdan odaya ılık bir hava doluyordu, mumlardan biri sönmüş, diğerleri titrek ışıklarla, sessiz bir parlaklıkla yanmaya devam ediyordu; bütün bunlar yarı uykulu farkettiğim şeylerdi, sonra da uyuyup kalmışım.

Uyandığımda şafak söküyordu, ama İpsilon odada yoktu.

O anda hiçbir şey düşünemedim, alacakaranlıkta üzerinde katlanmış bir pusulanın durduğunu farkettiğim masaya doğru gitmek için kalktım.

Pusulayı açmadan arkadaşımın yatağına baktım, hiç dokunulmamıştı.

Korkuyla ürperdim ve hep böyle anlarda, şaşkınlık, bizimle (alay ettiği) eğlendiği için olacak, önce mumlara baktım. Masanın üzerindeki yerlerinde değillerdi, diğer bütün şamdanlarla birlikte sobanın yanındaki köşede duruyorlardı. Kâğıtlara baktım, eskisi gibi, dağınıktı.

Ancak bundan sonra, pusulayı açtım. Şöyle yazılmıştı:

«Türkisa öldü! Herşey bitti!».

Dişlerim birbirine çarptı. Nerede idi, nerede olabilirdi?

Hemen aralığa fırladım, - Boş! Hızla kapıyı açıp merdiven sahanlığına çıktım - karanlıktı. Geri döndüm, köşedeki mumlardan birini alıp yaktım ve tekrar sahanlığa çıktım. Orada, ta aşağıda, siyah birşey duruyordu. Daha iyi görebilmek için, ışığı, merdiven parmaklıklarının üzerinden aşağıya tuttum. Aşağıya, bir damla kırmızı mum damladı, elimde ışıkla merdivenlerden aşağıya koştum - cesedi önümde duruyordu.

Merdivenlerden aceleyle inişimin gürültüsüne uyanmış olacaklar ki, sonra başkaları da geldiler ve onun cesedini gördüler.

«Nedir?» diye soruldu. Birkaçı da, hafifçe çığlık attı.

Kendimi bir açıklama yapmaya mecbur hissettim: «Çıldırmıştı», dedim.

Elim titremiş olacak ki, birisi elimden mumu aldı.

Arkadaşım İpsilon'un son hikâyesini okudum; tam bir başarısızlık numunesi, kabiliyetten eser yok.

Benim hikâyem için, bu elbette, üzücü bir son; ama nak lettiğim bu malumatın bütünlüğü için lüzumlu.

Herşeye rağmen, İpsilon gerçek bir şairdi, evet, büyük bir şair. Bu ne derece güçlü bir hayal dünyası ki, hayal sahibi, kendisinin çılgınlık derecesinde âşık olduğu bir varlık yaratabiliyordu. Ve o derece âşık oluyor ki, tahayyül edilen kahraman, başka birtakım hayal oyunları ile hiçliğe (karıştığında) gömüldüğünde, o da, artık hayatını devam ettiremiyordu. Arasıra, ilhamın da kaprisleri oluyor... Arkadaşım İpsilon da, bunlardan birinin oyuncağı oldu. Delirdi ve öldü.

Yaşarken, onu pek az kimse tanırdı... eserleri de, ona ölümsüzlük getirmedi. Ama çılgınlığı, alakaları ancak üzücü şakalarla uyandırılan bazılarının nazarında, onu, sevimli hale getirdi, tabiat da bazen, bu çeşit şakalardan zevk alıyor olmalı.

Kaprisli, altın hayal gücü! Sen kimine, iltifatlarla, mestedici dostluklarla yaklaşıp, onu, bütün çılgınların en mesudu, şair, yapıyorsun; kimine de, bir düşman gibi baskın yapıp, şairlerin en zavallısı, çılgın, yapıyorsun!

PRENS'İN ZİYARETİ

Florian Wendelmayer, flütü dudaklarında, orkestradaki yerinde oturuyor ve dikkatle, biraz önce usûl değneği ile iki kere kürsüsüne vurmuş olan orkestra şefine bakıyordu. Salon tam bir sessizliğe gömülmüştü. Uvertür başladı. Florian Wendelmayer, on yedi seneden beri her gün yaptığı gibi, flüt çalıyordu. Artık notalara bile bakmıyordu; aynı parçayı belki yüz kere çalmışlardı, ezbere biliyordu hepsini. Kendi pasajını, bir makine gibi, üfledi. Bir kere bile dinlememişti. On yedi seneden beri burada, aynı sandalyede, aynı kürsünün önünde oturuyordu. Üç arkadaşı daha, onun yanıbaşında oturmuş ve flüt çalmışlardı. Biri ölmüş, diğer ikisi ise, başka tiyatrolarda iş bulmuşlardı. Şimdi yanında, hususî dersler de veren bir genç oturuyordu. Uvertürü çalarken, kendisinin hususî dersleri kaçırdığını düşündü, yeni bir ders bulmak için, belki de haftalık gazeteye bir ilan vermeli diye, aklından geçirdi.

Ve şimdi flüt için uzun bir ara geliyordu. Kırk iki ölçü susmak zorundaydı ve Florian, orkestra locasının ötesindeki aydınlık, güzel ve dolu salona baktı. Dinleyicilerin çoğunu tanıyordu. Şehir küçüktü ve tiyatroya gelenler de hep aynı kişilerdi. Birden salonda bir kıpırdanma olmuş ve bütün gözler, Prens'in yanında yaveri ile birlikte girdiği saray locasına çevrilmişti. Prens sessizce koltuğunu düzeltti, o derece sessiz ki, en ufak bir gürültü bile duyulmamıştı, zaten her zaman çok saygılıydı.

Kırk iki ölçü bitti ve flütler yeniden çalmaya başladılar. Uvertürün sonu geliyordu. Bütün enstrümanlar hep birlikte, hızlı ve gürültülü bir şekilde çalıyorlardı. Nihayet, trompet

darbelerinin refakatinde son üç ölçü ve perde açıldı. Sahnelenen eski bir komediydi ve Florian, bunun ilk sahneye konuşunu on sene önce seyretmişti. Çalgıcıların çoğu hemen, açık havaya koştular. Ilık bir ilkbahar akşamıydı ve çalgıcılar her zaman, ya tiyatronun arkasındaki bahçede bir aşağı bir yukarı gezinirler, yahut da, dışarda duran yeşil boyalı kanepelerde otururlardı. Sohbet edip, sigara içerlerdi.

Ama Florian, yerinden kalkmadı bile. Dışarıda ne yapacaktı? Birkaç dakika için! Can sıkıcı ve lüzumsuzdu. Flütünü, önündeki kürsünün üzerine bıraktı ve sahneye doğru baktı. Ah evet yine eski hikâye! İnsanların gülmeleri garibine gitti. Her zaman aynı şakalar, her zaman alkışlanır, gülünür ve eğlenilir. Florian, oyunun bitmiş olmasını istedi. O zaman, karşıdaki o lokantaya gidip birasını içebilir ve sonra da, eve yatmaya gidebilirdi. Öyle gergindi ki, kendini yaşlanmış hissediyordu.

Ne kadar zamandır, kaç senedir burada oturuyordu; o zamanlar başka biri olduğunu bile hatırlamıyordu artık. Evet ya, bir zamanlar o nasıl biriydi. Şarkılar, senfoniler bestelemişti; hatta şarkıları bazı konserlerde icra bile edilmişti, on beş, yirmi sene önce. Şimdi ise, içinde bir melodi bile kalmamıştı! Müziğe olan aşkı yavaş yavaş sönüp gitmişti. Halkı büyüleyen bütün bu keman ve flüt sesleri dayanılmaz şeylerdi ve ona göre, gürültü ve patırtıdan başka birşey değillerdi. Ama flüt çalmak zorundaydı; çünkü hayatını bununla kazanıyordu. Ah, önceleri sanatını nasıl da severdi! Okullarını bitirmemiş ve hiç tahsil yapmamıştı. Saatlerce ormanda dolaşırdı, içinde melodiler çağlardı sanki ve o da, bunları dinlerdi sadece. Çok azını kâğıda geçirmişti. Bütün bu zenginliği kaydetmek, mümkün de değildi. Rüzgârın sesi, ağaçların hışırtısı, adımlarının çıtırtısı, hep onun için müzik sesleriydi.

Bütün bunlar çok gerilerdeydi artık, silinip gitmiş olan acının üstünden de çok zaman geçmişti. Şimdi o, flütünü çalı-

yor, vazifesini yapıyordu, sakin ve mahrumiyet içinde hayatı geçip gidiyordu.

Bütün salon gülüyordu - aynı aptalca şakalara yüzüncü defa gülümsedi. Perdenin kapanması yakındı. Orkestra locasının aşağıdaki kapısı açıldı, sazendeler tekrar göründüler. Kapının kirişine başlarını çarpmamak için, hepsi eğiliyorlardı, küçük konturbasçı hariç, o başı yukarda, yerine doğru ilerledi. Orkestra şefi de içeri girdi, yüksekteki sandalyesine oturdu ve perde kapanır kapanmaz müziğe başlama işareti vermek için usûl değneğini eline aldı. Alkışlar arasında perde indi ve hemen orkestra başladı; fuayede gülüşmeler, konuşmalar birbirine karışıyordu. Ne garip, bugün daha gürültülü sanki veya en azından Florian Wendelmayer'e öyle geliyordu. Her zamankinden de daha sıcaktı ve flütte aynı sesi, biraz uzunca çıkarması gerekince, başı döner gibi oldu ... ne kadar garip, sanki elleri ağırlaşmış gibiydi. Üflemeye devam etti. Yine bir başdönmesi başlamıştı. Salon birden karardı ... herşey sallanıyordu ... ışıklar sönüyordu. Flüt, Florian'ın elinden düştü. Nasıl bir gürültü. Salon yıkılıyordu! Florian ayağa kalkmak, kendini kurtarmak istedi, ama artık hiçbir şey görmüyordu. Ayakları ağırlaşmıştı, yerinden kıpırdayamıyordu. Ve işte sandalyeden kürsünün önüne yıkıldı, sandalye arkaya doğru devrildi. Sazendeler ona doğru döndüler. Florian'ın yanındaki, korkuyla ayağa fırladı. Seyirciler de huzursuzluğu farkedip, yerlerinde ayağa kalktılar. Prens, locasının siperliği üzerinden aşağı doğru eğilmişti, ama alnını ter taneleri kaplamış olan orkestra şefi, usûl değneğini kaldırdı, indirdi ve işitilebilecek bir sesle : «Çalmaya devam ediniz!», dedi. «Ne oluyor, ne oluyor?» diye halk sorup duruyordu ve Bayan Direktör, sahnenin orkestra kapısından dışarı çıktı. Çoktan haber alınmıştı. Bir flütçü biraz rahatsızlanmıştı. Orkestra şefi hâlâ tempo vuruyordu, ama hiç kimse çalmıyordu. Bütün gözler orkestra locasının kapısına çevrilmişti.

Hemen iki hademe geldi, trampetçiler ve tramboncular arasından geçerek Florian Wendelmayer'in yattığı yere doğru ilerlediler. Onu yerden kaldırdılar, gözleri yarı açıktı, alt dudağı sarkmıştı. Kollarının altından tuttular, kaldırdılar, omuzlarına dayayıp sırtından kavradılar ve bu şekilde dışarı sürüklediler. Öyle ki, seyirciler kısmından kendisinin yürüyerek gittiği bile sanılabilirdi. «Ne var, ne oluyor?» diye kalabalık içinde fısıldaşmalar oluyordu. «Birşey yok, hayır, hayır, hiçbir şey yok hakikaten, bir çalgıcı fenalaştı, ama kendisi yürüyerek dışarı çıkabildi». Orkestra kapısı henüz kapanmıştı ki, şef, kürsüsüne iki kere vurdu ve müzik yeniden başladı. Diğer flütçü, Florian'ın sandalyesini yerden kaldırdı ve arkadaşının flütünü onun üzerine koydu. Fakat seyirciler bir türlü sakinleşmek bilmiyorlardı. Bayan Direktör, orkestra kapısının önünde duruyordu. «Tam da bugün» diye söyleniyordu, «Prens Hazretlerinin teşrif ettikleri günde bu patırtı!». Sanki kendisi kalkıp yürüyemez miydi?»

İki hademe, flütçüyü caddeye çıkan dar koridorda yere yatırdılar ve sessizce beklemeye başladılar. «Ona felç geldi», dedi bir tanesi. Bayan Direktör, ölmekte olanı gözden geçiriyordu. Halkın gürültüsü buraya kadar geliyordu. Birkaç bey oraya kadar gelip, endişeyle haber almaya çalıştılar. «Ah» dedi Bayan Direktör, «mühim birşey yok, sizden rica ediyorum, lütfen zahmet etmeyiniz, gerçekten birşey yok. Çoktan gözlerini açtı bile. Gerekli herşey yapıldı. Doktora haber verildi mi?».

«Müller ona gitti», diye çalışanlardan biri cevap verdi.

Şimdi ise, yoldan geçenler içeri giriyorlardı. Bayan Direktör şaşkınlaşmıştı. «Çok rica ederim, hadise yapmayınız, hiçbir şey olmadı. Beylerden, buradan uzaklaşmalarını rica ediyorum. Doktor da nerede kaldı?».

Tam bu sırada doktor geldi. Ona yer açıldı. «Fakat nasıl olur», dedi, «hasta insan hiç yere yatırılır mı, inanılır gibi değil. Çabuk, sedye getirin».

«Sedye getirin», diye Bayan Direktör tekrarladı.

Doktor, flütçüye doğru eğildi ve nabzını tuttu. Etraf sessizdi, ama salondan boğuk bir mırıltı yayılıyordu.

«Işık rica ediyorum», dedi doktor, «hiçbir şey göremiyorum».

Bir bey duvardan yağ kandilini indirdi. Florian Wendelmayer'in yüzüne zayıf bir ışık düştü. Bir eli, hâlâ, nabızda, doktor onu iyice inceledi.

«Adam çoktan ölmüş», dedi, yüksek sesle. Herkes korkuyla orada öylece donup kalmışken, bir hizmetkâr içeri girdi. «Majesteleri öğrenmeyi arzu buyurdular, acaba hastalanan çalgıcı ne vaziyette bulunuyor», dedi.

«Majestelerine en derin hürmetlerimle teşekkür eder ve hastanın çok daha iyi durumda bulunduğunu arzederim», diye Bayan Direktör, sıkıntılı bir sesle cevap verdi. Hizmetkâr uzaklaştı. Bundan sonra da, Bayan Direktör, samimi alakaları için oradakilere teşekkür etti çok rahatsız olan bu daracık koridoru boşaltmalarını istirham etti. Kalabalıktaki beyler duygulanmışlardı. Tekrar tiyatroya, hem de bir komediye dönmeleri, ne kadar garipti. Böylece, onlar, hayatın ne kadar garip ve tezatlarla dolu birşey olduğuna dair yeni bir delil daha bulmuş oluyorlardı. Yavaş yavaş dağıldılar. Caddeye çıkan kapı, sonuna kadar açıldı. Koridordaki huzursuzluğu ve hareketliliği farketmiş olan yayalar, kapının önünde duruyorlardı. İçeriye ilkbahar akşamının yumuşak havası doluyordu. Bayan Direktör, kalabalıktan geriye kalanlara döndü. «Salonda bunun bilinmesi gerekmez, değil mi?» diye fikrini açıkladı.

Hayır, hayır, onlar hiçbir şey söylemezlerdi.

«Ailesi var mı?» diye doktor sordu.

«Hayır», diye Bayan Direktör cevap verdi, «bu Wendelmayer'dir».

«Ah, doğru, Wendelmayer», dedi doktor, sakin bir ifadeyle. Ve sanki, «Wendelmayerler elbette ölebilirler, hiçbir şey değişmez», demek istiyor gibiydi. Ayağa kalktı, kandili duvardaki yerine astı. İki kişi gelmişti, dışarda da sedye hazırdı, bunun üzerine koymak için ölüyü kaldırdılar.

Tiyatro tekrar sakinleşmişti. Müzik devam ediyordu. İkinci perdenin başlaması bekleniyordu. Ölüyü görmüş olan beyler sakin ve vakurdular. Kendilerine, hastanın sağlığı sorulduğunda, ciddî ama, teselli verecek şekilde cevap veriyorlardı. Tam, Prens locasının kapısı açılıp içeriye bir hizmetkârın girdiği görüldüğü sırada, perde açıldı. Prens, ona döndü. «Hasta afiyettedir, Majesteleri», dedi hizmetkâr.

Prens, yeniden aşağıya seyircilere doğru baktı; onlardan bazıları da başlarını locaya çevirmişlerdi. Bu hareketleriyle onları soruyor zanneden Prens, dostça başını sallayarak cevap veriyorlardı. Sadık tebaasına Prens, sakin bir tebessümle, flütçü Wendelmayer'in, tamamen afiyette olduğunu bildiriyorlardı.

ÖTEKİ

Hayatta Kalan Eşin Hatıra Defterinden

Yalnız! - Yapayalnız...

Yazı masamın önünde oturuyorum; şamdanlar yanıyor... Bir zamanlar karımın olan odanın kapısı sonuna kadar açık duruyor ve ben oraya doğru bakınca, bakışlarım karanlık odada kaybolup gidiyor. Karşı evlerde pırıldayan ışıklar penceremin camlarında akisler yapıyorlar... Ne kadar canlı ve ne kadar acımasız... Karım, çalışma odamdaki perdeleri daima kapalı tutardı; ne caddeden bir gürültü ne de karşı taraftan bir ışık içeriye ulaşırdı...

Ve saatler akıp gidiyor. Odamda, bir aşağı bir yukarı dolaşıyorum; onun odasında da. Karımın divanına uzandım; bir müddet öylece yattım ve bakışlarım, pencerelerin ötesindeki lüzumsuz âleme dalıp gitti... Onun yazı masasına oturdum ve hâlâ, onun parmaklarının kokusunu taşıyan kalem saplarını avucumda tuttum... Ateşi yanıp geçmiş olan şöminenin önünde durdum, maşa ile külü karıştırdım... Kül haline gelmiş kâğıt ve kömür parçalarından dolayı bir cızırtı ve hışırtı oldu.

Sabahtan sabaha mezarlığa gidiyorum ... Soğuk ama parlak güneşli bir sonbahar sonu ve daha uzaktan beyaz duvarı görünce gözlerim doluyor. Sonra, dizi dizi mezarlar arasında dolaşıyorum; dua etmek, ağlamak için oraya gelen insanları inceliyorum. Artık, teker teker tanımaya başlıyorum... Bu insanlarda, tipik ve her zaman tekrar eden şey, beni garip bir şekilde duygulandırıyor... Küçük kilisenin yanındaki o haç

önünde hıçkırarak yere çöken kız, hep aynı hıçkırık sesi ve nemli toprağın üzerine bıraktığı hep aynı menekşeleri, ayağa kalktığında, yüzünde hep aynı metin ifade, sonra hızla uzaklaşıp gitmesi. Bir delikanlı için ağlıyor; yirmi dört yaşında ölmüş, eminim, kız onun nişanlısı idi... Hep şu düşünce kafama takılıyor: Evet, nasıl oluyor da tekrar ayağa kalkabiliyor ve uzaklaşırken, yüzündeki o teselli bulmuş bakışlar nereden geliyor?... Peşinden koşmak istiyorum: Çılgın kız, teselli mümkün değil!... Ve ben, her gün buraya gelen ben, burada ne arıyorum?...Siyah eldivenli ve şapkaları fularlı insanlar, bazen, beni sinirlendiriyorlar... Ama benim de görünüşüm, herhalde, diğerleri gibidir, solgun ve ağlamış yüzlü... Ah, çok iyi biliyorum... diğerlerinin acısını kıskanıyorum, yüce ve büyüleyici şeyler karşısında nasıl olursam, burada da aynı şeyleri hissediyorum. Eğer ben kendim büyük birşeyle mest olmuşsam, başkalarının yüz çizgilerindeki hayranlık ifadesine tahammül edemiyorum... Tıpkı benim gibi, aynı ürpertiye garkolmuş görünen komşuma, gıpta ile bakıyorum... Bütün bu insanların, mezarların arasında, hep aynı tarifsiz ve sonsuz acı ile dolaşıp durmalarına, içimde birşeyler isyan ediyor... Ah, ne üzücü. Onların hepsi de aynı şeyleri hissediyorlar ve sonra günler geçip gidiyor... Yeni düşünceler, taze ümitlerle... Sonunda, daha aldatıcı ve yumuşak, ilkbahar gelir ve insanın gözünün içine baka baka çiçekler açar... Meltemler eser, çiçekler koku saçar, hanımlar gülüşür ve bizler yine aptal yerine konulup büyük ve sonsuz acımızda aldatılmış oluruz.

Oradan, onun altında yatmakta olduğu o toprak parçasından birkaç adım uzakta duruyorum ekseriya... Eğer taştan kabri yapılırsa, o zaman herhalde soğuk merdivenlere yaslanabileceğim, başımı öne eğeceğim ve diz çökeceğim; doğrudan doğruya toprağın üzerine oturmaya cesaret edemiyorum. Ayağımın altında, topraktan parçaların kopup tabuta çarptığını duyar gibi olmak düşüncesi beni ürpertiyor... Yine de bazen, kendimi yere atmak ve ellerimle toprağı altüst etmek

gibi dayanılmaz bir arzu sarıyor içimi. Acımın hiç insafı yok... Öfkeliyim, dişlerimi gıcırdatıyorum, herkesten ve herşeyden nefret ediyorum... Bilhassa da bana acıyanlardan... Aralarında dolaştığım bütün bu erkekler, kadınlar ve çocuklar, benim için dayanılmaz şeyler, onları buradan kovup çıkarmak istiyorum... Hele hele, içlerinden birinin, buraya dün son defa gelmiş olduğunu düşünmek, bana tarifsiz bir acı veriyor. Yani çilesini tamamlamış olması... Acısının her gün biraz daha azaldığını hissediyordu... Günbegün biraz daha hafiflemiş olarak buradan ayrılıyordu... Ve bir sabah uyandığında, artık yeniden gülümseyebiliyordu... Yeniden gülümseyebilenlere ne kadar kızıyorum... Ama bir sabah ben de yeniden tebessüm edebileceğim!... Ben de unutacağım!... Bugün, gençlik hatıralarım gözümün önüne geldi... Sevgilimin, birtanemin yanıbaşında, ormanda nasıl gezinti yapar ve nasıl sonsuz bir mutluluk duyardım... O kişi de bendim. Geçmişin ve geleceğin birbirinin içine girdiği ebediyyetin ta kendisi olan anlar vardır. Ama ben hiçbir zaman, rahat rahat anayolun kenarından yürüyüp giden, arasıra ormanın ve vadilerin biraz içlerine inen, sabahı içlerine sindirerek memnun ve mesut yeşillikler üzerine uzanabilenlerden olmadım. Hep ağaçlara tırmandım ve gözümü daima uzaklara diktim, anayolun gri bir çizgi halinde kaybolup gittiği ve ilkbaharın ölmeye başladığı o noktaya... Sonra burada... Bu odanın içinde, pencerenin tam yanında idi, karım beni bir keresinde rikkatle öptüğü zaman, beni nasıl buz gibi bir ürperti kaplamıştı... Dakikalar, saatler, günler, yıllar çılgın gibi gelip geçti, bizim devrimiz de tamam oldu... Her ikimiz de ihtiyarladık, bitti, bitti!... İşte böyle, sevgimle alay ettim, çünkü hep, nasılsa solup gideceğini düşünüyordum... Şimdi de acımla alay ediyorum, günün birinde nasılsa yeniden gülümseyeceğimi düşünerek!...

Şu sarı saçlı, üzgün bakışlı adam da kim? Kimin için ağlıyor? Her gün ziyaretine geldiği kabir, karımın mezarından, sadece, birkaç adım ötede... Bu adam dikkati çekti, çünkü

buna diğerleri kadar çok kızamıyordum. Benden daha erken geliyor ve ben ayrılırken, o orada kalıyor. Bir keresinde, derin bir acıma pırıltısı ile beni neredeyse sarsan bakışlarını üzerimde dolaşıyor görmeseydim, onu hiç farketmemiş bile olabilirdim. Gözlerimi ona diktim; yavaşça döndüm ve mezarlığın duvarı boyunca yürüyüp gitti... Onu sanki tanıyorum... eskiden beri... Ama nereden?... Acaba bir seyahatte mi karşılaşmıştık?... Tiyatroda mı gördüm?... Yoksa yolda mı?... Benim kaderimi seziyor olmalı ve herhalde başından benimki gibi birşey geçmiş olmalı; benim için unutulmaz olan o bakışı ancak böyle açıklıyorum... Genç ve yakışıklı.

Evet... İşte yine yazı masasının önündeyim ve sevgilimin, benim karımın, herşeyimin, benim dünyamın ve saadetimin, solmuş çiçeklerle çevrili resmi önümde duruyor... Yavaş yavaş kafamı toparlıyorum. Yaşadığım şu son günler gibi günler, insanın bütün soğukkanlılığını alıp götürüyor gerçekten... Bugün için büyük bir tasarım var... Bir aydan beri ilk defa, kitap dolabını açmak istiyorum ve yeniden okumayı, tetkik etmeyi ve düşünmeyi denemek istiyorum...

Bütün bunlardan hiçbirini yapmadım. Oraya gitmek iştiyakı içindeydim zira... akşam geç saatti... Mezarlık tenha idi. Görünürlerde kimseler yoktu... Bugün ilk defa yere çömeldim ve onun altında yatmakta olduğu toprağı öptüm. Sonra da ağladım, evet, ağladım... Her yer çok sessizdi... Hava soğuk ve rüzgârsızdı. Sonra ayağa kalkıp dizi dizi mezarlar arasından kapıya doğru yürüdüm. Mezar taşları ve haçlara ay öyle vuruyordu ki, neredeyse her birini teker teker seçecektim. Çıkışta, elinde uçuşan siyah eşarbı ve mendiliyle bir kadın gördüm... Buraya gelen kadınları artık iyice tanıyorum. Şehre giden geniş yol, ay ışığında bembeyaz uzayıp gidiyor. Kendi adım seslerimi duyuyorum; arkamdan gelen kimse yok. Uzun müddet, şehrin ilk evlerine ve lokantalarına ulaşıncaya kadar hep yalnızdım. Sonra birden, insan sesleri, ayak sesleri

ve gürültü başladı. Bu çok iyi geldi bana ve şimdi de, uzun bir yürüyüşten sonra eve döndüğümde, penceremi açmak, insan seslerini ve caddenin gürültüsünü duymak için, uzun zamandan beri hissetmediğim garip bir arzu duydum içimde. Gece bir hayli ilerledi ve yol sessiz... Hava artık serinlemeye başladığı için, bu satırları yazarken parmaklarım üşüyor; havada esinti olmadığı halde ışık titriyor...

Orada duruyorum, tam mezarlık duvarının yanında, yüksek bir söğüt onun bakışlarından beni saklıyor. Sabah erkenden geldim - herkesten önce. Hatta, geldiğimde mezarcının küçük evinde hâlâ ışık yanıyordu. Hemen benim arkamdan başkaları da gözüktü, çoğunluğu kadın... Ve nihayet o... Her zaman kaldığı yere, sakin yürüyor... Hep iri, ağlamaklı gözler ...Yere diz çöküyor... Ona bakıyorum, dikkatlice... O, benim karımın mezarı başında diz çökmüştü... Ben ise, orada duruyordum, nefesim kesilmiş, parmaklarım söğüt dallarında. Bu, dakikalarca devam etti... Diz çökmüştü, dua etmiyordu... Ağlamıyordu da... Şimdi tekrar ayağa kalktı... Her zaman yaptığı gibi yollarda gelişigüzel dolaşmaya başladı. Bir müddet sonra da benim yakınıma geldi... O sırada ben, karımın mezarının yakınındaydım ve yakındaki bir mezarın parmaklıklarına dayanmış duruyordum. Sakin, bana baktı ve önümden geçip gitti... Ona seslenmek istedim, yapmadım ama... Mezarlığın çıkışına yaklaştığını gördüğümde, ben öylece duruyordum hâlâ... Ne haldeydim, bilmiyorum... Şimdi bile ne halde olduğumu bilmiyorum... Ama yarın var, yarın... Onu tekrar görüp soracağım ve herşeyi öğreneceğim...

Nasıl bir gece bu! Uyuyamıyorum!... Gece yarısını henüz geçti... Şimdiden oraya gitmeyi istiyorum... Burada, evimde ne yapacağım... Sadece birkaç saat, sonra bu saçmalık bitecek... Herşey aydınlığa çıkacak... Ama o vakte kadar da!... Neyse, yalnızca birkaç saat kaldı...

Evet, evet! Karımın mezarı başında! Onun yine orada diz çöktüğünü gördüm; ondan on adım uzakta duruyordum. . Niçin hemen onun üzerine atılmadım? Niçin ayağa kalkıp rahat rahat yürüyüp gitmesine izin verdim. Nasıl? Kim olduğunu sormaya hakkım yok mu?... Ondan başka kime sorabilirim?... Kapıya doğru giderken, kendi ayak sesleri arkasından benimkileri işitiyordu... Ve yanılmıyorum, yürüyüşünü hızlandırdı. Hemen arkasındaydım... O da bunun farkındaydı... Ve kapıdan dışarı çıkar çıkmaz da, iki dakika içinde gözden kaybettim... Ben de arkasından... Birden bir araba süratle oradan uzaklaştı... Çevrede bulunan tek araba oydu... Ben de peşinden... Ama, arabaya yetişemedim... Cadde düpedüz uzayıp gittiği için, dakikalarca arkasından baktım - Nihayet gözden kayboldu... Ve ben orada öylece kalakaldım... Tıpkı şimdi bu kâğıdın önünde oturduğum gibi... Çıldırmak üzere... Karımın kabri başında diz çökmeye cesaret eden bu adam kim?... Bunu nasıl öğrenirim?... Onu tekrar nerede bulurum?... Birden bütün geçmiş gözümden silindi... Deliriyor muyum ben acaba?... Beni sevmedi mi yoksa?... Burada, bu sandalyenin arkasında yüzlerce defa durup da, dudaklarını saçlarıma gömüp kolları ile boynuma sarılmadı mı?... Biz mesut değil miydik?... Peki ama, bu sarışın, yakışıklı, genç erkek kim?... Yüzü bana tanıdık gibi geliyor, nereden?... Sanki onu, karımla tiyatroya veya konsere gittiğimizde, pek çok kereler bakışları ısrarla karıma dikilmiş, karşımızda otururken görmüş gibi değil miyim? Bir keresinde, karımla gezmeye çıkarken arabanın arkasından uzun uzun bakan, sanki, bu adam değil miydi? O kimdi? Kim? Kim? Belki de, karımı bir gün bile tanımamış bir hayalperest... Belki, karım ona bir bakış bile lutfetmedi... Benim de onu tanımam icap ederdi... Herhangi bir toplulukta, herhalde bir defa en azından, yanımıza sokulmaya gayret etmiştir... Hayır... Belki benden kaçtı... Karımı tanıdı, beni tanımadan... Yolda karımı takip etti... Onunla konuşmaya cüret etti.. Hayır! Mutlaka bana

anlatırdı!... Anlatırdı!... Peki, ya onu seviyor idiyse?... Ah, hayır, beni seviyordu... Acaba beni mi?... Nereden biliyorum? Bunu bana söylediği için mi? Bunu hepsi ve belki de aldatanlar sadık olanlardan daha sık söylemez mi?... Oh, onu bulacağım... bulacağım... ve soracağım... Ve o... karım tarafından sevilmiş olsa bile, ne cevap verecek?... Onu sevdiğim için mezarına gittim... ama karınız bunu asla bilmedi... Acaba ondan hakikati öğrenebilir miyim?... Evet... O halde ne yapmalıyım?... Yaşamaya devam mı edeceğim?... Böylece yaşayıp gidecek miyim?...

Üç günden beri onu görmedim. Bütün vaktimi orada geçirdim, ama o hiç gözükmedi. Mezarcı da onun kim olduğunu bilmiyor... Önümüzdeki günlerde, sokaklarda bir aşağı bir yukarı dolaşmak istiyorum, onu bulmalıyım... Belki de bir seyahate çıktı... Nasıl olsa geri gelecek... Geri gelmeye mecbur mu?... Ya öldüyse...? Onsuz yaşayamıyorsa?... Bu da çok hoş doğrusu! Onsuz yaşayamayan biri daha... Ona, bir tek şunu söylemeyi arzu ederim: Azizim! Kendinizi bu derece kedere garketmeyiniz. O, eminim, beni de sevdi... Evet, onu kıskandırmak istiyorum. Karımın resmini yazı masasından alıp yere fırlattım, orada, odanın ortasında duruyor... Yine orada, odanın ortasında, mektupları da duruyor, çekmecelerinde ve yazı masasında muhafaza ettiği bütün mektupları... Her tarafı açtım ve karıştırdım... Ne buldum?... Benim mektuplarım, gönderdiğim çiçekler, bantlar ve kordelalar... belki ondan gelmiş bir çiçek de vardır... çiçekten bu nasıl anlaşılır?... Ben ne bulmayı arzu ediyorum?... Bir kadın kendini ele verebilecek birşeyi, muhafaza eder mi hiç?... Orada asılı duran elbiselerini de aradım... Bir küçücük mektup, avuca sıkıştırılan bir not, kolaylıkla unutulabilir... Ama o, hiçbir şey unutmamış...

Bundan sonra mezarlığa hiç gitmedim. Mezarı görmek düşüncesi bile beni ürkütüyor... Daha sakin olacağım günler

geliyor... İlk günleri, çıldırmadan atlattıktan sonra, artık hakikati hiçbir zaman öğrenemeyeceğim fikrine kendimi alıştırmalıyım... Talihsizliklerini açık seçik bilen öteki aldatılmışları nasıl kıskanıyorum! Hatta, şüpheyle kıvranan, fakat vefasızın kendini, bir bakış, bir kelime ile elevereceği mesut anı bekleyen ve bunun için de, gözetlemeye devam edenlerin kaderine bile gıpta ediyorum... Ben ise, sonsuza kadar lanetlenmiş biriyim; çünkü mezar hiçbir cevap vermiyor... Bazı kerelerde de, gece yarısı karanlık rüyalarımdan, belki de bir masumun hatıralarını kirlettiğim düşüncesiyle uyanıyorum... Beni bu kadar mesut etmiş bir kadını hep sevmeyi, ne kadar isterdim... Beni aldatmış ve küçük düşürmüş zavallıdan nefret edebilmeyi de ne kadar çok isterdim... Önümde, yazı masamın üzerinde yine onun resmi duruyor, zira onu yerden kaldırıp eski yerine koydum. Senin tapılmaya layık olduğunu bilsem de, bu resmin önünde, bir azizenin önünde eğilir gibi eğilip ağlasam! Yahut senin lanete layık olduğunu bilsem de, bu resmi ayaklarımın altına alıp parçalasam!

Günler geceler boyu, ben bu suskun, mütebessim ve muammalı bakışlardan gözlerimi ayıramıyorum...

SERVET

I

Sabahın erken saatinde, uykusunun içinde, Weldein karısının sesini işitti. Üzerinde sokak kıyafeti, onun yatağının yanında durmuş, «günaydın Karl, ben işe gidiyorum» diyordu. Dikişte çalışıyordu. Weldein örtüyü çenesine kadar çekti, kendini elbisesiyle yatağa attığını hayal meyal hatırlıyordu. «Günaydın», diye cevap verdi. Karısı ona baktı, acıyarak, çaresiz. «Küçük okula gitti... Sen ne yapıyorsun?».

«Bugün işim yok. Bırak, uyuyayım».

Kadın yürüdü. Bütün bunlar onun için yeni değildi. Kapıda arkasına döndü. «Unutma, bugün kirayı ödemen lazım. Para, sayılmış, çekmecede duruyor». Ve sonra tekrar kocasına baktı, başka birşeyler düşünüyor gibiydi. Çamaşır dolabına doğru yürüdü, çekmeceyi açtı ve parayı aldı... «Ben kendim yatırayım, daha iyi».

«İyi, kendin öde», dedi, kocası ve güldü.

Kadın, son bir üzgün bakışla uzaklaştı. Karl Weldein ise yatıyordu, yalnız, yarı uyanık, gözleri açık olarak. Oda çok sefil görünüyordu, ama bakımlıydı. Pırıl pırıl iki camdan odaya, ilkbahar güneşinin sabah ışıkları doluyordu. Duvar saati yeknesak tik tıklarla çalışıyordu.

Birden Weldein yataktan fırladı. Üzerinde, hâlâ, frak ve beyaz kravat vardı; gömlek buruşmuştu, ayakkabıları tozluydu, kısa kesilmiş saçları dağınıktı, gözlerinin etrafında da kırmızı halkalar vardı. Komodinin üzerinde asılı duran duvar aynasına doğru gitti. Kendine bakıp gülümsedi. «Günaydın, Bay

Weldein», dedi, «günaydın». Sonra odanın içinde dansetmeye ve ıslıkla şarkı çalmaya başladı. Yatağın kenarına oturup ayak ayak üstüne attı ve düşünmeye başladı... Teker teker hatırlamalıydı. Rüya olmadığı kesindi, yoksa o, nasıl olur da bu kıyafetle yatmış olurdu? O halde, olmuştu ve gerçekti.

Ve kendini, yeniden, maceranın başladığı o meyhanede gördü. Sık sık yaptığı gibi, o fakir giyimli insanlarla bir masada oturup kâğıt oynadığı gözlerinin önüne geldi. Hatta, her zaman masanın üzerinde duran ve dumanlar çıkaran o lambanın kokusunu duyar gibi oldu ve gözünde, o yabancılar içeri girerken, hancının kapıya yaslanmış yusyuvarlak vücudu canlandı.

— Dün akşam olmuştu...! Acaba mümkün müydü?

— Parasını oyunda kaybetmişti, hepsini, hepsini. Ama, onların oyunda değişik ve heyecan verici bir zevk bulan yabancılar, oyuna devam edebilmesi için ona para verdiler ve - işte şansı açılmıştı, işitilmemiş, inanılmaz bir şans.

...Weldein yatağın kenarından kalktı ve odanın içinde aşağı yukarı dolaşmaya başladı. Macerasını, kafasının içinde bir ikinci defa yaşadığından gözleri çakmak çakmaktı... Kendini, iki yabancı ile birlikte, o duman dolu meyhaneyi terkederken gördü; artık orada yapacak işi kalmamıştı; paralarını aldığı diğer oyuncular, masadan, canları sıkkın, kalkmışlardı.

Ve şehrin dışındaki o dar sokakta durup, gözüne masaldaki periler gibi gözüken o iki yabancıya dikkatlice bakınca... Onlara mutlaka anlatmalıydı, kime yardım etmiş olduklarını. Ah evet, kime! Zavallı bir badanacıya, bir zamanlar ressam olacakken başladığı her işi ters giden birine... ama gerçekten de her işi! Şimdi de, karısının ve bir çocuğunun geçimini temin etmek mecburiyetinde idi, binbir zahmetle, ama namusuyla hayatını kazanıyordu. Yalnız arasıra başına bir uğursuzluk çökerdi; oynamaya ve içmeye mecbur olduğu zamanlar, işte bu

haftalardı, evet, mecbur olduğu! İstesin veya istemesin. Ve oyunda da hep o eski şanssızlığı! Bugün de yine, her zamanki gibiydi!

Peki, o yabancılar kimlerdi? O, laf olsun diye sormuş, onlar da kendilerini ona takdim etmişlerdi: Biri, Kont Spaun, diğeri de Baron von Reuter, bu da onun hiç tuhafına gitmemişti, zira daha ilk bakışta, onların genç asilzadeler olduklarını görünüşlerinden anlamıştı.

... Ve sonra, akşam serinliği içinde, şehrin kenar mahalle sokakları arasında hep beraber yürürken, Weldein'ın kaderi hüküm veriyordu! - Zira, yanındaki her iki bey de, yenilikler düşünebilen, neşeli ve cesur kimselerdi. Yoksa, akıllarına böyle garip bir plan gelir miydi? Yoksa, onunla birlikte oynadıkları şakayı daha önceden mi planlamışlardı?

Şimdi de, bu gecenin garip sahneleri sırayla gözlerinin önünden geçiyordu. Kendini, dağınık saçlarının ve sakallarının itina ile düzeltildiği berber dükkânında görüyordu; ondan sonra da, şık gece kıyafeti ile donatıldığı dükün giyinme odasında. Ve işte o elbiseler, hâlâ, üzerinde idiler. Ya sonra-sonra kendini, bütün o zengin ve kibar beylerin arasında yeşil masa etrafında otururken görüyordu, pırıl pırıl aynaları ile kulübün o büyük, muhteşem oyun salonunda ve o, anlaşmaya göre, bir zamanlar tanışmış olduğu eski dostlarını - ama nerede?... Moskova'da mı?... Paris'te mi? - bulmak isterken, yolculuğu sırasında tesadüfen buraya uğrayan suskun bir Amerikalıyı canlandırmak mecburiyetinde kaldığını hatırlıyordu. Onu, o salona getiren her iki bey, herhalde bu karnaval şakasının nasıl sona ereceğini düşünmemişlerdi... Büyük bir açıklıkla Weldein herşeyi yeniden gözlerinin önünde görüyordu; parlak ve kaygan kartları elinde hissediyor gibiydi; önünde yığılan altın ve kâğıt paraları görüyordu; yanındaki sandalyenin üzerinde, buz dolu bir kap içinde bir şişe şampanyanın durduğunu ve bu

mestedici içkiden, kadeh kadeh üstüne nasıl yuvarladığını hatırlıyordu. Öteki oyuncuların yüzlerindeki, kendilerine has ifadeyi de, tamamen kesin olarak görebiliyordu: Önceleri onlar, onun hiç şaşmayan şansına hayret etmişler ve o her oyunda kazanmaya başlayınca da, bu hayret nasıl da şaşkınlığa dönmüştü... Ve nihayet, macerası yüzünden dili tutulmuş, ama parlayan gözlerle ayağa kalkmıştı - zengin bir adamdı!

Sonra kont, onunla tek kelime konuşmadan, halılarla kaplı geniş merdivenlerden aşağıya kadar yol göstermişti. Aşağıda açık kapının önünde duruyorlardı. Önlerindeki caddede kimseler yoktu. Sokak fenerleri pırıl pırıl yanıyorlardı ve çok hafif bir rüzgâr esiyordu. «Gidiniz... Bay Weldein... eve gidiniz...», demişti, kont. Ve Weldein, caddede tek başına kalmıştı, - cebindeki servetle. Arkasına döndü, asil arkadaşı, merdivenlerin sonunda kaybolmak üzereydi, bir kere bile arkasına dönüp bakmadan... Sokak fenerlerinin ışıkları dansediyorlardı. Weldein da onlarla birlikte sallanıyordu...

Bu gece daha sonra ona neler olduğunu hatırlamak istediğinde ise, kafasında düşünceler birbirine karışıyordu. Eve nasıl geldiğini bile hatırlamıyordu. Fakat o, bütün bunları yaşamıştı ve artık zengindi, buna hiç şüphe yoktu... Odanın içinde aşağı - yukarı gidip gelirken, kendi kendine mırıldanıyordu:

«Şimdi ne olacak? - Bu gece benim sırrım olarak kalacak... Çünkü bu gece, yeni bir hayatın, yalnızca, bir başlangıcı... Birkaç gün içinde şehirden çıkar giderim; elbette, şehirden çıkar giderim... Ama karım endişe etmesin, ona, arkamdan nereye gelmesi icap ettiğini yazacağım. - Güneye... Monte Carlo'ya... beni kimsenin tanımadığı, badanacı Weldein olmadığım bir yere!...». Düşünmeye daldı.

«İyi, çok iyi...». Üzerindeki frağı çıkardı ve onu, dünkü şık beye ait diğer bütün teferruatı ile birlikte bir çıkın yaptı. Biraz sonra iş elbisesi üzerinde, aynanın önünde duruyordu.

Tekrar güldü... «Günaydın, Bay Weldein», dedi, yüksek sesle ve neredeyse sevincinden bağırarak. Pencereye doğru gitti ve caddeye baktı. Güneşli bir ilkbahar günü! Pencerenin her iki kanadını da açtı. Alnına, yumuşak bir sabah rüzgârı çarptı. Derin bir nefes aldı, gurur dolu bakışlarını yukarıya çevirdi... Karşıdaki komşu evinde herşey yine eskisi gibiydi; bazı pencerelerin perdeleri henüz kapalıydı; açık olanlardan ise, kadınların sabahlıkları ile temizlik yaptıkları, toz aldıkları, sonra da odanın derinliklerinde kaybolup gittikleri görülüyordu. Aşağıdaki kepenkleri kaldırılmış dükkânda, ayakkabıcı çekicini sallıyordu... Hepsi çalışkandı, işlerinin başındaydı.

Karl Weldein pencereden uzaklaştı, bir sigara yaktı ve enine, yatağın üzerine yattı. Zengindi ve halinden memnundu. Belki bir saat kadar bu vaziyette yattı, uyandığında ise, sigarası yerde yatağın yanında yanıp bitmişti. Kafasının içinde bir huzursuzlukla doğruldu... Aklına önemli birşey gelmişti. Parası neredeydi? Ona birşeyler yapmıştı. Ama ne? Evet, tamam... O büyük kapıdan çıkıp da, caddelerde sendeleyerek yürürken, aklına birden, parayı beraberinde eve götürmemesinin daha doğru olacağı fikri gelmişti... büyük paraydı!... İşte bunun üzerine, aklına çılgınca bir fikir gelmişti, servetini saklamak...

Geceleyin, bu ona çok tabii görünmüştü - başının, yakıcı şarapla döndüğü ve iyice ısınmış olduğu o dakikalarda - parayı karısından, komşulardan ve bütün insanlardan saklaması! Geceleyin caddelerde yalpa yaparak dolaşırken, neredeyse suçluluk duygusuna yakın, garip bir korku hissi kaplamıştı onu; ama şimdi bu his ona, bütün macerasından çok daha tuhaf geliyordu...

...Daha sonra ne yapmıştı? - Öyle ya, karısı, parayı ondan önce bulurdu... ve sonra... sandıkta kalıp paslanırdı... Neyse, olan şu idi... o, servetini saklamıştı - onu, gidip almaktan başka yapacak birşey yoktu. Ama şimdi değil... ancak geceleyin. Geceleyin oraya gitmeliydi... gitmeli... gitmeli... Elini başına

götürdü... Nereye gitmeli... Tabii ya... Kulüp binasından itibaren uzun cadde boyunca... sonra... evet, sonra nereye... evet, sola... ya sonra... Evet, nereye? Nereye gitmişti?... Sola... sola... sola... Weldein hafızasını zorluyordu. Elleriyle saçlarını karıştırdı. Ayaklarını yere vurdu. Mırıldandı... Nereye... Bağırdı... Nereye? Başı önde, odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, daire çiziyordu. Alçak bir sesle kendi kendine söylenmeye başladı: Nereye... nereye... nereye?

Şimdi, yine açık pencerenin önünde duruyordu. Arabalar süratle geçiyorlardı. Pencerenin kanatlarını kapattı. - Arabaların geçişi. Bunu o, gece de işitmişti, hemen şeyden önce... «Şimdi, sakin ol», dedi kendi kendine. «Demek yoldan arabalar geçiyorlardı... iyi... ve ben sonra sola döndüm». Alnı pencerenin pervazına dayalı, sessiz duruyor ve düşünüyordu. Uzun ve karanlık caddeyi çok iyi hatırlıyordu... sonra bir kavşak gelmişti - sol kolda yoluna devam etmişti - ondan sonra... nereye?...

Sapsarı bir yüz, alnında biriken ter taneleri ile dakikalarla orada öylece durdu. İnsan çıldırabilirdi! Masanın üzerinde duran şapkasını aldı, başına koydu. Kapıdan dışarı fırladı, merdivenlerden indi ve koştu, koştu -oraya-!

II

Sabahın parlak ışıkları altında, uzun, upuzun yol işte önünde duruyordu, evleri hızla geçti. İşte kavşak göründü nihayet, ya sonra... sonra sola dönmüştü; güzel, ama çok daha geniş bir caddeydi! Bu yolu elbette tanıyordu, ama geceleyin buraya geldiğini hiç hatırlamıyordu. Olabilirdi, geceleyin burası çok karanlıktı ya. Ve birden çok önemli bir anı hatırladı... eğilmişti. Bunu çok açık olarak biliyordu... fakat ne zaman eğilmişti? Ne kadar yürümüştü? Dakikalarca? Bir saat? Sakin ol, sakin ol, dedi, kendi kendine ve durdu. Orada öylece kaldı ve şehir hayatının etrafında akışına baktı... Genç, yaşlı, yazlık el-

biseler içinde geziyorlardı ve hepsi de yeni başlayan güzel güne seviniyorlardı. Hiç kimse onunla ilgilenmiyordu... Islık çalmaya çalıştı, herhangi bir melodi, aklına o anda geliveren. Çalamıyordu, boğazı düğümlenip kalmıştı. «Niçin bu kadar heyecanlısın» - dedi, kendi kendine... «sola döndün ve yürüdün - uzunca bir zaman... ve sonra eğildin. O halde yerde, yerde bir yerlerde olmalı... eh, bu kadarı da az değil... bu kadar çoğunu bilmek... dün bu saatlerde sen henüz zavallı bir adamdın... Fakat... insan yere niye eğilir... Birşeyi gömmek için... O halde, ben onu gömdüm... oh... şimdi daha çok şey biliyorum... ağaçlar arasından bir hışırtı geliyordu... Bir bahçede gömdüm, demek ki ben onu... Hayır... bahçe değildi... yankı yapıyordu... bu bir çeşme idi... evet, bir çeşme ve bunun için hışırtı geliyordu... ve ben, çeşmenin bulunduğu yere, aşağıya indim, bunun için yankı vardı». Aynı caddede gitti geldi, gitti geldi ve belki yüz defa kendi kendine söylendi... «Hışırtı vardı ve yankı yapıyordu...» Bir müddet sonra sustu... «Eğer bir çeşme idiyse... nerede... nerede...? - Ama hayır, ne komik, tabii ki çeşme değildi... eminim değildi! Olmaması da ne kadar iyi, çünkü ben onu hiç bulamazdım, iyi oldu...». Gülüyordu - dişleri birbirine çarpıyordu, delirecek gibi oluyordu. Sonra tekrar başladı: «Hışırtı vardı ve yankı yapıyordu...». Bir meyhanenin önündeydi... İçeri girdi ve bir kadehcik içki ısmarladı... Tekrar pencereden dışarıya, insanların kayıtsız ve keyifli geçip gitmelerini seyre daldı... İçti, içti... «Şimdi artık, hatırlamalıyım... zira insan sarhoşken daha açık görür... Eminim... bu gece karanlıkta o yolu bulurum... «Lâlâ, tralâlâ... keyifliyim... Peki, niçin keyifliyim?... Çünkü o zaman da sarhoştum... şimdi onu yeniden bulacağım». Dışarı çıktığında bir parça sallanıyordu, fakat içi biraz daha ferahlamıştı... «Şimdi keyfim yerinde», diye mırıldandı... ...«Lâlâ, tralâlâ... keyifliyim... Peki, niçin keyifliyim?... Çünkü hafızamın yavaş yavaş geri geldiğini hissediyorum... Sola ... evet sola! İşte buradaydım... ve yürüyordum... hışırtı olan ve yankı yapan bir yere... keyfini kaçırma... nasıl olsa sen onu bulacaksın, Weldein!».

Caddenin sonuna gelmişti, büyük bir parkın girişi önünde bulunuyordu; yapraklar arasından hafif bir rüzgâr esiyordu...

«Görüyor musun, Weldein... işte hışırdıyor...» İleri doğru atıldı... iki kenarında, yapraklarla dolu büyük ağaçların yükseldiği geniş, çakıl bir yol. Yeşil sıralar üzerinde çocuk bakıcıları ve genç anneler oturuyorlardı; yaşlı beyler, talebeler gelip geçiyorlardı. Çocuklar çember çeviriyor ve taşlarla oynuyorlardı. Weldein, yan yollardan birine saptı; biraz sonra, üzerinde güneşin parladığı geniş bir çimenliğe geldi... Çimenlerin etrafında çit yoktu; akşam gölgeliğinde çocuklar, burada oynarlardı; şimdi ise, birkaç delikanlı uzanmış uyuyorlardı. Çimenler üstünde, Weldein, sallanarak yürümeye devam ediyordu. Dallar hafifçe hareket ettiler; yaprakların arasından hafif bir rüzgâr esti... «Hışırdıyor, hışırdıyor...», diye, Weldein tekrarladı. Sonra yeşil çimenlerin üzerine kendini attı, ağır bir uyku bastırmıştı. Kısa bir müddet sonra doğruldu ve kendi kendine düşünmeye başladı... Kafası daha açıktı, herşeyi yeni baştan hatırlamaya çalıştı. «Öğle geçmiş olmalı ve dün bu vakitler ben zavallı bir adamdım... Şimdi şurası çok mühim, evet ya, tek mühim şey, herşeyi hatırlamam için benim yeterince soğukkanlı olmam. Saçma! Sonunda nasılsa hatırlayacağım... Hava çok sıcak... Öğle güneşi insanın tepesini yakarken, insan hiçbir şey hatırlayamaz... O halde sakin ol... ve hava serinleyinceye kadar bekle». Ayağı kalktı ve parkın iki tarafı ağaçlı yollarında ağır adımlarla dolaşmaya başladı. Bazen, kendini yere atıp, kumu tırnakları ile kazmak geliyordu içinden. Dişlerini gıcırdatıyor, dudaklarını ısırıyordu. Birkaç kere, bir banka oturdu; fakat uzun zaman kalamadı. İçinden bağırmak ve küfretmek geliyordu. Birden, oradan fırladı-ağaçların durmadan hışırdadığı bu parktan gitmeliydi-. Bu kadar zaman orada niye kaldığını anlayamıyordu... Sokaktan sokağa gezdi durdu; bazen hızlı, bazen yavaş; bir lokma yemek yememiş olduğu hatırına bile gelmiyordu... Şehrin yarısını, enine

boyuna, dolaştı, gözlerinde öfke yaşlarıyla ve akşam olduğunda, bitkin bir vaziyette, yine meyhanenin önündeki o uzun caddede idi. Tekrar meyhaneye girdi, küçük bir masaya oturdu ve en kuvvetlisinden bir içki ısmarladı. İçki önüne gelip de ağzına götürmek istediğinde, kendinde o takati bulamadı; gözlerinden yaşlar boşandı ve en kıymetli şeyini yitirmiş biri gibi hıçkırarak ağladı. Başlangıçta, ona dönüp bakanlar oldu; tezgahtaki güzel kız ve bu dükkâna, yeni bir güç kazanmak yahut mestolmak için gelmiş insanlar; fakat hiçbiri, ciddi olarak ilgilenmedi onunla, zavallı adamı bıraktılar, canı istediği kadar ağladı orada. Uzunca bir müddet sonra, Weldein yüzünden yaşları sildi ve rakısını içti. Bir kere daha tazelettirdi, sonra bir daha; bir saat kadar böylece içti durdu. Sokakta fenerler yanıyorlardı, gece oluyordu. İnceden, ılık bir yağmur yağıyordu. Araba sesleri gittikçe zayıflıyor, insan seli seyrekleşiyordu. Ve Weldein tekrar dışarı çıktı, başından şapkasını aldı, yağmur saçları üzerine çiselemeye başlamıştı. Akşam havası alnını serinletti... Yavaş yavaş yürümeye devam etti... sabahtan beri, kendini hiç bu kadar sakin hissetmemişti... «Şimdi, iş başına», dedi, kendi kendine... «Onu artık bulacaksın». Ve bunu, belki yüzüncü defa tekrarladı... «-sola - hışırdıyordu ve yankı yapıyordu...» Başını salladı... «Hepsi bu kadar olamaz... bu çok az». Önüne baktı ve birden yüzünde bir ümit ışığı parladı... «Dün, kulüp binasından itibaren yürümüştüm... bir müddet daha bekleyelim ve tıpkı dünkü gibi yapalım. Evet, evet, öyle yapmalı, ama şimdi sakin ol... sakin ol...» Yeniden, bir oraya bir buraya gidip gelmeye başladı, torbasından, kısa piposunu aldı, doldurup yaktı... Vakit, nasıl olsa geçer... Ve Weldein, şehri bir kere daha dolaştı. «Acaba eve uğramalı mıydı ... Ah, şimdi bunu bırakalım, daha iyi... Hımm... ama yemek ... Dün, beylerin bana rastladıkları yerde?... Hayır, hayır, daha sonra, acıkınca...».

Saatler ve dakikalar geçiyordu... sonsuz uzanıp gidiyordu zaman. Weldein, arasıra bir bankta, kısa bir müddet dinleni-

yor, sonra tekrar ayağa kalkıyordu. Gece yarısı gelmek bilmiyordu. Caddeler tenhalaştı. Yağmur daha da hızlandı. Sonra, şehir yeniden canlandı; daha fazla araba geçiyordu, daha çok sayıda yaya görülüyordu; tiyatrolar dağılmıştı. Demek, saat on'u geçiyordu. Daha iki saat vardı... On ikiye kadar ne yapmalı... İçinden birşey, onu, dayanılmaz bir şekilde yine o uzun caddeye doğru çekiyordu. Yemek yemek? Hayır, yiyemezdi. Ama içki! Evet... Bu fikir, onu biraz rahatlatıyordu. O halde, tekrar meyhaneye! Fakat hayır, kendisini herkesin tanıdığı o meyhaneye değil... Ufak tefek birşeyler yemek için, bir lokantaya gitmek daha iyi. Yemeğin yanında daha da iyi içilir... Evet... İşte... burası. Küçük bir lokantaya girdi, kendine bir yemek getirtti ve yemeğin yanında şarap içti. Yavaş yavaş yiyor, her lokmada oyalanıyordu. Giriş kapısının üzerinde bir saat vardı... durmuş olmalı herhalde... Hayır, hayır, yalnız ibreler çok yavaş hareket ediyorlardı. Dışarıda bir saat kulesinden ses geldiğini duydu. Saydı... dokuz... on... on bir... oh ...on bir olmuş! buradaki saatte daha çeyrek var... Ah bu lokantacı! Tabii, daha uzun zaman kalınıp daha çok yensin diye. Bir gazete getirtti, gözleri yanarak ve yalnız okuduğu şeyi düşünmek kesin kararı ile, gazeteyi baştan sona okudu, ama tek kelime aklında kalmıyordu... Hesabı ödedi ve çıktı. Saat on biri çeyrek geçiyor gösteriyordu - o halde on bir buçuktu... Issız ve ölüydü cadde. Yavaş yavaş kulüp binasına doğru yöneldi ... İşte orada, önünde duruyordu; kapısı sonuna kadar açıktı, pencereler aydınlıktı, solgun ve titrek ışıklı sokak lambaları ile aydınlatılan caddenin ortasında pırıl pırıldı... Karşıdaki binayı tetkik ederken kalbi çarpıyordu. Ona dev gibi büyük görünüyordu, taşlaşmış bir kuvvet sanki. Onun binaya baktığı gibi, o da, sanki ona bakıyordu... Aydınlık pencereler, binayı çevreleyen yüzlerce pırıltılı göz gibiydiler. O «an» yeniden aklına geldi... Kasanın bütün paralarını alarak masada oturan diğer bütün asilzadelerle aynı haklara sahip hale geldiği o büyük an

...Orada yukarıdaydı, evet...bu pencerelerdi..,Ve şimdi koş ...bir kere, bir kere daha parayı kazanmak için!

Düşünceli düşünceli yürüyordu...köşeyi döndü...uzun, upuzun cadde...İleri, daha ileri...Sola...hiçbir şey düşünmemeye gayret ediyordu...evet...iyi. Şurası olmuş olmalı... ve şimdi tekrar başka bir cadde daha...iyi...burasıydı... çünkü burası onu çekiyordu...evet...işte şimdi...evet... orası...hışırdıyordu...hışırdıyor...gerçekten...bu da ne ...ah, nehir...belki de burasıydı...eminim...hayır...evet! Orada durdu... hafif hafif köpürerek, kıyısına sıralanmış lambaların ışığı ile parıldayarak akan ve şehri ikiye bölen nehir, önündeydi. Karşı tarafta, yine sıra sıra evler...üzerlerinde de, bulutlarla kaplı, ılık yağmurun hiç durmadan damla damla döküldüğü karanlık gökyüzü. Yere düşen damlaların sesi ile, dalgaların mahmur yuvarlanışları, garip bir şekilde birbirine karışıyordu. Orası mı demek?... Sahil boyunca yürüdü; sola... döndü... sağa... ve sonra taştan yapılmış büyük bir aslan heykelinin yanında durdu, bu, bir köprünün bitişini gösteren heykeldi. Biraz önce üzerinden ağır bir arabanın geçtiği köprüye doğru yürüdü...

Arabanın gürültüsü kayboluyordu. Etraf sessizdi, yalnız yağmur ve aşağıdaki dalgaların sesi...Köprünün korkuluklarına yaslanarak aşağıya baktı; çaresiz ve ürperérek...«Beni buraya ne çekti...buraya gelmemeliydim? Ya şimdi?» Durmadan aşağı bakıyordu...başı dönüyordu...Birden müthiş bir düşünce ile sarsıldı. «Belki de... suya attım!» ve bir çocuk gibi sızlanmaya başladı. «Suya attım...sarhoş olduğum için...Sarhoş oldum! Niçin? Neden sanki saklamak istedim? Karımdan mı? Çocuğumdan mı? Sanki onlar benden çalacaklar mıydı? Deli miydim? Ne yaptım? Ne yaptım ben?...İçkinin beni serseme çevirdiğini biliyordum da...Orada, para suyun altında! Arkasından atla Weldein, sersem, ayyaş, alçak!».

Bağırırken ve sonra sustuğunda, köprünün korkuluklarına daha sıkı tutunuyordu... «Saklamak! Saklamaya mecbur-

dum... Nehirde... Ta dipte?... Hayır, onu suya atmış olamam! Bir zırdeli bile bu kadar deli değildir!... Peki, nerede öyleyse? ...Nerede? Nerede? Nerede?...»

Yağmur hafifliyordu...gökyüzünde koyu mavi şeritler ortaya çıkmıştı ve birkaç yıldız aşağıya bakıyordu... Karanlık şehir derin bir uykuya gömülmüştü; arasıra uzaklardan, ne olduğu tam anlaşılamayan bir ses işitiliyordu; bir kere de, evlerine dönen içkicilerin sönüp giden şarkısı... sonra herşey, yine sessizleşiyordu; ayaklarının altında ise, uzaklardan, meçhul dağlardan fışkırarak, hep aynı şekilde çağıldayarak akan dalgalar... uzun, çok uzun zaman, orada öylece yaslanmış vaziyette kaldı; gözlerindeki yaşlar kurumuştu, kendi de daha sakindi... İşte bir canlı nefes daha... Köprünün öbür başından geliyordu... iri beygirler tarafından çekilen arabalar; önce bir, sonra iki veya üçü bir arada; çiftçiler pazara geliyorlardı... Yakın bir kuledeki saat çalıyordu...bir...iki...Ve sonra daha derin, daha büyük bir sükûnet. Weldein köprüyü terkederken dalgaların sesi arkasında, yavaş yavaş sönüp gidiyordu...Hiç duyulmaz olunca, oraya tekrar dönmek istedi...Ama başını sallayıp yoluna devam etti...hiçbir şey düşünmeden ileri...Ayaklarının altındaki kaldırım taşlarına baktı...adımlarını saymaya başladı... Devam ediyordu, yüze kadar geldi-üç yüze-altı yüze. Sonra vazgeçti. Herşeyi, yeniden düşünmesi icap ettiği fikri sarmıştı onu...«Hayatımı böylece devam ettirebilir miyim?» diye sordu kendine. «Ben şimdi neyim? Zengin miyim? Fakir miyim? Parayı bulacak mıyım? Bulmam gerekmez mi? Elbette, bulmalıyım... onun nerede olduğunu hatırlayacağım an, mutlaka gelecektir. Yatağıma yatınca... ya da yarın... birkaç gün içinde... biraz daha sakinleşince...».

Ve ilerledi...aşinası olduğu şehir girişine doğru. Doğuda gümüşî renkli sabah ışıkları... Biraz sonra herşey, yeni güne, yeni işe uyanacak. «Ya ben?» diye Weldein düşündü. «Ben de mi yine işe? Milyoner olan ben?...Yine merdivene tırmanmak ve badana yapmak?...Daha bu sabah, bütün dünya, san-

ki bana ait değil miydi?...». İşte, oturduğu ev, önünde duruyordu... Evi birdenbire gördüğü için irkildi... yukarıda, penceresi açıktı, yalnız, hafifçe kımıldayan perdeler inikti. Weldein, bir müddet giriş kapısına dayalı kaldı, sonra anahtarını çıkardı ve kapıyı açtı. Kilidin dönüşü, kulağında korkunç bir gürültü ile çınladı. Bütün ümitler, bütün şans geride kalmıştı! Yavaş yavaş merdivenlerden çıktı... ve o eski sefaletin içine döndü.

III

Seneler geçip gidiyordu. Karl Weldein, oda tavanlarını ve duvarları boyuyordu; arasıra sarhoş oluyor, ama artık hiç kumar oynamıyordu. Onun gibi zengin bir adam, birkaç kuruş için mi! Bazen, içki başına vurduğunda, parayı bulmuş gibi bir his kaplıyordu içini. Sonra da herşey, birdenbire karanlığa gömülüyordu. Bazı kereler ise, o zaman aklını oynatmadığı için, müthiş hayrete düşüyordu. Fakat, ilk günleri atlattıktan sonra, herşey yoluna girdi. Önceleri, her akşam, o geceki yolu, bir kere yürüyordu... ama, gittikçe daha sakin ve hatta bazen, çok güzel bir yürüyüş olduğu düşüncesiyle. Ama bazı akşamlar ve diğer bütün gün ve gecelerde, çok yakında çıldıracağı hissini duyuyordu. O zaman... rakı! Birkaç dakikalık ümit anları ve şansın hayali için. Bazen, elinde büyük bir fırçayla merdivenin tepesinde durup tavana renk attığı zamanlar, aşağı düşmeyi ve bu manasız hayatın sona ermesini arzuluyordu. Bu da yaşamak mıydı! Evde, diktiği dikişlerden çok az kazanan ve günden güne sararıp zayıflayan hastalıklı bir kadın. Okuldan çılgın gibi gelip her zaman aç olan, yamalı elbiseler içinde bir erkek çocuk. O sefil odada, doğru dürüst birşey konuşulmadan yenen mütevazi öğle yemekleri. Meyhanede ise, hep kendilerini düşünen arkadaşlar. Ve bunun dışında, çevresinde önünden geçip gitmek zorunda kaldığı bir yığın güzellikler ve fırsatlar - zengin bir bey olarak!... Üstelik de, bütün bu üzüntüyü içinde saklamaya mecbur olmak. Eğer etrafına: «Ben çok zen-

ginim... haddi hesabı yok... yalnız paramın nerede olduğunu bilmiyorum!» diye ilan etmiş olsa, nasıl alay edilirdi! Alay mı edilirdi? Hemen tımarhaneye tıkarlardı!

Günün birinde, gazetede, dostu Baron von Reuter'in ölüm ilanını okudu. Bu onun için bir teselliydi. Evet, eninde sonunda insan ölüp gidiyordu. O, bu güzel çözümü sanki unutmuştu. Şimdi artık, o akşamki macerayı bilen tek kişi kalmıştı. Kont Spaun. Weldein ondan nefret ediyordu. Bir keresinde, şu düşünce kafasını bayağı karıştırmıştı: Kont birden sefalete düşse, aklına kendisi gelip, ona: «Azizim Weldein, ben seni zengin yaptım; servetinin bir kısmını bana ver... deseydi ne olurdu ... Bir müddet, bu düşünce kafasından çıkmadı. Kont Spaun'dan ödü kopuyordu. Keyifli bir saatinde, bundan arkadaşlarına bahsetse, nasıl olurdu! Hepsi üzerine gelirlerdi - hepsi - güleрek, alay ederek! Hey, badanacı bey, bu kadar cimri olma! Sandıkta parası olan insan, karısını ve çocuklarını acından öldürmez! Ya o, buna karşı ne diyebilirdi? Param sandıkta değil, - evet, param var - ama, nerede bilmiyorum? Böyle bir saçmalığa kim inanır!

Sonra uzun uzun düşündü: En iyisi kontu arayıp bulmak ve ona, kötü kaderini anlatmaktı!... Kötü kaderini! Bundan da beter! Şimdiye kadar kimsenin başına gelmemiş çılgın bir felaket.

Fakat, etrafındakilerin ve zamanın ona aldırdığı yoktu ki! O, merdivenin tepesinde badana yapıyordu. Şakaklarındaki saçlar kırlaşıyor; şişmanlıyordu, nefes darlığından da şikâyete başlamıştı ve öksürüyordu da. İçenler çabuk ihtiyarlıyorlar.

Oğlu, on iki yaşındayken, annesi öldü. Uzun zaman hasta yatmamış, ancak ölümüne yakın yatağa düşmüştü. Son günlerinde, yumuşak ve iyiydi, yatağının yanıbaşında oturan kocasının elini alıp öpüyor, oğlunun saçlarını okşuyordu.

«Bak, Karl», dedi son gününde... «Çocuğu bırak, ne olmak istiyorsa onu olsun... o, senden ve benden daha şanslı olacak». Yatağın başında, her ikisi de sessizce ağlıyorlardı, de-

likanlı yere diz çökmüştü, kocası ise, zaman zaman çatırdayan, her tarafı sallanan bir sandalyede oturuyordu. Ve akşam oldu, tıpkı, altı seneki o uğursuz akşam gibi yumuşak ve öyle mis kokulu. Weldein yeniden hatırladı... Kendini, o köprünün üzerinde duruyor gördü, dalgaların sesini ve yağmurun çiselediğini duyuyordu. İki gecedir uyumamıştı... Şimdi ise artık uyumak üzereydi... Uyandığında hava iyice kararmıştı; delikanlı onu korkuyla, yavaşça sarsmıştı. «Ne var?» diye Weldein sordu ... Yastığından artık hiç soluk sesi gelmiyor... «Işık yak», diye tutuk bir sesle konuştu, ayağa fırlayıp karısının üzerine doğru eğildi ve seslendi: «Sen... sen, sen... sen... gelsene?» Çocuk, elinde ışıkla geldi. Yaklaşmaya cesaret edemiyordu. Babası, elinden ışığı aldı ve yastığa doğru tuttu. Beyaz bir yastık üzerinde yatmakta olan solgun yüzden, bir müddet bakışlarını alamadı. Arkasında, çocuk ağlıyordu... Weldein, ışığı başucundaki sehpanın üzerine bıraktı, oğluna döndü ve ona, yavaşça şöyle dedi: «Ağlamakta haklısın, Franz; annemiz öldü».

IV

Genç Weldein ressam olmak istiyordu, babası da bundan gurur duyuyordu. Benim başaramadığımı, belki, o başarır, diye düşünüyordu. Fakat, başlangıç zordu! Sanatkârlık, delikanlının okuldan kovulmasıyla başlamıştı. Çok haylazdı, ders saatlerinde resim yapıyor ve ondan istenilen şeylerle hiç alakadar olmuyordu. Ya evde! Bazen, bir yaprak kâğıdın önünde oturuyor ve kabiliyetini ona döküyordu; pek çok kereler de, tembel tembel pencerenin önünde duruyor, gözlerini havaya dikip bakıyordu. Sonra, aşağı avluya iniyor, kız ve erkek çocuklarla etrafta koşturup duruyordu. Baba, ancak akşam geç saatte geliyordu; - işten sonra - meyhane, sonra ev. - Ve bazı akşamlar, meyhaneye gitmek için parası olmayınca, delikanlıyı yanına alıyor, şehrin caddelerinde beraberce dolaşıyorlardı. Hemen hemen her gün aynı yol... Kulüp binasının önünden, uzun cadde

boyunca... sola... sola... ta nehre kadar. Kendi kendine de düşünüyordu: «Param olsaydı, oğlum ne olurdu! Şimdi, varlığını ispatlayıncaya kadar, eziyet çekmek mecburiyetinde kalacak... Büyük biri olmadan, acından ölüp gidecek». Nehrin kıyısında, bir aşağı bir yukarı, kol kola dolaşıyorlardı, şişkin yüzünde yarı yarıya kapanmış gözleriyle ihtiyarlamakta olan baba ve yanında, hülyalı bakışlı delikanlı... Babası bazen ona bakar, böyle güzel birşeyi kendisinin de bir zamanlar nasıl arzuladığını, geleceğin, bütün güzellik ve sonsuzluğu ile, nasıl da önünde durduğunu zannettiğini düşünürdü. Daha sonra, zengin olduğu o akşam bir kere daha, dünya ona güzel ve sonsuz görünmüştü. Sonra onu, yeniden sessiz bir yeis kaplıyordu... hiç bitmeyecek miydi? Bu arada ise, köprüye giden o yol, onu sanki çekiyordu. Ah, içip sarhoş olmak, bunları durmadan düşünüp durmaktan çok daha iyiydi... Franz, resim çizmeye ve boyamaya devam ediyordu, bunların çoğu, belirli bir hüzün ifadesi taşıyan portrelerdi; baba, bunlarda kabiliyet belirtileri olduğundan emindi; hatta, ona birkaç kere, «git, resimlerini akademide göster, belki seni kabul ederler!...», demişti. Fakat, delikanlı buna karar veremiyordu; o sayfalar dağılıp gidiyor, kendisi de hiçbir şey yapmıyordu, haftalar, aylarca hiçbir şey ... Sonra, arasıra babasına işinde yardım etmek istiyordu. En basit badana işinin tam ortasında, gerçek dehasının uyandığı hissine kapılıp, o kaba fırçaları, badanayı ve hatta günlük ücretini de bir tarafa atarak eve koştuğu, resim çizmek veya boyamak için, kendini odaya hapsettiği de oluyordu. Büyük, fevkalade birşeyi tamamlaması gerekiyormuş gibi, saatlerce odada oturuyordu. İş bittiğinde ise, yine başarısız oluyordu. Bir köşeye onu fırlatıp atıyor ve yeniden, hiçbir şey yapmama devri başlıyordu, bu arada da parasını arkadaşları ile içkide kumarda yiyordu.

Aylar ve yıllar böylece geçip gidiyor, baba ve oğul Weldeinlerin durumları ise günden güne daha da fakirleşiyordu. Bir keresinde, Franz, o zaman yirmi yaşındaydı, sabaha karşı

eve geldi, güneş odayı aydınlatmaya başlamıştı bile. Babası yatağında yoktu; yerde yatıyordu, güçlükle nefes alıyordu, yüzü morarmıştı; kır saçları dağınıktı, alnına sarkmıştı. Franz, uzun uzun ona baktı. Başı ağrıyordu; boş hayallerle geçen bir geceden sonra eve dönmüştü; kumarda, son birkaç kuruşunu da kaybetmişti, tıpkı babasının içkide tüketmesi gibi... Genç adamı, hafiften bir korku sardı. Önünde, onu nasıl bir hayat bekliyordu! Ne kadar boş ve zavallıca! Bir müddet sonra, masayı pencereye doğru yaklaştırdı ve bir parça kâğıt üzerinde birşeyler karalamaya başladı. Başlangıçta, elinden hiç iş çıkmıyordu; saatler ilerledikçe açıldı. Elindekinin, iyi bir şey olacağını hissediyordu. Herşeyi unutarak çalışmaya devam etti, sanki etrafında, onu alâkadar eden hiçbir şey yoktu. - Bu kâğıt çok küçüktü... onu yırttı ve daha büyük bir tane alıp yeni baştan başladı. Artık, ilham, bütün mucizeleriyle kaplamıştı onu.. Çalışmak öyle kolay geliyordu ki, hiç zahmet duymuyordu. Saatler akıp gitti, vakit çoktan öğleden sonrayı bulmuştu. Taslak tamamlanmıştı... Küçük bir meyhane masası etrafında birkaç sarhoş ve oyuncu; hepsi buydu. Yine her zamanki gibi bu defa da, en çok, yüzlerdeki o tutkunluk ifadesinde muvaffak olmuştu. Eserini, pırıldayan gözlerde seyrediyordu. Hiç olmazsa bu, hep arzuladığı şekilde birşey olmuştu. Döndü, babası arkasında ayakta duruyordu. «Günaydın... Franz», diye kekeledi.

«İyi akşamlar»...diye Franz cevap verdi.-

«Aa... çoktan akşam olmuş... dinlendirici bir uykuydu». Gülüyordu. «Dün çok komik birşey oldu...evet...Sen yeni birşeyler yaptın, öyle mi? Bırak da, bakayım...Hah şöyle...» Taslağa dikkatle bakıyordu... «Evet...». Ciddileşti... içinde, babalık gururu uyanmıştı...«Franz, bu çok güzel, çok güzel ..Böyle birşey... Franz...». Susmuştu.

«Ne diyorsun, baba?».

«Böyle birşeye hiç rastlamadım... iyi zamanlarımda da!».

Her ikisi de, baba ve oğul, bakışları taslak üzerinde uzun uzun gezdirdiler. Bir müddet sonra, baba resmi masadan kaldırdı ve onu oğluna uzatarak: «Sen bunu yarın götür... mutlaka. Akademiye götür», dedi.

V

Bundan birkaç sene sonra, genç Weldein'in bir tablosu da sergide teşhir ediliyordu. Onun kendine has ve küçümsenmeyecek kabiliyetinden söz edilmeye başlanmıştı. Fakat, onun resimlerindeki birşey, hayret uyandırıyordu: Sanki sadece, sarhoşları ve oyuncuları resmedebilirmiş gibiydi. Bu, onun kaderi gibiydi. Sanatını, başka konularda da denediği oluyordu; fakat hiçbirinde doğru dürüst muvaffak olamıyordu. Resmine, sevgi ve saadeti işlemek istediği zaman, resim sehpası önünde, nasıl da çaresiz oturup kalıyordu... komik suratlar, ona bakıp duruyorlardı, bunlar, asla melek simalar değillerdi. Anlatılmaz bir gücün kendi üstündeki hakimiyetine, sonunda boyun eğmeye mecbur oldu. «Ben deli miyim», diye bazen, kendi kendine soruyordu, «yoksa, ben kendim de o bataklığa düşmem mukadder olduğundan mı, bu böyle oluyor?». Kendine hakim olmaya gayret ediyor, şaraptan ve kartlardan kaçmak istiyordu. Fakat mümkün değildi... Oyunun ve içkinin kendine göz kırpıp durduğu o arkadaş çevresinden birkaç gün uzak kalır kalmaz, bitkin düşüyor ve her yeri kırılır gibi oluyordu. Bunun üzerine, tekrar, oyun masasına ve içkiye koşuyordu... Ve babasını yerde yatarken bulduğu o gün gibi, sabah aydınlığında eve döndüğünde, kendinde, yeniden, gerçek bir heves ve gerçek bir kabiliyet hisseden büyük bir sanatkâr oluyordu. Buna, kendini alıştırmalıydı. Babası yaşlı, hasta bir adam olmuştu. Yine eski evinde kalıyordu, oğlu ise, aynı semtteki bir evde, dördüncü katta, küçük, aydınlık bir oda kiralamıştı; ışığa ve gökyüzüne daha yakındı. İhtiyar Weldein, arasıra onu ziyaret ediyordu ve merdiven çıktığı için yorgun, hemen pencerenin

içine oturuyor ve orada öylece, sessiz kalıyordu, Franz ise, resim yapıyor yahut divana uzanıp sigara içiyordu. Bazı kereler konuşuyorlar ve hallerinden yakınıyorlardı... İhtiyar çok az bir para kazanıyor, delikanlı da, şöhret ve servet yolunda yeterince hızlı ilerlemiyordu...

Birkaç keresinde baba, «senin yalnızca böyle şeyler resmedebilmenin suçlusu benim. Bütün kanım zehirlenmiş, evet, zehirlenmiş» demişti. Delikanlı ise, cevap vermeyip resmini yapmaya devam etmişti.

Odanın sessizliği içinde orada öylece oturduğu zamanlar, Weldein'ı derinden ve hüzünlü bir şekilde, yaşlanmış olduğu fikri sarıyordu. Sonra da kendini, bundan daha iyisine layık olmayan biri olarak görüyordu... Ya o, sayesinde her ikisinin de mesut olabilecekleri para, neredeydi? O geceyi, bazen, bir rüya gibi kafasından geçiriyordu.

Bu sırada delikanlı düşüncelerini böldü ve ona, ne resmettiğini anlatmaya başladı... Evet... adı kötüye çıkmış bir evde bir kumar topluluğu... Ellerinde şampanya kadehleri ile, masaların arasında oturan birkaç kadın. Bu resim, bitmek üzereydi. Ayrıca bir küçük resim daha... Ocak başında... Bir kadın ve erkek... Bezik oynuyorlar, kartların üzerinden birbirlerine gülümsüyorlardı... Bir diğeri ise, ancak yarısı bitmiş halde, köşede duruyordu... ortaçağ kıyafeti içinde... zar oynayan uşaklar... Ama başarılı olmamıştı, yeterince modern değildi... İhtiyar hep dinliyordu ve bu arada gece karanlığı basmaya başlamıştı. Genç ressam da şimdi, akşam serinliği içeri dolsun diye sonuna kadar açtığı pencerenin önündeydi.

Bunaltıcı ve kasvetli bir yaz akşamıydı. Caddenin gürültüsü yankılanarak, odaya doluyordu, manasız hayat, aynı şekilde akıp gidiyordu. Hep aynı yeknesak gürültü. Aşağıda ne yaparlarsa yapsınlar, aynı boğuk uğultu yukarı kadar çıkıyordu... Güneşin son ışıkları, çatı mazgallarından, tamamen sö-

nüp kaybolacakları yukarılara doğru, aheste, çekiliyor, gölgeler yayılıyordu, gökyüzünde dağınık bulutlar görünüyordu; gelişigüzel atılıvermiş gibi, beyaz ışık demetleri seçiliyorlardı... Gurup uzun sürdü. İhtiyar Weldein, bomboş günlerinden birinin daha bitmek üzere olduğu gökyüzüne doğru baktı.

Şimdi, eskisinden daha sık, aklına bir düşünce takılıyordu; yakında bitecek mi? Ve kendinde, vaktinden önce gelmiş bazı yaşlılık alametleri hissediyordu.

Baba, oğul bir müddet, dışarıya, akşama daldılar, suskunluğu baba bozdu.

«Yine bir tasarın mı var?».

«Yine mi?».

«Evet, büyük bir tablo için demek istiyorum».

«Taslak halinde, evet».

«Ya? Peki ne olacak?».

«Kulübün resmini yapmak istiyorum».

«Kulübün mü?».

«Evet, asiller kulübünün yemek salonunun».

Yaşlı Weldein birden ayağa kalktı. «Bunu sen mi istiyorsun?...».

«Sen bunu zor mu buluyorsun?...».

«Hayır! Ama tipleri nereden alacaksın?».

«Çok basit, kulüpten».

«Sen hiç oraya gitmedin ki?».

«Gittim, hem de iki kere».

«Oraya?... Yemek salonuna?... Bu nasıl mümkün oldu?».

«Bir aza beni içeri soktu. En son resmimi alan da, o idi...»

«Siyah küreyi mi?».

«Evet... Sergide, kendisi bana gelip, kabiliyetimin ilgisini çektiğini söyledi... sonra buraya, odama geldi ve bütün taslaklarımı gözden geçirdi. O fırsatta, ben de ondan, kulübe girmemi temin etmesini rica ettim; yeni, büyük tabloma gözlemler toplayabilmek için».

«Ya... Seni nasıl farketmiş?».

«Herhalde,sergideki resmimle...».

«Adamın adı ne?».

«Kont Spaun».

Weldein, birden sıçradı ve sandalyesinden düştü. Artık hava iyice kararmış olduğu için, babanın yüzündeki değişiklik, oğlunun gözünden kaçmıştı.

«Spaun... diyorsun...».

«Evet, ellisine yakın bir bey, sanattan çok iyi anlayan, hayal gücü olan».

«Hayal gücü... her neyse... beni sordu mu?...».

«Seni mi, baba?» diye, oğlu tebessümle tekrarladı.

«Yani, demek istiyorum ki, aileni».

«Evet, kısaca. Annemin, babamın hayatta olup olmadıklarını, zengin bir aileden gelip gelmediğimi...».

«Ya sen ne cevap verdin?».

«Ne tuhaf soruyorsun baba! Gerçeği söyledim».

«Herhalde, kont çok şaşırdı».

«Şaşırdı mı? Niçin?».

«Böyle fakir bir aileden çıkan bir genç, bu kadar ilerleyebildiği için».

«Bu kadar mı? Buna gerçekten inanıyor musun, baba?».

«Evet, elbette. Artık adın tanınıyor. Ressam Weldein, deniyor».

Genç adam tekrar gülümsedi. Babalık bencilliği diye kabul ettiği şey, ince bir sızı gibi içine doldu... Pencereden uzaklaştı ve konuşmayı keserek, «ben ışığı açmak istiyorum», dedi.

«Demek, evde kalıyorsun?».

«Biraz daha bekleyeceğim».

«Kimi?».

«Kontu».

«Ya, demek kontu».

Bunun üzerine, ihtiyar Weldein yerinden kalktı. «Geliyor mu? Kont Spaun?». Bu bir korku haykırışı gibiydi.

«Neyin var, baba?»

«Birşeyim yok... Ben... böyle beylere nasıl davranılır bilmem de... Hayır, hayır, bırak beni... Çok memnun oldum ...Onun, sana çok faydası olur. Hoşça kal, Franz».

«Sana ne oldu?» Ve o, mum ışığından yüzüne hafif bir parlaklık düşen ihtiyara, anlamadan, bakıyordu.

«Hiçbir şey olmadı... Franz... Çok hoşsun. Ne olması lazımdı? Her zamanki gibi, akşam olduğu için gidiyorum, hiç bu kadar uzun müddet kalmış mıydım? Arkadaşlarım meyhanede beni beklerler! Sen de gidiyorsun, zannederim...».

«Ben, kontla kulübe gideceğim». Ve gülerek ilave etti: «Orada iyi olan şu ki, oyuna katılamıyorum... Yüksek oynanıyor, baba... görülmeye değer... Ama sen hiç orada bulunmadın, değil mi?».

«Hayır, hiç...».

Her ikisi de pencereye doğru, karanlığa, boşluğa bakıyorlardı. Her ikisinin gözünün önünde de aynı tablo canlanıyordu. Pırıl pırıl bir ışık deryası; ortada büyük, yeşil masa; kartlar dağılıyor, paralar oraya buraya gidip geliyor... Her ikisinin başını da bir duman bürüyor... kendilerini hatırlayabilen oyun-

cuların mestliği. Zengin ve mesut olmak için, yalnızca, tesadüfün eşref saatine ihtiyaç olduğunu düşünen insanların sarhoşluğu. İçeriye bir hava cereyanı doluyor, mum ışığı titriyordu... Yeşil masa kayboluyor, ışıkların parlaklığı aniden sönüyordu...

İhtiyar, şapkasını aldı ve çıktı. Kapıda, «iyi akşamlar, oğlum», dedi. İnebildiği kadar hızlı, merdivenlerden iniyordu. Tam vaktinde çıkmıştı. Kapıdan henüz uzaklaşmıştı ki, karşı yönden, o akşamdan beri hiç görmediği, ama asla unutmadığı o adamın karaltısı yaklaşıyordu. Weldein, gözleri iri iri açılmış, öylece durup kaldı... Onun, kapıdan içeri girip, ilk basamakları çıktığını ve kaybolduğunu gördü. Tıpkı o zaman, kulübün merdiveninde, elinde servetiyle gece geç saatte caddenin ortasında terkedildiği gibi. Weldein kapıdan biraz daha uzaklaştı; yukarıya, oğlunun penceresine bakıyor ve bekliyordu. Karşı duvarda hareket eden gölgeler görüyordu... Oğlu ve Dük Spaun... Titriyordu... Ama, niçin? Birdenbire aklına bir şey geldi... Franz'a uğursuzluk getirecek! Tekrar yukarıya çıkmak ve Franz'ını kurtarmak istiyordu... Koridordaki loş ışık, aklını başına getirdi... Olduğu yerde kaldı... «Deli», diye kendi kendine mırıldandı. Sonra meyhaneye gitti.

VI

Franz Weldein, ilhamlarla dolu olarak, eve geldi; birkaç taslak çizmek için, büyük bir vecd içinde oturdu. Ama yine de ...onu rahatsız eden birşey vardı. «Ne olduğunu ben biliyorum», dedi, kendi kendine. «Bende neyin eksik olduğunu biliyorum... Evet, o insanların arasında oturup hissettiklerini hissedebilseydim, çok başka olurdu! İşte o zaman bir tablo çıkabilirdi! Evet, ancak o zaman!».

Karalamaya devam ediyordu. Bir saat sonra yorulmuştu. «Bir parça istirahat etmeliyim», diye düşündü... «yatağa yatmamalı... biraz üzerinde düşünmek istiyorum...». Ve divana

uzandı... Gözlerini kapadı, resim, hayalinde yavaş yavaş tamamlanıyordu. İşte salon, mağrur tevazu içinde. Altın yaldız çerçeveli dört büyük ayna... Şunda veya ötekinde gözüne çarpan garip davranışlar. Yakasında çiçeği ve sarı sakalı ile karşıda duran iri yarı bir bey... puro içip, çene çalarak büyük bir pencerenin önünde ayakta duran oyuna katılmayanlar kalabalığı... Sonra da, masa başındaki oyuncular. Siyah gür sakallı bey. Ama, hayır... onlar tanınacak şekilde olmamalı... Her birinden birer çizgi... Oyun düşkünlüğü, her birinin yüzünde, ona has bir ifade buluyordu. Hemen hepsi sakin görünüyorlardı, ama sanatkâr, başkaları için gizli olanı görendir... birinin kaşlarında, ötekinin dudaklarında, bir üçüncünün ise alnında, hep o aynı ateşin aksini hissediyordu.

Franz Weldein, kapalı gözlerle orada öylece yatıyordu, ama aslında, gerçeğe nasıl daha çok yaklaşabileceğini düşünüyordu. Birden, birtakım, yorgun adım sesleri onu kendine getirdi. İçeri birisi girmişti. Ressam gözlerini açtı. «Kim var orada?». Gelen, tanımadığı bir delikanlıydı. Weldein, hemen doğruldu.

Elinde şapkası, delikanlı heyecanla «lütfen, Bay Weldein, babanız... evden geliyorum... hastalandı... Gelir miydiniz», dedi.

«Hasta mı? Nasıl?... Ne oldu?».

«Geceleyin... babanız eve gelir gelmez...».

«Evet, sonra?».

«Bütün gece bağırmış, çağırmış, şarkı söylemiş, şimdi de ateşler içinde yatıyor...».

«Ateşli mi? Doktor geldi mi?»

«Hayır, evden bana, önce size gelmem söylendi...».

«Geliniz».

Her ikisi de aceleyle aşağıya indiler. Merdivenlerde, Franz Weldein :

«Evin hemen yanında bir doktor oturuyor... Siz onu getiriniz, anlıyor musunuz?».

«Peki».

Ve genç sanatkâr, yüz adım ötedeki babasının evine doğru koşuyordu. Birkaç dakika sonra, hastanın yatağının yanındaydı. Bu arada, bir komşu bayan, hep başında beklemişti.

İhtiyar, yarı kapalı gözlerle, inleyerek boylu boyuna yatıyordu. Yüzü mosmordu... Oğlunu tanımadı. Delikanlı onu sarstı: «Baba, baba!». İyi bir insan olan yaşlı komşu kadın, genci teselli etmek istiyordu. «Şimdi çok daha sakin» - diye konuşuyordu - «Ya, öyle mi...», dedi Franz. Her ikisi de, bir müddet çaresiz, ihtiyara gözleri dikilmiş, öylece durdular. «İşte doktor geldi», dedi komşu kadın.

«Oh, nihayet» diye, Franz söylendi ve içeri girmekte olan ve kendisinin de zaman zaman danışmak için başvurduğu genç doktora doğru yürüdü. «Evet, neler oluyor» diye doktor sordu. «İşittiğime göre, sizin babanızmış».

«Evet, doktor bey, babam»... ve komşu hanıma dönerek ...«Çok teşekkür ederim. Eğer siz daha sonra, lütfen, gelirseniz!» kadın çıktı.

Doktor yatağın yanına gitmiş, ihtiyar Weldein'ı, ciddiyetle ve dikkatle tetkik ediyordu. Franz, korkuyla yanında bekliyordu... Doktorun kulağını, hastanın göğsüne dayayıp nasıl dinlediğini, nabzını nasıl tuttuğunu ve soluklarını nasıl saydığını görüyordu. Birkaç dakika sonra, muayene sona ermiş gibiydi...

«Tehlikeli mi?» diye oğlu sordu.

«Babanız zatürree olmuş».

«Zatürree... bundan kurtulabilir...».

«Elbette kurtulunur... Fakat görünüşe göre... Babanız keyif verici içkiler hayranı idi... değil mi?».

«Doğru bunun tesiri olur mu?»

«Ne yazık ki, evet Bay Weldein, ama yeise düşmek için de bir sebep yok. Evet... bekleyeceğiz...».

«Demek, tehlikeli», diye Franz mırıldandı.

Doktor, buna hiç cevap vermedi, direktifler verdi, tavsiyelerde bulundu. Üzgün, ama dikkatle genç adamı dinledi. Doktor, samimi bir şekilde vedalaştı. Franz hastanın yanında tek başına kalmıştı. İhtiyarın şuurunun kısmen geri gelir gibi olduğu bir anda, oğlunun uzattığı eli, rüyada gibi, elleri arasına aldı. «Birşey istiyor musun?... Baba... Birşey istiyor musun?». İhtiyar dudaklarını hareket ettiriyordu. Oğlu, onun dudaklarından birşeyler okuyabilmek için eğildi. Çok sarih, ama boğuk bir sesle ihtiyar Weldein'dan «içmek» sözü çıktı... Sonra da, uzun uzun ve ıstırapla öksürmeye başladı...

VII

İlk günler daha az ağrılı geçmişti; ama üçüncü gecede öksürük biraz daha artmış, inlemesi daha da ürkütücüydü ve yüz ifadesi değişmişti. Hasta uykuda sayıklıyordu, yataktan kalkmak istiyordu. Bir kere değil, belki on kere; ancak sabaha karşı sakinleşmişti. Ertesi gün de, durumu kötüydü. Beşinci günün akşamı doktor: «Azizim Weldein, iş ciddi. Kendinizi hazırlamalısınız, size bunu söylemek benim vazifem» diyordu. - «Hazırlamak...», diye Franz kederle tekrar etti... «hazırlamak». - «Sakin olunuz, sevgili dostum... Siz, bir erkeksiniz». Sonra da gitti... Genç Weldein onun arkasından bakıyordu, donup kalmıştı... dakikalarca. Hastanın başucundaki ışık titriyordu, odanın ortasındaki masanın üzerinde iyi yanmayan bir gaz lambası duruyordu.

Franz, birkaç kere odada gitti geldi, sanki birşey arıyormuş gibiydi, kollarıyla yatağın parmaklıklarına dayanmış, ayak ucunda duruyordu; yorgunluktan ölüyordu, neredeyse

uyuyuverecekti... kolu yorulmuştu ve karyola gıcırdıyordu. Korkuyla kendini toparladı ve uzaklaştı. Bir müddet, açık penceresinden içeriye temiz hava dolan koridorda gitti geldi. Taş zemin üzerinde, mehtap parıldıyordu. Bu hoş, yumuşak pırıltıda, teselli verici, okşayıcı birşeyler vardı. Birden delikanlının aklına, bu ışığı, hastanın odasına da doldurmak fikri geldi ve hemen odaya geçip kapalı perdeleri kaldırdı... ve ışık önce pencerenin içine, sonra odanın zeminine ve yatağın üzerine yayıldı, beyaz yatak takımları mavi mavi pırıldıyordu. İhtiyarın iyice çökmüş yüzü, çok solgun görünüyordu - öyle solgun ki-... Dudakları da bembeyazdı... Sandığın üzerinde boş ilaç şişeleri pırıldıyordu. Genç Weldein, yorgun, üzgün ve çaresiz pencerenin önünde duruyordu. Ve işte tam o anda, babasının hastalanmasından beri ilk defa, hastadan başka birşeyi düşünüyordu. Tablo gözünün önüne geliyor ve kendini resim sehpası önünde otururken... resim yaparken görüyordu. Ve resmi, çizgi çizgi kafasında tasarlıyordu... Birkaç dakika için, etrafındaki herşeyi unuttu... Birden babasının sesini işitti. Kendine gelmişti! Konuşuyordu! Bu mümkün müydü? Ve işte bir kere daha: «Franz!-Oğlum!» - «Baba, konuşuyorsun, baba!». Gözlerini iri iri açmış ona bakan, ama hiçbir şey söyleyemeyen hastanın elini tutarak, yatağın yanında ayakta duruyordu. «Birşey mi istiyorsun, baba?».

İhtiyar Weldein, başıyla tasdik etti. Franz, «nasıl? Ne demek istiyorsun?» diye sordu. Endişeli bakışlarla hastayı süzerek yatağın üzerine oturdu. «Bir mucize, oğlum, bir mucize» dedi hasta.

«Nasıl? Kendini iyi - sağlıklı hissediyor olmalısın?»

«Hayır... o, hayır öleceğim... fakat... ah... bir anlatabilsem». Gözlerini kapadı, derin bir nefes aldı; kaçıp gitmekte olan hayatı, bütün gücü ile tutmak ister gibiydi.

«Oğlum... biraz daha yaklaş... ağzıma doğru... bir mucize... yirmi sene unuttum, şu anda hatırıma geldi. Dinle...».

«Dinliyorum...»

«Franz, sen zenginsin... Sana ait bir hazine gömülü duruyor».

Oğlu, acıyarak ve korkuyla hastanın yüzüne baktı... açıktı... hasta ateşinden sayıklıyordu. Fakat baba, oğlunun yüzündeki bu ifadeyi farketti ve tekrar konuştu : «Doğru söylüyorum ... bir hazine... köprünün yanında... Aslanlı köprünün yanıbaşında... Kumarda para kazanmıştım... gömdüm; kulüpte kazanmıştım, sonra sakladım».

«Kulüpte mi? Sen, para?»

«Evet, Kont Spaun... Sen ona sor... sana, bir akşam beni nasıl beraberinde alıp götürdüğünü ve benim ne kadar çok kazandığımı, o anlatır... içkili idim - çok - çok fazla... Sonra parayı sakladım. Nereye sakladığımı unuttum... ve sonra sefalet... sen de biliyorsun ya, nasıl sefil olduğumuzu. Ömür boyunca... Şimdi ise, şimdi...».

Yataktan doğruldu; sesi, daha da kuvvetlenmişti; hatta, onu soluk almadan dinleyen oğlunun, avuçları içine aldığı ellerini sıkışı bile daha güçlüydü.

«Şu anda - birdenbire - şurada yatarken içimde herşey birden aydınlandı. Bütün gece! Köprü, evet! Köprü... Oradaydı, biliyordum bunu! Köprünün altında... taşların altında... yan tarafta bir kazma duruyordu... toprağı kazdım... parayı gömdüm ve kazma ile üzerine vurdum... Bunun için de hışırdadı ve yankılandı.

«Baba! Nerede bu? Seni anlamıyorum! Bir hazine... köprünün altında, nerede?».

«Aslanlı köprü... köprünün bu tarafındaki yolda, tam nehrin kenarında... bu mevsimde, sudan iki ayak yukarıda. Orada iskeleye giden dar bir yol vardır... parke taşlı. O zamanlar henüz yapılıyordu, bitmek üzere idi. Kazmayla bir taşı kaldırdım... Para orada duruyor!».

«Fakat...»!

«Aslanlı köprünün altında mı?».

«Parke yolda gömülü... Eminim, hâlâ da oradadır!... Onu sanki görüyorum. Parayı taşın altına nasıl koyduğumu da görüyor gibiyim. Oradan alınmış olamaz, hayır... onu bulacaksın, zengin ve mesut olacaksın».

«Baba!... Sen hâlâ rüya görüyorsun».

«Hayır! Rüya görmüyorum! Biliyorum».

«Peki, ama köprünün altındaki yol uzundur».

«Ah, hayır uzun değil... ikinci sütunun yanında, ilk darbede onu bulacaksın».

Franz, başını elleri arasına aldı; henüz, herşeyi tam anlamış değildi.

«Oğlum... Çabuk... oraya git!».

«Şimdi mi?»

«Evet, gece olduğuna göre, hemen şimdi. Benim iş ceketimi al... ve dışarıda duran küçük kazmayı... sobanın yanında... evet... hemen git... onu, ben de görmek istiyorum... bir beze sarılmıştır, kâğıt para ve altın. Git... git!».

Ne yaptığını pek bilmeden, oğul ayağa kalktı ve dışarı fırladı. Koridorda askıdan babasının iş ceketini ve orada duran kazmayı aldı ve ceketinin altına sakladı. O anda, paradan başka birşey düşünmüyordu... ölümle mücadele eden babası aklına bile gelmiyordu... gözünün önünde paralar dansediyor, uçuşuyorlardı... pırıl pırıl uçuşan altınlar! Aceleyle oradan

uzaklaştı. Caddeler boştu, koşarak geçti... sonra, seneler önce ihtiyar Weldein'ın kumarda kazandığı servetiyle geçtiği o uzun caddeye geldi... Weldein'ın, hemen bir gün sonra çaresiz ve pişmanlık içinde üzerinde durduğu köprüye, kendisini huzura kavuşturacak bütün serveti ayaklarının altında yatarken... işte orada... çoktan ikinci sütunun yanındaydı... Başının üzerinde köprünün kemerleri kıvrılıyorlardı, yanıbaşında nehir, dalgaları üzerine vuran ay ışıklarını uzaklara taşıyarak çağıldıyordu.

Franz Weldein, hemen işine koyuldu. Birkaç dakika sonra iki taşı kaldırmıştı bile. Birşey yoktu... hiçbir şey. Köprünün üzerinden bir araba geçiyordu... boğuk... ağır... Franz, yeniden başladı ve... ve işte burada... evet... mendil ucu gibi birşey görünüyordu... ve evet... bir taş daha... hışırtı oldu ve yankı yaptı... o mu acaba? O! Köprünün altı karanlıktı, Franz iki eliyle, beyaz birşey yakaladı. Bir mendil... bağlanmış. Açmalı... Düğümleri çözdü... altın... banknotlar.. Evet! Oydu! Hazine! Servet, saadet! Ve Franz, hepsini iş ceketinin altına sakladı... titreyen ellerle... Bu mümkün müydü? Köprünün altından çıkıp güzel gecenin ışıkları onu sarınca, neredeyse, diz çöküp ağlayabilecek haldeydi... sevinçten... memnuniyetten. Koşmaya başladı... birden durdu. Etrafına bakındı. Civarda kimseler var mı idi? Evet, ama birkaç zararsız yaya... Gece yarısı koşarcasına yürümek şüphe uyandırabilirdi. Şüphe? Yanlış birşey mi yapmıştı? Evet... ne olsa... Bunun üzerine, ölçülü adımlarla yoluna devam etti, rahat bir havada sol eli pantolon cebine sokulmuş, sağ eli ile ceketinin altındaki servetini koruyarak.

Yavaş yavaş, onu sonsuz bir huzur hissi kaplıyordu... Şimdi herşey yolunda idi... Resmi de neredeyse tamamlanmak üzereydi... Sükûnet, servet... dünyanın bütün zevkleri. Ya ölüme mahkûm ihtiyar adam? - Genç Weldein hızlı yürümeye başladı... kim bilir, belki de bulunan parayı görmek, ihti-

yarı tekrar sağlığına kavuşturabilirdi. Hastalanmasına sebep neydi? Fakirlik, ümitsizlik, sefalet. O halde hemen oraya, daha çabuk oraya gitmeli, güzel günlerin emniyetini ve huzurunu ona götürmek için. Koridora girdiğinde herşey sakindi. Telaşlanmamalı. Elbisesini değiştirdi, iş ceketini tekrar eski yerine astı. İçinde para olan mendili, gömleğinin altına itti. Ve odaya geçti. «Baba» diye seslendi, «getirdim! Buldum!». Yatağın üzerine eğildi, hasta şuursuz yatıyordu, zorla nefes alıyordu. Alnında soğuk terler birikmişti. Sonunun yaklaştığı belliydi.

«Baba!» diye, Franz seslendi ... Hiç cevap yok!

Franz, ihtiyarı uyandırmak için boşyere uğraşıyordu ... ona sesleniyor, bağırıyor, karışık saçları arasında parmaklarını dolaştırıyordu. Ağzından üfledi ... Sıcak elleri ile, onun soğuk kollarını ve bacaklarını ovuyordu... Bir keresinde, göz kapaklarını açmak istediğini hissettiğini zannetti. Hayır ... hayır... Nefesi daha da zayıflıyordu... hareket yok; cevap yok; zaman hızla akıyordu, Franz ise, çaresiz, öylece oturuyordu ... «Baba!... Para! Bak; burada».

Sabaha karşı doktor geldi. Belli belirsiz selam vererek, hemen yatağa doğru ilerledi... Nabzını tuttu... «Artık hissedilmiyor...», dedi.

«Nasıl... Demek istiyorsunuz ki?».

«Rica ederim» diye, doktor fısıldadı, parmağını dudaklarına götürerek. Sessizlik istiyordu, nefesini dinleyecekti. Dik olarak duruyordu... sonra ihtiyarın göğsüne doğru eğildi ve kulağını dayadı... on, yirmi saniye sonra, yavaşça doğruldu ve korku dolu bakışları doktora çevrilmiş, yatağın ayak ucunda duran delikanlıya doğru sağ elini uzattı. Birşey söylemeden... «Öldü mü?» diye, Franz haykırdı ... Doktorun elini kavrayarak.

«Çilesini tamamladı», dedi doktor, duygulanmıştı. Franz bir sandalyeye çöktü, bu arada göğsündeki altınların birbirine çarptıklarını işitti. Kendini toparlayıp bir eliyle onları tuttu. Sonra da, birşey farketti mi, diye doktora baktı... Hayır! O pencereye doğru gitmişti. Doktor camı açtı. «Burası çok bunaltıcı», dedi yavaşça. Sabah güneşi, komşu evlerin çatılarında parlıyordu.

VIII

Kulüp binasının merdivenlerinden yukarıya, yanyana iki adam çıkıyordu... Kont Spaun ve Franz Weldein.

«Siz, gerçekten buraya gelecek havada mısınız?» diye, kont sordu.

«Hayret mi ediyorsunuz?».

«Haklı olarak! Düşününüz ki, babanızın mezarı örtülür örtülmez bana koşuyor, sizi bugün bu ışık ve eğlence merkezine getirmem için yalvarıyorsunuz».

«Burası, benim için o manada bir yer değildir! Benim için burası, incelemelerimi yaptığım yerdir... Ve bu resim benim için herşeydi; onu hemen yapmalıyım, hemen yapmalı...».

«Çoğunu zaten bitirmişsiniz?»

Taslak halinde... evet... ama, eksik birşey var... herhangi birşey».

«Eksik olan nedir?» diye, kont sordu.

«Güleceksiniz belki».

«Sanatkâr keyfine asla gülmem, sevgili dostum». Her ikisi de oyun salonunun kapısından geçtiler ve oyuncuların etrafında toplandığı yeşil masanın yakınında durdular.

«Şimdi, bay kont», diye genç Weldein, bakışları kartlarda dolaşarak devam etti. «Eksik olan, o vecd hali!».

«Öyle mi?... Bu da hiç garip değil ki? Siz, o güzel ânı nasıl olsa yakalayacaksınız!».

«Ne zaman?».

«Bunu, ben bilemem», dedi kont gülümseyerek.

«Fakat ben biliyorum», diye sanatkâr öyle hararetle söyledi ki, kont ona hayretle bakıyordu.

«Yani?» diye sordu.

«Ben kendim, evet bay kont, bizzat kendim, buradaki insanların ne hissettiklerini bir kere hissetmeliyim».

«Nasıl?».

«Lütfen beni anlayınız, bay kont! Ne yazık ki - ben kendim de farkındayım, sanatımda hasta olan bir taraf var... Siz de biliyorsunuz - aslında ben, yalnız bazı muayyen şeyleri resmedebiliyorum, bu ise, hiç tabii değil».

«Evet, evet», dedi kont, «bu biraz delice».

«Delice» diye Weldein tekrarladı, «evet, tam doğru kelime ve ben öyle delice davranıyorum ki», diye hecelere basarak konuşuyordu... «evet, burada kumara katılmak isteyecek-kadar delice...».

Kont Spaun, ona dikkatle ve sessizce baktı... «Burada mı?».

«Evet...».

«Hm!».

«Bu ateşten, hiç olmazsa, kıvılcımlar alabilmeliyim... Beni anlıyorsunuz ya; bu... işte bu kıvılcımlara benim ihtiyacım var!...».

«Dostum, fikrinizi gerçekleştirmek zor ... Aslında, ben bunu öyle delice de bulmuyorum... Evet... hatta, doğru tarafı bile var... Siz burada, her ne kadar, işi için kan ve can arayan kabiliyetli genç bir sanatkâr olarak hüsnü kabul görmüş iseniz de, biliyorsunuz ki, aynı zamanda...».

«Nasıl? Bay kont? Bu masada bir - yalnız bir - akşam misafir olma hakkının bahşedilmesi için, sizin bir sözünüz yetmeyecek mi?».

«Evet, böyle bir isteğim, eminim, reddedilmez... fakat...».

«Sizi düşündüren nedir?». Bu arada ressam, kartlara konan büyük paraların gidip gelişini, hırsla seyrediyordu.

«Siz kendiniz de görüyorsunuz, genç dostum, burada öyle paralara oynanır ki...».

«Ah, bay kont... Bu bir sebep olamaz».

«Sebep olamaz mı? Bence, tam aksi».

«Hâlâ, babamın bu masada kazandığı kadar param var» dedi ve dikkatle kontun gözlerinin içine baktı. Bir an, kontun nutku tutuldu... Sonra bir adım geriledi ve genç Weldein'a, alçak bir sesle sordu: «Ne zamandan beri biliyorsunuz?».

«Son saatinden bu yana!» —«Demek öyle. Hep aklıma takılıyordu! Önceleri, onun bu parayı kumarda yediğini ve boşa gittiğini düşünüyordum... Demek saklamış! Cimri çıkmış!».

«Hayır, bay kont... öyle değil... çok başka... Bunu size daha sonra anlatırım... Şu anda yeterli olan, bana miras kalması ve benim onlara sahip olmam...». Bir tek kelime daha konuşmadan, kont ressamla birlikte oyun masasına yaklaştı ve şöyle dedi: «Beyler, genç dostumuz, hepinizin tanıdığı ressam Weldein... bir kerelik, oyununuza katılabilme şerefinin kendisine verilmesini rica ediyor».

«Memnuniyetle... elbette, lütfen, buraya...» diye, ona cevap verildi. Ve işte oturuyordu. Hakikat olmuştu!

Burada, yeşil masanın başında! Güzel bir heyecan sarmıştı onu... Banknotlarını çıkardı ve önüne koydu... o anda... önüne doğru birşey uçtu... bir kart. Almak istedi. «Özür dilerim», dedi kartçı... «O, sizin komşunuzun».

Ah, doğru ya... henüz sıra ona gelmemişti... Yanındaki bey kaybetmişti. Bu onun için, Weldein için bir şanstı. Kazanma ihtimali arttığı için, şimdi daha büyük bir para yatırmaya cesaret edebilirdi. İşte... kartı önünde duruyordu.

Kaybetti... Evet, ilk kasasıydı! Hemen geri alınabilir. Yeniden para yatırdı ve bu defa birinciden çok daha yüksek bir miktar. Weldein'ın kartı yine kaybetti. Üçüncü kasa... yine daha yükseği... Ve tekrar kaybetti.

Oyuncular, hayretle genç adama bakıyorlardı; onun bu kadar zengin olabileceğini tahmin etmemişlerdi...

Franz, yüzünde tebessüm, ama donuk bakışlarla öylece oturuyordu... Kont Spaun ona yavaşça, «şimdi herhalde yeterince yaşadınız. Değil mi?».

Fakat genç adam, kıpırdamadı bile... oynamaya devam ediyordu ve aralıksız kaybediyordu. Birkaç seyirci toplanmıştı; ressamın cesur oyununa hayret duyuluyordu. Büyük bir mirasa konduğunu, ama bunun büyük bir kısmını kaybetmiş olduğunu, hemen herkes biliyordu artık. Kont Spaun, «bir parça dinlenmek istemez misiniz?» diye sordu.

Weldein oynamaya devam ediyordu. Oyuna yatırdığı paraları ise, birbiri ardından kaybediyordu. Onun için endişe edilmeye başlandı, oyuna yatırdığı çılgınca kasalar için, herkes kafa sallıyordu. Şanssızlığı anlaşılır gibi değildi... Bir an, oyun dönüyor gibi oldu. Ama hayır. O eski şanssızlığı tekrar başlamıştı. Weldein, durmadan gülümsüyordu, hatta sonunda kahkahayla bile güldü! Sonra ayağa kalktı. Herşey bitmişti. «İyi akşamlar, beyler», dedi. Sanki şanssızlığına saygı duyulması lazımmış gibi, kendisine yol verildi. Çıkışa doğru yürüyordu... Arkasından baktılar. Kont, onu takip ediyordu. Weldein, merdivenlerden koşarak indi, yolda koşarcasına yürüyordu. Kont, ona ancak köşede yetişti.

«Weldein... Weldein!».

«Ah, siz, bay kont!».

«Aceleyle nereye gidiyorsunuz?».

«Bilmiyorum...».

«Saçmalamayın. Anlıyor musunuz! Saçmalamayın. Siz, aslında hiçbir şey kaybetmediniz».

«Hayır, hiçbir şey!».

«Kumarda kazanılan para! Eğer siz kendiniz kazanmış olsaydınız, alın teri ile kazanmış olsaydınız,... evet...».

Genç sanatkâr hiç cevap vermiyordu. Uzun yol boyunca hızla ilerliyordu ... tıpkı bir zamanlar babası gibi. Kont, ancak gayretle ona ayak uydurabiliyordu. Tekrarladı! «Böyle nereye koşuyorsunuz? Benimle gelin... birer kadeh daha içelim».

«Çok naziksiniz, bay kont; fakat eğer siz beni takip etmek istiyorsanız... çok hususî bir yere gitmeliyim, oraya gitmeliyim».

«Nereye?».

«Nereye mi? O gece babamın parayı gömdüğü yere».

«Demek gömmüş!».

«Evet, ya... yerini unutmuş».

«Unutmuş mu?».

«Evet - unutmuş. Yirmi sene, parasının nerede olduğunu bilmeyen zengin biri olarak yaşamış. Harika, değil mi? Ancak, ölüm döşeğinde hatırladı».

«Nasıl? Ne biçim bir masal bu?».

«Hayır, gerçek bay kont! Sonra yine aynı hayat! Bitmeyen ıstırap ... Zengin olup, ihtiyaç içinde kıvranmak ... Sonra ben! Sonra birden benim elime geçti! Artık ben, bağımsız biriyim...».

«Beni nereye götürüyorsunuz?».

«Geliniz, lütfen, vardık sayılır neredeyse!».

«Peki, ama orada ne yapmak istiyorsunuz?».

«Zevk işte».

Bir müddet konuşmadan yan yana yürüdüler. Kıyıya varmışlardı.

«İşte köprü».

«Yani?» diye kont sordu.

«Beni takip ediniz!». Köprünün altına inen yolda hızla ilerlemeye başladı... Kemere gelince yere kapandı ve bağırdı: «İşte! İşte!».

«Ne?».

«Buradaydı... Ben buradan çıkardım... Bakın... Baksanıza?».

«Neye, ama? Ben, yalnızca, sıçrayan sulardan taşların ıslanmış olduğunu görüyorum».

«Nasıl? İyice bakın!». Taşları avcunun içine almış tek dizinin üstünde duruyordu.

«Ne görmem lazım?».

«İşte, paralar yine burada duruyor ya?».

«Nasıl?».

«Oh, hem de yığınla! Ne kadar çok!».

«Fakat siz ne söylüyorsunuz!».

«Oh...», tırnaklarıyla taşların arasındaki kumları kazıyordu... «Yine zenginim».

«Weldein! Deli olmayınız!».

«Ah! Ne şans - ne şans», kum ve çakıl taşlarını cebine dolduruyordu.

«Fakat... Weldein! Siz kendinizde değilsiniz! Kendinize geliniz! Düşününüz ki, sizin dünyada yapacak başka bir işiniz daha var! Aklınızı başınıza toplayınız! Büyük bir eser sizi bekliyor! Tablonuz». Fakat, ressam onu dinlemiyordu bile. Kazıyor ve çakılları ceplerine dolduruyordu. Kont, omuzundan kavradı ve bağırdı: «Yeter! Geliniz! Geliniz!» Weldein yavaşça doğruldu. «Evet, geliyorum... Beni götürünüz... Bay kont!».

«Nereye?».

«Kulübe! Tekrar oynayabilirim!».

Kont şaşırmış kalmıştı. Mümkün müydü! Kumardaki kaybı onu delirtmiş miydi? Her ikisi de tekrar yukarı çıktılar ve köprünün yanında durdular. Kont, genç sanatkârın ellerini tuttu ve «sakin olunuz» dedi.

«Geç oldu... hemen dönmeliyiz», diye Weldein cevap verdi.

«Fakat!».

«Bir hamleyle, Weldein elini kurtardı ve bomboş sokaklardan geçerek oradan uzaklaştı, yıldırım hızıyla. Kont, arkasından seslenerek, onu takip ediyordu. Birkaç dakika sonra genç adam o kadar uzaklaştı ki, kont artık ona yetişemiyordu. Çılgın, nereye koşuyordu böyle? Sonunda yine kulübe... Kont adımlarını tekrar hızlandırdı. «Herşey geçmiş olmalı» diye, yolda kendi kendine düşünüyordu. «Ani heyecandan olmalı. Fakat nereye gitmiştir? Onu bulabilecek miyim? Eğer kendini... Hayır!» Ve hızlandı. Biraz sonra kulüp binasına yaklaşmıştı. Weldein karşıdan geliyordu.

«Neyse ki buradasınız, Weldein... Ne var?».

«Ah, bay kont, bay kont!» Sesinin tonu ağlamaklıydı.

«Ne oldu size? Sakinleştiniz, değil mi?».

«Ah, bay kont! Bakınız». Kum ve çakılları cebinden boşaltıyordu.

«Evet?» diye öteki heyecanla sordu.

«Görmüyor musunuz? Taş... kum!».

«Neyse... Artık biliyorsunuz! Değil mi! Ne kadar sevindim! Sizin için gerçekten endişelenmiştim!... Artık herşey yolunda».

«Ah, bay kont!» diye tekrar sızlanmaya başladı; «param, param!».

«Evet - kötü, tabii - hepsini kaybettiniz!».

«Kaybettim!».

«Ama sizin başka birşeyiniz var, paradan çok daha iyi».

«Param!».

«Sakin olun». Gece karanlığında yoldan geçenler oluyordu ve bakıyorlardı.

«Ben onu gömdüm! Ben onu gömdüm!».

«Nasıl? Gene neler geliyor aklınıza?».

«Gömdüm! Sakladım ama nereye sakladığımı bilmiyorum!».

«Kumarda kaybettiniz! Weldein... Dinlesenize, siz onu kulüpte kumarda kaybettiniz!».

«Hayır, hayır o kadar çok, o kadar çok kazandım ki! Sonra sakladım, nereye sakladığımı bilmiyorum. Ah, zavallı karım! Zavallı oğlum! Franz'ım! Kont, dehşet içindeydi... Birden, genç ressamın yüz hatları garip bir şekilde değişiyormuş gibi geldi ona, ihtiyar Weldein'ın ta kendisiydi sanki, kupkuru gözlerini havaya dikmiş, «oğlum, zavallı oğlum!» diye alçak sesle mırıldanıyordu.

OĞUL

Bir Doktorun Not Defterinden

Gece yarısı, yazı masamın başında oturuyorum. O zavallı, talihsiz kadının hayali, bir türlü beni rahat bırakmıyor... Modası geçmiş resimleriyle o karanlık çatı odasını düşünüyorum; yarı açık gözlerle onun solgun başının bulunduğu kandan kıpkırmızı olmuş yastıklı yatağı düşünüyorum. Öyle yağmurlu bir sabahtı ki... Odanın öteki köşesinde bir sandalyede ,ayak ayak üstüne atmış, inatçı bir yüz ifadesiyle o, oturuyordu; hayırsız, baltayı annesinin başına indiren oğul... Evet, böyle insanlar vardır ve deli de olmayabilirler! O aksi, katı yüze baktım ve birşeyler anlamaya çalıştım. Solgun, yorgun bir ifade, çirkin değil, aptal değil, kanı çekilmiş dudaklar, gözler kararmış, çene, kırışık gömlek yakasının içine gömülmüş, boynunda, bir ucunu ince parmakları arasında evirip çevirdiği incecik bir boyunbağı. Kendisini götürecek olan polisi bekliyordu. Bu arada da, dışarıda kapının önünde, vazifeli biri duruyordu. Ben, talihsiz annenin şakaklarını sardım; zavallı baygındı. Komşulardan bir hanım, hastanın yanında kendisinin kalabileceğini söyleyince, ben çıktım. Merdivenlerde, ane katilini alıp götürmeye gelen jandarmalarla karşılaştım. Apartman sakinleri aşırı heyecanlı idiler; kapıların önünde kümeler halinde toplanmışlar, üzücü hadiseyi aralarında konuşuyorlardı. Birkaçı da, yukarıdaki durumu, yaralının yaşama ihtimali olup olmadığını bana sordular. Açık bir cevap veremedim.

Küçük bir memurun, daha önce kendisine doktor olarak geldiğim için tanıdığım orta yaştaki hanımı, beni bir müddet alıkoydu. Merdivenin parmaklıklarına dayanmış duruyordu ve

çok sarsılmış görünüyordu. Başını sallayarak, «bu sizin zannettiğinizden daha korkunç birşey, doktor bey!» dedi. «Daha mı korkunç?», diye sordum.-«Evet, doktor bey! «Annesinin onu nasıl sevdiğini bir bilseniz!». «Annesi onu seviyor muydu?» - «Evet, onu şımartıyordu, ona yüzveriyordu» - «Bu delikanlıya mı!? Niçin-«Evet, niçin!... Bakın, doktor bey, delikanlı çocuk yaşında kötü yollara sapmıştı. Fakat anne herşeyini hoşgörüyordu... Onun en kötü yaramazlıklarını affediyordu... Biz, evde oturanlar, onu ikaz etmek mecburiyetinde kaldık, bu hayırsız daha çocukken içkiye başladı ve işte, büyüyünce de bu hikâyeler çıktı!...» - «Hangi hikâyeler?» - «Kısa bir müddet önce, çocuk bir işe girmişti; fakat sonra ayrılmaya mecbur oldu!» - «Mecbur mu oldu?» - «Evet, yapmadığı şey kalmamış; hatta, dükkân sahibinin parasını bile çalmış... Anne parayı ödedi, zavallı kadın, kendisi zar zor geçinirken!».

«Kadının işi nedir?».

«Dikiş dikiyor, nakış işliyordu; çok mahdut bir gelir. Ve delikanlı annesine destek olacağı yerde, onun kazandığı azıcık parayı meyhaneye ve Tanrı bilir, daha başka nerelere taşıyordu. Bununla da kalmıyordu. Yemek takımı, iki, üç tablo, duvar saati, yani çakılı olmayan hemen herşey, rehine gidiyordu...».

«Ve anne bütün bunlara katlandı?».

«Katlanmak ne kelime!? - Onu, gittikçe daha fazla seviyordu. Biz hiçbirimiz anlayamıyorduk... Bugün yine, delikanlı para istiyor... Anne ,ne kadar parası varsa hepsini veriyor... Fakat daha çok paraya ihtiyacı olduğu için anneyi tehdit ediyor!».

«Bütün bunları nereden biliyorsunuz?».

«Evin içinde konuşuluyor. Çok kere, bağırması merdivenlerden duyulurdu ve gündüz yahut gece, sarhoş olarak eve geldiği zaman, daha kapıda homurdanmaya, küfretmeye başlıyor-

du. Zavallı kadının her yere borcu vardı: Bazen yiyecek ekmeği olmazdı... Aramızda zengin olmadığı halde, biz, evde oturanlar, arasıra ona yardım ederdik. Fakat iş gittikçe kötüleşiyordu. Kadıncağız ne yapacağını şaşırmıştı. Oğlunun yaptığı herşeyi, gençliğine veriyordu. Delikanlı geceleyin merdivenlerde tökezlenip gürültü yaptığı zamanlar, bizden özür dilerdi. Evet, işte böyle bir oğuldu, doktor bey. - Fakat bu kadar ileri gittiği...». Sonra da bana bütün hikâyeyi anlattı: «Bu gece sabaha karşı eve geldi, bizim dairenin önünden geçerken merdivenlerde sendelediğini duydum. Bu arada da, boğuk bir sesle, şarkı mırıldanıyordu. Sonra, yukarıda yine para istemiş olmalı. Kapıyı açık bırakmış - ta aşağıya bize kadar - düşününüz, dördüncü kattan ikinci kata - bağırtısı geliyordu. Ve sonra birden bir feryat koptu. Bir feryat daha. Evdeki herkes hemen yukarı fırladı ve vaziyeti gördü. O ise orada durmuş, taş gibi ve omuzlarını silkmiş...!».

Ben yürüdüm. Arkamdan sert adım sesleri duydum. Anne katilini götüyorlardı. Erkekler, kadınlar, çocuklar koridorlarda toplanmış, arkasından bakıyorlardı; kimse tek kelime konuşmuyordu. Koridorda arkamı dönmüştüm, merdivenlerden indim, evden uzaklaştım ve büyük bir iç sıkıntısıyla gündelik işimi tamamlamaya koyuldum. Hemen öğleden sonra idi, felaketin olduğu eve döndüm; yaralıyı bıraktığım gibi baygın, zor nefes alır bir halde buldum. Başında bekleyen kadın, bu arada savcılık heyetinin geldiğini ve vakayı kayda geçtiğini söyledi. Oda öylesine karanlıktı ki, mum yaktırtıp, yatağın başucundaki sehpanın üzerine koydurtmak mecburiyetinde kaldım... Ölüm halindeki bu yüzde, nasıl sonsuz bir acı vardı... Hastaya bir soru sordum. Rahatsız oldu, inledi ve gözlerini bir parça açtı. Konuşacak takati yoktu. Yapılması icap eden şeyleri yaptıktan sonra, oradan ayrıldım... Akşamleyin, yukarı çıktığımda, zavallı kadın bir parça daha iyi idi. Nasıl olduğunu sorduğumda «daha iyi...» diye cevap verdi ve gülümsemeye gayret ediyordu. Fakat hemen, tekrar kendinden geçti. Sabahın altısıl

Gece yarısından sonra - tam bu son satırları defterime yazdığım sırada - kapım hızlı hızlı çalındı... Bayan Martha Eberlein - ağır yaralının adı buydu - beni istiyordu. Evden bir delikanlıyı göndermişlerdi; hemen ona gitmem isteniyordu, hemen, hemen... Ateşi mi yükselmişti, yoksa son nefesinde miydi...? Delikanlı, birşey bilmiyordu; ancak durum çok acildi.

Ameliyat çantamı da yanıma alarak, hemen delikanlının peşine takıldım ve ben merdivenlerden yukarı koşarken, o elinde mum, merdivenleri aydınlatmak için aşağıda kaldı. Son basamaklar oldukça karanlıktı, ancak koridorun başındaki solgun ve titrek bir ışık bana yol gösteriyordu. Hastanın dairesinin yarı açık kapısından, gözüme, bir ışık huzmesi çarptı. İçeri girdim ve mutfak olarak kullanılan kısmı geçip odaya girdim. Başında bekleyen kadın, benim adımlarımı duyunca kalkmış beni karşılıyordu. «Ne var?» diye fısıldadım... «Mutlaka sizinle konuşmak istiyor, doktor bey!» dedi kadın. Yatağa doğru yaklaştım; hasta hareketsiz yatıyordu; gözleri iri iri açılmıştı; bana bakıyordu. Yavaşça «teşekkür ederim; doktor bey - teşekkür ederim!» dedi. Elini tuttum, nabzı çok kötü değildi. İçimizden gelmese bile, hastaya karşı daima kullanmak mecburiyetinde olduğumuz, neşeli bir sesle, «evet, görüyorum ki, daha iyisiniz, Bayan Eberlein!», dedim.

Gülümsedi. «Evet, daha iyi - sizinle konuşmam lâzım...».

«Öyle mi?» diye sordum - «dinliyorum!».

«Yalnız sizinle!»

Nöbet bekleyen hanıma dönüp, «bir müddet istirahat ediniz!» dedim.

Kadıncağız çıkarken, soran gözlerle yüzüme baktı ve kapıyı arkasından yavaşça kapadı. Ben, hasta ile yalnızdım.

«Lütfen!» dedi hasta, gözleri ile yatağın ayak ucunda duran bir sandalyeye işaret ederek. Sandalyeye oturdum, elini elimin içine aldım ve daha rahat işitebilmek için sandalyeyi iyice yaklaştırdım.

Oldukça alçak bir sesle konuşuyordu. «Öyle rahatladım ki, doktor bey» diye başladı - «çünkü sizinle mutlaka görüşmem lazımdı!».

«Arzunuz nedir?» diye sordum ... «Kendinizi fazla yormayınız!».

«Hayır... yalnızca birkaç kelime ... Onu kurtarmalısınız, doktor bey!».

«Kimi?».

«Onu - oğlunu!».

«Sevgili Bayan Eberlein, bunun benim elimde olmadığını, siz de pekala bilirsiniz!» diye, biraz da duygulanarak, cevap verdim.

«Ah, eğer adalet diye birşey varsa, sizin elinizde...»

«Çok rica ederim ... Heyecanlanmamaya gayret ediniz ... Beni bir dostunuz olarak kabul etmenizi anlıyorum, bunun için size teşekkür ederim; ama ben sizin doktorunuzum da, bunun için size emretmeye hakkım var. Değil mi? O halde, sakin olunuz! Mutlaka sakin olunuz!».

«Sükûnet...» diye tekrarladı; acıdan gözlerini ve dudaklarını kırıştırıyordu... «Doktor bey - beni dinlemelisiniz... içim de öyle büyük bir ağırlık ki!».

Suskun yüz ifademden, konuşmasının kabul edildiği manasını çıkarıp, ellerime sıkıca yapışarak anlatmaya başladı:

«O suçsuzdur - veya herkesin hissettiğinden daha az suçludur. Ben kötü, berbat bir anne oldum...».

«Siz?».

«Evet, ben... bir katilim!».

«Bayan Eberlein!»

«Beni anlayacaksınız... Ben, Bayan Eberlein değilim... ben, Martha Eberlein, hiç evlenmedim... Beni dul sanıyorlar... Etrafımdakileri kandırmak için ben birşey yapmış değilim, fakat bu eski hikâyeyi de herkese anlatamazdım...».

«Evet, peki... ama artık, bu sizi bu kadar üzmemeli!»

«Ah, bu değil! Ben terkedileli yirmi yıl oldu... o, benim ve onun oğlu, daha dünyaya gelmeden terkedildim... Ve sonra... onun yaşaması, tamamen, bir tesadüf, çünkü, doktor bey... ilk gece ben onu öldürmek istedim!... Evet, yüzüme bakınız!... Yalnız ve çaresiz kalakalmıştım... Ama, kendimi temize çıkarmak istemiyorum. Örtü ve çarşafları alıp onun üzerine örttüm, onun boğulacağını düşünüyordum... Sonra, sabah erkenden, korkuyla, örtüleri kaldırdım... ve o inliyordu! Evet, inliyordu - nefes alıyordu - ve yaşıyordu!» Ağlıyordu, zavallı kadın. Söyleyecek söz bulamıyordum. Kısa bir sessizlikten sonra kendisi devam etti:

«... Ve kocaman gözlerle bana bakıyor ve durmadan inliyordu! Ben ise, daha bir günlük bile olmayan o küçücük varlık önünde titriyordum... Hâlâ çok iyi hatırlıyorum, belki bir saat gözlerimi dikmiş ve düşünmüştüm: Bu gözlerdeki itham nedir böyle! Belki seni anladı ve seni suçluyor! Belki de hafızası var ve seni daima, daima suçlayacak... Ve bu küçücük şey büyüdü, ama o iri çocuk gözlerde hep aynı itham. Minicik ellerini yüzüme doğru uzattığında şöyle düşünüyordum: Evet,... yüzünü tırmalamak istiyor, intikam almak istiyor, çünkü o, senin onu örtüler altına gömdüğün hayatının ilk gecesini hatırlıyor...! - Hecelemeye, konuşmaya başladı. Hep, gerçekten konuşmaya başlayacağı o günün korkusunu çekiyordum. Fakat bu yavaş yavaş oluyordu - yavaş yavaş -. Ben ise, hep bekliyordum - ağzını her açısında, sana şimdi söyleyecek, diye bekliyordum. Evet, evet, bütün bu öpücüklerin, bütün bu sevgi gösterilerinin ve bütün bu sevginin, seni onun hakiki annesi yapamayacağını, bunda aldanmayacağını söyleyecek diye bekli-

yordum. Karşı koyuyordu, öptürtmüyordu; haşindi ve beni sevmiyordu... Daha beş yaşında iken beni dövmesine ses çıkarmadım, daha sonraları da. Gülümsüyordu... Suçumdan temizlenmek için çılgınca bir arzu duyuyordum, ama bunda asla muvaffak olamayacağımı da biliyordum. Suçumun cezasını acaba ödeyebilecek miydim?... Bana her bakışında, hep o korkunç gözler vardı...! Büyüyüp okula başlayınca, herşeyi bildiğine artık iyice kanaat getirdim... Pişmanlıkla, herşeyini sineye çekiyordum. Ah, hiç iyi bir çocuk değildi... fakat... ona kızamıyordum; Kızmak! Onu seviyordum, hem de çılgın gibi... Birkaç kere önünde diz çöküp ellerini öptüm-dizlerini - ayaklarını! - Ah, beni affetmiyordu. - Ne bir muhabbetli bakış ne de şefkatli bir tebessüm...! On yaşına, on iki yaşına girdi; benden nefret ediyordu! - Okulda da iyi bir çocuk değildi... Günün birinde; okul da bitti, beni artık orada istemiyorlar... gibi küskün sözlerle eve geldi. Ah, o zamanlar nasıl yalvardım - hiç aldırmadı - iş lafını da duymak istemiyordu. Aylak aylak dolaşıyordu... Ne söyleyebilirdim ona - ne ile itham edecektim?.. Bir bakışı, bütün cesaretimi kırmaya yetiyordu... Yüzüme karşı 'Anne, anne! Sen, benim üstümdeki hakkını kaybettin!' diyeceği günden korkuyordum. Fakat o bunu söylemedi... Bazen, içkili olarak eve geldiğinde, sarhoşluk şimdi dilini çözecek, diye düşünüyordum... Fakat, hayır... Bazı kereler yere düşüyor ve öğleye kadar öylece yerde yatıp kalıyordu. Sonra uyanıp da beni yanında oturur görünce, alaylı alaylı yüzüme bakıyordu... dudaklarından manalı bir gülümseme, sanki şöyle demek istiyordu: Birbirimizin ne olduğunu biliyoruz...! Paraya ihtiyacı oluyordu, çok paraya, ona, bunu temin etmek mecburiyetinde idim. Fakat her zaman istediği kadar olmuyordu, işte o zaman sinirleniyor, öfkeleniyordu - çok kereler bana da el kaldırıyordu... Ve ben bitkin, yatağa düştüğüm zaman, o, yüzünde istihzalı tebessümü ile önümde duruyor ve sanki, 'hayır, kurtuluş darbesini sana indirmeyeceğim!', demek istiyordu... Nihayet bu sabah - sendeleyerek yukarı gel-

di - 'Para! Para!' - Tanrı aşkına, hiç param yok - 'Nasıl? Yok mu?' - Ona yalvardım, gelecek haftaya, yarına, bu akşama kadar beklemesi için! Hayır! Ona mutlaka para vermeliydim - saklamışım -, bağırdı, aradı, sandıkları ve yatağı didik didik etti... ve küfretti... sonra... evet... sonra...».

Susmuştu... Bir saniye sonra, «bu onun hakkı değil miydi?» dedi.

«Hayır!» dedim... «Hayır, Bayan Eberlein!... Siz, çoktan suçunuzdan kurtulmuşsunuz. Siz binbir iyiliğinizle, çılgınca bir fikrin size hâkim olduğu bir anlık şaşkınlığın cezasını çoktan ödemişsiniz!...».

«Hayır, doktor bey!» diye cevap verdi. - «Delilik değildi! Çünkü ben, o geceyi çok açık olarak hatırlıyorum... deli filan değildim, ne istediğimi biliyordum!... Bunun için, doktor bey, mahkemeye çıkınız ve burada benden duyduklarınızı anlatınız; o, serbest bırakılacaktır, bu yapılmalıdır...!».

Bu mevzuda, mücadele etmemin ne kadar zor olduğunu görüyordum. «Peki» - dedim - «Bunu yarın da konuşabiliriz, Bayan Eberlein - bugün, istirahate ihtiyacınız var... Kendinizi çok fazla yordunuz...!».

Başını sallıyordu.

«Doktor bey! - Ölmek üzere olan birinin arzusu mukaddestir... Bana söz vermelisiniz!».

«Siz ölmeyeceksiniz - İyileşeceksiniz-».

«Öleceğim - çünkü istiyorum... Mahkemeye çıkacak mısınız...?».

«Şimdi artık bana itaat ediniz ve doktorunuz olduğumu hatırlayınız! Size susmanızı ve istirahat etmenizi emrediyorum».

Bu sözlerle ayağa kalktım ve komşu kadını çağırdım. Fakat, Bayan Eberlein, veda etmek üzere uzattığım elimi bir türlü bırakmıyordu - gözlerinde, hep o soru pırıldıyordu.

«Evet!» dedim.

«Size teşekkür ederim!» diye cevap verdi. Komşu kadına, gereken talimatı verdikten sonra, sabahleyin erkenden gelmek niyeti ile oradan ayrıldım...

Hastayı, sabahleyin baygın buldum; öğleyin de öldü... Sırrı hâlâ bende, bu sayfalarda gizli ve onun son arzusunu yerine getirip getirmemek, bana bağlı. Mahkemeye gideyim veya gitmeyeyim - bu bahtsız annenin sefil oğlu için pek birşey farketmez! - Yeryüzünde hiçbir hakim, annenin hatasını, oğlunun ölüm cezası gerektiren suçu için hafifletici bir sebep olarak değerlendirmez. Bu talihsiz anne suçunun kefaretini, oğlunun gözlerinde, devamlı olarak, o korkunç gecenin hatırasını ve derin ithamı gördüğü evhamına kapılmakla, yeterinden fazla ödemiş.

Acaba mümkün olabilir mi? Dünyaya gelişimizin ilk saatlerinden bize, artık izah edemediğimiz, fakat bizde belki de bir iz bırakan silik hatıralar mı kalıyor? Pencereden odaya giren güneş ışığı, belki de uysal bir tabiatın en başta gelen sebebidir. Annenin ilk bakışı bizi sonsuz bir muhabbetle kuşatırsa, o güzel çocuk gözünde, bu, unutulmayacak şekilde karşılık bulmaz mı? - Ama eğer ilk bakış çaresizlik ve kin dolu ise, çözmeye başlamadan çok önce binbir tesir toplayan çocuk ruhuna, bu, bütün yıkıcılığı ile dolmaz mı? Hayatının ilk gecesini, korkunç ve şuursuz bir ölüm korkusu içinde geçiren bir çocuğun his dünyasında neler olabilir? Şimdiye kadar, ömrünün ilk saatleri hakkında kimse birşey söyleyemedi, - ve sizin içinizden de hiçbiri - hakimlere böyle söyleyebilirim - iç âlemin de iyilik ve kötülük adına ne varsa, bunu, ilk soluğuna, ilk güneş ışığına, annesinin ilk bakışına borçlu olup olmadığını

bilemez! - Mahkemeye çıkacağım; artık buna karar verdim, çünkü bana öyle geliyor ki, ne kadar az şeyi isteme hakkımız olduğu, ne kadar çok şeyi ise yapmaya mecbur olduğumuz, daha çok uzun zaman aydınlığa kavuşmayacak.

ÖLMEK

Gurup yaklaşıyordu ve Marie, önce kitap okuyarak, daha sonra Felix'in her zaman geldiği yolun başına bakışlarını dikerek yarım saattir oturduğu banktan doğruldu. Hiç böyle bekletmezdi. Hava biraz serinlemişti, ama yine de, bitmekte olan bir mayıs gününün yumuşaklığı vardı.

Bahçede kimseler kalmamıştı. Gezmeye çıkmış olanların akış yönü artık, kapanmak üzere olan kapıya doğru idi. Marie de çıkışa oldukça yaklaşmıştı ki, Felix'i gördü. Gecikmiş olmasına rağmen yavaş yavaş yürüyordu, ancak, Marie ile göz göze geldikten sonra bir parça hızlandı. Marie durup bekledi, biraz isteksizce uzattığı elini Felix gülümseyerek sıkınca, ses tonundan hafif bir neşesizlikle, «bu vakte kadar çalışmak mecburiyetinde mi kaldın?» diye sordu. Felix, ona kolunu uzattı ve hiç cevap vermedi. «Evet?» diye Marie soruyordu. «Saate bakmayı tamamen unuttum», dedi Felix. Marie, onun yüzünü yan gözle dikkatle süzüyordu. Her zamankinden daha solgun görünüyordu. «Bir parça da Marie'nle meşgul olmanın iyi olacağını aklına getirmiyor musun? Birkaç zaman için bütün işlerini bırak. Daha sık gezintiye çıkalım. Ne dersin? Artık bu günden itibaren hep benimle birlikte sokağa çıkacaksın».

«Öyle mi?...».

«Evet, Felix, artık seni hiç yalnız bırakmayacağım». Felix, birden korkmuş gibi onun yüzüne baktı. «Senin neyin var?», diye Marie sordu.

«Hiçbir şey!».

Çıkışa ulaşmışlardı, caddenin akşam kalabalığı canlı bir şekilde etraflarında uğulduyordu. İlkbaharın her zaman bera-

berinde getirdiği o umumî sevinç havası şehri sarmıştı. «Biliyor musun, ne yapabilirdik?», dedi Felix. «Şimdi mi?». «Prater'e giderdik».

«O hayır, biraz önce aşağısı öyle serindi ki».

«Baksana! Burada, caddede neredeyse bunaltıcı bir sıcak var. Hemen dönebiliriz. Gidelim!». Kesik kesik ve dalgın konuşuyordu.

«Felix, söylesene, sen ne biçim konuşuyorsun?»

«Nasıl yani?»...

«Neler düşünüyorsun? Bak benim, sevgilinin yanındasın!».

Felix, bomboş donuk gözlerle ona bakıyordu.

«Felix!» diye Marie korkuyla seslendi ve koluna biraz daha bastırdı.

«Evet, evet», dedi Felix, kendini toparlayarak. «Burası boğucu derecede sıcak, buna şüphe yok. Ben dalgın değilim! Öyle bile olsam, kusuruma bakmamalısın». Prater'e inen sokaklara doğru yöneldiler. Felix her zamankinden az konuşuyordu. Fenerler çoktan yanmıştı.

«Bugün Alfred'e gittin mi?» diye Marie birden sordu.

«Niçin?».

«Gitmek niyetindeydin de».

«Ne için?».

«Dün akşam kendini çok yorgun hissediyordun ya».

«Doğru».

«Ve Alfred'e gitmedin?».

«Hayır».

«Görüyor musun, dün hasta idin, şimdi de havası rutubetli Prater'e inmek istiyorsun. Bu tedbirsizlik olur, gerçekten».

«Ah, hiç farketmez».

«Böyle söyleme. Kendini iyice hasta edeceksin».

«Rica ediyorum, gidelim, gidelim», diye ağlamaklı bir sesle konuşuyordu. «Prater'i özledim. Geçen günkü o güzel yere gidelim. Hatırlıyor musun, o bahçeli salonu, orası serin de olmaz».

«Evet, evet».

«Gerçekten olmaz! Zaten bugün hava çok sıcak, aslında Eve de gidilmez. Daha çok erken. Ve bu akşam canım, şehirde bir lokantanın dört duvarı arasında oturup da yemek yemek istemiyor, duman da beni rahatsız ediyor, ayrıca kalabalık da görmek istemiyorum, gürültü baş ağrısı yapıyor!» - Konuşmasının başında hızlı hızlı konuşmuştu, ses tonu da yüksekti. Fakat son kelimeleri ,neredeyse, zor duyuluyorlardı. Marie, onun kendini saran koluna daha sıkı sarıldı. Korkuyordu ve sesinden ağlamaklı olduğu hissedileceği için artık hiç cevap vermedi. Felix'in Prater'deki tenha lokantaya, yeşillikler ve sükûnet içindeki bir ilkbahar akşamına duyduğu hasret, Marie'ye onun halini ifade etmişti. Her ikisi de bir müddet sustuktan sonra, Marie, onun dudaklarında durgun ve yorgun bir tebessüm farketti, yüzünü Marie'ye dönerken ise, bu tebessümüne bir saadet ifadesi kondurmaya çalışmıştı. Onu iyi tanıyan Marie, bu zorlamayı hemen hissetmişti.

Prater'de idiler. Anayoldan ayrılan ve karanlıklarda kaybolmuş gibi görünen ilk geniş ağaçlıklı yol, onları istedikleri yere götürüyordu. İşte, mütevazi lokanta oradaydı; büyük bahçe pek az aydınlatılmıştı, masalar örtüsüzdü, sandalyeler masalara dayalıydı. İnce, yeşil sütunlarda asılı koni biçimli fenerlerde, koyu kırmızı ışıklar yanıyordu. Birkaç tane müşteri vardı, lokantanın sahibi de onlarla birlikte oturuyordu. Maire ve Felix onların önlerinden geçtiler, lokanta sahibi ayağa kalktı ve şapkasını çıkararak selamladı. Felix ve Marie, kısılmış birkaç lambanın gürültülü bir şekilde yandıkları salonun kapısını açtılar. Küçük bir garson çocuk, bir köşede, oturduğu yerde uyukluyordu. Hemen ayağa kalktı, lambaların fitillerini aceley-

le açtı ve müşterilere üstlerini çıkarmalarında yardımcı oldu. Oldukça karanlık, ama samimi bir köşeye oturdular, sandalyelerini iyice yaklaştırdılar. Uzun uzun seçmeden yemek ve içecek birşeyler ısmarladılar ve sonunda yalnız kaldılar. Kapıdan içeri fenerlerin koyu kırmızı ışıkları süzülüyordu. Yarı karanlıkta, salonun diğer köşeleri de silinip kayboluyorlardı.

Hâlâ her ikisi de susuyorlardı, nihayet Marie, acı dolu titreyen kelimelerle söze başladı: «Ne olur söyle, Felix, neyin var? Lütfen söyle bana».

Dudaklarını, yine o tebessüm kaplamıştı. «Hiçbir şey, kızcağızım», dedi, «sorma. Sen benim havamı bilirsin - yoksa hâlâ beni tanımadın mı?».

«Evet, senin havan. Ama bu havanda olmamaktan da öte, keyfin kaçmış senin, görüyorum; bunun da bir sebebi olmalı. Lütfen, Felix, ne var? Rica ediyorum, söyle!».

Felix'in yüzünü rahatsız bir ifade kaplamıştı, çünkü tam o sırada, garson içeri girmiş ve ısmarlanan şeyleri getirmişti. Ve Marie, «söyle bana, söyle», diye ısrar edince, sinirli bir şekilde gözleriyle delikanlıya işaret etmişti. Garson çıktı. Marie, «şimdi artık yalnızız» dedi. Ona daha çok yaklaştı, ellerini elleri arasına aldı. «Neyin var? Neyin? Bilmeliyim. Beni artık sevmiyor musun?». Felix konuşmuyordu. Marie, onun elinden öptü. Felix elini yavaşça çekti. «Evet, söyle?» Felix, yardım ister gibi etrafına bakındı. «Rica ediyorum, bırak beni, sorma, acı çektirme!». Marie Felix'in ellerini bıraktı ve gözlerini onun yüzüne dikti. «Bilmeliyim». Felix, ayağa kalktı ve derin derin içini çekti. Başını iki eli arasına aldı ve «sen beni daha da deli ediyorsun. Sorma», dedi. Bir müddet, ifadesiz bakışlarla, öylece kaldı, Marie korku içinde onun boşluğa dalan bakışlarını takip ediyordu. Sonra yerine oturdu, daha sakin nefes alıyordu, yüzünü yorgun bir yumuşaklık kaplamıştı. Birkaç dakika sonra ise, yüzündeki gerginlik kaybolmuştu, Marie'ye, yumuşak ve nazik bir şekilde, «iç lütfen, lütfen ye» dedi.

Marie, itaatkâr, çatalını bıçağını aldı ve çekinerek sordu: «Ya sen?». «Evet, tabii» dedi, ama hiç kıpırdamadan oturuyor ve hiçbir şeye elini sürmüyordu. «Ben de yiyemiyorum», dedi Marie. Ancak bunun üzerine yemeğe başladı. Fakat hemen, çatalı ve bıçağı bırakıp elini başına götürdü, Marie'ye bakmıyordu bile. Marie, bir müddet dudaklarını ısırarak onu seyretti, sonra Felix'in yüzünü sakladığı elini aşağıya çekti. Gözlerinin nasıl çakmak çakmak olduğunu görüp de tam «Felix Felix» diye bağıracağı anda, o, şiddetle ve hıçkırarak ağlamaya başladı. Marie, onun başını göğsüne dayadı, saçlarını okşuyor, alnından öpüyor, gözyaşını öpücükleri ile silmek istiyordu. «Felix, Felix!». Ağlaması, gittikçe, yavaşladı. «Senin neyin var, sevgilim, bir tanem, canımın içi, söylesene!». Başı, hâlâ Marie'nin göğsüne dayalı olduğu için sesi boğuk çıkıyordu ve Marie zorla işitiyordu. «Marie, sana söylemek istemedim, Marie. Bir sene daha, sonra herşey bitiyor», ve artık, olanca gücüyle, sesli sesli ağlıyordu. Marie gözleri hayretten açılmış, ölü gibi sapsarı kesilmişti, hiçbir şey anlamamıştı, anlamak istemiyordu. Soğuk ve dayanılmaz birşey boğazını sıkıyordu, sonunda bağırdı: «Felix, Felix!». Sonra onun önünde diz çöküp, ağlamış, allak bullak olmuş ve öne doğru düşmüş yüzüne baktı. Felix, onun önünde diz çöktüğünü görünce, «ayağa kalk, ayağa kalk» diye fısıldadı. Farkında olmadan onun sözlerine uyup ayağa kalktı ve karşısına oturdu. Konuşamıyordu, soramıyordu. Birkaç saniyelik derin bir sessizlikten sonra Felix, birden, sanki anlaşılmaz birşey ona baskı yapıyormuş gibi, gözlerini havaya dikerek yüksek sesle inledi: «Korkunç! Korkunç!».

Marie'nin sesi açılmıştı. «Gel, gel!». Fakat daha başka birşey söyleyemedi. Üstünden birşey atmak istermiş gibi bir hareketle Felix, «evet, gidelim» dedi. Garsona seslendi, hesabı ödedi, her ikisi de süratle salonu terkettiler.

Dışarıda onları, ilkbahar akşamı sessizce kucakladı. Karanlık yolda Marie, bir an durdu, sevgilisinin elini tuttu: «Lütfen, artık bana açıkla».

Felix, iyice sakinleşmişti. Marie'ye anlattığı herşey basit, ehemmiyetsiz ve sanki hiç de öyle fevkalade birşey değilmiş gibi geliyordu. Yavaşça elini çekti ve Marie'nin yanaklarını okşadı. Öyle karanlıktı ki, neredeyse birbirlerini tam olarak göremiyorlardı.

«Korkmamalısın, Marie, bir sene uzun bir zaman, öyle uzun ki! Önümde bir seneden fazla vaktim yok zira». Marie haykırdı: «Ama sen delirmişsin, delirmiş?».

«Sana bunu söylemem zayıflık, belki de aptallık. Ama biliyor musun, tek başına bilip hep o düşünce ile ortalarda dolaşmak - zaten herhalde, buna uzun zaman dayanamazdım. Senin de buna alışman, belki daha iyi. Gelsene, neden duruyorsun? Ben, bu duruma alıştım Marie. Alfred'e uzun zamandır inanmıyordum».

«O halde sen, Alfred'e gitmedin? Ama, ötekiler birşey anlamazlar ki».

«Görüyorsun, Marie, son haftalarda, bu şüphe yüzünden neler çektim. Böylesi çok daha iyi. Hiç olmazsa artık biliyorum. Profesör Bernhard'a gittim, neyse ki, o bana gerçeği söyledi».

«Hayır, o sana hakikati söylemedi. Daha dikkatli olman için senin gözünü korkutmak istedi, o kadar».

«Sevgili Marie, profesörle çok ciddi konuştum. Açıkça bilmem lazımdı. Biliyor musun, bir bakıma senin hesabına da».

«Felix, Felix» diye Marie haykırdı ve onu kucakladı. «Neler söylüyorsun? Sensiz bir gün, bir saat bile yaşamam».

«Gel», dedi Felix sessizce. «Sakin ol» Prater'in çıkışına gelmişlerdi. Etraf daha hareketlenmişti, gürültülü ve aydınlıktı. Sokaklarda araba gürültüleri, tramvay düdükleri ve çanları, üzerlerindeki bir köprüden trenin ağır ağır geçişi. Bütün bun-

lar birden ona düşmanca ve alaycı geldi, içi sızladı. Marie, onu geniş ana caddeden uzaklaştırarak eve giden daha sessiz bir ara sokağa doğru çekti.

Marie'nin aklından bir an, eve bir arabayla gitmelerinin daha doğru olacağı düşüncesi geçti, fakat bunu Felix'e söylemede tereddüt etti. Yavaş yavaş yürüyebilirdi, herhalde.

«Sen ölmeyeceksin, hayır, hayır» diyordu, duyulur duyulmaz bir sesle, başını onun omuzuna daha da bastırarak. «Sensiz, ben de yaşayamam».

«Sevgili Marie, zamanla sen de başka türlü düşüneceksin. Ben herşeyi uzun uzun düşündüm. Evet, eminim. Biliyor musun, bir sınır var; o sınırı aşınca, herşeyi öyle açık seçik gördüm ki».

«Sınır filan yok».

«Elbette, sevgilim. İnsan inanamıyor. Şu anda, ben kendim de inanmıyorum. Bu derece inanılmaz birşey, değil mi? Düşünsene bir kere, senin yanında duran, seninle işitebileceğin bir sesle konuşan ben, bir sene sonra toprağın altında olacağım, soğumuş, belki de çoktan çürümüş olacağım».

«Sus, sus artık!».

«Sen, sen ise bugünkü gibi olacaksın. Aynen, belki ağlamaktan bir parça solgun, sonra akşam, çok akşamlar olacak, yaz gelecek, sonbahar, kış ve ilkbahar - ben ise bir seneden beri ölü ve kaskatı olacağım. Evet! - Neyin var? - ».

Marie, acı acı ağlıyordu. Gözyaşları yanaklarından boynuna doğru akıyordu.

Felix'in yüzünde çaresiz bir tebessüm dolaştı, dişlerinin arasından kalın ve boğuk bir sesle fısıldadı: «Özür dilerim».

Yolda yürürlerken Marie hâlâ hıçkırmaya devam ediyordu, Felix ise susuyordu. Şehir parkının içinden, parkın çalılık-

larından hafif, hüzün verici mürver kokusunun rüzgârla yayıldığı karanlık, sessiz, geniş caddelerden geçiyorlardı. Yavaş yavaş yürüyorlardı. Karşı tarafta, hep aynı gri ve sarı renkli evler. Karl Kilisesi'nin, gecenin karanlığı içinde yükselen azametli kubbesi, onların yakınında gibiydi. Yan sokaklardan birine saptılar ve biraz sonra da oturdukları eve ulaştılar. Hafifçe aydınlatılmış merdivenlerden ağır ağır çıktılar ve kapıların, koridora bakan pencerelerin arkasından hizmetçi kızların konuşup gülüştüklerini duyuyorlardı. Birkaç dakika sonra da kapıyı arkalarından kapadılar. Pencere açıktı, yatağın baş ucundaki sehpa üzerindeki basit bir vazo içinde duran birkaç koyu renk gülün kokusu odaya yayılmıştı. Caddeden hafif bir uğultu yükseliyordu. Her ikisi de pencereye yaklaştılar. Karşı taraftaki evler karanlık ve sessizlik içindeydiler. Felix divanın üzerine oturdu, Marie pencereleri kapayıp perdeleri indirdi. Mumları yakıp masanın üzerine bıraktı. Bütün bunların hiç farkında olmadan, Felix, düşünceye dalmış oturuyordu. Marie ona yaklaştı. «Felix!» diye seslendi. Felix ona bakıp gülümsedi. «Evet, Marie?» diye sordu. Ve o bu sözleri yumuşak hafif bir sesle söylediği anda, Marie'yi sonsuz bir korku hissi kapladı. Hayır, onu kaybetmek istemiyordu. Asla! Asla, asla! Doğru değildi. Mümkün de değildi. Konuşmayı denedi, bütün bunları ona söylemek istiyordu. Kendini onun önüne attı ve konuşacak gücü bulamadı kendinde. Başını onun kucağına koydu ve ağladı. Felix'in elleri, Marie'nin saçları üzerinde dolaşıyordu. «Ağlamak yok» diye şefkatle fısıldadı. «Ağlama artık, Marie». Başını kaldırdı, Marie'nin içini mucize gibi bir ümit sarmıştı. «Doğru değil, değil mi?» Felix, onu uzun uzun ve hararetle öptü. Felix ise, oldukça sert bir sesle: «Doğru» dedi ve ayağa kalktı. Pencereye doğru gidip iyice gölgede durdu. Ayağına mum ışığının pırıltıları vuruyordu sadece. Bir müddet sonra konuşmaya başladı. «Sen kendini bu fikre alıştırmalısın. Birbirimizden ayrıldığımızı farzet. Dünyada olmadığımı bilmeyebilirsin».

Marie, onu dinlemiyor görünüyordu. Yüzünü divanın yastıkları arasına gömmüştü. Felix konuşmaya devam ediyordu: «Eğer meseleye filozofça bakarsan, pek o kadar da korkunç değil. Mesut olmak için daha çok vaktimiz de var; değil mi, Marie?».

Marie, birden iri iri açılmış, kupkuru gözlerle ona bakıyordu. Sonra koştu, ona sarıldı ve göğsüne bastırdı onu. «Seninle ölmek istiyorum» diye fısıldadı. Felix gülümsedi. «Bunlar çocukça şeyler. Zannettiğin kadar küçülmedim. Seni, kendimle birlikte sürüklemeye hiç hakkım yok».

«Ama ben sensiz olamam».

«Kaç senedir bensizdin? Seni bir sene önce tanıdığımda ise, ben çoktan bitmiştim. Henüz birşey bilmiyordum, ama daha o zamanlar, hissediyordum».

«Bugün de bilmiyorsun».

«Biliyorum ve bunun için de seni serbest bırakıyorum».

Marie, ona daha sıkı sarıldı. Felix, «kabul et, kabul et», dedi. Marie hiç cevap vermedi, sanki birşey anlamıyormuş gibi yüzüne bakıyordu.

«Ah, öyle güzelsin ki! Hem de sıhhatli, yaşamak en tabii hakkın. Beni yalnız bırak».

Marie haykırdı. «Ben seninle yaşadım, seninle öleceğim».

Felix, onu alnından öptü. «Hayır, buna izin vermiyorum, bu düşünceyi kafandan atmalısın».

«Yemin ederim-».

«Yemin etme, günün birinde, yeminini unutmam için bana yalvarabilirsin».

«Senin görüşün bu, benim hakkımda!».

«Alı, biliyorum, beni seviyorsun. Beni terketmeyeceksin, ancak-».

«Hiçbir zaman, hiçbir zaman seni terketmeyeceğim». Felix başını salladı. Marie eğildi, onun ellerini tuttu ve onları öptü.

«Ne kadar iyisin», dedi Felix, «bu ise, beni çok üzüyor».

«Üzülme. Başımıza ne gelirse gelsin, ikimizin de kaderi aynı».

«Hayır», dedi Felix, ciddi ve kesin olarak, «bırak bunları. Ben ötekiler gibi değilim. Öyle olmak da istemiyorum. Çok iyi biliyorum; eğer seni daha fazla dinler ve sana, acının ilk anda söylettiği sözlerle kendimi aldatırsam, bu benim için bir küçüklük olur. Ben gitmek zorundayım, sen kalmalısın».

Marie, yeniden ağlamaya başladı. Onu sakinleştirmek için Felix okşayıp öpüyordu, öylece pencerenin önünde duruyor ve artık birşey konuşmuyorlardı. Dakikalar geçti, mum bitmek üzereydi.

Bir müddet sonra, Felix ondan uzaklaşıp divanın üzerine oturdu. Üzerine ağır bir yorgunluk çökmüştü. Marie de ona yaklaştı ve yanına oturdu. Hiç konuşmadan, Felix'in başını kendi omuzuna dayadı. Felix, sevgiyle ona baktı ve gözlerini yumdu. Uykuya daldı.

Sabah, solgun ve serin içeriye süzülüyordu. Felix uyanmıştı. Başı hâlâ Marie'nin göğsündeydi. Marie ise, derin derin uyuyordu. Felix yavaşça çekildi, pencereye doğru gitti, sabah loşluğunda bomboş duran aşağıdaki caddeye baktı. Birkaç dakika sonra, giyimli olarak yatağa uzanmış, gözlerini tavana dikmişti.

Uyandığında, artık pırıl pırıl gündüzdü. Marie yatağın kenarında oturuyordu, onu öperek uyandırmıştı. Her ikisi de gülümsediler. Herşey, kötü bir rüya değil miydi? Felix de, kendini öyle sıhhatli ve dinç hissediyordu ki. Güneş, dışarıda gülümsüyordu, sokağın gürültüsü yukarıya kadar yükseliyordu; herşey hayat doluydu. Karşı sıradaki evlerde pencereler açıktı. Ve işte, her sabah olduğu gibi ,masanın üzerinde de kahvaltı hazırdı. Oda öyle aydınlıktı ki, bütün köşelere gün dolmuştu. Her yerde ışık zerreleri pırıldıyordu, her yerde ümit, ümit

ümit! Doktor, öğleden sonra sigarasını içiyordu ki, kendisine bir bayanın geldiği haber verildi. Hasta kabul saati henüz gelmemişti; bunun için de, Alfred, aslında biraz sinirlenmişti. İçeriye Marie girince de, doktor, «Marie» diye hayretle seslendi. seslendi.

«Sizi bu kadar erken rahatsız ettiğim için kızmayınız. Lütfen, sigaranızı içiniz».

«İzin verirseniz. - Fakat ne oluyor, neyiniz var?».

Marie, bir elinde şemsiye, öteki elini yazı masasına dayamış olarak, doktorun önünde duruyordu. «Felix'in bu derece hasta olduğu doğru mu?» diye telaşla sordu. «Ah, renginiz kaçtı. Bana niçin söylemediniz, niçin?».

«Aklınıza neler de geliyor?». Odanın içinde gitti geldi. «Deli olmuşsunuz. Lütfen oturun».

«Bana cevap verin».

«Elbette hasta. Ama bu sizin için yeni değil ki».

«Hiç ümit yokmuş» diye Marie haykırdı.

«Ama, ama!»

«Ben biliyorum, kendi de biliyor. Dün Profesör Bernhard'a gitmiş, o söylemiş».

«Profesörlerin de yanıldığı olmuştur».

«Siz, onu birçok defa muayene ettiniz, bana lütfen doğruyu söyleyiniz».

«Böyle şeylerde yüzde yüz doğru yoktur».

«Evet, o, sizin arkadaşınız olduğu için. Söylemek istemiyorsunuz da onun için, değil mi? Fakat ben, yüzünüzden anlıyorum! Doğru, demek! Doğru! Aman Tanrım! Aman Tanrım!».

«Sevgili yavrum, lütfen sakin olun...».

Marie, hızla kafasını kaldırdı. «Doğru mu?»

«Evet, hasta o, bunu siz de biliyorsunuz».

«Ah-».

«Fakat, bu ona niçin söylenmiş? Ya sonra-».

«Peki, yani? Ama lütfen, eğer ümit yoksa, bana da ümit vermeyiniz».

«Önceden kesinlikle birşey söylenemez, hiçbir zaman. Bir müddet böylece devam edebilir».

«Biliyorum, bir sene».

Alfred dudaklarını ısırdı. «Evet, söyleyiniz, neden başka bir doktora gitti?».

«Çok basit - sizin ona doğruyu asla söylemeyeceğinizi bildiği için».

«Büyük aptallık», diyerek doktor ayağa fırladı, «büyük bir aptallık. Anlamıyorum! Sanki çok lazımmış gibi, bir insanı -»

O anda kapı açıldı ve Felix içeri girdi.

«Aklıma gelmişti», dedi, Marie'yi görünce.

«Doğrusu çok güzel çılgınlıklar yapmışsın», diye doktor söylendi, «çok güzel çılgınlıklar, gerçekten».

«Bırak bu boş lafları, sevgili Alfred», diye Felix cevap verdi, «iyi niyetin için sana bütün kalbimle teşekkür ederim, dostça davrandın, kusursuz hareket ettin».

Araya Marie girdi. «Alfred diyor ki, profesör de-».

«Bırak bunu», diye Felix onun sözünü kesti, «daha önceleri bu hayal ile beni oyalayabilirdiniz. Bundan sonra ise, artık zevksiz bir komedi».

«Çocuksun», dedi Alfred, «yirmi sene önce hayatlarından ümit kesilen pek çok kimse, bugün hâlâ Viyana sokaklarında dolaşıyor».

«Ama, pek çoğu da, çoktan gömüldüler».

Alfred, odada gidip geliyordu. «Dünden bugüne hiçbir şey değişmedi, bir kere. Kendini koruyacaksın, hepsi bu, işin iyi tarafı, bundan sonra dediklerime daha iyi uyacaksın. Bir hafta kadar önce, elli yaşlarında bir bey, burada idi-».

«Biliyorum», diye Felix sözünü kesti. Yirmi yaşına gelmeden herşeyden ümidini kesen, şimdi ise bir delikanlı gibi görünen ve sekiz tane sapasağlam çocuğu olan elli yaşındaki o malum bey».

«Böyle şeyler oluyor, buna hiç şüphe yok», diye Alfred atıldı.

Bunun üzerine Felix, «biliyor musun, ben kendilerinde mucizeler zuhur eden insanlardan değilim».

«Mucize mi?» diye Alfred hayretle sordu, «bunlar tamamen tabii şeyler».

«Yüzüne bir baksanıza», dedi Marie. «Bence, şimdi kışa nazaran çok daha iyi görünüyor».

«Kendini biraz koruması lazım, o kadar» diye Alfred fikir beyan etti ve arkadaşının önüne gelip durdu. «Siz şimdi dağa gideceksiniz, orada hiçbir şey yapmadan tembellik edeceksiniz, iyice».

«Ne zaman gitmeliyiz?» diye Marie heyecanla sordu.

«Herşey boş», dedi Felix.

«Sonbaharda da güneye gidin».

«Ya gelecek ilkbaharda?» diye Felix alaylı alaylı sordu.

«İyileşeceksin, eminim», diye Marie atıldı.

«Ah, iyileşmek», diye Felix güldü, «iyileşmek!-Tam tersi, çok daha ağır hasta olacağım».

«Ben hep söylerim ya», diye doktor atıldı, «bu büyük klinikçilerin hiçbiri psikolog değiller».

«Çünkü onlar, bizim gerçeğe tahammül etmeyeceğimizi düşünmüyorlar», diye Felix onun sözünü kesti.

«Gerçek diye birşey yok, sana söylüyorum. Sen işi hafife almayasın diye, adam seni iyice korkutmak istemiş. Düşüncesi aşağı yukarı böyle. Ama sen onun kehanetine rağmen iyileşirsen, bu onu asla küçük düşürmez. O, seni yalnızca ikaz etmiştir».

«Bu çocukça konuşmaları bırakalım» diye; Felix araya girdi, «ben çok ciddi olarak onunla konuştum, kesin olarak bilmeye mecbur olduğumu, ona anlatmaya çalıştım. Aile meselesi! Bu onlara, her zaman tesir eder. Ve sana açık kalplilikle itiraf etmeliyim ki, kesin olarak bilmemek çok daha kötü idi».

«Şimdi, güya eminsin», diyerek Alfred ayağa kalktı.

«Evet, eminim. Sen boşuna zahmet çekiyorsun. Şimdi mesele şu artık : Son senemi mümkün olduğu kadar akıllıca geçirmek. Sevgili Alfred, göreceksin, ben, gülümseyerek bu dünyadan ayrılanlardan biri olacağım. Hayır, ağlama Marie; bensiz bu dünyanın sana ne kadar güzel geleceğini şimdiden bilemezsin ki. Değil mi, Alfred, sen ne diyorsun?».

«Bırak! Kızcağızı lüzumsuz yere üzüyorsun».

«Doğru. Bu işi hemen bitirmek çok daha akıllıca olacak. Beni bırak, Marie, git, bırak yalnız öleyim!».

«Zehir veriniz bana», diye Marie haykırdı.

«Siz ikiniz de çıldırmışsınız», dedi doktor.

«Zehir! Ben, ondan bir saniye daha fazla yaşamak istemiyorum, o buna inanmalı. Bana inanmak istemiyor. Niçin inanmıyor? Niçin?».

«Bak Marie, sana birşey söylemek istiyorum. Eğer sen, bu saçmalıktan bir kere daha söz edecek olursan, izimi belli etmeden senin yanından kaybolurum. Sonra da beni artık hiç göremezsin. Senin kaderini kendi kaderime bağlamaya hiç hakkım yok, böyle bir mesuliyeti de hiçbir zaman istemem».

«Biliyor musun, sevgili Felix», diye doktor söze başladı, «yarın yerine bugünden yola çıkmayı kabul etsen, büyük iyilik etmiş olacaksın. Bu böyle devam edemez. Bu akşam, ben sizi istasyona götürürüm, temiz hava ve sükûnet her ikinizin de aklını başına getirir, ümit ediyorum».

«Tamamen aynı fikirdeyim», dedi Felix, «benim için hiç farketmez, nerede-».

«Çok iyi», diye Alfred onun sözünü kesti; «şu anda ümitsizliğe kapılmak için, en küçük bir sebep bile yok, üzücü bazı ufak tefek belirtileri de bir kenara atabilirsin».

Marie gözyaşlarını sildi ve müteşekkir bir ifadeyle doktora baktı.

«Büyük psikolog», diye Felix gülümsedi. «Eğer doktor insana sert davranırsa, hasta kendini iyileşmiş gibi hissediyor».

«Ben, herşeyden önce, senin arkadaşınım, biliyorsun ya».

«Seyahat-yarın-dağlara!».

«Evet, öyle olacak».

«Her neyse, sana teşekkür ederim», dedi Felix ve arkadaşına elini uzattı. «Biz artık gidelim. Dışarıdan ayak sesleri geliyor. Gel, Marie!».

«Size teşekkür ederim, doktor bey», dedi Marie, vedalaşırken.

«Teşekkür edecek birşey yok. Yalnız aklınızı başınıza toplayınız ve ona dikkat ediniz. Tekrar görüşmek üzere».

Felix, merdivenlerde birdenbire: «Doktor, hoş insan, değil mi?» dedi.

«Oo, evet».

«Genç, sağlıklı, önünde belki daha kırk senesi var - yahut yüz».

Caddeye çıkmışlardı. Etrafları, yürüyen, konuşan, gülen, yaşayan ve ölümü hiç düşünmeyen insanlarla doluydu.

Gölün tam kenarında küçük bir eve yerleştiler. Suyun kenarınca dizilmiş evler sırasının sonuncusu olarak, köyün dışında kalıyorlardı. Evin arkasında ise çimenler tepelerden aşağılara kadar iniyordu, daha ötedeki tarlalar yaz çiçekleri içindeydi. Çok daha ilerde ise, uzaktaki dağların, ancak zaman zaman görülebilen belli belirsiz dizisi uzanıyordu. Ve evlerinden, dört tane kahverenkli, rutubetli sütuna oturarak suyun üzerin-

de yükselen teraslarına çıktıklarında, karşılarındaki öteki sahilde ise, tepelerinde suskun gökyüzünün donuk parlaklığının yayıldığı yalçın kayaların uzun zincirini görüyorlardı.

Buraya gelişlerinin ilk günlerinde, her ikisine de, kendilerinin de anlayamadıkları fevkalade bir sükûnet gelmişti. Sanki, kader yalnızca, daimî oturdukları evlerinde onlara hükmedermiş de, burada, bu yeni şartlarda, o başka dünyada kaderlerini tayin eden şeylerden hiçbirisi artık geçerli değilmiş gibiydi. Birbirlerini tanıdıklarından beri böyle yenileyeci bir yalnızlık yaşamamışlardı. Bazen birbirlerine baktıklarında, aralarında, üzerinde hiç konuşulmaması gereken herhangi bir hadise, münakaşa yahut anlaşmazlık olmuş gibiydi. Güzel yaz günlerinde, Felix kendini o derece sıhhatli hissediyordu ki, köye gelişlerinden hemen sonra yeniden çalışmaya başlamak bile istedi. Marie, buna razı olmadı. «Henüz tamamen iyileşmedin» diyerek gülümsedi. Felix'in, kitaplarını ve kâğıtlarını yerleştirdiği küçük masanın üzerinde, güneş ışınları dansediyorlardı, dünyanın her türlü felaketinden habersiz yumuşak ve okşayıcı bir hava gölden yükselerek pencereden içeri doluyordu.

Bir akşam, her zaman yaptıkları gibi, yaşlı bir köylünün küreklerini çektiği sandalla göle açıldılar. Bindikleri kayık, Marie'nin her binişlerinde oturduğu yumuşak döşemeli kanepesi ile büyük ve güzel bir kayıktı. Felix de, hep onun ayaklarının dibine oturur, hem minder hem örtü vazifesi gören gri kareli yumuşak örtüsüne sarınırdı. Başını da, Marie'nin dizlerine dayardı. Engin ve sakin su yüzeyinde, hafif bir sis yayılmıştı ve alacakaranlık, adım adım karşı sahile ulaşmak ister gibi, sudan yavaş yavaş yükseliyordu. Felix, bugün cesaret gösterip bir sigara yakmıştı, önündeki dalgalara ve tepelerinden, güneşin solgun sarısının çekildiği ötedeki kayalara bakıyordu.

«Marie, söyle bakalım», diye konuşmaya başladı, «yukarılara bakmak için kendine güveniyor musun?».

«Nereye?».

Parmağıyla gökyüzünü işaret etti. «Tam yukarıya, derin maviliğe. Ben bakamıyorum da. Ürkütüyor beni».

Marie gökyüzüne baktı ve birkaç saniye bakışları yukarıda oyalandı. «Bana iyi bile geliyor» dedi.

«Öyle mi? Eğer gökyüzü bugünkü gibi açıksa, o zaman hiç toparlayamıyorum. Bu uzaklık, bu ürkütücü uzaklık! Ama eğer gökyüzü bulutluysa, o zaman o kadar kötü olmuyor, bulutlar da bize dahiller çünkü; -o zaman tanıdık birşeye bakıyorum sanki».

«Yarın herhalde yağacak» diye kayıkçı konuşmayı kesti, «dağlar bugün çok yakınlaşmış!». Ve kürekleri bıraktı, kayık, hiç gürültüsüz ve gittikçe de yavaşlayarak dalgaların üzerinden kayıp gidiyordu.

Felix, hafifçe öksürdü. «Ne garip, sigarayı hâlâ kaldıramıyorum».

«Öyleyse at onu!».

Felix, yanmakta olan sigarayı birkaç kere parmaklarının arasında çevirdi, sonra suya attı ve dönmeden, Marie'ye, «demek, yine de tamamen iyileşmiş değilim?» dedi.

«Yapma», diye Marie itiraz etti, bir taraftan da eliyle ağır ağır onun saçlarını okşuyordu.

«Ya yağmur yağmaya başlarsa ne yaparız!» diye Felix sordu. «Keşke çalışmama izin vermiş olsaydın».

«Daha çalışamazsın».

Marie, ona doğru eğilip gözlerinin içine baktı. Yanaklarının kızarmış olduğu gözüne çarptı. «Kötü düşünceleri kafandan uzaklaştırmak istiyorum. Ama artık eve dönmeyelim mi? Hava serinliyor».

«Serin mi? Bana serin gelmiyor».

«Evet, ya, sen kalın örtünün altındasın».

«Oo», diye Felix bağırdı, «egoist ben, senin yaz kıyafetiyle olduğunu unuttum. Kayıkçıya döndü. «Eve». Birkaç yüz kürek darbesinden sonra evlerine yaklaşmışlardı. O sırada Marie, Felix'in sağ eli ile sol elinin bileğini sıktığını farketti. «Neyin var?».

«Marie, ben demek henüz tamamen iyileşmemişim».

«Fakat».

«Ateşim var. Hm,-çok kötü!».

«Yanılıyorsun, mutlaka» dedi Marie korkuyla, «ben hemen doktor bulmaya gideyim». - «Evet, tabii, ihtiyacım olabilir».

Yanaştılar ve karaya çıktılar. Odaların içi kararmıştı neredeyse. Ama gündüzün sıcaklığını hâlâ muhafaza ediyordu. Marie akşam yemeğini hazırlarken, Felix koltuğunda sessizce oturuyordu.

«Marie», dedi birdenbire, «ilk bir hafta geçti». Marie, servisleri yerleştirmekte olduğu masadan hemen ona doğru geldi ve kollarıyla onu kucakladı. «Yine neyin var?».

Felix, geriye doğru çekildi. «Ah, bırak!». Kalktı ve masaya oturdu. Marie onu takip etti. Parmaklarıyla masada tempo tutuyordu, Felix. «Kendimi öyle âciz hissediyorum ki. İnsanı birden şaşkına çeviriyor».

«Ama, Felix, Felix». Marie sandalyesini onunkine yaklaştırdı.

Felix, gözleri iri iri açmış odada sağa sola bakınıyordu. Sonra, anlayamadığı birşeyler varmış gibi, başını öfkeyle salladı ve dişlerinin arasından fısıldadı: «Âciz! Âciz! Bana hiç kimse yardım edemez. İşin kendisi, aslında bu derece korkunç değil - ama bu derece âciz olmak!».

«Felix, rica ederim, heyecanlanıyorsun. Mühim değildir, mutlaka. İster misin, - sadece seni rahatlatmak için, doktora gideyim mi?».

«Rica ederim bırak bunları! Hastalığımla yine başını şişirdiğim için özür dilerim».

«Fakat-».

«Bir daha olmayacak. Haydi, bana içki ver. Evet, evet, içki!... Teşekkür! - Şimdi, başka şeylerden bahset».

«Peki ama, neden?».

«Ne olursa olsun. Eğer aklına birşey gelmiyorsa, oku. Ah, pardon, yemekten sonra tabii. Ye, ben de yiyorum». Bir lokma aldı. «Hatta iştahım bile var, herşey bana leziz geliyor».

«Oh, neyse», dedi Marie, zoraki bir tebessümle.

Her ikisi de yemeklerini yiyip, içkilerini içtiler.

Bundan sonraki günler, ılık bir yağmur getirmişti. Akşam oluncaya kadar, bazen odada, bazen de terasta oturuyorlardı. Her ikisi de kitap okuyor veya pencereden dışarıyı seyrediyor, yahut da Felix, eğer Marie dikişe başlamışsa, onu seyrediyordu. Arasıra kart oynuyorlar ve Marie'ye satrancın ilk kaidelerini öğretiyordu. Divana uzandığı da oluyordu, o zaman Marie de yanına oturuyor ve ona kitap okuyordu. Günleri ve geceleri huzurluydu, Felix de kendini iyi hissediyordu. Kötü havanın ona tesir etmemiş olmasına seviniyordu. Ateşi de tekrarlamamıştı.

Bir öğleden sonra, uzun yağmurlardan sonra, gökyüzü ilk defa açılmaya yüztuttuğunda, balkonda oturuyorlardı ve Felix birden, daha önceki konuşma ile de bir bağlantısı olmaksızın, «yeryüzünde, aslında, hep ölüm mahkûmları dolaşıyorlar» dedi.

Marie, işinden başını kaldırıp ona baktı.

«Tabii ya» diye Felix devam etti, «mesela diyelim ki, birisi sana, saygıdeğer bayan, siz 1 Mayıs 1970'de öleceksiniz, dedi. Yüz yaşına kadar yaşamayacağına ciddi ciddi inansan bile, bundan sonraki hayatını, 1 Mayıs 1970'den, adını koyamadığın bir şekilde korkarak geçirirsin».

Marie cevap vermedi.

Bulutların arasından süzülen güneş ışınları ile parlamaya başlayan göle doğru bakarak konuşmasına devam etti.

«Başka birileri de, bugün mağrur ve sağlıklı dolaşıp dururlarken saçma bir tesadüf onları birkaç hafta içinde götürüp gider. Ölmeyi hiç düşünmezler bile, değil mi?».

«Bak», dedi Marie, «bu aptalca düşünceleri bırak. Yeniden sıhhatine kavuşacağını iyice aklına koymalısın».

Felix gülümsedi.

«Elbette, sen iyileşecek olanlara dahilsin».

Felix yüksek sesle gülüyordu. «Zavallı çocuk, sen yoksa kaderi atlatacağını mı sanıyorsun? Tabiatın bana şimdilik bahşettiği bu zahirî iyileşmenin, beni kandıracağını mı sanıyorsun? Nerede olduğumu tesadüfen biliyorum ve ölüme yakın olmak, diğer büyük adamlar gibi, beni de filozof yaptı».

«Şimdi bunu kes artık! Tamam mı?».

«Oo, hanımefendi, ben öleceğim ve siz benim bundan bahsetmeme bile tahammül edemeyeceksiniz».

Marie, elindeki işi attı ve ona doğru ilerledi. İnanmış bir ses tonuyla, «ben hissediyorum ki, sen bana kalkacaksın. Ne derece iyileştiğine kendin karar veremezsin. Sen şimdi artık bunları düşünmemelisin, o zaman bütün kötü hayaller yolumuzdan çekilir».

Felix, uzun uzun ona baktı. «Sen bu işi hiç, ama hiç kavrayamamış görünüyorsun. Sana bunu gözle görülür hale getirmeli. Şuna bak bir kere». Eline bir gazete aldı. «Şurada ne yazıyor?». «12 Haziran 1890».

«Evet 1890. Sıfırın yerini birin aldığını farzet. İşte o zaman herşey bitmiş olacak. Evet, şimdi beni anlıyor musun?».

Marie, onun elinden gazeteyi aldı ve öfkeyle yere fırlattı.

«Onun bir suçu yok ki», dedi Felix, gayet sakin. Ve birden canlı bir hareketle ayağa kalktı ve sanki bütün bu düşünce-

leri, ani bir kararla kafasından uzaklaştırmış gibi konuştu: «Bak bir kere, ne kadar güzel! Güneş, suyun yüzüne nasıl yayılmış - ve orada» - pencereden dışarı teras tarafına doğru uzandı ve ovalık arazinin bulunduğu karşı kıyıya baktı - «tarlalar nasıl da hareket ediyorlar! Bir parça dışarı çıkmak istiyorum».

«Çok rutubetli değil mi?».

«Gel, açık havaya çıkmam lazım».

Marie, ona itiraz etmeye cesaret edemiyordu.

Her ikisi de şapkalarını aldılar, paltolarını omuzlarına koydular ve tarlalara giden yolu tuttular. Gökyüzü, hemen hemen tamamıyla açıktı. Uzaktaki dağ silsilesi üzerinden, çok şekilli beyaz sis yükseliyordu. Çimenlerin yeşilliği, çevreyi içinde hapsetmiş gibi görünen parlak beyazlık içinde kaybolmuştu sanki. Biraz sonra yolları başakların arasına düştü ve saplar paltolarının etekleri altında hışırdarken, arkalı önlü yürümeye mecbur oldular. Hemen sonra da, yan tarafta, içinde küçük aralıklarla yerleştirilmiş dinlenme sıralarının ve bakımlı yolların bulunduğu seyrek bir ormana saptılar. Burada, kol kola yürüyorlardı.

«Burası güzel değil mi?» dedi Felix. «Ya bu hava!».

«Sence, şimdi yağmurdan sonra», diye Marie söze başladı, ama tamamlamadan sustu.

Felix, sabırsız bir baş hareketi yaptı. «Bırak bunu, şimdi bundan mı konuşuyoruz? Durmadan ikaz edilmek hiç hoş değil».

Onlar ileri gittikçe, orman çok, daha çok aydınlanıyordu. Yaprakların arasından göl pırıldıyordu. Oraya kadar ancak yüz adımları vardı. Ormanın seyrek çalılıklarla son bulduğu darca bir kara parçası suda çıkıntı yapıyordu. Burada, önünde masalarıyla birkaç çam kanepe duruyordu ve suyun tam

kenarında da ahşap bir çit uzanıyordu. Hafif bir akşam rüzgârı çıkmış, dalgaları sahile sürüklüyordu. Sonra rüzgâr, çalılıkların ve ağaçların üzerinden esti, ıslak yapraklardan aşağı damlalar döküldüler. Suyun yüzünde, bitmekte olan günün yorgun parlaklığı vardı.

«Herşeyin bu kadar güzel olduğunu hiç farketmemiştim», dedi Felix.

«Evet, büyüleyici».

«Sen bunu bilmiyorsun ki», diye Felix konuştu. «Bilemezsin de, çünkü bütün bunlardan ayrılmaya mecbur değilsin ki». İleriye doğru yavaş yavaş birkaç adım attı ve incecik destekleri sudan ıslanmış olan zayıf çite kollarıyla dayandı. Pırıldayan suya uzun uzun baktı. Sonra döndü. Marie, onun arkasında duruyordu; içine akıttığı gözyaşlarından bakışları hüzünlüydü.

«Görüyor musun», dedi Felix, alaylı bir tonla, «bütün bunları sana bırakıyorum. Evet, evet, çünkü bunlar bana ait. Herşeye sahip olmanın yüce duygusu, işte bu, benim ulaştığım yaşama sevincinin sırrı. Ben, bütün bunlarla ne istersem yaparım. Oradaki çıplak tepelerde çiçekler açtırabilirim, beyaz bulutları gökyüzünden uzaklaştırabilirim. Yapmıyorum, çünkü herşey böyle, olduğu gibi güzel. Sevgili yavrum, ancak yalnız kaldığında beni anlayacaksın. Evet, eminim, herşeyin artık senin tasarrufuna geçtiği hissini duyacaksın».

Marie'nin elinden tuttu, yanına çekti. Sonra ona, etrafındaki güzellikleri göstermek ister gibi, öteki kolunu yana açtı. «Bütün bunlar, bütün bunlar», dedi. Fakat Marie hep sustuğu ve hâlâ hayretle açılmış kupkuru gözlerle baktığından, Felix birden kesti ve «şimdi artık eve!», dedi.

Akşam karanlığı yaklaşıyordu, onlar, evlerine daha kestirmeden vardıkları, sahil yolunu tuttular. «Güzel bir gezintiydi», diye Felix fikrini söyledi.

Marie, konuşmadan başını salladı.

«Bunu sık sık tekrarlayalım, Marie».

«Evet», dedi Marie.

«Ve» - sesindeki aşağılayıcı merhamet tonuyla ilave etti- «seni de artık hiç üzmek istemiyorum».

Bundan sonraki öğleden sonraların birinde, yeniden çalışmalarına başlama kararı verdi. Daha kalemini kâğıdın üzerinde ilk defa hareket ettirmek istediğinde, Marie ona acaba engel olacak mı diye, şeytanî bir merakla ona doğru bakıyordu. Fakat, Marie hiçbir şey söylemedi. Bunun üzerine kalemi kâğıdı bıraktı ve okumak üzere eline rastgele bir kitap aldı. Bu, onu daha iyi oyalıyordu. Henüz çalışacak güçte değildi. Bilge bir insan gibi, suskun sonsuzluğu sükûnetle bekleyerek, son arzularını kaydedebilmek için, herşeyden önce, hayata değer vermemeyi öğrenmesi icap ediyordu. Yapmak istediği buydu. Yoksa, ölüme karşı duyduğu gizli korkuyu daima ele veren alelade bir insanın yazdığı vasiyet gibi değil. İnsan vasiyetinde, elle tutulan gözle görülen ve kendinden sonra günün birinde yine de yok olup gitmeye mahkûm şeylerden söz etmemeliydi: Onun vasiyeti bir şiir olmalıydı, yendiği dünyaya, sakin ve mütebessim bir veda. Marie'ye, bu fikrinden hiç bahsetmedi. Marie, onu anlamazdı. Kendisi ondan, bir başkaymış gibi geliyordu. Uzun öğleden sonralarında, Marie, sık sık olduğu gibi, kitabı göğsünün üzerinde uykuya dalıp çözülen bukleleri alnına düşerken, Felix belli belirsiz bir gururla onun karşısında oturuyordu. Ondan, ne kadar çok şeyi saklayabildiğini gördükçe, kendine olan güven duygusu artıyordu. Yalnızlığı derecesinde büyüyordu.

Ve yine bir öğleden sonra, Marie'nin göz kapakları kapanınca, Felix yavaşça dışarı süzüldü. Ormanda geziniyordu. Bunaltıcı yaz öğleden sonrasının sessizliği etrafını kaplamıştı.

- Birden anladı ki, o bugün cereyan edebilirdi. Derin derin nefes aldı, kendini ne kadar hafif ve hür hissediyordu. Ağaçların koyu gölgesi altında yürümeye devam ediyordu. Ağaçların kestiği gün ışığı, dinlendirici bir şekilde insanın üzerinden akıyordu. Herşeyi bir lütuf gibi görüyordu, gölgeyi, sessizliği ve okşayıcı havayı. Bunların keyfini çıkarıyordu. Hayatın bütün bu güzelliklerini kaybetmek mecburiyetinde oluşundan bir sızı duymuyordu. «Kaybetmek, kaybetmek», dedi, kendi kendine yüksek sesle. Derin bir nefes aldı ve o ferahlatıcı soluk öyle latif ve rahatça içine doldu ki, hastalanmış olmasını bile anlayamıyordu. Birden içini bir aydınlık kaplamıştı. Hasta olduğuna inanmıyordu. Demek bundandı, bunun için kendini bu kadar hafif ve rahat hissetmişti ve demek bunun için beklediği anın geldiğini zannetmişti. Yaşamak arzusunu yenmemişti, sadece, artık ölüme inanmadığı için, ölüm korkusu onu terketmişti. Yeniden sağlığına kavuşacaklardan biri olduğunu biliyordu. Ruhunun gizli bir köşesinde uyumakta olan birşey uyanmış gibi geliyordu ona. Gözlerini daha büyük büyük açmak, daha geniş adımlarla ilerlemek ve daha derin soluklarla nefes almak ihtiyacını duyuyordu. Gün daha aydınlanmış, hayat daha da hareketlenmişti. Demek böyleydi, böyleydi demek!? Peki ama neden? Nasıl böyle birden, ümitten sarhoş hale gelmişti? Ah, ümit! Bundan da öte birşeydi. Güvendi bu. Daha bu sabah ona acı çektirmiş, boğazını sıkmıştı, şimdi ise, şimdi iyileşmişti. Yüksek sesle bağırıyordu! «İyileşmek!» - Artık ormanın çıkışına gelmişti. Koyu mavi parlaklığı içinde göl, önündeydi. Bir banka oturdu ve derin bir huzur içinde bakışlarını suya çevirdi. Kendi kendine ne kadar garip diye düşündü, şifa bulmanın verdiği sevinç, mağrur veda sahnesindeki zevki bastırdı.

Tam arkasında, hafif bir gürültü duydu. Arkaya dönmeye fırsat bulamadı. Marie idi. Gözleri parlıyordu, yüzü biraz kızarmıştı.

«Neyin var?».

«Niçin kaçtın? Beni neden yalnız bıraktın? Çok korktum».

«Gel», dedi Felix ve onu yanına oturttu. Marie'ye gülümsedi ve öptü. Ne kadar sıcak ve dolgun dudakları vardı. «Gel» dedi, Felix, yavaşça ve onu kucağına doğru çekti. Marie, ona iyice sokuldu ve kollarını boynuna doladı. Ne kadar güzeldi! Sarı saçlarından bayıltıcı bir rayiha yükseliyordu ve Felix göğsünde yatan bu uysal ve terütaze kadın için, içinde sonsuz bir sevgi duyuyordu. Gözlerine yaşlar doldu, öpmek için Marie'nin ellerini tuttu. Ne kadar çok seviyordu onu!

Gölden, ince, ıslık gibi bir ses geldi. Birbirlerine baktılar, ayağa kalktılar ve kol kola sahile doğru indiler. Uzakta buharlı bir gemi görülüyordu. Güvertede oturanların siluetleri iyice belli oluncaya kadar, geminin yaklaşmasını beklediler, sonra dönüp ormanın içinden geze geze eve geldiler. Yavaş yavaş yürüyorlardı, kol kola girmişlerdi, arasıra da birbirlerine gülümsüyorlardı. O eski kelimeleri yeniden buluyorlardı, aşklarının ilk günlerindeki kelimeleri. Şüpheci muhabbetin tatlı soruları, nefse hoş gelen emniyetin samimi sözlerini birbirlerine söylediler. Neşeliydiler, çocuklar gibiydiler yine ve işte bu, saadetin ta kendisiydi.

Sıcak, kavurucu gündüzleri, ılık ve ateşli geceleri ile, ağır ve sıcak bir yaz gelmişti. Her gün bir öncekini, her gece geçmiş geceyi geride bırakıyordu ve zaman sessiz duruyordu. Yalnızdılar. Sadece birbirleriyle alakadar oluyorlardı, orman, göl, küçük ev - onların dünyası buydu. İçinde, düşünmeyi bile unuttukları rahatlatıcı bir sıcaklık sarmıştı onları. Endişesiz, mesut geceler, yorgun, sevgi dolu günler üzerlerinden akıp gidiyordu.

Mumun geç saatlere kadar yandığı o gecelerin birinde, gözleri açık yatmakta olan Marie, yataktan doğruldu. Derin bir uyku huzurunun yayıldığı sevgilisinin yüzünü inceliyordu.

Onun soluk alışlarına kulak kabartıyordu. Artık şu kesin gibi birşeydi: Her saat, onu şifaya daha çok yaklaştırıyordu. Anlatılmaz bir his içini kapladı, nefesinin üflemesini yanağında hissetmek arzusuyla ona doğru eğildi. Oh, yaşamak ne kadar da güzeldi! Ve onun bütün hayatı, Felix'di, sadece o. Ah, ona şimdi yeniden sahip olmuştu, yeniden sahip olmuştu ve ilelebet onun olacaktı!

Felix'in, şimdiye kadarkilerden farklı çıkan bir nefesi, Marie'yi ürküttü. Bu, hafif ama sıkıntılı bir inlemeydi. Aralanmış dudaklarında, bir ıstırap alameti farkediliyordu ve Marie, onun alnında ter tanelerinin toplanmış olduğunu korkuyla gördü. Kafasını hafifçe yana çevirmişti. Biraz sonra dudakları kapandı ve yüzünün sakin ifadesi geri geldi, birkaç huzursuz nefesten sonra, yine bütün solukları aynı şekilde, hemen hemen duyulmaz oldular. Marie, birden, rahatsız edici bir korkuya düştüğünü hissetti. Hemen onu uyandırmayı, ona sokulmayı, onun sıcaklığını ve canlılığını, varoluşunu hissetmeyi arzuladı. Garip bir suç duygusu onu sardı ve birden, Felix'in kurtulacağına inanmak bencillik gibi geldi ona. Şimdi ise, bunun tam bir inanma olmayıp, hayır, yalnızca küçük bir ümit olduğuna, bu kadarcık şey için de, böyle acı acı cezalandırılmayı hak etmediğine, kendisini iknaya çalışıyordu. Bundan böyle, düşüncesizce mesut olmamaya, kendi kendine yemin etti. Bir anda, kendilerinden geçtikleri bütün bu neşe dolu günlerini, kefaretini mutlaka ödeyecekleri düşüncesizce günah saatleri olarak hissetti. Muhakkak. Ama sair zamanlarda günah sayılabilecek şey, bunların durumunda başka birşey değil miydi? Aşk, belki de mucize yaratabilecekti? Ona sıhhatini geri verebilecek şey, belki de o, son tatlı geceler olamaz mıydı?

Felix'in ağzından korkunç bir inleme döküldü. Yarı uykulu, korkuyla kocaman açılmış gözlerle yatakta doğrulup, bakışlarını boşluğa dikince, Marie bağırmaya mecbur oldu. Bu, Felix'i iyice uyandırdı. «Ne oluyor, ne oluyor?» diye heyecanla

sordu. Marie, söyleyecek söz bulamıyordu. «Sen mi bağırdın, Marie? Bağrıldığını duydum». Sık sık nefes alıyordu. «Boğuluyordum sanki. Ben de rüya gördüm, ama ne olduğunu bilmiyorum».

«Öyle korkmuştum ki», diye Marie kekeledi.

«Biliyor musun Marie, şimdi üşüyorum da».

«Elbette», diye Marie cevap verdi, «eğer kötü rüyalar gördüysen?».

«Ah, ne diyorsun» ve kızgın bir nazarla yukarıya bakıyordu. «Yine ateşim var, hepsi bu». Dişleri birbirine çarpıyordu, yattı ve yorganı üzerine çekti.

Marie, çaresizce bakındı. «Senin için birşey yapabilir miyim, ister misin?»

«Hiçbir şey, uyu artık! Yorgunum, ben de uyuyacağım. Işığı yanık bırak». Gözlerini kapadı ve yorganı çenesinin altına kadar çekti. Marie, artık ona sormaya cesaret edemiyordu. Kendini pek iyi hissetmiyorsa, kendisine acımanın, onu ne derece öfkelendireceğini biliyordu Marie. Felix, birkaç dakika sonra uykuya daldı, fakat Marie'yi, uyku tutmuyordu. Az sonra da, gümüş renkli sabah ışıkları odaya dolmaya başladı. Yaklaşmakta olan sabahın bu ilk ve solgun alametleri, Marie'ye iyi geldi. Dost, gülümseyen birşey, onu ziyarete geliyormuş gibi hissetti. Sabahı karşılamak için, garip bir ihtiyaç duyuyordu. Sessizce yataktan indi, hemen sabahlığını giydi ve terasa çıktı. Gökyüzü, dağlar, göl hepsi, henüz koyu, bulanık bir grilik içinde yüzüyorlardı. Siluetleri iyice ayırt etmek için gözlerini bir parça zorlaması, ona hususî bir zevk verdi. Koltuğa oturdu ve bakışlarını alaca karanlığa daldırdı. Başlamakta olan yaz sabahının derin sessizliği içinde, dışarıda koltukta oturmak, Marie'ye tarifi imkânsız bir rahatlık verdi. Çevresindeki herşey ne kadar huzurlu, ne kadar munis ve ne derece ebedî idi. Bu büyük sessizliğin içinde, böyle bir müddet, tek başına olmak çok güzeldi - dar, rutubetli odadan dışarda. Birdenbire farkına var-

dığı şey onu titretti: Onun yanından isteyerek uzaklaşmıştı ve burada olmaktan, yalnız olmaktan zevk alıyordu!

Bütün gün, bir evvelki gecenin düşünceleri aklına gelip durdular. Karanlıkta olduğu gibi ürkütücü ve üzüntü verecek şekilde değil, ama çok daha açık ve karar almaya götürecek şekilde. Marie, ilk iş olarak, sevgilisinin aşırılığına mümkün olduğu kadar karşı koymayı kararlaştırdı. Bütün bu zaman zarfında, nasıl olup da başka hiçbir şey düşünemediğini anlayamıyordu. Ah, öyle munis ve öyle akıllı olmak istiyordu ki, bu, bir mukavemet gibi değil de, yeni, çok daha iyi bir sevgi gibi görünmeliydi.

Fakat, akıllı davranmaya ve uysallığa pek de ihtiyacı olmadı. Çünkü, o geceden sonra, Felix'de sevdanın bütün fırtınası geçip gitmişti; o da Marie'ye, önceleri onu teskin eden, ama daha sonra yabancılaştıran yorgun bir nezaketle muamele ediyordu. Bütün gün okuyordu, yahut okuyor görünüyordu, çünkü Marie, pek çok kereler, onun kitabının üzerinden uzaklara daldığını farketmişti. Konuşmaları, çeşitli gündelik, ama hiç mühim olmayan şeyler üzerinde dönüyordu, Marie'de, düşüncelerinin sırlarına artık onu ortak etmediği tesirini bırakmaksızın. Herşey sanki çok tabii idi, bütün bu yarım konuşmalar ve Felix'in davranışlarındaki kayıtsızlık, nekahat devresindeki bir hastanın keyifli bitkinliğindenmiş gibiydi. Marie, sabahın ilk ışıkları ile açık havaya çıkmayı âdet haline getirirken, Felix de sabahları uzun uzun yatıyordu. Marie, ya terasta oturuyor, yahut aşağıya göle kadar iniyor, bir kayığın içinde sahilden açılmadan kendini dalgaların hafif sallatısına bırakıyordu. Arasıra ise, ormanda gezintiye çıkıyordu ve umumiyetle, onu uyandırmak için odaya girdiğinde, küçük bir sabah gezintisinden gelmiş oluyordu. İyi bir işaret olarak kabul ettiği bu sağlıklı uykulara memnun oluyordu. Hiç bilmiyordu ki, Felix geceleri kaç kereler uyanıyordu ve Marie, sıhhatli bir gençliğin derin uykusuna dalmış halde iken, üzerinde dolaşan, Felix'in hüzün dolu bakışlarını görmüyordu.

Bir keresinde Marie, sabahleyin yine sandala oturmuştu, sabah ilk altın renkli kıvılcımlarını gölün üzerine serpiyordu. Bir kere de, bu pırıldayan, aydınlık suya açılma hevesine kapıldı, birden. Bir hayli açıldı, kürek çekmeye alışkın olmadığından, bu onu aşırı derecede yoruyordu, ama bu, gezintinin zevkini arttırıyordu. Bu kadar erken saatte bile, gölde yalnız olunamıyordu. Bir, iki tekneyle karşılaştı ve bazılarının, pek de maksatsız sayılmayacak şekilde Marie'nin yakınından geçtiklerini farketti. İki genç beyin kürek çektiği küçük, zarif bir sandal, yakınından çok süratle geçti. Beyler, kürekleri içeri aldılar, kasketlerini çıkarıp nezaketle gülümseyerek onu selamladılar.

Marie, hayretle ikisine baktı ve hiç düşünmeden «günaydın» dedi. Farkında olmadan, o iki delikanlının arkasından bakıyordu. Onlar da, ona doğru dönmüşler, onu bir kere daha selamlıyorlardı. İşte o anda, hakkı olmayan birşey yaptığını birden farketti ve mütevazi sanatıyla olabildiği kadar hızlı, evlerine doğru kürek çekmeye başladı. Dönüş, aşağı yukarı yarım saatini almıştı, ter içinde, çözülmüş saçlarla eve geldi. Daha aşağıda kayıkta iken, Felix'in terasta oturmakta olduğunu görmüştü, acele eve geldi. Sanki kabahatinin tamamen farkında imiş gibi, şaşkın bir halde hızla balkona fırladı, Felix'i arkasından kucakladı ve şaka yollu, ama mübalağalı bir neşe içinde sordu: «Kim geldi?».

Felix, kendini ondan yavaşça kurtardı ve hiç sesini çıkarmadan yandan onun yüzüne baktı. «Neyin var? Seni bu kadar sevindiren nedir?».

«Sana tekrar kavuşmak».

«Seni bu kadar heyecanlandıran nedir? Yanıyorsun!».

«Ah, Tanrım! Öyle mesudum ki, öyle mesudum ki, mesut!». Taşkın bir hareketle onun dizi üzerindeki örtüyü yere itti ve kucağına oturdu. Kendi beceriksizliğine ve onun asılan çehresine sinirlendi ve onu dudaklarından öptü.

«Seni bu kadar memnun eden şey nedir?».

«Hiç sebebim yok mu? Öyle mesudum ki, çünkü» - diye kekeledi ve devam etti - «sen kabul ettin».

«Neyi?» sorusunda, şüphe gibi birşey vardı.

Şimdi artık Marie, konuşmasına devam etmek mecburiyetinde idi. Hiç başka çaresi yoktu.

«Korkuyu, yani».

«Ölüm korkusunu mu?» demek istiyorsun.

«O lafı kullanma!».

«Niçin, benim kabul ettiğimi söylüyorsun. Aynı şekilde sen de kabul ettin, değil mi?». Ve bu arada bakışı, birşeyler araştıran, kızgın bir hal almıştı. Marie, bu soruya cevap vermek yerine, elleriyle onun saçlarını karıştırdı ve dudaklarını onun alnına doğru yaklaştırınca, Felix kafasını bir parça arkaya çekti ve soğuk, acımasız bir şekilde devam etti: «Bu en azından senin niyetindi, bir kere? Benim kaderim senin de kaderin olacaktı?».

«Olacak da», diye Marie şevkle ve neşeyle atıldı.

«Hayır, olmayacak», diye Felix, ciddi, onun sözünü kesti. «Kendimizi niçin aldatıyoruz? «O», benim tarafımdan kabul edilmedi. «O», gittikçe daha çok yaklaşıyor, bunu hissediyorum».

«Fakat-» Marie hissettirmeden ondan uzaklaşmış ve terasın parmaklıklarına dayanmıştı. Felix, ayağa kalktı ve bir aşağı bir yukarı, gitti geldi.

«Evet, onu seziyorum. Bunu sana söylemek, ne de olsa benim vazifem. Eğer senin için, birdenbire olsaydı, belki de çok fazla korkutacaktı. Bunun için sana hatırlatıyorum, bana verilen müddetin dörtte biri geçti. Belki de, bunu sana söylemek mecburiyetinde olduğuma, kendi kendimi ikna ediyorum, ve beni buna korkaklık sevkediyor, yalnızca».

«Kızgın mısın», dedi Marie, korkarak, «seni yalnız bıraktığım için?».

«Saçma!» diye Felix hemen cevap verdi, «seni elbet neşeli görebilirim, şahsen ben - kendimi tanıdığım kadarıyla - o mahut günü neşe içinde bekleyeceğim. Fakat senin gülüp eğlenmene - açıkça itiraf edeyim, pek tahammül edemiyorum. Bu yüzden de, önümüzdeki günlerde, kendi kaderini benimkinden ayırıp ayırmamakta seni serbest bırakıyorum».

«Felix!» - Marie, aşağı - yukarı gidip gelmekte olan Felix'i her iki koluyla birden durdurdu. Felix, kendini kurtardı.

«En zor devre başlıyor. Ben, şimdiye kadar ilgi çekici bir hastaydım. Bir parça solgun, biraz öksürüklü, biraz da melankolik. Bu da bir kadının hoşuna gidebilirdi, Ama bundan sonra olacakları, sevgili yavrum, istersen hiç görme! Benim sendeki hatıramı zehirleyebilir».

Marie, boş yere bir cevap arıyordu. Çaresiz, yüzüne bakıp kaldı.

«Bunu kabul etmek zordur, iyice düşün! Bu, sana sevimsiz, hatta sonunda bayağı bile görünebilir. Fakat burada sana şunu açıklamak isterim ki, böyle birşey söz konusu olamaz, tam aksine, eğer sen benim teklifimi kabul edersen, bana ve gururuma çok daha büyük bir hizmet yapmış olacaksın. İstediğim tek şey, arkamdan, gerçekten, için yanarak beni hatırlaman ve samimi gözyaşları ile ağlamandır. Hiç arzu etmediğim şey de, günler ve geceler boyu, kafanda «keşke bitmiş olsa», düşüncesiyle yatağıma eğilmen ve başımda oturmandır, herşey bittikten sonra, ben senden ayrılınca da, kendini azat edilmiş biri gibi hissetmendir».

Marie, söyleyecek birşeyler bulmaya çalışıyordu. Sonunda, «senin yanında kalıyorum, ebediyyen» sözleri döküldü.

Felix, bunun üzerinde pek durmadı. «Artık bundan bahsetmeyelim. Bir hafta içinde - öyle sanıyorum - Viyana'ya gide-

ceğim. Bazı şeyleri ayarlamam icap ediyor. Evden ayrılmadan önce, sorumu - hayır, ricamı bir kere daha tekrarlayacağım».

«Felix! Ben-!».

Felix, şiddetle, sözünü kesti. «Bu konuda, benim tayin edeceğim ana kadar tek kelime daha sarfetmekten seni men ediyorum», Terastan odaya doğru yöneldi. Marie, onu takip etmek istedi. Çok yumuşak bir şekilde, «bırak beni», dedi Felix, «bir parça yalnız olmak istiyorum».

Marie, terasta kaldı ve kupkuru gözlerle, pırıldayan su yüzüne daldı. Felix, yatak odasına geçmiş ve kendini yatağın üzerine atmıştı. Uzun uzun tavana baktı. Sonra dudaklarını ısırdı, yumruklarını sıktı. Dudaklarında alaycı bir ifade ile fısıldadı: «Fedakârlık! Fedakârlık!»-

O andan itibaren, aralarına yabancı birşeyler girmişti, aynı zamanda da, birbirleriyle daha fazla konuşmak gibi, gergin bir ihtiyaç içinde idiler. Gündelik en basit şeyler üzerinde bile, uzun uzun enine boyuna konuşuyorlardı. Sözü kesmek, onları gittikçe daha çok tedirgin ediyordu. Oradaki dağların tepelerindeki gümüş renkli bulutlar nereden geliyorlar, yarın nasıl bir hava beklenebilir, su, niçin değişik mevsimlerde değişik renkler gösteriyor, bütün bunlar hakkında uzun uzun sohbet ediyorlardı. Eğer gezmeye çıkarlarsa, nitekim şimdi, evin dar çerçevesinden daha sık uzaklaşıyorlardı, köy evlerinin bulunduğu sahile inen yolu tercih ediyorlardı. Böylece, karşılaştıkları insanlar hakkında, birkaç söz söyleme fırsatı çıkmış oluyordu. Tesadüfen gençlerle karşılaşacak olurlarsa, Marie bilhassa çekingen davranmaya itina ediyor ve eğer Felix, bir kürekçinin yahut dağcının yaz kıyafeti hakkında birşeyler söyleyecek olsa, pek de şuurlu olmayan sahteliğinde öyle ileri gidiyordu ki, bu insanları hiç farketmediğini söylüyor, bir dahaki sefere daha dikkatli bakmaya, hatır için, razı oluyordu. Böyle durumlarda, kendini süzmekte olduğunu hissettiği bakış,

ona ıstırap veriyordu. Bunun arkasından ise, on - on beş dakika suskun yanyana yürüyorlardı. Bazı kerelerde de, hiç konuşmadan terasta yan yana oturuyorlardı, ta ki Marie, kasıtlı olarak yaptığını saklamayı hiç beceremeden, ona gazeteden birşeyler okumak gibi haber vasıtalarına başvuruncaya kadar. Felix'in, onu dinlemediğini anlasa bile, okumaya devam ediyordu, kendi sesinin varlığından, aralarında hiç olmazsa suskunluğun olmadığından memnun olarak. Bütün bu zorlama gayretlere rağmen, yine de her ikisi, yalnızca kendi kafalarmdaki düşüncelerle meşguldüler.

Felix, kendi kendine, Marie'nin karşısında, geçenlerde, gülünç bir oyun oynadığını itiraf ediyordu. Eğer, Marie'yi, yaklaşmakta olan felaketten, samimi olarak korumak arzusunda ise, yapılacak en iyi şey, onun yanından hemen kaybolup gitmekti. Sükûnet içinde ölmek için, herhalde tenha bir köşecik bulunabilir. Asıl hayret ettiği, bütün bunları tam bir kayıtsızlıkla düşünmesiydi. Bu planın yürütülmesi için ciddi ciddi düşünmeye başlayınca, uykusuz geçen ve bitmek bilmeyen uzun bir gecede, tatbikattaki bütün teferruatı göz önüne getirdi: Hemen ertesi sabah, alacakaranlıkta veda bile etmeden buradan ayrılıp yalnızlığa ve gittikçe yaklaşmakta olan ölüme doğru gitmek, Marie'yi de, bu güneşli, gülümseyen ve kendisi için artık bitmiş demek olan hayatın içinde bırakmak ve işte o zaman, kendi güçsüzlüğünü hissediyordu, öyle acı acı hissediyordu ki, bunu yapamazdı ve asla yapmayacaktı. O halde ne olacaktı, ne? Buradan gitmeye ve onu terketmeye mecbur olduğu gün yaklaşıyordu, hem de acımasızca. Artık zaten onun bütün varoluşu, o günü bir bekleyişten ibaretti, ıstırap dolu bir devreden başka birşey değildi, hatta ölümün kendinden bile daha kötü idi. Keşke çocukluğundan itibaren, kendi kendini gözlemeyi hiç öğrenmemiş olsaydı! O zaman belki de, hastalığının bütün alametlerini hiç farketmemiş olabilirdi, yahut dikkatini, çok az çekerdi. Tıpkı kendisi gibi, aynı öldürücü hastalığın yiyip bitirdiği, ama ölümlerinden birkaç hafta öncesine kadar

istikbale ümit ve neşeyle bakmış tanıdıklarının yüzleri, hafızasında yeniden canlanıyordu. Şüphesinin kendini, acımasız ve katı hakikât karşısına dikilinceye kadar hep yalan ve sahte bir saygıyla bahsettiği o doktora sürüklediği saate ne kadar lanet ediyordu. Şimdi ise, yüz kat daha fazla lanetlenmiş biri olarak durumu, infaz yerine götürülmek üzere, her sabah celladın biraz daha yakınlaştığı bir mahkûmdan daha iyi değildi ve anladı ki, varlığındaki bütün korku hakkında aslında, bir an bile açıklık elde edebilmiş değildi. İçinin herhangi bir köşesinde, asla terketmek istemediği bir ümit, sinsice ve riyakârca, hâlâ bekleyip duruyordu. Fakat mantığı daha kuvvetli idi ve ona, soğuk ama açık bir tavsiyede bulunuyordu ve bunu da durmadan, hiç durmadan tekrarlıyordu: Onun için tek çıkış yolu ve bir tek kurtuluş vardı ve Felix bunu, o bitmek tükenmek bilmeyen uykusuz gecelerde ve herşeye rağmen çok hızlı geçen yeknesak gündüzlerde, on-yüz-bin kere dinlemişti. Artık beklemeden, bir saat bir saniye bile beklemeden buna, bizzat bir son vermek; - bu, daha da az hüzünlü olurdu. Beklemek mecburiyetinde olmaması bir teselliydi. İstediği bir anda bu işi bitirebilirdi.

Fakat o, Marie! Gündüzleri yanında yürürken veya ona kitap okurken, Felix, bu yaratıktan ayrılmanın hiç de zor olmadığını düşünüyordu. Marie onun için, artık varlığının bir parçası değildi. Günün birinde, nasıl olsa terketmek zorunda kalacağı çevresindeki hayata aitti, kendine değil. Ama bir başka anda da, bilhassa geceleri, derin uykusunda sımsıkı kapanmış kirpikleriyle Marie, gençliğinin bütün güzelliğiyle yanıbaşında yatarken, ona olan sevgisi sonsuzdu ve Marie ne derece sakin uyuyorsa, uykusu ne derece dünyadan uzakta ise, rüya âlemine dalmış ruhu Felix'in uyanık ıstıraplarından ne derece uzakta görünüyorsa, işte Felix de ona, o derece çılgınca tapıyordu. Göl kenarından uzaklaşmaya mecbur kalmalarından önce, bir keresinde, geceleyin onu dayanılmaz bir istek sarmıştı: Marie'yi, sinsi bir ihanet olarak kabul ettiği o güzel uy-

kudan sarsarak uyandırmak ve kulağına bağırmak istiyordu: «Eğer beni seviyorsan, benimle birlikte öl, hemen şimdi». Fakat Marie'yi uyandırmadı, bunu ona ertesi gün söylemek istiyordu, ertesi gün,- belki.

Marie ise, o gecelerde onun zannettiğinden daha sık, Felix'in bakışlarını kendi üzerinde hissediyordu. Onun zannettiğinden daha sık, uyuyormuş rolü oynuyordu, çünkü, kirpiklerinin arasından, yatak odasının yarı karanlığı içinde yatağında dik oturmakta olan Felix'in karaltısını farkediyor, fakat elinin ayağının canını kesen bir korku gözlerini açmasına mani oluyordu. O, son ve ciddi konuşmanın hayali, onu bir türlü rahat bırakmıyordu ve Felix'in, aynı soruyu yeniden sormak istediği o günü, korkuyla titreyerek bekliyordu. Niçin titriyordu? Cevabı açık olarak önünde durmuyor muydu? Son saniyeye kadar onunla birlikte kalmak, yanından kaçmamak, dudaklarından dökülen her inlemeyi, kirpiklerinden akan her ıstırap damlasını öpmek! O, Marie'den şüphe mi ediyordu? Hiç, başka bir cevap mümkün müydü? Nasıl? Hangisi? Mesela: «Haklısın, ben seni terketmek istiyorum. İçimde yalnızca, ilgi çekici bir hastaya ait hatıraları saklamak istiyorum. Senin hayalini daha çok sevebilmek için, seni şimdi yalnız bırakıyorum?» demek. Ya sonra? Bu cevaptan sonra gelmesi kaçınılmaz olan şeyler, onu, ister istemez, ince ince düşünmeye zorluyordu. Marie, soğuk ve mütebessim Felix'i önünde görür gibi oluyordu. Marie'ye elini uzatıyor ve «sana teşekkür ederim» diyordu. Marie'den uzaklaşıyor, Marie de oradan kaçıyordu. Hayat veren binbir neşesiyle pırıl pırıl bir yaz sabahı idi. Ondan mümkün olduğu kadar çabuk kaçmak için, sabahın altın renkli ışıkları arasında Marie, durmadan ilerliyordu. Birden bütün korkuları silindi. İşte tekrar yalnızdı, acımaktan kurtulmuştu. Kederli, meraklı, ölmekte olan ve şu son ayda kendisini fevkalade rahatsız etmiş olan o bakışı, artık üzerinde hissetmiyordu. Neşeye, hayata geri dönmüştü, yine genç olmaya hakkı vardı. Marie koşuyordu, sabah rüzgârı onu arkasından, gülümseyerek takip ediyordu.

Karmakarışık rüyaları içinde bu tabloyu gördüğünde, kendini bir kat daha zavallı hissediyordu. Böyle bir hayalin görünmüş olmasından bile acı çekiyordu.

Onun ümitsizliğini ve hastalığını bilmesini düşündükçe, ona olan merhameti kalbini nasıl da kemiriyordu ve nasıl titriyordu. Onu kaybedeceği gün yaklaştıkça, onu daha çok, daha içten seviyordu. Ah, cevabının ne olacağı hususunda şüpheye yer yoktu. Onun yanında kalacak ve onunla birlikte acı çekecekti, aslında bu ne kadar azdı! Onun ölümü beklediğini görmek ve aylar süren bu ölüm korkusunu onunla birlikte tatmak, bütün bunlar çok azdı. Marie, onun için çok daha fazla şeyler yapmak istiyordu, en iyisini, en âlâsını. Felix'e, mezarı üzerinde kendini öldüreceğine dair söz verse, o, Marie'nin bunu gerçekten yapıp yapmayacağı şüphesiyle bu dünyadan ayrılırdı. Onunla, hayır - ondan önce ölmek istiyordu. Felix o soruyu kendisine yöneltecek olursa, şunu söylemek gücüne sahip olacaktı: «Bu işkenceye bir son verelim! Birlikte ölelim ve hemen ölelim!». Bu düşünceyle kendinden geçerken, biraz önce hayalinde canlanan o kadın, gözlerinin önüne geldi - tarlaların içinden koşan, okşayıcı sabah rüzgârının çevrelediği, hayata ve sevince doğru koşan o kadın kendisiydi, - zavallıca ve bayağı.

Yolculuğa çıkmak istedikleri gün geldi. Fevkalade yumuşak bir sabahtı, sanki ilkbahar geri gelmiş gibiydi. Marie terasta oturuyordu ve Felix, oturma odasından çıktığında, kahvaltı da hazırdı. Derin bir nefes çekti içine. «Oh, ne kadar güzel bir gün!» -

«Evet, değil mi?».

«Sana birşey söylemek istiyorum, Marie!».

«Ne?». Ve ağzından şu cevabı almak istercesine acele devam etti: «Biraz daha burada kalıyoruz?».

«Bu değil, ama, hemen Viyana'ya dönmeyelim, diyorum. Ben kendimi, bugün, hiç de fena hissetmiyorum. Yolda bir yerde kalalım».

«Nasıl istersen, sevgilim». Birden, Marie'nin içi, uzun zamandır olmadığı derecede rahatladı. Felix, son hafta içinde hiçbir şey hakkında bu kadar rahat konuşmamıştı.

«Diyorum ki, Marie, Salzburg'da kalalım».

«Sen nasıl istersen».

«Viyana'ya nasılsa yeterince erken gitmiş oluyoruz, değil mi? Tren yolculuğu da çok uzun benim için».

«Evet ya», diye Marie, hararetle fikrini söyledi, «acelemiz de yok ki».

«Değil mi ya, Marie, herşey hazır mı?».

«Evet, çoktan; hemen yola çıkabiliriz».

«Arabayla gideriz diye düşünüyorum. Dört - beş saatlik bir yolculuk ve trenden çok daha iyi. Vagonlarda hep, bir önceki günün sıcaklığı vardır».

«Sen nasıl istersen, sevgilim». Sütünü içmesini hatırlattı ona, sonra dalgaların tepelerindeki gümüşî pırıltılara dikkatini çekti. Marie, çok ve aşırı neşeli konuşuyordu. Felix de, sakin ve nazik cevaplar veriyordu. Nihayet Marie öğleyin Salzburg'a gidecekleri arabayı çağırmak üzere, kendisinin gidebileceğini teklif etti. Felix, gülümseyerek kabul etti, Maire hemen geniş kenarlı hasır şapkasını giydi, Felix'i dudaklarından birkaç kere öptü ve sokağa koştu.

Felix sormamıştı - ve sormayacaktı da. Yüzündeki ferah ifadede bu açıkça görülüyordu. Bugünkü samimiyetinde, bazı kereler olduğu gibi, rahat bir sohbeti, kötü bir sözle maksatlı olarak kesmesi gibi, pusuda bekler bir hal de yoktu. Böyle bir şeyin olacağını Maire, hep önceden hissederdi, halbuki şimdi, Felix büyük bir lütfa uğramış gibi geliyordu ona. Onun yumuşaklığında, verici ve barıştırıcı birşeyler vardı.

Marie terasa geri döndüğünde, Felix'i, kendi yokluğu sırasında gelmiş olan gazeteyi okurken buldu.

«Marie» diye, Felix seslendi. Gözleri ile biraz daha yaklaşmasını işaret ederken, «garip, garip birşey» diyordu.

«Nedir?».

«Oku bak! - Adam - yani, Profesör Bernard ölmüş».

«Kim?».

«Şu - benim kendisine - ah, canım şu, kasvetli geleceği bana söylemiş olan adam».

Marie, gazeteyi onun elinden aldı. «Nasıl, Profesör Bernard mı?». Marie'nin dudaklarının ucuna kadar «layığını bulmuş» demek geldi, fakat söylemedi. Her ikisine de, bu hadise onlar için çok mühimmiş gibi geliyordu. Evet, demir gibi sağlıklı olmanın bütün ukalaca bilgeliği ile, ümide muhtaç olanların her ümidini çalan o adam, birkaç gün içinde göçüp gitmişti işte. Ancak o anda, Felix, bu adama ne kadar kinlenmiş olduğunu farketti - ve kaderin intikamının ona ulaşmış olmasını, iyi bir alamet olarak yorumluyordu. Uğursuz bir hayalet çevresinden çekildi, gibi gelmişti ona. Marie, gazeteyi yere attı ve «evet, biz insanlar istikbal hakkında ne biliyoruz ki?» dedi.

Sözü, hırsla Felix aldı. «Yarın hakkında ne biliyoruz ki? Hiçbir şey bilmiyoruz, hiçbir şey!». Kısa bir sessizlikten sonra ise, başka bir konuya atladı. «Arabayı çağırdın mı?».

«Evet», dedi Marie, «saat on bir için».

«O halde biz, gölde bir gezinti daha yapabiliriz, değil mi?».

Marie onun koluna girdi ve birlikte, kayıkhaneye doğru gittiler. Her ikisi de çoktan hakettikleri bir özür dilemenin gerçekleştiği hissine sahiptiler.

Akşam üzeri, Salzburg'a giriyorlardı. Şehrin evlerinin pek çoğunun, bayraklarla donatılmış olduğunu hayretle gördüler; yolda karşılaştıkları insanlar bayram kıyafetleri içindeydiler, bazılarının kıyafeti kokartlarla süslenmişti. Kalmak üzere indikleri otelde, Mönch dağına bakan bir odayı aldılar ve orada

onlara, şehirde büyük bir ozanlar şenliğinin yapılacağı açıklandı ve muhteşem bir ışıklandırma ile Kur Park'ta saat sekizde yapılacak konsere iki bilet verildi. Odaları birinci kattaydı ve pencerelerinin altından Salzach akıyordu. Yolda bir hayli kestirmişlerdi, bu yüzden kendilerini öyle dinç hissediyorlardı ki, odalarında çok az kalıp daha güneş batmadan, kendilerini sokağa attılar.

Bütün şehirde neşeli bir hareketlilik vardı. Şehir sakinlerinin hemen hepsi, sokaklara dökülmüşlerdi, nişanlarla süslü ozanlar, neşeli kümeler halinde halkın arasında dolaşıyorlardı. Pek çok yabancının bulunduğu da farkediliyordu ve civardaki köylerden de, mahallî bayram kıyafetleri içinde, diğerleri arasında durmadan oraya buraya sürüklenen bir misafir akını vardı. Çatılarda, şehrin kendi rengindeki flamalar dalgalanıyordu, ana caddelerde çiçeklerle süslü zafer takları kurulmuştu, bütün sokaklardan huzursuz bir insan seli akıyordu, puslu bir yaz akşamı tatlı yumuşaklığı ile onları çevreliyordu. Felix ve Marie, hoş bir sükûnetin kendilerini kuşattığı Salzach sahilinden sonra, şehrin hareketli hayatına karıştılar ve sessiz gölleri kenarında geçirdikleri o yeknesak günlerden sonra, bu alışmadıkları gürültü onların başını döndürdü. Fakat çok geçmeden, tecrübeli büyük şehir sakinlerinin soğukkanlılığını yeniden kazandılar ve bütün bu hengâmenin, kendilerini de sürüklemesine sıkılmadan, izin verdiler. Felix, kalabalığın eğlencesinden - daha önceleri de olduğu gibi - pek hoşlanmış sayılmazdı. Fakat Marie, hemen neşelendi ve bir çocuk gibi, Salzburg mahallî kıyafetindeki birkaç kadını seyretmek üzere durdu, daha sonra da, önlerinden geçmekte olan geniş şeritlerle süslü kıyafetleri içindeki iri yapılı ozanları seyretmek için durdu. Arasıra başını kaldırıp yukarılara bakıyordu veya bir binanın gösterişli süslemelerini hayran hayran seyrediyordu. Yanıbaşında alakasızca yürüyen Felix'e, heyecanla «bak, ne kadar güzel!» diyor, ama, soğuk bir baş işaretinden başka bir cevap alamıyordu.

«Şimdi doğru söyle, ama», dedi Marie nihayet, «biz de doğrusu çok iyi isabet ettirdik, değil mi?».

Felix, manasını tam anlayamadığı bir bakışla ona bakıyordu. Sonunda, «sen herhalde Kur Park'taki konsere de gitmeyi çok istersin?» dedi.

Marie gülümsedi. Sonra cevap verdi: «Neyse, hemen çılgınlığa başlamamalıyız».

Bu tebessüm Felix'i sinirlendirmişti. «Sen bunu da, benden isteyebilirdin!».

«Aklına neler de geliyor!» dedi Marie çekinerek ve bakışları hemen, görünüşe göre balayında olan ve güle-konuşa yolun karşı tarafından geçmekte olan şık ve zarif bir çifte çevirdi. Marie, Felix'in yanıbaşında yürüyordu, ama, koluna girmemişti. İnsan seli sık sık, onları saniyelerce birbirinden ayırıyordu ve Marie Felix'i, bütün bu insanlarla daha fazla yakınlık kurmamak için apaçık bir isteksizlikle evlerin duvar diplerinden yürürken buluyordu. Bu arada, hava biraz daha kararmıştı, sokak fenerleri yanmıştı, şehrin bazı yerlerine ve bilhassa da zafer takı boyunca renkli fenerler asılmıştı. Kalabalığın büyük kısmı, şimdi de Kur Park yönünü tutmuştu. Konser saati yaklaşıyordu. Önceleri Marie ve Felix de bunlarla sürükleniyorlardı, sonra Felix birden, Marie'nin kolunu tuttu ve dar sokaklardan birine döndüler ve biraz sonra da, şehrin daha az gürültülü ve az ışıklandırılmış bir köşesine ulaştılar. Birkaç dakikalık suskun bir yürüyüşten sonra, suyun çağıltısının kulaklarından eksilmediği Salzach sahilinin unutulmuş bir köşeciğinde buldular kendilerini.

«Burada ne yapacağız?» diye sordu Marie.

«Sus», dedi Felix, neredeyse emreder gibi. Bunun üzerine Marie hiç cevap vermeyince, hırçın bir hiddetle devam etti: «Biz, oraya ait değiliz. Bizim için, renkli ışıklar, şarkılar söyleyen sevinç, genç ve gülen insanlar yok artık. Bizim yerimiz, eğ-

lence sesinin gelmediği ve yalnız olduğumuz, bu yerdir; biz buraya aitiz». Ve sesindeki sert ton, soğuk bir alaya dönüşerek:

—«En azından ben» dedi.

O bunu söylediği anda, Marie, bundan eskisi kadar çok müteessir olmadığını hissetti. Ama bunu kendi kendine, bu sözleri pek çok kereler işitmiş olması ve Felix'in de bu işi biraz mübalağa etmesiyle açıkladı. - Ve ona, sesinde barıştırıcı bir yumuşaklık tonuyla cevap verdi: «Bunu, ben hakketmedim, hayır».

Pek çok kereler olduğu gibi, buna Felix yine haince, «affedersin» dedi. Marie, Felix'in kolunu yakaladı ve iyice kendine bastırarak devam etti: «Biz ikimiz de buraya ait değiliz».

«Evet!» diye Felix, neredeyse haykırdı.

«Hayır» diye Marie, sükûnetle cevap verdi. «Ben de, o insan kalabalığına dönmek istemiyorum. Senin kadar benim de hoşuma gitmiyor. Fakat, cüzzamlıymışız gibi onlardan kaçmak için ne gibi bir sebebimiz var?».

Tam bu sırada, rüzgâr esmediği halde, orkestranın sesi, olanca gücüyle onlara kadar ulaştı. Sesler, hemen hemen bütün inceliğiyle duyulabiliyordu. Bu, konseri başlatacak olan şenlik uvertüründeki boru sesleri olmalıydı.

Bir müddet öylece durup müziği dinledikten sonra Felix, birden, «gidelim», dedi. «Beni, uzaktan gelen müzik sesi kadar kederlendiren başka birşey daha yoktur dünyada».

«Evet, çok hüzünlerdirici» diye, Marie onu tasdik etti.

Hızlı hızlı şehre doğru yürüyorlardı. Müzik burada, nehir kenarında olduğundan daha az işitiliyordu ve insanların kaynadığı aydınlık caddelere ulaştıklarında, Marie içinde yeniden, sevgilisi için acımanın verdiği şefkatin geri geldiğini hissetti. Yine ona hak verdi ve herşeyi affetti. «Eve gidelim mi?» diye sordu.

«Hayır, niçin, uykun mu geldi?».

«O, hayir!».

«Açık havada biraz daha kalalım, olur mu?».

«Memnuniyetle - nasıl istersen. - Çok serin gelmesin de?».

«Hava bunaltıcı bile. Sıcak da sayılır» diye Felix, sinirli sinirli cevap verdi, «akşam yemeğini dışarıda yiyelim».

«Memnuniyetle».

Kur Park'ın yakınlarına gelmişlerdi. Orkestra giriş parçasını bitirmişti ve şimdi, gündüz gibi aydınlatılmış parktan, eğlenen ve çene çalan kalabalığın binbir çeşit mırıltısı işitiliyordu. Konsere yetişmek isteyen tek tük bir iki kişi koşarak geçtiler. Geç kalmış iki ozan da, önlerinden geçip gitti. Marie onların arkasından baktı, ama hemen sonra, bir hatayı düzeltmek istercesine, biraz da çekinerek, Felix'e baktı. Dudaklarını kemiriyordu ve yüzünde güçlükle zaptedilen bir öfkenin izleri vardı. Marie, onun kendini tutamayıp birşeyler söyleyeceğini zannetti, fakat o susuyordu. Felix'in karanlık bakışları Marie'den kaçarak, biraz önce parkın giriş kapısında kaybolan o iki genç delikanlıya çevrildi. Felix, kendinin neler hissettiğini biliyordu. Buradan, onun tam önünden, kendisinin ölürcesine kıskandığı şey geçip gitmişti. O, kendisi dünyada olmadığı zamanda burada olacak şeyden bir parçaydı; kendisi, gülemez ağlayamaz olduğu zaman da, hâlâ genç ve dipdiri olup gülebilecek olan birşey. Suçluluk duygusu ile koluna şimdi daha sıkı sarılmış olan bu canlı ve neşeli gençliğin bir parçası da kendi yanında yürüyordu. Felix, bunun farkındaydı ve bu, çıldırtacak bir acıyla içini kazıyordu sanki. Saniyelerce, ikisi de birşey söylemedi. Nihayet, Felix'in dudaklarından derin bir iç çekiş döküldü. Marie, onun yüzünü görmek istiyordu, ama o, yüzünü dönmüştü. Birden, «burası iyi sanki» dedi. Marie, önce onun ne demek istediğini anlamadı. «Ne?».

Kur Park'ın çok yakınında bahçeli bir lokantanın önündeydiler, beyaz örtülü masalar üzerine eğilmiş yüksek ağaçlar ve hafif ışık veren lambalar vardı. Çok az müşteri vardı bugün. Böylece, istedikleri yeri seçme imkânına sahiptiler, sonunda bahçenin bir köşesine oturdular. Toplam olarak yirmi kişi ancak vardı. Onların hemen yakınlarında, bugün daha önce de rastladıkları genç ve zarif çift oturuyordu. Marie, onları hemen tanımıştı. Ötede, parkta koro başlamıştı. Sesler, biraz zayıflayarak ama bütün ahengiyle onlara kadar geliyordu ve üzerlerinde, bu seslerin muhteşem yankısının gezindiği yapraklar kıpırdıyor gibiydi. İyi bir Ren şarabı getirtmişti Felix ve yarı kapalı gözlerle, şarap damlalarını dilinin üzerinde ezerek, nereden geldiğini düşünmeden müziğin büyüsüne kapılmış olarak oturuyordu. Marie, ona iyice sokulmuştu ve Felix, onun dizlerinin sıcaklığını, kendi dizlerinin yanında hissediyordu. Son dakikaların berbat gerginliğinden sonra, Felix'i birden, rahatlatıcı bir kayıtsızlık kaplamıştı, böyle kayıtsız olmayı, kendi iradesiyle becerebildiği için seviniyordu. Zira, masaya oturur oturmaz, içindeki yakıcı acıyı yenmek hususunda, kesin karara varmıştı. Bu zaferde, iradesinin ne derece yardımda bulunduğunu daha yakından araştırmak için ise, çok yorgundu. Şimdi, bazı düşünceler onu rahatlatıyordu: Marie'nin o bakışını, kendisi, lüzumundan daha sert yorumlamıştı, rasgele birine de Marie, bundan başka türlü bakmayacaktı ve nitekim, şimdi şu komşu masada oturan yabancı çifte de, daha önce o ozanlara baktığından başka türlü bakmıyordu.

Şarap, güzeldi; müzik insanın içini okuşuyordu, baş döndürecek kadar ılık bir yaz akşamıydı ve Felix Marie'ye doğru baktığında, onun gözlerinde sonsuz bir iyilik ve merhamet ışığının pırıldadığını görüyordu. Felix, bütün varlığı ile, içinde yaşadığı şu ana gömülüp gitmek istedi. Ve iradesinden, son olarak, geçmiş veya gelecek herşeyden kurtulmak talebinde bulundu. Mesut olmak istiyordu veya en azından sarhoş. Ve hiç beklenmedik şekilde birden, onu fevkalade rahatlatıcı yep-

yeni bir his duydu: Canına kıymak; şu anda, bunu yapmanın, karar vermek kadar bile zahmeti olamazdı. Evet, hemen şimdi. Seçmekte serbestti; şimdiki gibi bir havaya, her zaman girilmezdi. Müzik, hafif sarhoşluk ve yanıbaşında, böyle tatlı bir kız - ah, evet, bu Marie'ydi. Düşündü. Şu anda, başka bir kız da, ona bu kadar sevimli görünebilirdi. Marie de büyük bir zevkle, şarabını yudumluyordu. Biraz sonra, Felix, bir şişe daha ısmarlamaya mecbur kaldı. Uzun zamandan beri olmadığı kadar memnundu hayatından. Aslında bütün bunları, alışkın olmadığı alkole bağlamak lazım, diye kendi kendine açıklamada bulundu. Ama bu neyi değiştirirdi ki? Eğer tabii, böyle birşey varsa aslında. Ölümün, onun korkulacak tarafı kalmamıştı gerçekten. Ah, herşey ne kadar boştu.

«Ne diyorsun, Marie?» diye Felix sordu.

Marie, ona doğru eğildi.

«Neyi bilmek istiyorsun ki?».

«Herşey ne kadar boş! Değil mi?».

«Evet, herşey» diye cevap verdi Marie, «yalnız, benim seni sonsuza kadar seveceğim hariç».

Marie'nin, bunu böyle ciddi ciddi söyleyişi, Felix'e biraz garip gelmişti. Çünkü onun varlığı, Felix için, birşey ifade etmiyordu neredeyse. O da, diğer bütün şeylerle birlikte akıp gitmişti. Evet, doğrusu da buydu, insan, aslında, etrafındaki şeylere böyle muamele etmeliydi. Ah, hayır, onu böyle büyüleyen şarap değildi; şarap, ancak, bizi korkak ve çekingen yapan birşeyi bizden uzaklaştırabilirdi. Evet, şimdi hemen, kadehin içine beyaz, küçücük bir toz - ne kadar da kolay olurdu! Gözlerine, birkaç damla yaş dolduğunu hissetti. Kendisi için biraz duygulanmıştı.

Koro susmuştu ötede. Şimdi, alkış ve bravo sesleri geliyordu, daha sonra boğuk bir uğultu ve orkestra hemen, neşeli hareketliliği ile bir polonez çalmaya başladı. Felix de, eliyle

tempo tutuyordu. «Ah, biraz daha yaşayabilsem, elimden geldiği kadar en iyi şekilde» diye aklından geçirdi. Ama, bu düşüncesinde ürkütücü bir taraf yoktu, tam tersine gururlu ve hükmedici birşeyler vardı. Neden? Herkes için mukadder olan o son nefesi, niçin korkuyla beklemeli? Her türlü zevk için hazır ve güçlü olduğunu ta iliklerinde duyarken, müziğin onu büyülediğini, şarabın lezzetinden zevk aldığını ve bu çiçek gibi kızı kucağına oturtup öpmek istediğini hissederken, günleri ve geceleri yavan kuruntularla zehirleniyordu. Hayır, keyfini kaçırmak için, vakit henüz çok erkendi! İçinde hiçbir arzu ve hiçbir heves kalmadığı an gelince, kendi iradesiyle hemen son vermeliydi, gururlu ve hükmedici! Marie'nin elini aldı, uzun uzun elinde tuttu. Nefesi, Marie'yi okşayıp geçiyordu.

«Fakat», diye Marie, memnun bir ifadeyle, fısıldadı. Felix, uzun uzun ona baktı. Ne kadar da güzeldi, güzel! «gel», dedi sonra.

Marie, gayet rahat, «bir şarkı daha dinlemeyelim mi?» diye sordu.

«Ah, evet», dedi Felix. «Odamızın penceresini açacağız ve rüzgârın şarkıyı odamıza getirmesini bekleyeceğiz».

«Yoruldun mu?» diye Marie, biraz endişeli, sordu.

Felix, muzip bir tavırla onun saçlarını okşadı ve güldü. «Evet».

«O halde gidelim».

Ayağa kalktılar ve bahçeyi terkettiler. Marie, Felix'in kolunu alıp sıkıca beline doladı, yanağını da Felix'in omuzuna dayadı. Onlara dönüş yolunda, biraz önce şarkılarına başlamış olan koro, uzaktan refakat ediyordu. Hareketliliği, vals temposu ve nakarattaki coşkunluğu ile, daha sık ve serbest adımlar atmaya insanı zorluyordu âdeta. Otel, birkaç dakikalık mesafede idi. Merdivenlerden çıkarken müzik sesi hiç işitilmiyordu. Odaya girer girmez, vals temposundaki şarkının nakaratı, bütün gürültüsüyle yeniden kulaklarına doldu.

Pencereyi, sonuna kadar açık buldular, mehtaplı mavi gece, yumuşak dalgalar halinde içeri doluyordu. Karşıda, Mönch dağı, tepesindeki şatosu ile, seçilebilir hatlarla kendini gösteriyordu. Işık yakmaya ihtiyaç yoktu, odanın zeminine, gümüş renkli ay ışığı geniş bir şerit halinde yayılmıştı, odanın köşeleri karanlıkta kalıyordu yalnızca. Pencereye yakın köşede bir koltuk duruyordu. Felix, kendini ona attı ve hızla, Marie'yi kendine çekti. Öptü, Marie'de onu öptü. Ötede, parkta şarkı sona ermişti, fakat o kadar uzun uzun alkışlanmıştı ki, yeni baştan başladılar. Marie, birden kalktı ve pencereye koştu. «Neyin var?» diye Felix sordu.

«Hayır, hayır!».

Felix, ayaklarıyla yere vuruyordu. «Niçin hayır?».

«Felix!» diye, yalvararak ellerini oğuşturuyordu.

«Hayır mı?» dedi Felix, dişlerini gıcırdatıyordu. «Hayır? Saygıyla ölüme hazırlanmayı tercih etmeliyim herhalde, öyle mi?».

«Ama, Felix!» Marie, onun önünde diz çökmüş dizlerine sarılmıştı.

Felix, onu yukarıya kendine doğru çekti. «Sen bir çocuksun» diye Felix fısıldadı. Sonra onun kulağına, «seni seviyorum, biliyor musun?» dedi. «Hayat bize bahşettiği müddetçe mesut olmalıyız. Korku ve ıstırap içinde geçecek seneyi ne yapayım? Birkaç hafta, birkaç gün ve gece yeter bana. Ama, onları yaşamak istiyorum, hiçbir şeyi kaçırmak istemiyorum, hiçbir şeyi ve sonra orada aşağıda, eğer sen istersen». -Bir koluyla Marie'yi kucaklarken öteki koluyla, nehrin önünden akıp gittiği pencereden dışarıya işaret ediyordu. Koro şarkısını bitirmişti, nehrin çağıltısı şimdi hafiften duyulabiliyordu. Marie, hiç cevap vermedi. Her iki koluyla, sıkıca onun boynuna sarılmıştı. Saçlarının rayihası Felix'in genzine doluyordu. Onu ne kadar çok seviyordu! Evet, mesut birkaç gün daha, sonra.-

Etraf sessizleşmiş, Marie onun yanıbaşında uyuyakalmıştı. Konser de çoktan bitmişti, şenlikten geriye kalan son birkaç kişi, yüksek sesle konuşarak ve gülerek geçiyorlardı. Şarkıları kendisine bu kadar kuvvetle tesir eden kimselerle bu bağrışanların aynı insanlar olmaları ne tuhaf, diye kendi kendine düşündü. Son seslerde, nihayet, tamamıyla kesilmişti, Felix nehrin hüzünlü çağıltısını duyuyordu yalnızca. -Evet, birkaç gün ve gece daha- Marie yaşamaktan zevk alıyordu. Acaba cesaret edebilecek miydi? Cesaret edilecek birşey yoktu, zaten birşey bilmesine de lüzum yoktu. Herhangi bir saatte kollarında, şimdiki gibi, uykuya dalmış olacak - ve uyanmayacaktı. Bundan tamamıyla emin olursa,- evet, ancak o zaman Felix de bu dünyadan ayrılabilirdi. Fakat Felix, Marie'ye bundan hiç bahsetmeyecekti, Marie yaşamaktan zevk alıyordu! Yoksa Felix'den korkar ve sonunda kendisi yalnız başına - korkunç! En iyisi hemen şimdi - Ne güzel de uyuyor, Marie! Şuraya, boğazına iyice bastırmak, sonra iş bitmiş demektir. Hayır, bu aptalca birşey olur! Önünde, güzel saatleri var daha; kendisi, son saatinin hangisi olduğunu hissedecektir. Marie'yi süzdü tekrar, kollarında uyuyan bir köle tutuyormuş gibi geldi ona. -

Varmış olduğu bu karar onu sakinleştirdi. Bundan sonraki günlerde, Marie ile sokaklarda dolaşırken, bazen bir erkeğin Marie'ye hayran hayran baktığını görünce, dudaklarında, Marie'nin sonunu düşünüp bundan âdeta zevk alan bir tebessüm dolaşıyordu. Birlikte arabayla gezintiye çıktıklarında, akşamları bahçede oturduklarında, Marie onun boynuna sarıldığında, Felix, şimdiye kadar hiç olmadığı bir şekilde. ona sahip olmanın mağrur duygusunu tadıyordu. Fakat bazı zaman, Marie'nin kendisiyle birlikte bu dünyadan, kendi rızası ile ayrılmamış olacağı düşüncesi onu rahatsız ediyordu. Buna rağmen Felix, bu konuda da başarıya ulaşacağını hissediyordu. Artık Marie, onun şiddetli arzularına karşı koymaya cesaret edemiyordu ve beraberlikleri de, hiçbir zaman, bu son gecelerdeki kadar hülyalı olmamıştı, Felix ürpertici bir heyecanla

hissediyor du ki, Marie'ye «bugün birlikte öleceğiz», deme cesaretini göstereceği gün gittikçe yaklaşıyordu. Fakat o, bu anı hep tehir ediyordu. Arasıra gözlerinin önünde romantik bir tablo canlanıyordu: Felix, Marie'nin kalbine hançeri saplarken, Marie, son nefesleri arasında, onun sevgili ellerini öpüyordu. Marie'nin bu havada olup olmadığını, kendi kendine sorup duruyordu. Hâlâ şüphesi vardı.

Marie, bir sabah uyandığında çok korktu: Felix yanında yoktu. Yataktan doğruldu ve onu pencerenin önündeki koltukta oturuyor gördü, rengi ölü gibi sararmıştı, başı öne düşmüş, gömleğinin önü açıktı. Öfkeli bir korku ile ona doğru atıldı. «Felix!».

Felix gözlerini açtı. «Ne? Nasıl?». Göğsüne bastırıyor ve inliyordu.

«Beni niçin uyandırmadın?» diye, Marie ellerini oğuşturarak konuşuyordu.

«Şimdi iyiyim» dedi Felix, Marie yatağa doğru koştu, örtüyü aldı ve Felix'in dizlerini örttü. «Evet söylesene, Tanrı aşkına, buraya nasıl geldin?».

«Bilmiyorum. Rüya görmüş olmalıyım. Birşey, beni boynumdan yakaladı. Nefes alamadım. Sen, hiç aklıma gelmedin! Burada, pencerenin önünde, kendimi biraz iyi hissettim».

Marie, süratle giyindi, pencereyi kapadı. Tatsız bir rüzgâr çıkmıştı, şimdi de odanın içini sinsi bir rutubetle dolduran ince bir yağmur, karanlık gökyüzünden dökülüyordu. Oda, birden yaz gecesinin bütün sıcaklığını kaybetmişti, kasvetli ve yabancı bir hal almıştı. Felix ve Marie'nin o odada kurdukları bütün hayalleri birdenbire sürükleyip götüren, sıkıntılı bir sonbahar sabahı başlamıştı.

Felix, çok sakindi. «Niçin öyle korkulu gözlerle bakıyorsun? Sağlıklı günlerimde de kötü rüyalar gördüğüm olurdu».

Fakat Marie, bir türlü sakinleşemedi. «Rica ederim Felix, dönelim; Viyana'ya gidelim».

«Fakat-».

«Yaz, nasıl olsa bitti. Dışarıya bir bak, ne kadar ıssız ve kasvetli. Hava soğursa, tehlikeli de olur».

Felix, dikkatle dinliyordu. Şimdi, nekahat devresindeki bitkin bir hasta gibi, rahat bir his içinde olmasına kendi de hayret ediyordu. Kolaylıkla nefes alıyordu ve onu saran yorgunlukta bile, tatlı, dinlendirici birşeyler vardı. Şehirden ayrılmaları icab ettiğini çok iyi biliyordu. Yer değiştirme düşüncesi, hoşuna bile gidiyordu. Yağmurlu, serin bir günde, başı Marie'nin göğsünde kompartımanda yatacağı gün için şimdiden seviniyordu.

«İyi», dedi, «gidelim».

«Hemen bugün mü?».

«Evet, hemen bugün. İstersen, öğle ekspresi ile».

«Ama yorulmayacak mısın?».

«Ah, aklına neler de geliyor! Yorgunluk değil ki, seyahat! Değil mi? Sen, seyahati benim için çekilmez yapan şeylerin de çaresine bakarsın, herhalde?».

Marie, onu seyahate bu kadar kolay razı ettiği için, çok memnundu. Hemen eşyaları toplamaya koyuldu, hesabın kapatılması ile meşgul oldu, araba tembih etti ve trende bir kompartıman ayırttı. Felix, hemen giyindi, odadan hiç çıkmadı ve öğleye kadar divanda uzanıp yattı. Marie'nin, odada iş yaparak, oraya buraya koşuşturmasını seyretti, arasıra tebessüm ediyordu. Sık sık da uyukladı. Öyle bitkin, öyle bitkindi ki, bakışlarını Marie'ye çevirince, Marie'nin, her yerde, kendisiyle birlikte olacağına ve birlikte son uykuya dalacaklarına seviniyordu, bunu bir rüya gibi aklından geçirdi. Ama, aslında bu ona, hiç bu kadar uzak görünmemişti.

Ve öğleden sonra trenin kompartımanında, sabah hayal ettiği gibi, rahatça uzanmış, başı Marie'nin göğsünde, kareli yün örtüsü üzerinde yatıyordu. Kapalı pencerenin dışındaki kasvetli güne gözlerini dikmiş, incecik yağan yağmura bakıyordu, arasıra da, içinden alçak tepeler ve evlerin ortaya çıktığı sise dalıyordu. Telgraf direkleri hızla geçiyordu, teller bir aşağı bir yukarı dansediyordu, arasıra tren bir istasyonda duruyordu, ama Felix, o vaziyette, perondaki insanları göremiyordu. Yalnız, uzaklaşan ayak seslerini konuşmaları, çan seslerini ve sinyalleri işitiyordu. Önce, Marie'ye gazete okuttu, fakat Marie, yüksek sesle okumaya mecbur olduğu için hemen yorulmuştu, bunun üzerine bundan vazgeçtiler. Her ikisi de, evlerine döndükleri için memnundular.

Hava kararıyor, yağmur çiseliyordu. Felix, emin olmak istiyordu; fakat düşünceleri bir türlü açıklık kazanmıyordu. Kendi kendine düşünüyordu. Evet, ağır hasta biri söz konusuydu... Ağır hastalar yazın dağa çıktıkları için, o da gitmişti. Bu da, onun sevgilisiydi, ona sadakatle bakmıştı, şimdi ise yorgundu ... öyle solgundu ki, yoksa ışık mı öyle gösteriyordu?... Ah, evet orada yukarıda, lamba vardı. Henüz dışarıda hava iyice kararmamıştı ... Evet, sonbahar geliyordu ... Öyle sessiz ve hüzünlü ki sonbahar ... Bu akşam, Viyana'daki odamızda olacağız yeniden... Ve bana, sanki oradan hiç ayrılmamışız gibi gelecek ... Oh, Marie'nin uyuması çok iyi oldu, onun konuşmasını istemiyorum. Acaba trende o şenlikten kimseler de var mıdır? ... Ben biraz yorgunum, o kadar, hasta filan değilim. Trende, benden çok daha hastaları vardır ... Oh, yalnızlık iyi geliyor ... Bugün, bütün gün nasıl da geçiverdi? ... Salzburg'da, divana uzanıp yattığı gün, bugün müydü? Sanki, çok zaman geçmiş gibi... Evet, zaman ve mekân, bunlar hakkında ne biliyoruz ki! ... Kulaklarında, bir melodi çınlamaya başladı. Bunun, hareket halindeki bir trenin gürültüsü olduğunu biliyordu. Ama yine de, bir melodi gibiydi ... Bir halk türküsü ... Rusça ... hep aynı tonda ... çok güzel ...

«Felix, Felix!».

«Ne oluyor?». Marie, onun önünde durmuş yanaklarını okşuyordu.

«İyi uyudun mu, Felix?».

«Ne var?».

«On beş dakikaya kadar Viyana'dayız».

«Ah, mümkün değil!».

«Dinlendirici bir uykuydu. Sana iyi gelmiş olmalı».

Marie, valizleri topluyordu, tren, gecenin içinde rüzgâr gibi geçip gidiyordu. Dakikalarca, tiz ve uzun bir düdük sesi duyuldu, camın dışında solgun ışıklar, süratle parlayıp sönüyordu. Viyana yakınındaki istasyonlardan geçiliyordu.

Felix oturdu. «Yatmaktan yoruldum», dedi. Köşeye geçti ve pencereden dışarı baktı. Uzaktan, şehrin ışıldayan yollarını görebiliyordu. Tren biraz yavaşlamıştı. Marie, kompartımanın penceresini açıp dışarıya doğru uzandı. Perona giriliyordu. Marie, dışarıya doğru el sallıyordu. Sonra Felix'e döndü ve seslendi: «İşte orada, işte orada».

«Kim?».

«Alfred!».

«Alfred mi?»

Marie, durmadan el sallıyordu. Felix ayağa kalkmış onun omuzunun üstünden bakıyordu. Alfred, hızlı hızlı kompartımana yaklaştı ve Marie'ye, yukarı doğru elini uzattı. «Merhaba! Felix, selam».

«Nasıl oldu da sen buradasın?».

«Ben ona telgraf çekmiştim», dedi Marie, aceleyle, «geliyoruz diye».

«Doğrusu sen, çok kibar bir arkadaşmışsın», dedi Alfred, mektup yazmak senin için meçhul bir icat olmalı. Haydi gel!».

«O kadar çok uyudum ki», dedi Felix, «hâlâ açılamadım». Vagonun merdivenlerinden aşağı inerken gülümsedi ve bir parça da sendeledi.

Alfred, kolundan yakaladı ve Marie de, sanki onun koluna girmek istiyormuş gibi, hemen öteki kolunu tuttu.

«Siz ikiniz de iyice yorgun olmalısınız, değil mi?».

«Ben çok yorgunum», dedi Marie.

«Tren yolculuğunda insan, tekerlek işkencesine uğramış gibi oluyor, değil mi, Felix?».

Merdivenleri yavaş yavaş iniyorlardı. Marie, Alfred'in bakışlarını arıyordu, o ise, Marie'nin bakışlarından kaçıyordu. Alfred, bir araba çağırdı aşağıda. «Sevgili Felix, seni gördüğüme çok memnunum» dedi sonra. «Yarın sabah, sana, uzun uzun çene çalmaya geliyorum».

«Hâlâ sersem gibiyim», diye tekrarladı Felix. Alfred, arabaya binerken ona yardım etmek istedi. «Oo, o kadar da kötü değil, ah hayır!». Arabaya bindi ve Marie'ye elini uzattı. «Görüyor musun?». Marie, onu takip etti.

«O halde, yarın görüşmek üzere», dedi Marie, arabanın penceresinden, veda için Alfred'e elini uzatıyordu. Marie'nin bakışlarında öyle soran bir korku okunuyordu ki, Alfred tebessüm etmeye mecbur oldu. «Evet, yarın», dedi Alfred, «sizinle birlikte kahvaltı yapacağım!». Araba hareket etti, Alfred düşünceli bir çehre ile, bir müddet daha orada kaldı.

«Benim zavallı dostum!» diye kendi kendine fısıldıyordu.

Ertesi sabah, Alfred çok erken saatte geldi, Marie onu kapıda karşıladı. «Sizinle konuşmalıyım», dedi Marie.

«Bırakın şimdi ona gideyim, daha iyi. Onu muayene edersem, konuşacağımız şeyler daha isabetli olur».

«Sizden birşey rica ediyorum yalnız, Alfred! Onu nasıl bulursanız bulun, yalvarırım size, ona birşey söylemeyin!».

«Neler de aklınıza geliyor! Ah, durumu o kadar kötü değil. Uyuyor mu?».

«Hayır, uyanık».

«Geceleyin nasıldı?».

«Sabah dörde kadar deliksiz uyudu. Ondan sonra huzursuzdu».

«İzin verin de, önce ben, yalnız gireyim. Sizin, şu küçük, solgun yüzünüze de, bir parça huzur gelsin. Bence, ona bu halde gitmemelisiniz». Alfred, tebessümle Marie'nin elini sıktı ve yalnız başına yatak odasına girdi.

Felix, yorganı çenesine kadar çekmişti, başı ile arkadaşını selamladı. Alfred, yatağın üzerine onun yanına oturdu ve: «İşte, tekrar memnun-mesut evimizdeyiz. Sen, fevkalade dinlenmişsin ve ümit ederim, o melankolik halini de, dağlarda bırakıp gelmişsindir» dedi.

«A, evet!» diye Felix, yüz ifadesini değiştirmeden cevap verdi.

«Bir parça oturmak istemez misin? Ben, ben böyle erken saatteki ziyaretlerimi ancak, bir doktor olarak yaparım da».

«Buyurunuz», dedi Felix, kayıtsızca.

Alfred hastayı muayene etti, kısa olarak cevaplandırılan birkaç soru sordu ve sonunda, «evet, durumdan memnun olabiliriz» dedi.

«Aldatmacayı bırak», diye Felix, biraz canı sıkkın cevap verdi.

«Sen saçmalıklarından vazgeçsen, çok daha iyi. Meseleyi, bir kere daha, dikkatle ele alalım. Sen, iradenle iyileşmek istemelisin ve kaderine teslim olmuş rolü oynamamalısın. Çünkü, bu sana hiç yakışmıyor».

«Ne yapmalıyım, o halde?».

«Bence, herşeyden önce, birkaç gün yataktan çıkmamalısın, anladın mı?».

«Zaten, canım hiç ayağa kalkmak istemiyor».

«Çok daha iyi».

Felix canlanmıştı. «Yalnız birşeyi bilmek istiyorum. Dün bana ne oldu? Bunu bana, ciddi olarak açıklamalısın Alfred. Sanki herşey karanlık bir rüya gibi. Tren yolculuğu ve geliş, sonra nasıl yukarı çıktım ve yattım -».

«Bunda açıklanacak ne var? Sen bir dev değilsin, aşırı yorulan herkesin başına böyle şeyler gelebilir!».

«Hayır, Alfred. Dünkü gibi bir bitkinlik, benim için çok yeni birşey. Bugün bile, hâlâ yorgunum. Fakat kafam berrak. Dün, hiç de kötü değildi, ama benim için, onu hatırlamak korkunç birşey. Böyle bir vaziyetin tekrar başıma gelebileceğini düşününce -!».

Tam bu sırada Marie, içeri girdi.

«Alfred'e teşekkür et», dedi Felix. «Seni hastabakıcı yaptı. Bugünden itibaren, yatakta kalmalıymışım, ölüm döşeğimi sana takdim etmekle şeref duyuyorum, böylece».

Marie irkildi.

«Bu çılgın tarafından fikrinizin çelinmesine izin vermeyiniz», dedi Alfrfed «o, birkaç gün yatakta kalmalı ve siz de, lütfen, ona dikkat etmek iyiliğinde bulunmalısınız».

«Ah, sen bir bilebilsen, Alfred, yanımda nasıl bir melek olduğunu», diye Felix, istihzalı bir hayranlıkla konuşuyordu.

Felix'e nasıl bakılması ve onun kendisinin nasıl davranması gerektiği hususlarında, Alfred, tafsilatlı tembihlerde bulundu ve sonunda, «sevgili Felix, her iki günde bir, seni doktor olarak ziyarete geleceğimi açıklamak istiyorum. Diğer günlerde ise, senin durumun hakkında tek kelime konuşulmayacak, o günlerde ben, alışkın olduğum şekilde, seninle çene çalmaya geleceğim».

«Ah, Tanrım» dedi Felix, «adam nasıl da bir psikolog. Fakat bu yapmacıkları sen, başka hastalarına sakla, şu basit insanlara».

«Sevgili Felix, ben seninle erkek erkeğe konuşuyorum. Dinle beni. Evet, doğru, sen hastasın. Ama şu da bir gerçek ki, itinalı bir bakımla şifa bulabilirsin. Bütün söyleyeceklerim bundan ibaret». Ve Alfred ayağa kalktı.

Güvensiz bakışlarla, Felix onu takip etti. «Neredeyse, insan sana inanacak».

«Bu senin bileceğin birşey, sevgili Felix» diye doktor, kısa bir cevap verdi.

«Evet, Alfred, kendini sen şimdi ele verdin», dedi hasta. «Ağır bir hastaya karşı bu kaba ton - malum numara».

«Yarın görüşmek üzere», diyerek Alfred kapıya doğru yürüdü. Marie de, onu takip etti, dışarıya kadar geçirmek isyordu. «Burada kalınız», diye, Alfred emredercesine ona fısıldadı. Marie, arkasından kapıyı kapadı.

«Yanıma gel, küçük!» dedi Felix, tam bu sırada Marie, neşeyle tebessüm etmeye gayret ederek, dikiş levazımatının olduğu masaya doğru ilerliyordu. «Evet, buraya. İşte böyle, sen iyi, iyi, çok iyi bir kızsın». Bu muhabbetli sözleri, kaba, keskin bir ses tonuyla söylüyordu.

Bundan sonraki günlerde Marie, onun yatağının yanından ayrılmadı, tam bir fedakârlık ve teslimiyet içindeydi ve Marie'nin bütün varlığından, hastaya iyi gelmesi gereken ve zaman zaman da gerçekten iyi gelen sakin, yapmacıksız bir canlılık yayılıyordu. Bazı zamanlar, Marie'nin onun çevresinde yaratmaya çalıştığı uysal hoşnutluk Felix'i hırçınlaştırıyordu. Marie gazetedeki yeni bir haberden, onda farkettiği iyiliğe doğru gidişten, ya da Felix iyileşir iyileşmez hayatlarını ne şekilde düzenleyeceklerinden bahsetmeye başlayınca, Felix, hemen sözünü kesiyor, onu kendi haline bırakmasını ve affet-

mesini rica ediyordu. Alfred, her gün geliyordu, bazen hatta günde iki kere, ama arkadaşının sağlığı ile hiç ilgilenmiyormuş gibi görünüyordu. Müşterek dostlarından bahsediyor, hastaneden hikâyeler anlatıyor, sanat ve edebiyat sohbetlerine giriyordu, fakat bu arada da, sözü, Felix'in uzun uzun konuşmasına ihtiyaç kalmayacak şekilde ayarlamayı biliyordu. Arkadaşı ve sevgilisi, her ikisi de, o kadar rahattılar ki, Felix bazı kereler, benliğini zorla istila eden cesur ümitlere karşı, güçlükle karşı koyabiliyordu. Ağır hastalara karşı öteden beri değişen şanslarla oynanan komediyi, ona karşı oynamanın her ikisinin vazifesi olduğunu söylüyordu kendi kendine. Onların bu oyununa katılıp birlikte oynadığını zannederken, birçok kereler, güneş ışığı altında ve canlılar arasında daha pek çok seneler yaşaması mukaddermiş gibi, dünyadan ve insanlardan bahsederken yakalamıştı kendini. Sonra da, bu çeşit iyilik hissinin, kendisi gibi hastalarda yaklaşan sona bir işaret olduğunu kendine hatırlatıyor ve bütün ümitleri, içi burkularak, kendinden uzaklaştırıyordu. Ve bunda öyle ileri gitti ki, açık olmayan korku hislerini ve kasvetli duyguları da, müsbet manalı durumlar olarak kabul ediyor ve neredeyse, bunlardan memnun bile oluyordu. Daha sonra, bu çeşit mantığın, ne kadar saçma olduğunu keşfetti, - bu noktada bilmenin, emin olmanın olmadığını anlayabilmek için, okumaya başladı yeniden, fakat romanlardan zevk almıyordu. bazılarından sıkılıyordu bile, hele bilhassa, çiçeği burnunda, maceralarla dolu bir varoluşu konu alanlar, onun keyfini iyice kaçırıyordu .Filozoflara merak sarmıştı, Marie'yi kitaplıktan, Schopenhauer ve Nietsche'yi getirtti. Fakat bu bilgelik de, onun huzurunu çok kısa bir zaman temin edebildi.

Bir akşam, Felix'in elinden Schopenhauer'in bir cildi, yatağın örtüsü üzerine henüz düşmüş, karanlık bir yüzle önüne bakıyordu ki, içeri Alfred girdi. Marie, bir elişi ile meşgul, yanında oturuyordu.

«Sana birşey söylemek istiyorum, Alfred», diye Felix, odaya henüz girmiş olan arkadaşını heyecanlı bir sesle karşıladı. «Ben yine roman okuyacağım».

«Ne oldu ki?».

«Roman, hiç olmazsa, açık sözlü bir masal. İyi veya kötü, sanatkârlar veya acemiler tarafından yazılmış. Ama bu beyler», gözleriyle örtünün üzerindeki cildi işaret ediyordu, «hepsi birer bayağı gösterişçi (sahtekâr)».

«Oo.!».

Felix, yatağında doğruldu. «Sağlığı yerinde iken, bir Tanrı gibi hayatı küçük görmek, İtalya'da seyahat edip, bütün tabiat etrafında en güzel renkler içinde çiçek açarken ölümü cesurca, sükûnetle karşılamak, - ben buna gösteriş derim, yalnızca. Bu beylerden birini, bir kere, bir odaya hapsetmeli, onu yüksek ateş ve nefes darlığına mahkûm etmeli, gelecek senenin 1 ocağı ile 1 şubatı arasında da gömülmüş olacağını söylemeli ve ondan sonra ona, ölüm hakkında felsefe yaptırmalı».

«Vazgeç!» dedi Alfred. «Bunlar ne çelişkiler böyle!».

«Bunu, sen anlamıyorsun. Anlayamazsın! Beni tiksindiriyor. Onların hepsi de gösterişçi!».

«Ya Sokrat?».

«Bir aktördü. Her normal insan, meçhul önünde bir korku duyar; en çok, bu gizlenebilir. Sana, açık kalplilikle söylemek isterim. Dünya yüzünde ölümü bilinen bütün büyükler, geride kalanlara rol yapmaya kendilerini vazifeli hissettikleri için, ölmekte olan bir kimsenin psikolojisi yanlış anlaşılıyor. Ya ben! Ne yapmalıyım? Ne? Aslında beni artık hiç alakadar etmeyen şeyler hakkında, oturup sizinle sakin sakin konuşuyorsam ne yapıyorum?».

«Bırak, bu kadar çok konuşma, hele hele böyle saçma şeyleri».

«Ben de kendimi başka türlü görünmeye mecbur hissediyorum ve gerçekte, sıhhatli bir insanın asla tasavvur edemeyeceği sınırsız ve çılgın bir öfke duyuyorum, onların hepsi de korkuyorlar, yalnız ne var ki, hepsi çok iyi aktör -».

«Artık sakin ol, Felix» diye Marie rica etti.

«Siz ikiniz de, sonsuzluğu cesaretle karşılayacağınıza inanıyorsunuzdur, mutlaka», diye hasta devam etti, «çünkü sizin sonsuzluk hakında bir fikriniz yok, henüz. Bir mahkûm gibi - yahut benim gibi mahkûm edilmiş olmalı, işte ancak o zaman, bunun hakkında konuşulabilir. Elleri bağlı darağacına götürülen zavallı iblis, baldıran zehrini içtikten sonra hikmetler söyleyen büyük bilge, göğsüne doğru çevrilmiş tüfeklere gülümseyerek bakan hürriyet kahramanı mahkûm, onların hepsi riyakâr, biliyorum - ve pervasızlıkları, gülüşleri hepsi sahte, çünkü hepsi de korkuyorlar, ölümden müthiş korkuyorlar; bu ise, ölümün kendisi kadar tabii!».

Alfred, yavaşça yatağın kenarına oturmuştu, Felix sözünü bitirince cevap verdi: «Her ne hal ise, bu kadar çok ve böyle yüksek sesle konuşmak senin için büyük aptallık. İkincisi, sen, olabildiği kadar saçmasın ve aşırı vehimlisin!».

«Durum çok daha iyi», diye Marie atıldı.

«Marie buna sonunda gerçekten inandı mı?» diye Felix, Alfred'e dönüp sordu. «Ona, herşeyi artık iyice açıklarsın, değil mi?».

«Sevgili dostum», diye doktor cevap verdi, «burada açıklamaya ihtiyacı olan tek kişi sensin. Ama bugün sen çok şüphecisin, bunun için bundan vazgeçmeye mecburum. İki üç gün içinde, tabii bu arada böyle uzun uzun nutuklar atmazsan, ayağa kalkabileceksin, ondan sonra oturup, ruhî durumun hakkında ciddî bir müzakerede bulunalım».

«Senin kafanın içindekileri keşke bu kadar açık okuyamasaydım» dedi Felix.

«Evet, tamam, tamam» diye Alfred cevap verdi. «Öyle küskün küskün suratınızı asmayınız», diyerek Marie'ye döndü. «Bu bey de, günün birinde aklını başına toplayacaktır. Ama şimdi bana şunu söyleyin, burada niçin hiçbir pencere açık değil? Dışarıda, tasavvur edilebilecek en güzel sonbahar günlerinden biri var».

Marie ayağa kalktı ve bir pencere açtı. Ortalık henüz kararmaya başlamıştı ve içeri dolan hava öyle ferahlatıcıydı ki, Marie, bunun kendisini uzun uzun okşaması arzusunu duydu. Pencerenin önünde kalıp başını dışarı çıkardı. Birden, odayı terketmiş gibi geldi ona. Kendini açık havada ve yalnız hissetti. Uzun zamandan beri, böyle güzel bir his duymamıştı. Ama, başını odaya doğru çevirdiği an, hasta odasının bütün ağırlığı yüzüne çarptı ve nefes almasını zorlaştırıp içine yerleşti sanki. Felix ve Alfred'in birbirleriyle sohbet ettiklerini gördü, kelimeleri tam olarak işitemiyordu, konuşmaya iştirak etmek ihtiyacını da duymuyordu. Tekrar pencereden dışarı sarktı. Sokak oldukça boş ve sessizdi, yalnız yakında bulunan ana caddeden, boğuk bir araba uğultusu işitiliyordu. Birkaç yaya, aheste aheste, karşı kaldırımda geziniyordu. Evin ana giriş kapısı karşısında, konuşup gülüşen birkaç hizmetçi kız duruyordu. Karşı evden genç bir hanım, Marie gibi, pencereden dışarı bakıyordu. Marie o anda, bu hanımın niçin sokağa çıkmayı tercih etmediğini anlayamıyordu. Bütün insanlara gıpta ediyordu, hepsi ondan çok daha fazla mesuttular.

Yumuşak, latif sonbahar günleri, artık çekiliyordu. Akşamlar daha erken oluyor, ama ılık ve rüzgârsız geçiyordu.

Marie, hastanın yatağından sandalyesini olabildiği kadar uzaklaştırıp açık pencerenin önünde oturmayı âdet haline getirmişti. Saatlerce oturuyordu orada, bilhassa Felix uykuda iken, Marie'yi derin bir rehavet kaplamıştı, şartlar üzerinde enine boyuna düşünecek takati yoktu, evet, düşünmeye karşı

tam bir isteksizlik içindeydi. Ne geçmişe ait bir hatıra, ne de istikbale dair bir ümidi olmadan saatler geçiriyordu. Açık gözlerle, kendinden geçerek rüyalar görüyor, sokaktan, yüzüne bir parça temiz hava çarparsa memnun oluyordu.

Hastanın yatağından hafif bir inleme ona kadar ulaşınca, yeniden irkiliyordu. Onunla birlikte aynı şeyleri hissetme vergisinin, nasıl yavaş yavaş kaybolduğunu keşfetti, kendisinde. Acıması, sinirli bir gerginliğe, acısı işe korku ve kayıtsızlık karışımı birşeye dönmüştü. Kendisini suçlamak için hiç sebep yoktu, bu kesindi, geçenlerde doktorun ona, bütün ciddiyetiyle, melek diye hitap etmesinde utanılacak bir taraf da yoktu. Marie yorgundu, fevkalade yorgun. On, on iki günden beri evden dışarı çıkmamıştı. Peki ama, niçin? Niçin? Bunun üstünde düşünmeliydi .Evet ya, birden kafasında bir şimşek çaktı, bu Felix'i rencide ederdi de, onun için! Ve o, onun yanında severek kalıyordu, evet. Ona tapıyordu ve bu hissi şimdi eskisinden daha az değildi. Sadece biraz yorgundu ve bu da çok normaldi. Birkaç saat açık havada kalma arzusu, gittikçe daha şiddetleniyordu. Arzusunu tatmin etmekten kaçınmakla, yanlış davranıyordu. Ve birden kendisi de bütün açıklığı ile gördü ki, Felix'i rencide edecek en ufacık bir hayali bile ondan uzak tutmak istediğine göre, onu ne kadar çok seviyor olmalıydı. Elindeki dikişi yere kayıp gitti ve o, duvarın yanında, iyice karanlıkta kalmış yatağa doğru baktı. Güneş batmış, hasta oldukça rahat geçen bir günden sonra uykuya dalmıştı. Hatta şimdi bile gidebilirdi, onun bunu bilmesine de lüzum yoktu. Ah evet, aşağıya inip köşeyi döndükten sonra yine insanların arasında ve şehir parkında olmak, meydanı geçtikten sonra elektrik lambalarının yandıkları operanın önünden geçip kalabalığa karışmak; kalabalığı, ne kadar çok özlemişti. Bu ne zaman tekrar başlayacaktı? Ancak Felix iyileşince, başlayabilirdi; caddeden, parktan, insanlardan ona neydi! Onsuz, bütün bu hayatın ne kıymeti vardı!

Marie, evde kaldı. Koltuğunu, onun yatağına doğru yaklaştırdı. Uyumakta olan Felix'in elini aldı; sessiz, hüzünlü gözyaşları ile ağladı. Ve düşünceleri ile, solgun eli üzerine gözyaşlarının döküldüğü adamdan tamamen uzaklaşıncaya kadar da ağlamasına devam etti.

Ertesi gün öğleden sonra, Alfred, Felix'i ziyaret ettiği zaman, onu son günlerdeki durumuna göre, çok daha dinç buldu. «Eğer böyle giderse», dedi Alfred, «birkaç gün içinde, senin ayağa kalkmana izin veririm». Kendisine söylenilen herşey gibi, bu sözleri de hasta, güvensizlikle dinledi ve sıkıntılı bir «evet, evet» le cevap verdi. Alfred, masanın başında oturan Marie'ye döndü, «sizin durumunuz da, aslında çok daha iyi olabilir».

Bu sözler üzerine, Marie'ye daha dikkatli bakan Felix, onun garip bir solgunluğu olduğunu farketti. Ama o, şunu alışkanlık haline getirmişti; Marie'nin kendini feda eden iyiliği, arasıra, aklına takılacak olursa, bu düşünceleri hemen kafasından uzaklaştırıyordu. Bu büyük fedakârlık ona bazen, pek de samimi gelmiyordu ve Marie'nin dışarıya karşı takındığı sabırlı yüz ifadesi onu sinirlendiriyordu. Marie'nin sabır göstermemesini bile arzuluyordu, zaman zaman. Bir sözle veya bir bakışla Marie'nin kendisini ele verdiği anda ona, kendisini bir an bile aldatamadığını, ikiyüzlülüğünden tiksindiğini, huzur içinde ölmek istediğini, Marie'nin yüzüne vurmayı, gizliden gizliye bekliyordu âdeta.

Marie, Alfred'in onun görünüşünden bahsetmesi üzerine bir parça kızardı ve gülümsedi. «Ben kendimi çok iyi hissediyorum», dedi.

Alfred, ona doğru yaklaştı. «Hayır, o kadar basit değil. Eğer siz hasta olursanız, Felix'inize, sıhhatine kavuşmak zevk vermez».

«Ama ben, gerçekten çok iyiyim».

«Söyler misiniz, siz hiç açık havaya çıkıyor musunuz?».

«Buna ihtiyaç duymuyorum».

«Söyle bana Felix hiç senin yanından ayrılmıyor mu?».

«Biliyorsun ya», diye Felix cevap verdi, «o, bir melektir».

«Çok affedersiniz ama, Marie, bu bir aptallık sadece. Kendini bu şekilde tüketmen faydasız ve çocukça birşey. Açık havaya çıkmalısınız. Bunun çok lüzumlu olduğunu ilan ediyorum».

«Peki, ama siz, benden ne istiyorsunuz?» diye Marie, hafif bir tebessümle sordu, «ben hiç öyle bir arzu duymuyorum».

«Bu hiç mühim değil. Arzu duymamanız da zaten, kötüye bir işaret. Hemen bugün, sokağa çıkmalısınız. Bir saat kadar şehir parkında oturunuz. Veya, eğer bu hoşunuza gitmiyorsa, bir araba tutup gezinti yapınız, mesela Prater'e gidiniz. Şimdi, orası çok güzel».

«Fakat-».

«Fakatı yok. Eğer böyle davranmaya devam ederseniz, melek bile olsanız, kendinizi mahvedersiniz. Evet, oradaki aynaya bakınız bir kere. Kendinizi harap ediyorsunuz».

Alfred, bu sözleri söylerken, Felix, saplanan bir acı hissetti kalbinde. Hırslı bir öfke, içini altüst ediyordu. Felix, Marie'nin yüzünde, karşısındakinin acımasını bekleyen şuurlu bir sabır ifadesi gördüğüne inanıyordu. Bu kadının, kendisiyle birlikte acı çekmeye ve ölmeye vazifeli olduğunu, sanki bir hakikatmış gibi- ki bu hakikatle sarsılmamak mümkün değildi- aklından geçti. Marie, kendini harap ediyor; evet, ya, çok tabii. Felix, son günlerine doğru süratle ilerlerken onun, kırmızı yanaklarını ve pırıl pırıl gözlerini muhafaza etmek gibi bir niyeti mi vardı, yoksa? Alfred, acaba gerçekten, Felix'in sevilisi olan bu kadının onun son saati olacak olan o andan ötesini düşünmeye hakkı olduğunu mu sanıyordu? Belki Marie'nin kendisi bile, buna cesaret ediyordu-.

Felix, durmadan, hırslı bir öfkeyle Marie'nin yüz ifadesini inceliyordu. Doktor ise, keyifsiz bir konuşma tarzı ile, daha önce söylediklerini durmadan tekrarlıyordu. Sonunda Marie'ye, hemen bugün açık havaya çıkacağına dair söz verdirtti ve bu sözün tutulmasının, bütün diğerleri kadar bakıcılık vazifesi arasında olduğuna onu ikna etti. «Ben, artık hiç hesaba katılmadığım için» diye Felix aklından geçirdi. «Nasılsa kaybedilmiş olan, kendi haline bırakıldığı için». Alfred, nihayet, giderken ona, kayıtsızca, elini uzattı. Ondan nefret ediyordu.

Marie, doktoru oda kapısına kadar geçirdi ve Felix'in yanına döndü hemen. O ise, dudakları kasılmış, alnında derin bir öfke çizgisi, öylece duruyordu. Marie, onu anlıyordu, çok iyi anlıyordu onu. Felix'e doğru eğilip gülümsedi. Soluyordu, konuşmak istiyordu ve onun yüzüne, olmadık bir hakaret fırlatmak istiyordu. Onca, Marie bunu haketmişti. Ama Marie, yüz hatlarında hep o yorgun ve sabırlı tebessümle, saçlarını okşayarak onun yüzüne doğru iyice yaklaşarak, sevgiyle fısıldadı: «Ben gitmeyeceğim ki».

Felix, hiç cevap vermedi. Marie, uzun akşam saatleri boyunca ve gece çok geç vakte kadar, onun yatağının yanında oturdu ve sonunda, koltuğunda uykuya daldı.

Alfred, ertesi gün geldiği zaman, Marie onunla konuşmaktan sakınmaya çalışıyordu. Fakat bugün o, Marie'nin hali ile hiç alakadar değilmiş gibiydi ve yalnızca Felix ile meşgul oluyordu. Hemen ayağa kalkabileceğinden, nedense, hiç söz etmiyordu, bunu doktora sormaktan ise, bir ürkeklik alıkoyuyordu Felix'i. Bugün kendini, diğer günlere nazaran daha halsiz hissediyordu. İçinde, şimdiye kadar hiç olmadığı kadar, konuşma isteksizliği duyuyordu. Doktor, yanından ayrılıp gidince, memnun oldu. Marie'nin sorularına da, kısa kısa keyifsiz cevaplar veriyordu. Saatler süren suskunluktan sonra, öğleden sonra geç bir saatte Marie, ona «şimdi nasılsın?», diye sor-

duğunda, «nasılsa farketmiyor» diye cevap verdi. Kollarını başının üstünde kavuşturdu, gözlerini kapadı ve hemen uykuya daldı. Marie, bir müddet onu gözden geçirerek yanında oyalandı, sonra düşünceleri silinip rüyalara daldı. Birkaç zaman sonra tekrar kendine geldiğinde, bütün uzuvlarında garip bir rahatlığın dolaştığını hissediyordu, sanki dinlendirici, derin bir uykudan uyanmış gibiydi. Ayağa kalktı ve kapalı duran perdeleri kaldırdı. Yakındaki parktan, mevsimin son çiçeklerinin kokusu, sanki yanılıp ta bu dar sokağa gelmiş gibiydi. Odaya dolan hava, ona hiç bu kadar nefis gelmemişti. Yatağında uyumasına devam eden ve rahat rahat soluk alan Felix'e doğru dönüp baktı. Başka zamanlarda böyle anlarda, onu odaya, âdeta, iten ve bütün varlığına âtıl bir kasvet getiren hassasiyet yayılırdı içine. Bugün ise sakindi, Felix'in uykuda olduğuna seviniyordu ve kendisiyle hemen hemen hiç mücadele etmeden, çok tabii imiş gibi ve sanki her gün yapıyormuş gibi, bir saatliğine açık havaya çıkmaya karar verdi. Ayaklarının ucuna basarak mutfağa geçti, hizmetlerine bakan kadına, hastanın odasında oturmasını söyledi, acele şapka ve şemsiyesini aldı, yürümekten çok uçarcasına merdivenlerden indi. İşte, artık sokaktaydı, bir iki sessiz yolu hızla geçerek parka ulaştı, kenardaki çalılıkları ve ağaçları, yukarıda da, uzun zamandan beri özlediği alaca mavi gökyüzünü görmek, onu çok memnun etti. Bir kanepeye oturdu, hemen yanında ve civarındaki kanepelerde, çocuk bakıcıları ve mürebbiyeler oturuyorlardı. Aradaki yollarda ise, çocuklar oynuyorlardı. Hava artık kararmaya başladığından, bu da sona ermek üzereydi, bakıcılar çocukları çağırıyorlar, ellerinden tutup parkı terkediyorlardı. Çok geçmeden, Marie iyice yalnız kalmıştı, birkaç yaya gelip geçiyordu, arada bir de. bir bey dönüp ona bakıyordu.

İşte, nihayet buradaydı, açık havadaydı. Evet, işler ne merkezde idi? Marie'ye, geleceğe salim bir bakışla bakma zamanı artık geldi gibi görünüyordu. Düşüncelerine, içinden ken-

di kendine söyleyebileceği açık ifadeler bulmak istiyordu. Onu sevdiğim için onun yanındayım. Bu, bir lütuf değil, zira başka türlü davranamam. Peki, şimdi ne olacak? Daha ne kadar devam edecek? Kurtulma ümidi yok. - Evet, ya sonra? -Ya sonra? Onunla birlikte ölmek istedim bir kere. - Niçin şimdi birbirimize böyle yabancıyız? - Kendini düşünüyor- Felix, daha çok. Acaba, hâlâ benimle birlikte mi ölmek istiyor? Onun, bunu istediğinden emin olduğuna dair bir his kaplıyordu içini. Fakat, Marie'de, sevgilisini sonsuza kadar yanında yatırmak isteyen hassas, ince bir delikanlı hayali canlanmıyordu artık. Hayır, ona öyle geliyordu ki, Felix onu, kendisine ait olduğu için kıskançlıkla, bencilce kendisiyle birlikte aşağılara doğru çekiyordu.

Genç bir adam, kanepede yanına oturmuştu ve birşey söylüyordu. Marie o kadar dalgındı ki, önce «nasıl?» diye sordu. Fakat hemen sonra, ayağa kalktı ve aceleyle uzaklaştı. Parkta karşılaştığı insanların bakışları onu rahatsız ediyordu. Meydanı geçip yola çıktı, bir arabaya işaret edip dolaşmaya çıktı. Akşam olmuştu, köşeye rahatça yaslandı, rahat, zahmetsiz hareketlilikten, gecenin alaca karanlığında ve gaz lambalarının titrek ışıklarında durmadan değişen tablolardan zevk duyuyordu. Güzel sonbahar akşamı, büyük bir kalabalığı sokağa çekmişti. Marie, «Volksgarten»in önünden geçerken, askeri bandonun hareketli müziği kulağına geldi ve elinde olmadan Salzburg'daki o akşamı hatırladı. Çevresindeki bütün bu hayatın bir hiç olduğuna, geçici olduğuna, bunlardan ayrılmanın birşey ifade etmediğine, kendini iknaya çalışıyordu. Yavaş yavaş içine yayılmaya başlayan rahatlığı, kendinden uzaklaştıramıyordu. Rahatlamıştı bir kere. Beyaz parlak ışıklı karpuz lambalarıyla tiyatronun, orada bütün ihtişamı ile durması, Belediye Parkı'nın ağaçlı yollarında ağır ağır gezerek insanların caddeye ulaşmaları, kahvenin önünde, birtakım kimselerin oturmaları, dertlerinden hiç haberdar olmadığı veya hiçbir derdi olmayan varoluşu, havanın kendisini bu kadar ılık ve

yumuşacık sarması, önünde daha böyle akşamların olması, böyle daha binlerce gün ve geceleri yaşayabilecek durumda olması, damarlarından yaşama sevinci veren sağlıklı olma hissinin akması, işte bütün bunlar ona çok iyi gelmişti. Nasıl? Öldürücü gerginlikteki sayısız saatlerden sonra, bu bir anlık toparlanmayla, kendini itham mı etmek istiyordu? Hayatını yaşamak, onun da hakkı değil miydi? Sıhhati yerindeydi, gençti, yüzlerce kaynaktan birden geliyormuş gibi her taraftan, varoluşun bütün güzellikleri onun üzerine akıyordu. Bu nefes almak kadar, şu başının üstündeki gökyüzü kadar tabii birşeydi - ve o, bundan utanmak istiyor? Aklına, Felix geldi. Bir mucize olur da, o iyileşirse, Marie onunla birlikte yaşamaya devam edecekti mutlaka. Yumuşak, affedici bir acıyla onu düşünüyordu Marie. Neredeyse, ona dönme zamanı geliyordu. Yanında kalmasını, acaba o kabul ediyor muydu? Marie'nin inceliğini takdir ediyor muydu, acaba? Sözleri ne kadar da kırıcıydı! Bakışları ne kadar yaralayıcı! Ya öpmesi! Birbirlerini öpmeyeli ne kadar çok olmuştu! O anda, onun solgun ve kuru dudakları hatırına geldi. Artık onun alnından öpmeliydi hep. Alnı, soğuk ve terli. Hasta olmak ne kadar da çirkin!

Arabada arkasına yaslandı. Düşüncelerini, isteyerek, hastadan uzaklaştırıyordu. Ve onun hakkında hiçbir şey düşünmemek için de, olanca gücüyle caddeye bakıyor ve sanki herşeyi, bütün incelikleriyle hafızasına nakşetmeye mecburmuş gibi, her ne varsa inceliyordu.

Felix, gözlerini açtı, yatağının yanında bir mum yanıyor, zayıf bir ışık yayılıyordu. Mumun yanında da, yaşlı kadın oturuyordu, elleri kucağında, kayıtsız. Hasta, kendisine seslenince, toparlandı: «Marie nerede?». Kadın ona, Marie'nin gittiğini ve hemen döneceğini söyledi.

«Siz gidebilirsiniz!» diye Felix cevap verdi. Kadın tereddüt edince: «Gidiniz. Size ihtiyacım yok» dedi.

Felix yalnızdı. İçini, şimdiye kadar olmadık bir biçimde, ıstırap dolu bir huzursuzluk kaplamıştı. Marie nerede, nerede? Yatıyor olmaya tahammül edemiyordu, ama, ayağa kalkmaya da cesaret edemiyordu. Birden aklından geçirdi: Sonunda, çıkıp gitmişti! Marie onu yalnız bırakmak istiyordu, ebediyyen. Onun yanındaki hayata tahammülü yoktu artık. Marie, ondan korkuyordu. Kafasının içindeki düşünceleri okumuştu. Yoksa acaba uykusunda mı konuşmuş ve kendisinin bile, günlerce anlayamadığı şuurunun derinliklerindekileri yüksek sesle mi söylemişti. Marie, onunla birlikte ölmek istemiyordu, demek. Düşünceler, beyninde biribirini kovalıyordu. Her akşam yükselmeyi artık âdet haline getiren ateş de gelmişti. Ona, uzun zamandan beri, tatlı hiçbir söz söylememişti, belki de hepsi bundan ibaretti. Kaprisleriyle, güvensiz bakışlarıyla, acı acı konuşmalarıyla onu üzmüştü, halbuki onun, teşekküre ihtiyacı vardı! - Hayır, hayır, sadece adalete! Ah! Keşke şimdi burada olsaydı! O, yanında olmalıydı! Yakıcı bir acıyla anlıyordu; ondan vazgeçemezdi. Eğer icap ederse, ondan herşey için özür dileyecekti. Sevgi dolu bakışlarını onun üzerinde gezdirecek ve onun için, sevgi dolu sözler bulacaktı. Acı çektiğini, bir tek heceyle bile, belli etmeyecekti. Göğsünün üzerine bir ağırlık çökse bile, o gülümseyecekti. Zorla nefes alsa bile, onun elini öpecekti. Ona, saçma rüyalar gördüğünü anlatacak ve uykusunda konuşurken duyduğu şeylerin yüksek ateş hayalleri olduğunu izah edecekti. Ona taptığına, onun için, mesut ve uzun bir ömür arzu ve temenni ettiğine yemin edecekti; yalnız o, sonuna kadar kendisinin yanında kalmalıydı, yatağının yanından hiç ayrılmamalıydı ve ölümünde, onu yalnız bırakmamalıydı. Onun yanında olduğunu bilirse, ancak o zaman, o korkunç saati, olgunluk ve huzurla bekleyecekti. Ve bu, her an gelebilirdi, her gün gelebilirdi. Bunun için, Marie hep onun yanında olmalıydı; onsuz olunca korkuyordu zira.

Marie, nerede? Nerede? Kan beynine hücum etti, gözleri kararadı, nefesi ağırlaştı ve hiç kimse yoktu yanında, Ah o kadı-

nı neden göndermişti? Ne olsa, yanında bir nefesti. Şimdi çaresizdi, çaresiz. Doğruldu, düşündüğünden daha kuvvetli hissediyordu kendini, yalnız nefesi, nefesi. Bunun ona çektirdiği ıstırap korkunçtu. Artık tahammül edemiyordu, yataktan fırladı, öylece olduğu gibi, yarı giyimli, pencereye doğru gitti. Orada hava vardı, hava. Birkaç kere derin derin nefes aldı, ne kadar iyi gelmişti! Yatağın ayak ucunda asılı duran geniş pelerini omuzuna aldı ve bir sandalyeye çöktü. Birkaç saniye, düşünceleri karmakarışık oldu, sonra birden o bir tanesi, hep o aynısı, şimşek gibi parladı. Marie nerede? Nerede? Acaba daha önceleri de, o uyurken, onu böyle terkedip gittiği olmuş muydu? Kim bilir? Nereye gitmiş olabilir? Hasta odasının havasından, birkaç saatliğine kaçmak mı istedi, yoksa hasta olduğu için ondan mı kaçmak istedi? Onun yanında olmak, Marie için, dayanılmaz mı idi? Buralarda dolaşmaya başlayan ölümün gölgesinden mi korkuyor? Hayatı mı özlüyor? Hayatı mı arıyor? Onun için kendisi, artık hayatı ifade etmiyor mu? Ne arıyor? Ne istiyor? Nerededir? Nerededir?

Ve kafasında uçuşup duran düşünceler, fısıltı halindeki hecelere, inleyen, sesli kelimelere dönüyordu. Bağırıyordu, dişlerini gıcırdatıyordu: «Nerededir?». Ve gözlerinin önünde, Marie'nin merdivenlerden nasıl aceleyle indiği, dudaklarında kurtulma tebessümü, buradan, hastalığın, nefretin, yavaş yavaş ölmenin olmadığı herhangi bir yere, bir bilinmeyene, rayihaların ve çiçeklerin olduğu herhangi bir şeye nasıl koştuğu canlanıyordu. Etrafını çevreleyen hafif bir sisin içinde kaybolduğunu görüyor ve oradan, onun çınlayan kahkahasını, saadet, sevinç kahkahasını duyuyordu. Sis, dağılıyor ve Felix onu, dansederken görüyordu. Marie durmadan dönüyor, dönüyordu, sonra da kayboluyordu. Boğuk bir tekerlek sesi duyuldu, gittikçe yaklaşıyordu ve nihayet durdu. Marie nerededir? Felix irkildi birden. Pencereye koştu. O, bir araba gürültüsüydü ve evin önünde, işte orada duruyordu. Evet, Felix onu görebiliyordu. Ve arabadan iniyor, evet - Marie idi! O idi! Onu karşılama-

lıydı, ön odaya koştu, fakat orası çok karanlıktı. Kapının kolunu bulmayı başaramamıştı. O sırada anahtar, kilitte döndü, kapı açıldı, Maire içeri girdi, koridordan gelen hafif bir ışık onu aydınlatıyordu. Felix'i farkedemedi, ona çarptı ve bağırdı birden. Felix onu omuzlarından yakalayıp içeriye, odaya sürükledi. Konuşmak üzere ağzını açtı, ama konuşamıyordu.

«Neyin var?» diye Marie dehşetle haykırdı: «Sen delirdin mi?». Kendini onun elinden kurtardı. Felix, öylece kalmıştı. Sanki boyu büyüyor gibiydi. Nihayet, kelimeleri bulabilirdi.

«Nereden geliyorsun?-nereden?».

«Tanrı aşkına, Felix, kendine gel. Sen nasıl da-! Rica ederim, hiç olmazsa otur».

«Nereden geliyorsun?». Bunu çok hafif, duyulur duyulmaz bir sesle söylüyordu. «Nereden? nereden?» diye fısıldadı. Marie, onun ellerini tuttu, ateş gibi yanıyordu. Felix, yarı şuursuz, Marie'nin kendisini kanepeye kadar götürmesine ses çıkarmadı, Marie, onu yavaşça kanepenin köşesine yerleştirdi. Hafızasını yeniden toparlamak istermiş gibi etrafına bakınıyordu. Sonra tekrar, çok açık, fakat aynı ses tonuyla: «Nereden geliyorsun?» dedi.

Marie, biraz sükûnet bulmuştu, şapkasını arkadaki bir sandalyeye attı, kanepeye onun yanına oturdu ve ona munis bir sesle: «Bir tanem, bir saatliğine sokağa çıktım, yalnızca. Hasta olmamdan korkuyorum. O zaman benim sana ne faydam olur? Senin yanına hemen dönmek için de bir araba tuttum» dedi.

Felix, koltuğun köşesinde bitkin oturuyordu şimdi. Marie'yi yandan görüyordu, hiç cevap vermiyordu.

Maire onun sıcak yanaklarını sevgiyle okşarken, bir taraftan da konuşmaya devam ediyordu. «Sen bana kızmadın, değil mi? Ayrıca ben, kadına dönüşüme kadar senin yanında oturmasını söylemiştim. Onu görmedim mi? O nerede».

«Ben yolladım onu».

«Niçin, Felix? Ben dönünceye kadar bekleyecekti. Seni öyle özledim ki! Dışarıdaki temiz havanın bana sensiz ne faydası var».

«Marie, Marie!». Hasta bir çocuk gibi, başını onun göğsüne dayadı. Eski günlerdeki gibi, Marie'nin dudakları onun saçları üzerinde dolaşıyordu. Felix, yalvaran gözlerle ona bakıyordu. «Marie», dedi, «sen hep yanımda olmalısın, daima, evet mi?».

«Evet!», diye Marie cevap verdi ve onun dağınık, terli saçlarından öptü. Öyle acı çekiyordu ki, Marie, sonsuzdu acısı. Ağlamak istiyordu, fakat onun bu hassasiyetinde bir kuruluk, bir sönüklük vardı. Hiçbir şeyden teselli bulmuyordu, kendi acısından bile. Ve Felix'i kıskanıyordu, zira onun yanaklarından gözyaşlarının süzüldüğünü görmüştü.

Bunu takip eden günlerde ve gecelerde Marie, yine hep onun yatağında oturdu, yemeklerini getiriyor, ilaçlarını içiriyor ve yeterince dinç olup da isteyecek olursa, ona, gazeteden birşey veya herhangi bir romandan bir bölüm okuyordu. Marie'nin gezintisinden sonraki sabah, yağmur başladı ve erken bir sonbahar sökün etti. Saatler, günler ve hatta hiç aralıksız gümüş renkli incecik çizgiler halinde, pencerelerde yağmur çiseledi durdu. Son zamanlarda Marie, hastanın, bazen geceleri de saçma sapan şeyler konuştuğunu duyuyordu. İşte o zaman Marie, farkında olmadan, elleriyle onun alnını, saçlarını okşuyor ve tıpkı huzursuz bir çocuğu yatıştırır gibi, «uyu, Felix, uyu Felix!» diye fısıldıyordu. Gözle farkedilecek kadar zayıflamıştı, fakat ıstırabı fazla değildi, ona hastalığını şiddetle hatırlatan kısa nefes darlığı nöbetleri geçtikten sonra, artık kendi kendine bile hesap vermeye gücünün yetmediği bir bitkinliğe gömülüyordu. Ender olarak, kendi durumuna bir parça hayret ettiği de oluyordu. «Niçin herşeye karşı bu kadar kayıtsızım?». Fakat dışarıda yağmur yağdığını görünce, «ah, evet sonbahar»

diye düşünüyor ve artık ötesini araştırmıyordu. Bir değişikliğin mümkün olacağını hiç zannetmiyordu, aslında. Ne akıbeti konusunda, ne de sıhhatinde. Marie de, bugünlerde, bir değişiklik olma ihtimaline dair ümidini tamamen yitirmişti. Alfred'in ziyaretleri de, artık alışkanlık haline gelmişti. Hayatın yuvarlanıp gitmeye devam ettiği dışarıdan gelen biri için, hasta odasının görünüşü her gün değişiyordu. Alfred de bütün ümitlerini kaybetmişti. Ve şimdi, gerek Felix ve gerekse Marie için yeni bir dönemin başladığını farkediyordu. Tıpkı, en şiddetli heyecanları atlatan kimselerde bazen, ne ümit ve ne de korkunun kaldığı bir devrenin başlaması gibi. Ne geleceğe ait bir tasavvur ve ne de geçmişe dönüp bakma olmadığı için, içinde yaşanılan zamanın de bulanık ve karanlık olarak hissedildiği bir dönem. Kendisi de, daima şiddetli bir huzursuzluk duygusuyla hastanın odasına giriyor, her ikisini de bıraktığı gibi bulunca çok memnun oluyordu. Önlerinde kendilerini bekleyen şeyi düşünmeye mecbur olacakları bir an, elbette ki, gelecekti.

Bir keresinde, yine bu düşüncelerle merdivenlerden çıkarken, Marie'yi yanakları solgun, ellerini oğuşturur vaziyette ön odada buldu. «Geliniz, geliniz», dedi Marie. Alfred, hemen onu takip etti. Felix, yatakta dik oturuyordu; içeriye girenlere kötü kötü baktı ve «siz ikiniz. Benden ne istiyorsunuz?» diye konuştu. Alfred, hemen ona doğru ilerledi. «Neyin var, Felix?» diye sordu.

«Benim için ne düşünüyorsun? Bilmek istiyorum».

«Bunlar, ne biçim çocukça sorular?».

«Siz ikiniz, benim eriyip gitmeme göz yumdunuz, zavallıca eriyip gitmeme» diye, neredeyse bağırarak konuşuyordu.

Alfred, ona iyice yaklaşıp elini tutmak istedi. Fakat hasta elini, şiddetle geri çekti. «Bırak beni, Marie sen de, ellerini oğuşturmayı bırak. Nasıl bir planınız var, bilmek istiyorum. Nasıl devam edecek bilmek istiyorum».

«Çok daha iyiye gidebilirdi», dedi Alfred, «eğer sen lüzumsuz yere heyecanlanmasaydın».

«Evet, işte yatıyorum, kaç zamandır, kaç zamandır! Siz ise, benim yatmama seyirci kalıyorsunuz. Benim için ne düşünüyorsun?» diyerek birden doktora döndü.

«Saçmalama».

«Benim için hiçbir şey yapmıyorsun, hiçbir şey. Benim üzerime doğru geliyor; onu geri çevirmek için kimse parmağını kıpırdatmıyor!».

Alfred, yatağın üzerine oturup bir kere daha onun elini tutmaya teşebbüs ederken, teşirli bir sesle, «Felix» diye söze başladı.

«Evet, ya, sen beni gözden çıkardın. Böylece yatmama ve morfin verilmesine göz yumuyorsun».

«Birkaç gün sabretmelisin-».

«Ama sen görüyorsun ki, bana hiçbir şey fayda vermiyor. Kendimin nasıl olduğunu hissediyorum! Niçin benim böyle çaresizce tükenmeme göz yumuyorsunuz? Görüyorsunuz işte, ben felakete doğru gidiyorum. Buna dayanamam! Bir çaresi olmalı bunun, bir çare imkânı. Düşünmelisin Alfred, sen bir doktorsun, bu senin vazifen».

«Tabii bir çaresi var», dedi Alfred.

«Ve eğer çaresi yoksa, belki bir mucize. Fakat, mucize burada olmaz. Gitmeliyim, gitmek istiyorum».

«Biraz kuvvetlenir kuvvetlenmez yataktan çıkacaksın».

«Alfred, bak sana söylüyorum, çok geç olacak. Niçin bu korkunç odada kalmalıyım? Gitmek istiyorum, bu şehirden gitmek istiyorum. Neye ihtiyacım olduğunu çok iyi biliyorum. İlkbahar ve güneye ihtiyacım var. Güneş yeniden parlarsa, ben de iyileşirim».

«Evet, bütün bunlar çok makul», diye Alfred cevap verdi. Elbette güneye gideceksin, ama bir parça sabırlı olmalısın. Bugün seyahate çıkamazsın, yarın da. Ancak biraz iyileşince».

«Seyahate bugün çıkabilirim, bunu hissediyorum. Bu dayanılmaz ölüm odasından çıkar çıkmaz, bambaşka bir insan olacağım. Senin beni burada alıkoyduğun her gün, bir tehlikedir».

«Sevgili dostum, şunu da göz önüne almalısın ki, ben senin doktorun olarak -».

«Sen bir doktorsun ve kalıplara göre hüküm veriyorsun. Neye ihtiyacı olduğunu, en iyi, hasta bilir. Beni burada yatırmak ve yokolup gitmemi beklemek bir kayıtsızlık ve düşüncesizlik. Güneyde, bazı kereler mucizeler oluyor. Ümit ışığı ufacık bile olsa, insan elini kolunu bağlayıp da oturmaz, yine de bir ümit var demektir. Sizin bana yaptığınız gibi, bir insanı kendi kaderine terketmek ise, insanlık dışı bir davranıştır. Ben, güneye ilkbahara geri dönmek istiyorum.

«Evet, bunu yapmalısın», dedi Alfred.

«Ya öyle mi», diye Marie atıldı, «hemen yarın gidebiliriz».

«Felix, bana üç gün sakin kalacağına dair söz verirse, onu gönderirim. Ama bugün, şimdi - bu bir cinayet olur! Buna izin veremem, asla. Bakınız bir kere», diyerek Marie'ye döndü, «bu hava. Fırtına ve yağmur; en sıhhatli insana bile, bugün seyahate çıkmasını tavsiye etmem».

«Yarın o halde!» diye Felix ilave etti.

«Hava biraz açılırsa», dedi doktor, «iki üç gün içinde, söz veriyorum».

Hasta ona dikkatle ve ısrarla baktı. Sonra sordu: «Şeref sözü mü?».

«Evet!».

«İşitiyorsun, değil mi Marie?» diye seslendi Felix.

«Benim için kurtuluş olduğuna sen inanmıyorsun» dedi hasta, Alfred'e doğru dönerek. «Sen benim memleketimde ölmemi istiyorsun. -Bu yanlış bir insanlık anlayışı! Ölüm döşe-

ğinde olunca insan, memleket filan kalmıyor. Yaşayabilmek, işte memleket filan bu. Ve ben istemiyorum, böyle çaresizce ölüp gitmeyi istemiyorum».

«Sevgili Felix, sen de çok iyi biliyorsun ki, benim niyetim de, sana bütün kışı güneyde geçirtmekti. Fakat böyle bir havada da seni yola çıkaramam».

«Marie», dedi hasta, «herşeyi hazırla». Marie çekinerek, soran bakışlarla doktora baktı.

«Evet ya», dedi doktor, «bunun bir zararı yok ki».

«Herşeyi hazırla. Bir saat içinde ayağa kalkmak istiyorum. İlk güneş ışığı görünür görünmez de hareket ederiz».

Felix öğleden sonra ayağa kalktı. Hava tebdili düşüncesi bile, onun üzerinde hemen müsbet bir değişiklik yapmış gibiydi. Uyumamıştı, uzun süre kanepede yattı, fakat ne ümitsizlik nöbetine ne de daha önceki günlerin sıkıcı kayıtsızlığına kaptırmıştı kendini. Marie'nin yapmakta olduğu hazırlıklarla ilgileniyor, düzenlemeler yapıyordu. Kütüphanesinden beraberinde götürmek istediği kitapları işaretlemiş ve valize konmasını istediği büyük bir deste yazıyı, masasından kendisi çıkarmıştı. «Eski şeylerimi gözden geçirmek istiyorum» dedi Marie'ye ve Marie bunları valize yerleştirmeye çalışırken de tekrar aynı konuya döndü. «Kim bilir, belki bu istirahat devri ruhuma da çok faydalı oldu! Olgunlaştığımı hissediyorum. Şimdiye kadar düşündüğüm herşey üzerinde, bazı anlar, fevkalade bir berraklık hâkim oluyor».

O fırtınalı ve yağmurlu günden hemen sonra hava açmıştı. Ertesi gün boyunca da hava o kadar ısınmıştı ki, pencere bile açılabiliyordu. Odanın zeminine, ılık ve sevimli bir sonbahar öğleden sonrasının parlaklığı yayılıyordu ve Marie, valizin önüne diz çöktüğünde, güneş ışıkları onun dalgalı saçlarının üzerine dökülüyordu.

Marie, kâğıtları itina ile valize yerleştirmeye çalışırken, Felix de, kanepeye uzanmış tasavvurlarından bahsederken Alfred geldi.

«Buna da mı izin vermiş oluyorum?» diye Alfred gülerek sordu, «ümit ederim, vakitsiz çalışmaya başlamayacak kadar tedbirlisidindir».

«Ah!», dedi Felix, «bu benim için bir çalışma olmayacak. Kafamda, şimdiye kadar karanlık kalmış noktalarda, şimdi binlerce yeni ve parlak ışık dolanıyor».

«İşte bu çok güzel» dedi Alfred, biraz tereddütlü ve bir taraftan da, donuk bakışlarını boşluğa dikmiş olan hastayı gözden geçiriyordu.

«Beni yanlış anlamamalısın», diye Felix devam etti. «Aslında daha tam bir kesin fikrim de yok. Ama birşeyler, sanki kendiliğinden hazırlanıyormuş gibi».

«Ya evet».

«Biliyor musun, kafamda, bir orkestranın enstrümanlarının akord yaptığını işitiyor gibiyim sanki. Hakikatte de bu bana, her zaman çok tesir etmiştir. Hemen sonraki dakikalarda doğru ahenk ortaya çıkıp bütün sesler yerine oturur». Birden ayağa kalktı ve sordu: «Arabayı çağırdın mı?».

«Evet» diye doktor cevap verdi.

«O halde, yarın sabah erkenden» diye Marie keyifli keyifli konuştu. Hâlâ meşguldü, komodinden valize, oradan kitap dolabına, sonra tekrar kitap dolabına dönüyor, yerleştiriyor ve paketliyordu. Alfred çok duygulanmıştı. Şu anda, kendisi zevk için seyahate çıkmaya hazırlanan neşeli, genç insanlar yanında mıydı? Bugün bu odada esen hava, o derece ümit dolu ve gamsızdı. Alfred giderken, Marie onu dışarı kadar geçirdi. «Ah Tanrım», dedi, «gitmemiz ne akıllıca birşey oldu! Çok seviniyorum ve bu iş ciddileştiğinden beri de, Felix, görünüşe göre, bambaşka biri oldu sanki».

Alfred ne cevap vereceğini bilemiyordu. Marie'ye elini uzattı, vedalaştı sonra da yola koyuldu. Fakat tekrar arkasına dönüp Marie'ye: «Bana söz vermelisiniz - » dedi.

«Ne sözü?».

«Demek istediğim şu ki, bir dost her zaman için, bir doktordan çok daha kıymetlidir. Telgraf çekin yeter».

Marie korkmuştu. «Buna ihtiyaç olabileceğini mi düşünüyorsunuz?».

«Ben sadece, her ihtimale karşı, bunu söylüyorum». Sonra uzaklaştı.

Marie, düşünceli düşünceli, bir müddet daha dışarıda dolaştı, Felix'in onun dakikalarca dışarıda kalmasından endişeleneceğinden çekinerek, hemen odaya döndü. Felix, daha önce başladığı açıklamaya devam etmek üzere, onun odaya dönmesini beklemiş görünüyordu.

«Biliyor musun Marie», dedi, «benim üzerimde güneşin daima iyi tesirleri olmuştur. Hava biraz daha da soğursa, daha güneye ineriz, Riviera'ya ve daha sonra da, senin düşündüğün gibi - Afrika'ya?! Olur mu? Ekvator'da şaheserimi yapabilirim, bundan eminim».

Konuşmaya devam ediyordu, nihayet Marie, onun yanına gelip, yanaklarını okşayıp gülümseyerek: «Bugün için bu kadar yeter. Hemen dikkatsizce davranmamalı. Yatmalısın, çünkü yarın sabah erken kalkmak lazım» dedi. Marie, Felix'in yanaklarının kızardığını, gözlerinin çakmak çakmak olmak üzere olduğunu farketti ve kanepeden kalkmasına yardım etmek üzere, ellerini tuttuğunda, elleri ateş gibi yanıyordu.

Felix, sabahın ilk ışıklarıyla uyandı. Tatile çıkacak çocuğun neşeli heyecanı içindeydi. İstasyona gitmelerine daha iki saat vakit olduğu halde, Felix, seyahat için tam hazır vaziyette,

kanepede oturuyordu. Marie gri, kül rengi mantosunu ve mavi tüllü şapkasını giymiş pencerenin önünde duruyor ve çağrılan arabanın vaktinde gelip gelmeyeceğine bakıyordu. Felix de, her beş dakikada bir, arabanın gelip gelmediğini soruyordu. Ve tam Felix, bir başkasını göndermekten söz ederken, Marie bağırdı: «Geldi işte, geldi».

«Alfred de geldi, Felix» diye hemen arkasından ekledi. Arabayla aynı anda, Alfred de köşeden dönmüş, neşeyle onları selamlıyordu. Biraz sonra odadaydı. «Oo, siz iyice hazırsınız» dedi Alfred. «İstasyonda bu kadar erken ne yapacaksınız, ayrıca, gördüğüm kadarıyla, kahvaltınızı da yapmışsınız».

«Felix öyle sabırsız ki» dedi Marie. Alfred ona doğru ilerledi, hasta neşeyle gülümsüyordu ona. «Şahane bir seyahat havası» diye Felix fikrini söyledi.

«Evet, çok güzel geçecek» dedi doktor. Sonra da masadan bir gevrek aldı. «İzin var, değil mi?».

«Siz yoksa kahvaltı etmediniz mi?» diye Marie endişeli sordu.

«Hayır, hayır. Bir kadeh konyak içtim, o kadar».

«Bekleyin, burada kahve olacak». Kahvenin kalanını bardağa boşaltma işini Marie kendisi yaptı, sonra da ön odadaki hizmetçiye, bazı talimatlar vermek üzere, odadan dışarı çıktı. Alfred, kahve bardağını uzun uzun ağzında tutuyordu. Arkadaşı ile yalnız kalmak onun için çok zor oluyor, hiçbir şey konuşamıyordu. Marie, tekrar odaya dönüp evden ayrılmak için, artık hiçbir mâni kalmadığını bildirdi. Felix ayağa kalktı ve birinci olarak kapıya doğru yürüdü. Gri pelerinini omuzuna koymuş, koyu renk yün bir şapka giymiş eline de bir baston almıştı. Merdivenlerden de ilk olarak o inmek istiyordu. Fakat, merdiven trabzanını henüz tutmuştu ki, sallanmaya başladı. Alfred ve Marie, hemen onun arkasındaydılar, tuttular. «Bir parça başım dönüyor» dedi Felix.

«Bu çok normaldir», dedi Alfred. «İnsan, şu kadar haftadan beri ilk defa yataktan çıkınca». Hastayı bir kolundan Alfred, diğer kolundan Marie tuttu ve böylece aşağıya indiler. Hastayı görünce, arabacı şapkasını çıkardı.

Karşı sıradaki evlerin pencerelerinde, acıyan yüz ifadeleriyle kadınlar görülüyordu. Alfred ve Marie, ölü gibi sararmış adamı arabaya çıkarmaya çalışırken, koşarak kapıcı da geldi, yaklaşıp yardım teklif etti. Araba hareket ettikten sonra kapıcı ve üzgün kadınlar, rikkat ve anlayış dolu nazarlarla bakıştılar.

Alfred, vagonun aralığında ayakta durarak, son hareket düdüğüne kadar Marie ile sohbet etti. Felix bir köşede oturmuş kayıtsız görünüyordu. Ancak, lokomotifin düdüğü ötünce, tekrar dikkatini topladı ve arkadaşına başını sallayarak veda etti. Tren hareket etmişti. Alfred, bir müddet peronda kaldı ve trenin arkasından baktı. Sonra, yavaş yavaş yola koyuldu.

Tren, istasyondan henüz çıkmıştı ki, Marie Felix'in yanına gelip oturdu ve ona, bir arzusu olup olmadığını sordu. Konyak şişesini mi açsın, ona bir kitap mı versin, yoksa gazeteden birşeyler mi okusundu. Felix, bu derece alaka karşısında sevinç duydu ve Marie'nin elini sıktı. Sonra sordu: «Meran'a ne zaman varacağız?» Marie'nin varış saatini tam olarak bilmemesi üzerine, Felix ona, seyahat kılavuzundaki bütün notları okutturdu. Öğle molasının nerede verileceği, hangi şehirde akşam olacağı ve diğer zamanlarda hiç alaka duymadığı bir yığın teferruat ile meşgul oluyordu. Trende, kaç kişinin mevcut olabileceğini hesaplamaya çalışıyor ve bunların arasında yeni evli çiftlerinde olup olmadığını düşünüyordu. Bir müddet sonra, konyak içmek istedi, fakat bu Felix'i o derece öksürttü ki, sinirlenerek, kendisi istese bile bir daha asla vermemesini istirham etti Marie'den. Daha sonra, gazeteden meteoroloji haberlerini okuttu ve elverişli bir tahmin çıkınca, memnun memnun başı-

nı salladı. Semmering üzerinden geçiyorlardı. Felix, dikkatle tepeleri, ormanları, ovaları ve dağları inceliyordu; fakat söyledikleri, hiçbir sevinç ifadesi taşımayan, «hoş, çok güzel» de kalıyordu. Öğle yemeğinde, yanlarına aldıkları soğuk şeylerden bir parça yedi ve Marie, kendisine konyak vermeyi reddedince çok öfkelendi. Sonunda Marie, bir parça konyak vermeye karar verdi. Bu defa ise, ona konyak çok iyi geldi, hemen canlanıp etrafındaki herşeye alaka göstermeye başladı. Konuşma, vagonun penceresinde görünüp kaybolan şeyden, istasyonda gördüklerinden, kendine dönmüştü. «Hiçbir doktorun aklına gelmeyen bir ilacı rüyasında görüp, bu ilacı kullanarak şifa bulan uyurgezerler hakkında birşey okumuştum. Bence hasta kendi içinden gelene uymalı» dedi.

«Elbette», diye Marie cevap verdi.

«Güney! Güneyin havası! Siz zannediyorsunuz ki, bütün fark, havanın sıcak oluşundan, çiçeklerin bütün sene açmasından, havadaki ozonun biraz daha fazla olmasından ibarettir. Güneyin havasında nelerin mevcut olduğunu, kim bilebilir ki! Bizim hiç tanımadığımız, birtakım esrarlı elementler».

«Orada, eminim, iyileşeceksin», dedi Marie ve hastanın ellerini kendi elleri arasına alıp dudaklarına götürdü.

Felix, İtalya'da sık sık rastlanan ressamlar, pek çok sanatkârı ve kralı Roma'ya çeken hasret, Marie'yi tanımadan çok önce gitmiş olduğu Venedik üzerinde konuşmasına devam etti. Sonunda yorgun düştü ve kompartımandaki kanepeye uzanmayı istedi. Hava kararıncaya kadar da, böyle yarı uyur vaziyette kaldı.

Marie, karşısında oturmuş onu inceliyordu. Marie, kendini oldukça rahat hissediyordu. İçinde, hafiften bir acıma duyuyordu. Felix ne kadar da solgundu. Ve ne kadar da çökmüştü. İlkbahardan bu yana, bu güzel yüz, ne kadar değişmişti.

Onunki, Marie'nin kendi yüzündeki solgunluktan başka bir şeydi. Marie'nin yanaklarındaki solgunluk onu gençleştiriyor, ona bir genç kız teraveti veriyordu. Durumu, onunkinden ne kadar iyiydi. Bu düşünce, hiç bu kadar açık olarak aklına gelmemişti. Peki, niçin o derecede de üzücü değildi! Mutlaka kayıtsızlıktan değildi, yorgunluktandı yalnızca, zaman' zaman kendini zahiren dinç hissetse de, günlerden beri kurtulamadığı sonsuz yorgunluktandı. Yorgun oluşuna bir bakıma seviniyordu, zira, artık yorgun olmayacağı zaman gelecek olan acılardan ürküyordu.

Marie, daldığı uykudan birden korkuyla uyandı. Etrafına bakındı, oldukça karanlıktı. Yukarıda yanan lamba bir örtü ile perdelenmişti, bunun için de vagona, yeşilimsi mat bir ışık yayılıyordu. Pencereden dışarısı karanlıktı, karanlık! Uzun bir tünelden geçiyormuş gibiydiler. Uykusundan, niçin korkarak uyanmıştı? Tekerleklerin bitmek bilmeyen, yeknesak gürültüsü dışında, etraf sessizdi. Yavaş yavaş, mat ışığa alışmıştı, hastanın yüz hatlarını şimdi farkedebiliyordu. Sakin sakin uyuyor gibi hareketsiz yatıyordu. Birden derin derin inledi, korkunç ve şikâyet dolu. Marie'nin kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı. Mutlaka biraz önce de, Felix böyle inlemişti ve Marie'yi uykusundan bu uyandırmıştı. Fakat neydi bu böyle? Marie ona daha yakından baktı. Felix uyanıktı. Kocaman kocaman açılmış gözleriyle öylece yatıyordu. Marie bunu şimdi aşikâr görebiliyordu. Boşluğa, uzağa, karanlığa dikilmiş bu bakışlardan Marie ürktü. Tekrar bir inilti, öncekinden çok daha muzdarip, Felix kımıldadı ve yine inledi, ama ağrıdan değil, daha çok vahşice bir inleme. Birden her iki eline dayanarak doğruldu, sonra üstünü örten gri pelerini ayaklarıyla yere iterek ayağa kalkmaya çalıştı. Fakat trenin hareketi buna mâni oldu ve köşeye yığıldı. Marie, ayağa fırladı. lambayı perdeleyen yeşil örtüyü açmak istedi. Birden, kolundan çekildiğini hissetti, Felix, titremekte olan Marie'yi dizlerinin üstüne çekiyordu. «Marie, Marie!» diye yüksek sesle bağırıyordu.

Marie kurtulmak istiyordu, ama muvaffak olamıyordu. Felix'in sanki, bütün gücü geri gelmiş gibiydi; onu sıkıca kucağına bastırıyordu. «Hazır mısın, Marie?» diyerek, dudakları neredeyse boynuna değecek şekilde fısıldıyordu. Marie, birşey anlamıyordu, yalnız uçsuz bucaksız bir korku duyuyordu. Çaresizdi, bağırmak istiyordu. «Hazır mısın?» diye Felix bir kere daha sordu, onu şimdi daha az sıkıyordu ve Marie şimdi, Felix'in dudakları, nefesi ve sesi biraz uzaklaştığı için daha rahat nefes alabiliyordu.

«Ne istiyorsun?» diye Marie, korkuyla sordu.

«Beni anlamıyor musun?» diye Felix cevap verdi.

«Bırak beni, beni bırak», diye Marie bağırdı, ancak trenin tekerlek gürültüsü arasında sesi kaybolup gitti.

Felix, buna aldırmadı bile. Elleri yana düştü, Marie onun dizlerinin üstünden kalktı ve tekrar karşı köşeye oturdu.

«Beni anlamıyor musun?» diye Felix soruyordu.

«Ne istiyorsun?» diye Marie, köşesinden mırıldandı.

«Cevap istiyorum» diye Felix karşılık verdi.

Marie susuyor, titriyor ve aydınlığı özlüyordu.

«Saat gittikçe yaklaşıyor» diye, Felix öne doğru eğilerek fısıldadı, ama Marie söylediklerinin hepsini tam olarak anlayabiliyordu. «Hazır mısın diye soruyorum?».

«Hangi saat?».

«Bizim! Bizim saatimiz!».

Marie onu anlamıştı. Boğazı sıkıştı.

«Hatırlıyor musun Marie?» diye Felix devam etti, sesinin tonu biraz yumuşamıştı, neredeyse yalvarır gibiydi. Marie'nin iki elini elleri arasına aldı. «Bunu sormak için sen bana bir hak tanımıştın», diye devam etti. «Hatırlıyor musun?».

Marie, şimdi kendini daha da toparlamıştı, Felix'in söylediği şeyler ne kadar korkunç olursa olsun, bakışları donuklu-

ğunu, sesi tehdit havasını yitirmişti. Rica eder gibiydi. Ağlamaklı bir sesle tekrar sordu: «Hatırlıyor musun?», Dudakları titreyerek de olsa, Marie'nin artık cevap verecek takati vardı: «Sen bir çocuksun, Felix!».

Felix, bunu işitmemiş gibiydi. Hep aynı ses tonuyla, sanki hafızasında yarı unutulmuş şeyler yeniden canlanıyormuş gibi konuşuyordu: «Artık sona eriyor ve biz gitmeye mecburuz, Marie; vaktimiz doldu». Ne kadar alçak sesle söylenseler de, bu sözlerde ürkütücü, kesin ve kaçınılmaz birşeyler saklıydı. Keşke Felix onu tehdit etseydi, o zaman kendini daha iyi müdafaa edebilirdi. Felix, ona doğru biraz daha yaklaşınca, Marie bir an, onun üstüne atılıp boğazını sıkacağı korkusuna kapıldı. Kompartımanın öbür köşesine kaçmayı, pencereyi kırıp imdat istemeyi bile düşünüyordu. Fakat, tam bu sırada, Felix onun ellerini bırakıp arkasına yaslandı, sanki artık söyleyeceği birşey kalmamış gibiydi. Bunun üzerine Marie konuşmaya başladı:

«Sen neler söylüyorsun, Felix! Tam biz, senin sağlığına tamamen kavuşacağın güneye doğru giderken». Felix köşesine yaslanmış, düşüncelere dalmış görünüyordu. Marie ayağa kalktı ve lambanın yeşil örtüsünü kaldırdı. Marie'ye bu, ne kadar da iyi gelmişti! Her yer birden aydınlanmıştı, kalbi şimdi daha sakin atıyordu, korkusu da kaybolmuştu. Marie tekrar köşesine oturdu, Felix yere doğru bakıyordu, gözlerini tekrar Marie'ye çevirdi. Sonra yavaş yavaş konuştu:

«Marie, beni artık sabah aldatamaz, güney de. Biliyorum».

Neden bu kadar sakin konuşuyor, diye Marie düşünüyordu. Soğukkanlılıkla beni ölçmek mi istiyor? Kendimi kurtarmaya çalışacağımdan mı korkuyor? Ve Marie, kendine hâkim olmaya karar verdi. Durmadan onu inceliyordu, söylediklerini duymuyordu bile, Felix'in her bir hareketini, her bir bakışını takip ediyordu.

«Tamamen serbestsin, yeminin de seni bağlamıyor. Seni zorlayabilir miyim? - Elini bana vermek istemez misin?» diye Felix konuşuyordu.

Marie, ona elini verdi, ancak elleri, onun ellerinin üstünde duruyordu.

«Keşke gündüz olsaydı!» diye Felix mırıldandı.

«Sana birşey söyleyeceğim, Felix» diye Marie devam etti: «Tekrar uyumaya çalışsan! Gün doğmak üzere ve biz bir iki saate kadar Meran'da olacağız».

«Artık uyuyamam!» diye Felix cevap verdi ve Marie'nin yüzüne baktı. O anda bakışları karşılaştı ve Felix, Marie'nin bakışlarındaki güvensizliği ve gizliden tetikte oluşu farketti. Hemen o anda Felix, herşeyi anladı. Bundan sonraki istasyonda ona farkettirmeden inmek ve kaçabilmek için, Marie kendisinin uyumasını istiyordu. «Neler planlıyorsun?» diye haykırdı.

Marie afalladı. «Hiçbir şey».

Felix ayağa kalkmaya çalışıyordu. Marie, bunu farkeder etmez, bulunduğu köşeden öteki köşeye, ondan uzağa kaçtı.

«Hava!» diye bağırıyordu Felix, «Hava!». Pencereyi açıp başını gecenin karanlığına daldırdı. Marie rahatlamıştı, onu böyle birden ayağa fırlamaya mecbur eden şey, nefes darlığı imiş demek. Marie, ona doğru ilerledi ve yumuşak bir hareketle onu penceren uzaklaştırdı. «Bu sana iyi gelmez ki», dedi. Felix, yine kendi köşesine, zorlukla nefes alarak çöktü. Marie, bir eli pencerenin kenarında dayalı, onun önünde bir müddet durdu, sonra da onun karşısında ki yerini aldı. Bir müddet sonra Felix'in nefesi rahatladı; dudaklarına hafif bir tebessüm geldi. Marie ona, utanarak, korkarak bakıyordu. «Pencereyi kapatacağım» dedi Marie. Felix, başını sallıyordu. «Sabah! Sabah!» diye bağrıyordu Felix. Ufukta, gümüş renkli, kırmızımtrak ışık huzmeleri doğuyordu.

Bir müddet, hiçbir şey konuşmadan karşılıklı oturdular. Felix sonunda, dudaklarında yine o tebessümüyle, «sen hazır değilsin!» dedi. Marie, buna yine her zamanki gibi, onun bir çocuk olduğu yahut bunun gibi birşeyle cevap vermek istiyordu. Fakat veremedi. Felix'in tebessümü, her cevabı reddediyordu, âdeta.

Tren daha yavaş gidiyordu. Birkaç dakika sonra da, kahvaltı molası verilecek istasyona ulaşmıştı. Peronda, kahve ve kek satıcıları koşuşuyorlardı. Birçok yolcu da vagonu terkediyordu; bir gürültü ve bağrışma vardı. Marie, kötü bir rüyadan uyanmış gibiydi. İstasyondaki bu alışılmış koşuşma ona iyi gelmişti. Tam bir emniyet duygusu içinde ayağa kalktı ve dışarı, perona baktı. Nihayet bir satıcıyı çağırdı ve bir fincan kahve aldı. Felix, onun kahveyi nasıl yudumladığına bakıyordu, Marie ona da içmesini teklif edince, başını sallayarak reddetti.

Biraz sonra tren tekrar hareket etti ve istasyondan tamamen dışarı çıktıklarında, ortalık artık iyice ağarmıştı. Ne güzel! Orada, sabah kırmızılığının üzerlerine yayıldığı dağlar yükseliyordu. Marie, bir daha asla, geceden korkmama kararını aldı. Felix, zaman zaman dışarı bakıyor, Marie'nin bakışlarından kaçıyor gibiydi. Marie de, geceki davranışından utanması icap ettiğini düşünüyordu.

Tren, birkaç kere kısa aralıklarla durdu ve Meran garına girerken fevkalade sıcak, yaz gibi bir sabahdı. «İşte geldik» dedi Marie, «nihayet, nihayet!».

Bir araba kiralamışlardı, uygun bir ev bulabilmek için etrafta dolaşıyorlardı. «Tasarruf etmemize lüzum yok», dedi Felix, «servetim nasılsa bu kadar zaman için yeter». Her bir villada arabayı durduruyorlar, Felix arabanın içinde otururken, Marie odaları ve bahçeyi gözden geçiriyordu. Hemen uygun bir ev buldular. Çok küçüktü, bir buçuk kat kadar ve ufak bir bahçesi vardı. Marie, ev sahibesinden kendisi ile birlikte dışarı

gelmesini ve arabada oturan genç beye villanın hususiyetlerini açıklamasını rica etti. Felix, herşeyi kabul etti ve genç çift, birkaç dakika sonra villaya yerleşti.

Felix, Marie'nin ev ile ilgili meşguliyetlerine hiç alaka göstermeden hemen yatak odasına çekildi. Etrafa kısaca bir göz attı. Oda, geniş ve sevimliydi, duvarda çok açık yeşil renkli kâğıtlar vardı, şimdi açık duran ve bütün odaya bahçenin havasının dolduğu geniş bir penceresi vardı. Pencerenin karşısında iki yatak vardı; Felix o derece bitkindi ki, hemen birine uzandı.

Bu arada, ev sahibesi Marie'ye evin her tarafını gösterdi; Marie, yüksek parmaklıklarla çevrili, evin içine girmeden arka taraftan küçük bir kapı ile girilebilen bahçeyi çok sevdi. Arka tarafta ayrıca, evin bulunduğu caddeye nazaran çok daha kısa zamanda istasyona inen geniş bir yol vardı.

Marie, Felix'i bıraktığı odaya dönüp geldiği zaman, onu yatağın üzerinde yatıyor buldu. Marie seslendi, Felix hiç cevap vermedi. Marie biraz daha yaklaştı, her zamankinden çok daha solgundu Felix. Tekrar seslendi; hiç cevap yok; kımıldamıyordu bile. Marie, dehşetli bir korkuya kapıldı ev sahibesini çağırdı ve onu doktora gönderdi. Kadın henüz çıkmıştı ki, Felix gözlerini açtı. Birşeyler söylemek istediği anda, berbat bir yüz ifadesiyle doğruldu ve sonra hemen yine yatağa yığıldı ve hırıltılı bir ses çıkardı. Ağzından bir parça kan sızdı. Marie çaresiz ve şaşkın ona doğru eğildi. Sonra doktorun gelip gelmediğine bakmak üzere kapıya koştu, sonra tekrar onun üzerine atıldı ve adını bağırdı. Keşke, Alfred burada olsaydı, diye düşünüyordu.

Nihayet doktor geldi, beyazlaşmış sakalıyla oldukça yaşlı bir beydi. «Yardım edin! Yardım edin!» diyerek Marie karşıladı onu. Heyecanının elverdiği ölçüde, doktora hastayla ilgili malumat verdi. Doktor hastayı tetkik etti, nabzına baktı ve

ağzından gelen kanı şimdi inceleyemeyeceğini söyleyip gerekli düzenlemelerde bulundu. Marie, onu dışarıya kadar geçirdi ve ona nelerin olabileceğini sordu. «Henüz birşey söyleyemem», diye doktor cevap verdi, «bir müddet sabretmek lazım! Ümidimizi kaybetmeyelim». Akşama tekrar geleceğine dair söz verdi ve evin dışına çıkmamış olan Marie'yi, arabadan o kadar rahat ve samimi bir şekilde selamladı ki, sanki normal ziyaretlerinden birini yapmış gibiydi.

Bir saniye Marie, ne yapacağını bilemeden durdu; ama hemen sonra, kurtuluş müjdeleyen bir fikir aklına geldi ve Alfred'e bir telgraf çekmek üzere hemen postaneye koştu. Ancak telgrafı yolladıktan sonra kendini biraz hafiflemiş hissetti. Yokluğu sırasında hasta ile ilgilenen ev sahibesine teşekkür etti, daha ilk gün kendisine verdikleri bu zahmetten dolayı özür diledi ve teşekkür borçlarını ödeyeceklerine dair söz verdi.

Felix, elbiseleriyle, şuursuz olarak yatağın üzerinde yatıyordu hâlâ, fakat nefesi rahatlamıştı. Marie yatağın başucunda otururken, ev sahibesi onu teselli etmek için, Meran'a gelip de şifa bulan pek çok ağır hastadan söz etti ve hatta kendisinin de, gençliğinde hasta olduğunu, şimdi ise -görüldüğü gibi - tamamen iyileşmiş olduğunu anlattı ve bu arada da başına gelen bir yığın felaketi. İki sene evlilikten sonra kocasının ölümü, yabancı memleketlerdeki evlatlar, - evet, herşey çok başka da olabilirdi, ama o bu evdeki işini seviyordu. Doğrusu, ev sahiplerinden şikayet edilemezmiş, çünkü ayda iki defa Bozen'den gelip herşeyin yolunda olup olmadığına bakıyorlarmış o kadar. Kadın, konuşmasında daldan dala atlıyordu durmadan ve çok samimi idi. Valizleri açarken yardım etmeyi teklif etti ve bu, Marie tarafından memnuniyetle kabul edildi, sonra da öğle yemeğini odaya getirdi. Hasta için süt bile hazırdı ve Felix'de görülen hafif hafif hareketler onun uyanmak üzere olduğunu gösteriyordu.

Felix, nihayet kendine geldi, başını bir iki kere sağa sola çevirdi ve bakışları, üzerine eğilmiş duran Marie'ye takıldı. Gülümsedi ve hafifçe elini sıktı. «Bana ne oldu?» diye sordu. - Öğleden sonra gelen doktor, onu çok daha iyi buldu, elbiselerini çıkarıp yatağına yatırılmasına izin verdi. Bütün bunlar yapılırken Felix, kayıtsızdı.

Marie, hastanın yatağından hiç ayrılmıyordu. Ne kadar uzun bir öğleden sonra idi! Doktorun kesin emri üzerine açık duran pencereden içeriye, bahçeden hafif kokular doluyordu, ne kadar da sessizdi! Marie, farkında olmadan, güneş ışıklarının odanın zeminindeki pırıltılarını takip ediyordu. Hemen hemen hiç bırakmadan, Felix onun elini, elleri arasında tutuyordu. Felix'in elleri serin ve terliydi, bu da Marie'ye hoş olmayan bir his veriyordu. Arasira Marie, aslında kendini biraz da zorlayarak, birkaç kelime ile sessizliği bozuyordu. «Çok daha iyisin değil mi? - İşte, görüyorsun ya! -Konuşmak yok! - Yapmamalısın! - Yarın bahçeye inebileceksin!». Felix, başını sallıyor ve gülümsüyordu. Marie, sonra Alfred'in ne zaman gelebileceğini hesapladı. Yarın akşam, burada olabilirdi. O halde bir gece ve bir gün daha. Ah, bir burada olsaydı!

Öğleden sonra uzadıkça uzamıştı. Güneş kaybolup, odanın içine akşamın alaca karanlığı dolmaya başlıyordu, Marie dışarıya bahçeye baktığında, beyaz çakıl taşlı yollarda, bahçe parmaklığının çubuklarında sarımtırak ışıkların çekildiklerini gördü. Marie bakışlarını dışarı çevirdiği anda, hastanın sesini işitti: «Marie?». Hemen başını Felix'e doğru çevirdi.

«Şimdi çok daha iyiyim» diyordu Felix, yüksek sesle.

«Çok yüksek sesle konuşmamalısın», diye, Marie nazikâne ikaz etti.

«Çok daha iyi» diye Felix mırıldandı. «Bu defa iyi atlattık. Belki de bir krizdi».

«Eminim!» diye Marie tasdik etti.

«İyi havadan ümitliyim. Ama bir daha tekerrür etmemeli, yoksa ben biterim».

«Ah!Görüyorsun ki, kendini yeniden dinç hissediyorsun».

«Çok iyisin, Marie, teşekkür ederim. Ama bana iyi bak. Dikkat et, dikkat et!».

«Bunu bana söylemen gerekir mi?» diye Marie hafif bir sitemle cevap verdi.

Felix, mırıldanarak devam etti: «Zira, eğer gitmeye mecbur kalırsam, seni de bereberimde götürürüm».

O bunu söyler söylemez, Marie feci bir korkuyla titredi. Neden ama? Ondan kendisine hiçbir tehlike gelemezdi ki. Bir kuvvet gösterisi için çok zayıftı. Şimdi Marie ondan, on kere daha güçlüydü. Ne düşünüyordu? Havaya, duvara, boşluğa gözlerini dikmiş acaba ne arıyordu? Kendi kendine kalkamıyordu, yanında silah da yoktu. Ama belki zehir. Belki zehir tedarik etmiştir, belki de yanında taşıyordur ve Marie'nin bardağına damlatmak istiyordur. Ama, onu nerede saklıyor olabilir? Soyunurken Marie ona bizzat yardım etmişti. Belki de para cüzdanında, toz halinde duruyordur? Ama o da, pantolonun cebinde. Hayır, hayır, hayır! Bu sözleri ona yüksek ateş söylettiriyordu ve karşısındakine acı çektirme zevkinden başka birşey olamazdı - Ama eğer, ateş ona böyle sözler ve böyle düşünceler ilham edebiliyorsa, neden bunun fiile dökülmesini de ilham etmesindi? Marie'yi boğmak için, belki de onun uykuda olduğu bir andan istifade edecektir. O zaman, bu iş için o kadar büyük bir kuvvete ihtiyaç olmaz. Marie hemen bayılabilir ve ondan sonra da artık müdafasızdır, tamamıyla. Ah- Marie bu gece uyumayacak, - yarın da Alfred gelmiş olur!-

Karanlık yaylıyordu, gece ilerliyordu. Felix, başka birşey konuşmamıştı, ama dudaklarındaki tebessüm de kaybolmuştu; hep aynı kasvetli ciddiyetle önüne bakıp duruyordu. İyice karanlık olunca, kadın yanmakta olan mumlar getirdi ve hasta-

nın yatağının yanındaki yatağı hazırlamaya koyuldu. Marie, eliyle buna lüzum olmadığını işaret etti. Felix bunu farketmişti. «Niçin?» diye sordu. Ve hemen ilave etti: «Sen çok iyisin Marie, ama uyumalısın, ben kendimi çok iyi hissediyorum». Marie'ye bu sözlerde istihza varmış gibi geldi. Ama, yine de uyumadı. Yavaş yavaş ilerleyen uzun geceyi, gözlerini kırpmadan onun yatağının yanında geçirdi. Felix, hemen hemen hiç kıpırdamadan, öylece yatıyordu. Bazen Marie'nin aklına, onu inandırmak için belki de öylece uyuyormuş gibi yaptığı geliyordu. Marie, Felix'e daha yakından baktı, fakat mumun titrek ışığı, hastanın dudaklarında ve gözlerinde kıpırdanmalar varmış gibi gösteriyordu ve bu da, Marie'yi iyice korkutmuştu. Bir defasında da, pencereye gidip bahçeye baktı. Bahçeyi mat bir mavi-gri renk kaplamıştı ve bir parça eğilip bakınca, ağaçların tepelerinden henüz sıyrılıp yükselmekte olan ayı gördü. Yaprak bile kımıldamıyordu ve çevresini sarmış olan sonsuz sessizlik ve durgunluk içinde, açık seçik gördüğü parmaklıkların, yavaşça ilerleyip durduklarını görür gibi olmuştu. Gece yarısından sonra Felix uyanmıştı. Marie, onun arkasındaki yastıkları düzeltirken içinden gelen ani bir sese uyarak, fırsattan istifade yastıkların arkasında acaba birşey saklamış mı diye aradı. Kulaklarında, «seni de beraberimde götürürüm! Seni de beraberimde götürürüm!» sözü yankılanıyordu. Eğer niyeti ciddi olsaydı, hiç bunu böyle söyler miydi? Aslında, plan kuracak kadar mecali var mıydı? Planını ele vermemeyi akıl ederdi, herşeyden önce. Marie'nin davranışları da çocukçaydı gerçekten, bir hastanın gelişi-güzel hayallerinden korkuya kapılacak kadar çocukça. Biraz mahmurlaşır gibi oldu, oturduğu koltuğu yataktan iyice uzaklaştırdı,- her ihtimale karşı. Fakat uyumak istemiyordu! Düşünceleri berraklığını yitirmeye başlamıştı sadece ve kafasındakiler günün aydınlık şuurluluğundan, bulanık rüyaların karanlığına uçuşuyordu. Hatıralar geliyordu, gözünün önüne. Binbir çiçekli saadetin günler ve gecelerine ait. İlkbaharın taptaze nefesi, odanın içinde onun

üzerinde eserken, Felix'in onu kullarında tuttuğu saatlere ait hatıralar. Şimdi ise Marie, bahçenin kokusunun odanın içine girmeye cesaret edemediği gibi, açıklayamadığı bir hisse sahipti. Onu, nefes nefes içine çekebilmek için pencereye gitmeye mecburdu; zira hastanın terli saçlarından, odanın havasına, tiksinti verecek şekilde kekrek bir koku yayılıyordu. Şimdi ne olacak? Keşke herşey bitmiş olsaydı! Evet bitmiş olsa! Artık bu düşünce onu ürkütmüyordu. Arzuların en korkuncunu rıyakâr bir merhamet haline sokan o alçakça söz hatırına geldi: «Kurtulsa artık Felix, keşke!» - Ya - sonra? Kendini büyük bir ağacın altında bir kanepede oturur gördü, solgun ve ağlamış. Ama, matemin bu alametleri, yalnızca, onun yüzündeydiler. İçini ise öyle hoş bir sükûnet kaplamıştı ki, uzun zamandan beri böyle birşey hissetmemişti. Ve sonra, kendi hayalinin kalktığını, caddeye çıktığını ve buradan uzaklaştığını gördü. Şimdi artık nereye isterse gidebilirdi, zira.

Bütün bu hayaller arasında kendini yine de, zaman zaman inleme halini alan hastanın nefesine kulak kabartacak kadar uyanık tutuyordu. Sonunda ağır ağır sabah olmaya başladı. Daha ilk alaca ışıkla beraber, ev sahibesi kapıda göründü ve bundan sonrası için Marie'den nöbeti devralmayı, nazikâne, teklif etti. Marie bunu, gerçek bir memnuniyetle kabul etti. Felix'e kaçamak bir bakıştan sonra odayı terkedip, istirahat için hazırlanmış rahat bir kanepenin bulunduğu yan odaya geçti. Ah! Burada, ne kadar rahattı! Elbiseli olarak kendini yatağın üzerine attı ve gözlerini kapadı.

Aradan bir hayli zaman geçtikten sonra uyandı, ancak. Tatlı bir loşluk etrafını sarmıştı. Kapalı pencere kapaklarının aralıklarından incecik ışıklar düşüyordu içeriye. Aceleyle ayağa kalktı ve durumunu açık olarak değerlendirdi. Alfred bugün gelirdi! Bu düşünce ile Marie, bundan sonraki saatlerin kasvetli havasına daha cesurca karşı koyabilecekti. Gecikmeden, yandaki odaya geçti hemen. Kapıyı açtığında, bir an gözleri, hastanın yatağı üzerine serilmiş olan beyaz örtüden kamaştı.

ve ayak parmaklarının ucunda yürüyerek ona doğru gelen ev sahibesini gördü. «İyi uyuyor», diye fısıldadı hanım ve sonra anlatmaya devam etti, bir saat öncesine kadar Felix'in uyanık olduğunu ve birkaç kere muhterem hanımefendiyi sorduğunu söyledi. Doktor, sabah erken gelmiş ve hastanın durumunu değişik bulmamış. O zaman, muhterem hanımefendiyi uyandırmak istemiş, ama doktor buna engel olmuş; ayrıca, doktor öğleden sonra tekrar gelecekmiş.

Marie, yaşlı kadıncağızı dikkatle dinledi, alakası için ona teşekkür etti ve yerine oturdu.

Sıcak, neredeyse bunaltıcı bir gündü. Öğle olmak üzereydi. Bahçeyi, güneşin sessiz ve yoğun parlaklığı kaplamıştı. Marie, yatağa doğru baktığında, ilk önce, hastanın zaman zaman titreyerek örtünün üzerinde duran zayıf ellerini gördü. Çenesi aşağı sarkmıştı, hafif aralık duran dudaklarıyla yüzü, ölü gibi sararmıştı. Bir saniye kadar nefesi duyulmaz oldu. Sonra tekrar, hafif, gürültülü soluklar işitildi. «Sonunda, Alfred gelmeden ölecek», diye Marie aklından geçirdi. Burada öylece yatarken Felix'in yüzü yine o ıstırap çeken gençliğin ifadesini almıştı ve bu yüzde sayısız acılardan sonra bir rehavet ve ümitsiz mücadelelerden sonra bir teslimiyet kendini gösteriyordu. Marie, son zamanlarda bu yüzün hatlarında neyin çok değişmiş olduğunu ve şu anda da mevcut olmayan şeyin ne olduğunu birden anlamıştı: Felix'in yüz hatlarında, Marie'yi incelerken kendini gösteren küskünlük. Şimdi ise, rüyalarında kin olmadığı için yüzü tekrar güzelleşmişti. Felix'in uyanmasını arzuladı. Onu bu halde görünce, yüreğinin anlatılmaz bir kederle dolduğunu hissetti Marie; Felix'i saran korku, onun içini kemiriyordu. Burada ölümünü seyrettiği kendi sevgilisiydi hâlâ. Ve birden bunun ne demek olduğunu kavradı. Bu değiştirilemeyen ve korkunç şeyin bütün acısı üzerine çöktü ve herşeyi yeniden anladı, herşeyi. Felix'in, onun saadeti ve hayatı olduğunu, onunla ölüme gitmek istemiş olduğunu ve her-

Sonra, parmağı dudaklarının üstünde, sandalyesinden kalkan şeyin bir daha geri getirelemeyecek şekilde geçip gitmiş olacağı anın çok yaklaştığını. Ve Marie'nin yüreğini kaplamış olan katı soğukluk, bütün o günlerin ve gecelerin kayıtsızlığı, hepsi birbirine karışmıştı. Ve şimdi, şu anda herşey yakındaydı hâlâ. Felix yaşıyordu, nefes alıyor ve belki de rüya görüyordu. Ama sonra o, kaskatı olacak, ölecek, onu gömecekler, günlerın hep aynı şekilde birbirini kovalayıp gittiği ıssız bir mezarlıkta toprağın altında yatacak, toprak olup gidecekti. Marie ise yaşayacaktı, dışarıda Felix'in yattığı konuşmayan bir mezar olduğunu bildiği halde. İnsanların arasında yaşayacaktı. Felix! Sevdiği insan! Gözlerinden yaşlar boşandı ve sonunda yüksek sesle hıçkırarak ağlıyordu. Bunun üzerine Felix kımıldadı ve Marie aceleyle yanaklarındaki yaşları silerken, o gözlerini açtı ve soran bakışlarla uzun uzun Marie'ye baktı, fakat birşey söylemedi. Birkaç dakika sonra fısıldıyordu: «Gel!». Marie, koltuğundan kalktı, onun üzerine doğru eğildi, Felix, sanki onu kucaklamak ister gibi kollarını kaldırdı. Ama sonra kollarını indirdi ve sordu:

«Ağladın mı sen?».

«Hayır» diye Marie, telaşlı cevap verdi, bir taraftan da alnındaki saçları kaldırıyordu.

Felix tekrar, uzun uzun ve ciddiyetle Marie'nin yüzüne baktı, sonra arkasını döndü. Düşünüyor görünüyordu.

Marie, hastaya, Alfred'e çektiği telgrafdan bahsetmeli mi diye düşünüyordu. Onu, buna hazırlamalı mıydı? Hayır, ne için? Alfred'in gelişinden, kendisi de şaşırmış gibi görünmek en iyisi olacaktı. Günün geri kalan kısmı beklemenin sıkıcı gerginliği içinde geçti. Günün diğer hadiseleri, siste gibi, gözünün önünden geçiyordu. Doktor, ziyaretini hemen yapmıştı. Hastayı, iyice alâkasız bulmuştu. Felix, inlemeli bir yarı uykudan uyanarak, bağlantısı olmayan sorular ve arzular izhar ediyordu. Saati soruyor, su istiyor; ev sahibesi gidip geliyordu,

Marie bütün vaktini odada, ekseriyetle de hastanın yatağı yanındaki koltukta geçiriyordu. Arasıra, yatağın ayak ucunda, kollarını yatağa dayayıp duruyor, bazen de pencereye kadar gidiyor, ağaç gölgelerinin yavaş yavaş uzadığı ve nihayet karanlığın çimenler ve yollar üstüne yayıldığı bahçeyi seyrediyordu. Bunaltıcı bir akşamdı ve hastanın başucunda yanan mum, hemen hiç titremiyordu. Ama gece iyice bastırınca ve uzaklarda görülen gri-mavi dağlar üzerinde ay yükselmeye başlayınca hafif bir rüzgâr çıktı. Bu rüzgâr yüzüne çarpınca, Marie kendini ferahlamış hissetti, hastaya da iyi gelmiş gibiydi. Felix, başını çevirdi, iri iri açılmış gözlerini pencereye dikti. Derin derin nefes aldı.

Marie, örtünün üzerinden yana sarkmış olan elini tuttu. «Birşey istiyor musun?» diye sordu.

Felix, elini yavaşça çekti ve «Marie, gel!» dedi.

Marie, ona yaklaştı ve başını iyice onun yastığına yaklaştırdı. Felix, elini, takdis eder gibi, onun başı üzerine koymuştu ve öylece de bıraktı. Sonra alçak bir sesle: «Sana, bütün alakan için teşekkür ederim» dedi. Marie'nin başı, şimdi yastıkta, onun başının yanındaydı ve gözlerinden yaşlar boşandığını hissediyordu. Odada hiç ses yoktu. Çok uzaklardan, bir trenin yankılanan düdüğü işitiliyordu. Sonra yine bunaltıcı yaz akşamı sessizliği, ağır, latif ve uçsuz bucaksız. Felix, yatakta birden doğruldu, öyle çabuk ve öyle şiddetle ki, Marie korkmuştu. Hemen başını yastıktan kaldırdı ve gözlerini Felix'in yüzüne dikti. Felix, iki eliyle, Marie'nin başını tutmuştu, tıpkı o kaba muhabbetiyle yaptığı gibi. «Marie», dedi, «şimdi sana hatırlatmak istiyorum».

«Neyi?» diye Marie sordu, başını Felix'in ellerinden kurtarmak istiyordu. Ama o, sanki bütün gücünü yeniden kazanmış gibiydi ve Marie'nin başını sımsıkı tutuyordu.

«Senin sözünü hatırlatmak istiyorum» diye Felix, telaşlı konuşuyordu, «sen benimle birlikte ölmek istemiştin».

Felix bunları söylerken ona iyice yaklaşmıştı. Marie, onun nefesinin dudaklarında dolaştığını hissediyordu, sanki dudaklarıyla onun sözlerini içmek ihtiyacındaydı. «Seni beraberimde götürürüm, yalnız gitmek istemiyorum. Seni seviyorum ve seni burada bırakmak istemiyorum!».

Marie, korkudan donup kalmıştı. Bir feryat koptu, ama o kadar boğuktu ki, Marie kendi bile zor işitmişti. Şakaklarından ve yanaklarından acı verecek derecede sıktığı başı, hareketsiz, onun elleri arasındaydı. Felix durmadan konuşuyordu, ateşli ve terli nefesi Marie'yi yakıyordu.

«Birlikte! Birlikte! Bu senin arzun! Yalnız ölmekten korkuyorum. İstiyor musun? İstiyor musun?»

Marie, ayaklarıyla koltuğu itti ve sonunda, kendini sanki demir bir kelepçeden kurtarır gibi, başını onun ellerinden kurtardı. Felix ellerini hâlâ, sanki Marie'nin başı varmış gibi, havada tutuyordu ve ne olduğunu anlayamamış gibiydi.

«Hayır, hayır», diye Marie haykırdı. «İstemiyorum!» ve kapıya koştu Felix, yataktan fırlamak istercesine doğruldu. Fakat artık gücü kalmamıştı, cansız bir yığın gibi yatağına yığıldı. Marie, bunu görmemişti; kapıyı açmış, yan odayı geçip koridora koşmuştu. Artık aklı başında değildi. Felix, onu boğmak istemişti! Hâlâ, şakaklarında, yanaklarında ve boynunda onun dolaşan parmaklarını hissediyordu. Akşam yemeği tedariki için, ev sahibesinin sokakta olduğunu hatırladı. Şimdi ne yapmalıydı? Yine ileri atıldı, koridordan bahçeye çıktı. Sanki takip ediliyormuş gibi, ta yolun sonuna ulaşıncaya kadar, yollardan ve çayırlardan koşarak geçiyordu. Ancak orada dönüp arkasına baktı ve biraz önce terkettiği odanın açık penceresini gördü. Odadaki mum ışığı titriyordu, başka birşey farketmiyordu. «O neydi? O neydi?» diye kendi kendine soruyordu. Ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Hiçbir şey tasarlamadan, parmaklığın yanındaki yolda bir aşağı bir yukarı gidip geliyor-

du. Şimdi birden aklına geldi. Alfred şimdi gelir! Şimdi gelmiş olmalı! Ay ışığının aydınlattığı istasyondan gelen yola, parmaklıkların arasından baktı. Bahçe kapısını koşup açtı. Yol önünde, beyaz ve ıssız uzanıyordu. Belki de diğer yoldan gelirdi. Hayır, hayır, - oradan, oradan bir gölge geliyordu, gittikçe yaklaşıyordu, hızlı, daha hızlı, bir erkek gölgesiydi. O muydu acaba? Ona doğru birkaç adım ilerledi: «Alfred!». «Siz misiniz, Marie?. O idi. Marie, sevincinden ağlayabilirdi. Alfred yanına gelir gelmez, elini öpmek istedi. «Ne var» diye sordu Alfred. Hiçbir şey söylemeden, Marie onu içeriye sürüklüyordu.

Felix, bir an hareketsiz kalmış, sonra doğrulup etrafına bakınmıştı. Marie gitmişti, yalnızdı. Korkudan boğazı sıkıştı. Felix, Marie'yi orada, yanında istediğini artık iyice biliyordu. Bir adımda yataktan fırladı. Fakat ayakta duramadı ve arkası üstü tekrar yatağa düştü. Başının içinde uğultu ve gürültü hissediyordu. Sandalyeye dayandı ve onu iterek ileri doğru gitti. «Marie, Marie!» diye sayıklıyordu. «Yalnız ölmek istemiyorum, yapamam!». Nereydeydi? Nerede olabilirdi? Sandalyeyi ite ite pencereye kadar geldi. İşte bahçe ve bunaltıcı gecenin mavimtrak parlaklığı önündeydi. Nasıl da ışıldıyor ve parlıyordu! Ağaçlar ve çimenlikler nasıl da dansediyorlardı! Ah, işte onu iyileştirecek olan ilkbahar buydu. Bu hava, bu hava! Hep bu havayı teneffüs ederse, mutlaka iyileşecekti. Ah! Orada! Ne vardı? Sanki bir uçurumun derinliklerinde duruyormuş gibi görünen parmaklıklardan doğru bir kadın hayalinin geldiğini gördü, beyaz, pırıltılı çakıl yoldan ayın gümüş renkli parlaklığı içinde. Nasıl da dalgalanıyor, nasıl da uçuyor, ama yakına gelmiyor! Marie! Marie! Ve hemen onun arkasından bir erkek. Marie ile bir erkek - aşırı büyük - şimdi de parmaklık dansetmeye başlamıştı, onlara uyarak dansediyordu ve bunun arkasından da siyah gökyüzü, herşey, herşey onlara uyarak dansediyordu. Ve uzaktan bir ses, çınlama ve şarkı duyuluyordu, öyle güzel, öyle güzel ki. Ve her yer kararıyordu.-

Marie ve Alfred içeri girdiler. Her ikisi de koşuyorlardı. Pencereye ulaşınca Marie durdu ve korkuyla odanın içine doğru baktı. «Burada yok!» diye bağırdı. «Yatak bomboş». Birden bir çığlık attı ve Alfred'in kollarına yığıldı. Alfred, Marie'yi yavaşça pencerenin kenarına dayayarak içeri eğildi ve pencerenin önünde yerde yatan arkadaşını gördü, beyaz gömleği içinde, boylu boyunca uzanmış, bacakları açık, yanında, bir eliyle kolunu sıkı sıkıya tuttuğu devrilmiş bir sandalye. İnce bir kan şeridi ağzından, çenesinden aşağı süzülmüş. Dudakları ve göz kapakları sanki titriyor gibiydi. Ama Alfred dikkatlice bakınca gördü ki, bu, solgun yüzde akisler yapan aldatıcı ay ışığı idi.

ÇİÇEKLER

Yine bütün gün öğleden sonra, beyaz sessiz karların yavaş yavaş eriyip aktığı caddelerde bir aşağı bir yukarı dolaştım, - şimdi ise evdeyim, lambam yanıyor, sigaram ateşlenmiş, kitaplar da orada duruyor, hâsılı, kendimi gerçekten rahat hissedebilmem için herşey mevcut ... Fakat nafile, hep aynı şeyi düşünüp duruyorum.

O,benim nazarımda zaten ölmüş değil miydi? Evet, ölü, hatta aldatılmışların o çocuksu mübalağası ile düşünürsem, «ölüden daha bile beter» ... Şimdi ise onun «ölüden daha beter» olmadığını anlıyorum artık, evet, evet, sadece ölü, dışarıda toprağın derinliklerinde, ilkbahar arkasından bunaltıcı yaz geldiğinde ve bugünkü gibi kar yağdığında geri dönmek için hiçbir ümidi olmayan birçok diğerleri gibi - benim nazarımda da, diğer insanlarınkinden bir dakika daha önce ölmemiş olduğunu biliyorum artık. Acı mı duyuyorum? Hayır. Bu sadece bir ürperti, bir zamanlar bize ait olan birşey mezara inerken ve bakışlarının parlaklığı, sesinin ahengi ile onun varlığı olanca açıklığı ile gözlerimizin önünde dururken bizi kaplayan ürperti.

Ben onun ihaneti keşfettiğim zaman, o buna mutlaka çok üzüldü; fakat diğerlerinin yanında bu hiçbir şeydi!... Öfke, ani bir kin ve bütün varlıklara karşı duyulan tiksinti - ve tabii - hakarete uğrayan gururumuz; ancak sonra sonra acı duymaya başladım! Arkasından da, bir lütuf demek olan şu teselliyi buldum: O bizzat kendisi acı çekmeliydi. - Onların hepsi hâlâ bende duruyorlar, onları her an tekrar okuyabilirim, düzinelerle mektup, özür dileyen, yalvaran, inleyen! ... Kendisi de gözlerimin önünde, koyu renk bir elbise giymiş, küçük

hasır şapkası başında, caddenin köşesinde durmuş, akşamın alacakaranlığında, ben evin kapısından çıkarken,... arkamdan bakıyordu ... Ve o son karşılaşmamızı düşünüyorum, yuvarlak çocuksu yüzündeki hayretle bakan iri gözleri ile nasıl önümde duruyordu, şimdi onlar, artık solgun ve hissiz. Ayrılırken ona elimi vermedim; - son defa giderken. - Pencereden, onun caddenin köşesine kadar gittiğini gördüm, ondan sonra kayboldu --- ebediyyen. Şimdi ise artık o geri gelemez ...

Bunu öğrenmem de tam bir tesadüf. Haftalar, aylar geçebilirdi. Öğleden önce, onun, belki de bir seneden fazladır görmediğim amcasına rastladım; Viyana'ya çok az gelir. Daha önce amcası ile bir, iki kere konuşmuştum. İlk defasında, onun da annesiyle beraber katıldığı bir «bowling» partisinde. - Ve ondan sonraki yaz, birkaç arkadaşımla «Prater»de, «Csarda» da idik. Hemen yanımızdaki masada da amcası bir, iki dostu ile beraberdi, çok rahat ve neşeliydi, sıhhatime kadeh kaldırarak beni selamladı. Bahçeyi terketmeden önce, benim yanıma geldi, büyük bir sır verir gibi, yeğeninin benim için deli divane olduğunu söyledi! - İhtiyar adamın bunları bana, o yarı ayık halinde, cırlak keman ve zil sesleri arasında orada anlatması tuhaf, komik ve yersiz geldi- bana, bunu o kadar iyi bilen ve son busesinin kokusunu hâlâ dudaklarında duyan bana ... Ve bugün öğleden önce! Neredeyse onun önünden geçip gidiyordum. Meraktan çok nezaket icabı, yeğeninin hatırını sordum... Zira, artık onun hakkında birşey bilmiyordum; uzun zamandan beri mektuplar da gelmez olmuştu; sadece çiçekleri muntazaman yolluyordu. Bizim en güzel günlerimizin hatırasına; ayda bir kere geliyorlardı; üstünde hiçbir not olmayan, sessiz, gösterişsiz çiçekler... - Sorum ihtiyarı çok şaşırttı. Bilmiyor musunuz, zavallı çocuk bir hafta önce öldü? Şiddetle sarsıldım. - Sonra bana daha birçok şeyler anlattı. Uzun zaman ıstırap çektiğini, fakat ancak sekiz gün kadar yatakta yattığını ... Hastalığı ne idi? ... «Ruh sıkıntısı ... kansızlık... Doktorlar da birşeyi doğru dürüst bilmiyorlar ki».

İhtiyarın beni bırakıp gittiği yerde uzun müddet dondum kaldım; - sanki büyük zahmetler çekmiş gibi gergindim. - Ve şimdi bana öyle geliyor ki, ben bugünkü günü, hayatımın bir bölümünü ifade eden bir gün gibi görmeliyim. Neden? - Neden? Aslında benim dışımda olan birşey. Onun için artık hiç birşey hissetmiyor, onu hemen hemen hiç düşünmüyordum. Bütün bunları kâğıda dökmem, bana iyi geldi; sakinleştim... Evimin rahatlığını hissetmeye başlıyorum. - Bu konuda artik daha fazla düşünmek lüzumsuz ve insanın kendi kendine işkence etmesi gibi birşey... Bugün yas tutmak için, benimkinden çok daha ciddî sebepleri olan başkaları mutlaka vardır.

Bir gezinti yaptım. Parlak bir kış günü. Gökyüzü öyle renksiz, öyle soğuk ve açık ki ... Ben de çok sakinim. Dün rastladığım ihtiyar, ... sanki haftalar önce ona rastlamış gibiyim. - Ve o aklıma gelince, onu, garip bir şekilde kesin ve eksiksiz çizgilerle tasavvur edebiliyorum; sadece birşey eksik: Öfke, en son dakikaya kadar bütün hatıralarıma refakat eden öfke. Onun artık bu dünyada olmadığı, bir tabutun içinde ve gömülmüş olduğu aslında gözümün önüne gelmiyor ... İçimde hiçbir acı yok. Dünya bugün bana daha sakin görünüyor. Bir anda anladım ki, aslında ne sevinç ne de acı var; - hayır, sadece neşenin ve üzüntünün maskeleri var; biz güleriz, ağlarız ve böylece içimizi buna davet ederiz. Ben şimdi oturup çok ciddî, derin kitaplar okuyabilirdim ve onların içindeki hikmetlere dalıp gidebilirdim. Veya daha önceleri bana birşey söylemeyen eski resimler önünde durup seyredebilirim ve onların karanlık güzellikleri şimdi bana birşeyler ifade edebilirdi... Kaybetmiş olduğum birçok sevdiğim insanı düşününce, artık kalbim eskisi gibi burkulmuyor - ölüm sevimli birşey haline geldi; bizim aramızda dolaşıyor ve bize kötü birşey yapmak istemiyor.

Bütün caddelerde kalın, beyaz kar. Küçük Gretel bana geldi ve beni buldu, artık onunla bir kayak partisi yapmalıyız. Şimdi şehrin dışında, parlak ve kaygan yollar üzerinde çıngırak sesleri arasında rüzgâr gibi kayıyoruz, üzerimizde soluk gri renkli gökyüzü, bembeyaz pırıl pırıl tepeler arasından hızlı, daha hızlı geçiyoruz. Gretel omuzuma yaslanıyor; memnun gözlerle önümüzdeki uzun yola bakıyor. Bir lokantaya geliyoruz, yazdan beri iyi tanıdığımız ve o zamanlar yeşillikler ortasında iken şimdi bambaşka görünen lokantaya. Çok yalnız, dış dünya ile bağlantısız, sanki onu yeniden keşfetmek lazım. Yemek salonundaki sıcak soba öyle kuvvetli yanıyor ki, masamızı itmek mecburiyetinde kaldık, çünkü küçük Gretel'in sol yanağı ve kulağı kıpkırmızı oldu. Bunun üzerine ben, onu solgun yanağından öptüm. Sonra dönüş yolculuğu ve daha şimdiden yarı karanlık. Gretel bana nasıl da sokuluyor ve ellerimi ellerinin arasına alıyor. - Ve ilave ediyor: Bugün sana nihayet yeniden sahip oldum. Uzun uzun düşünmeden dosdoğru lafı buluvermişti, buna çok memnun oldum. Belki de, kırlardaki sert kar havası beni düşüncelerden uzaklaştırmıştı, zira kendimi, son günlerde olduğundan daha serbest ve hafif hissediyorum.

Geçenlerde, öğleden sonra divan üzerinde yarı uyur yarı uyanık yatarken, aklıma garip bir düşünce takıldı. Kendimi, soğuk ve hissiz buldum. Sevdiği varlığın yattığı mezarı başında duran, gözlerinde yaş olmayan, evet her türlü hissetme kabiliyetini kaybetmiş biri gibi. Öyle hissiz birisi ki, genç bir kimsenin ölümünün dehşeti bile onu barışa götüremiyor ... Evet, uzlaşamaz, mesele budur.

Geçti, tamamen geçti. Hayat, eğlence ve biraz da, sevgi, bütün bu saçma şeyleri kafamdan kovmaya yetti. Eskiden olduğu gibi, daha sık insanlarla beraber oluyorum. Onları seviyorum, bana zararları dokunmuyor, her türlü eğlendirici şeyler üzerinde çene çalıp duruyorlar. Gretel, ince zarif bir ya-

ratık; öğleden sonraları yanımda pencereye oturup sarı saçları üzerinde güneş ışınlarının pırıldadığı anlar, en güzel olduğu zamanlar.

Bugün garip birşey oldu ... Bugün, onun bana aylardan beri devam eden çiçek gönderme günü ... Yine çiçekler geldi, sanki... evet sanki, hiçbir şey değişmemiş gibi. - Çiçekler, beyaz ince uzun bir kutu içinde sabahleyin erkenden geldiler. Henüz çok erkendi; uykudan, gözlerim açılmıyordu. Tam kutuyu açmaya başlarken, birden aklım başıma geldi... ve korkuya kapıldım ... Kutunun içinde, güzel bir simli iple bağlanmış karanfiller ve menekşeler ... sanki bir tabut içinde gibiler. Çiçekleri elime alınca içimden bir ürperti geçti. - Bana, hâlâ nasıl olup de geldiklerini biliyorum. Hastalığı artınca, belki de ölümünün yaklaştığını hissedince, çiçekçideki siparişini yenilemiş olmalı. Ben, onun inceliğinin yokluğunu hissetmemeliydim. - Evet, çiçeklerin gelişi böyle açıklanabilirdi; çok tabii birşey, sadece biraz dokunaklı... Ama onları. bu çiçekleri elime aldığımda titriyor ve boyunlarını büküyor gibi gelince, bütün irade ve muhakememe rağmen, ben onları hayalet cinsinden birşeyler gibi hissettim; sanki ondan geliyorlardı ve sanki onun selamı idiler ... o, hâlâ, şimdi bile, bir ölü olarak, sevgisini ve geçiken sadakatini göstermek istiyordu. - Evet, biz ölümü anlamıyoruz, hiçbir zaman da anlamadık; bir varlık, onu tanıyan herşey öldüğü zaman ancak, gerçekten ölmüş olur ... Bugün ben çiçekleri her zaman olduğundan başka türlü elime aldım, daha hassasiyetle; sanki kaba davranırsam onlara acı verebilecekmişim gibi ... ve sanki onların sessiz ruhları inlemeye başlayacakmış gibi. Şimdi önümde yazı masasının üzerinde, ince uzun koyu yeşil vazo içindeki duruşları bana, hüzünlü bir teşekkür için eğiliyorlarmış hissini verdi. - Artık çaresiz bir hasretin bütün acısını çiçeklerin kokusunda duyuyorum ve öyle zannediyorum ki, eğer biz sadece konuşanların değil de bütün canlıların dilinden anlasaydık, bana birşeyler anlatabilirlerdi.

Düşüncelerimi saptırmak istemiyorum. Onlar çiçekten başka birşey değiller. Öteki âlemden selamlar... hayır hayır, mezardan sesleniş değiller. - Sadece çiçek ve herhangi bir çiçekçide rasgele bir çiçekçi bayanın mekanik hareketlerle bağladığı, bir parça pamuk dolayıp kutunun içine yerleştirdiği ve postaya verdiği çiçekler. - Öylece bana geldiler, niçin hâlâ bunun üzerinde düşünüyorum? -

Sık sık açık havaya çıkıyorum, yalnız başıma uzun yürüyüşler yapıyorum. Bir topluluğa girdiğimde insanlarla doğru dürüst bir irtibat kuramıyorum; bütün ipler kopuyor. Sevimli, küçük kızcağız odamda olduğu zamanlarda da bunu farkediyorum, o bana durmadan birşeyler anlatıyor ... ben onun neler anlattığını hatırlamıyorum bile. Odadan çıktığı anda, insan seli arasına karışmış ve arkasında hiçbir iz bırakmadan kaybolup gitmiş kadar uzaktaymış gibi geliyor. Ve sanki o geri gelmezse hiç şaşırmayacağım.

Çiçekler, ince uzun koyu yeşil vazo içinde duruyorlar, sapları suyun içinde dikleşti ve oda onların kokusu ile doldu. - Hâlâ da kokuyorlar, - bir haftadan beri odamda olmalarına ve yavaş yavaş sararmaya başlamalarına rağmen. - Bir zamanlar alay ettiğim bütün o saçmalıkları, tabiattaki varlıklarla konuşma gayretlerini ancak şimdi anlayabiliyor ve hak veriyorum... bulutlarla ve pınarlarla konuşulup onlardan cevap beklenebileceğini artık biliyorum; çünkü ben de, gözlerimi bu çiçeklere dikiyor ve onların konuşmaya başlamasını bekliyorum ... Hayır, onlar hep konuşuyorlar ... şimdi de ... durmaksızın konuşup inliyorlar ve artık neredeyse ben onları anlayacağım.

Sert kışın bitmek üzere oluşuna ne kadar seviniyorum. Şimdiden havada yaklaşan ilkbaharın müjdesi uçuşuyor. Zaman, hiç şaşırmadan, geçip gidiyor. Ben, her zamankinden farklı yaşamıyorum, buna rağmen bazen, varlığımın sınırlarının şimdi daha az belirli olduğu hissini duyuyorum. Dün çoktan kayboldu, birkaç gün önce olan herşey ise, bulanık bir

rüya karakterine bürünüyor. Gretel'in beni her bırakıp gidişinde ve bilhassa onu ard arda görmediğim günlerden sonra, bana öyle geliyor ki, bu da sanki çok, çok eskiden olup bitmiş bir hikâye. O, her defasında uzaklardan, çok uzaklardan geliyor! - Ve sonra o konuşmaya başlayınca, herşey yine eskisi gibi oluyor ve ben yaşadığım anı ve varlığımı sarih olarak hissediyorum. Kelimeler çok gürültülü, renkler çok parlak ve sevgili çocuk, beni terkeder etmez nasıl tarifi imkânsız bir uzaklığa itiliyorsa, yakınlığı da o kadar ani ve yakıcı. Daha önceleri bana, o cıvıl cıvıl, pırıl pırıl anlarımızdan geriye, bir yankı, bir hayal kalırdı; şimdi ise herşey siliniyor ve kayboluyor; birdenbire, derin bir mağarada gibi. - Sonra ben çiçeklerimle yalnız kalıyorum. Onlar sarardı, tamamen sarardılar. Artık kokuları da kalmadı. Gretel, şimdiye kadar onlara pek dikkat etmemişti; bugün ilk defa, bakışı, uzun uzun çiçeklerin üzerine dolaştı, bana birşeyler sormak ister gibiydi. Ve birden, gizli bir korku onu bundan alıkoydu: Sonra da hiçbir şey konuşmadı, hemen vedalaştı ve gitti.

Çiçekler yavaş yavaş yapraklarını döküyorlar. Onlara hiç dokunmuyorum; parmaklarımın arasında toz olup gidecekmiş gibiler. Çiçeklerin sararması, bana anlatılmaz bir acı veriyor. Bu aptalca hayale bir son verme kuvvetini neden kendimde bulmadığımı, bilmiyorum. Bunlar, bu ölü çiçekler beni hasta ediyorlar. Artık daha fazla dayanamayacağım, mahvolup gideceğim. Yarı yolda aklıma geliyorlar ve dönüp onlara bakmak ihtiyacını hissediyorum. Aynı yeşil vazo içinde, bıraktığım gibi yorgun ve üzgün buluyorum. Dün akşam onların önünde ağladım, tıpkı bir mezarın başında ağlar gibi ve bunları bana göndereni asla düşünmedim. - Belki de yanılıyorum! Sanki Gretel de odamda garip birşeylerin varlığını hissediyor gibi. O da, benim yanımda iken artık gülmüyor. Yüksek sesle konuşmuyor, alıştığım o canlı, hayat dolu sesi ile. Ben de onu, önceleri olduğu gibi karşılamıyorum. Devamlı bir korku bana

ıstırap veriyor: Günün birinde bana bir soru sorabilir; her sorunun benim için dayanılmaz olduğunun farkındayım.

Bana gelirken, çok kere, el işini beraberinde getiriyor ve ben kitaplarımın başında iken, o da sessizce masada oturup örgü örüyor, iş işliyor; kitapları bırakmamı, ona yaklaşıp elinden işini almamı sabırla bekliyor. Yanında oturduğu lambanın yeşil siperini kaldırıyorum, bütün odayı yumuşak, samimi bir ışık kaplıyor. Köşelerin karanlıkta kalmaları hiç hoşuma gitmez.

İlkbahar! Pencerem tamamen açık duruyor. Akşam geç saatte, Gretel ile birlikte dışarıya, karanlık caddeye bakıyorduk. Bizi saran hava yumuşak ve ılıktı. Zayıf bir ışık veren lambanın bulunduğu caddenin köşesine doğru baktığımda, ansızın orada bir gölge görür gibi oldum... Onu gördüm, görmedim. Biliyorum ki, görmedim ... Gözlerimi kapadım. Kapalı kirpiklerimin arasından birden farkettim; o biçare varlık lambanın zayıf ışığının altında, orada duruyordu ve yüzü, sanki parlak bir güneş ışığı ile aydınlatılmış gibi apaçık gözümün önündeydi; solgun ve hissiz yüzünde, büyük bir hayretle açılmış gözlerini görüyordum... Pencereden yavaş yavaş uzaklaşıp masama oturdum; dışarıdan gelen rüzgârla masamın üzerindeki mum ışığı titriyordu. Kımıldamadan öylece oturdum; zira biliyordum ki, o zavallı varlık caddenin köşesinde duruyor ve bekliyordu; eğer o ölü çiçeklere dokunmaya cesaretim olsaydı, onları vazodan alır ve götürür ona verirdim... Böyle düşündüm, böyle düşündüğümden eminim ve bunun manasız olduğunu da biliyordum. Gretel de pencerenin önünden uzaklaştı, bir an benim sandalyemin arkasında duraladı, dudaklarını saçlarıma değdirdi. Sonra, beni yalnız bırakıp gitti...

Gözlerimi çiçeklere diktim bakıyorum. Artık çiçek denecek halde değiller; sadece çıplak saplar, kupkuru ve acınacak halde ... Beni hasta ediyor, çıldırtıyor. - Bu halime hak

veriyor olmalı ki, Gretel bir kere bile sormadı; demek o da aynı şeyleri hissediyor - sanki odamda hayaletler varmış gibi, buradan kaçıyor. -

Hayaletler! -Evet onlar, onlar! -Ölü şeyler hayatı idare ediyorlar. Sararmış çiçekler çürüyüp kokuşsalar bile, onların bizdeki hatıraları, hep çiçek açtıkları ve güzel koktukları zamana ait. Ölülerimiz de, biz onları unutmadığımız müddetçe geri gelirler. - Artık konuşmuyor olması birşey ifade etmez; - ben onu hâlâ duyabiliyorum! Görünmüyor, fakat ben onu hâlâ görebiliyorum! -- Dışarıda ilkbahar, halımın üzerinde güneş pırıltıları uçuşuyor, yakındaki parktan gelen yeni açmış leylak kokusu, aşağıda gelip geçen insanlar, canlı olmak işte bu değil mi? Perdeleri kapatabilirim, güneş ölür. Bu insanları yok kabul etsem, onlar ölmüş sayılırlar. Pencereyi kapıyorum, artık etrafımda leylak kokusu duymuyorum ve ilkbahar ölüyor. Ben, güneşten, insanlardan ve ilkbahardan daha güçlüyüm. Fakat hatıralar benden daha kudretli, istedikleri zaman geliyorlar, onlardan kaçıp kurtulmak mümkün değil. Bu vazo içindeki kuru saplar ise, bütün leylak kokularından ve ilkbahardan çok daha kuvvetliler.

Gretel odaya girdiğinde, bu yazdığım sayfaların başındaydım. Hiçbir zaman bu kadar erken gelmemişti; şafak sökmeden gelişi çok enderdir. Hayret ettim, âdeta aptallaştım. Birkaç saniye kapıda durdu kaldı, selam vermeden ona baktım. Bunun üzerine gülümsedi ve içeri girdi. Elinde bir demet taze çiçek vardı. Bir tek kelime söylemeden yazı masama kadar geldi ve çiçekleri önüme bıraktı .Ve hemen arkasından da vazodaki sararmış çiçekleri avuçladı. Eliyle sanki kalbimi yakalamış gibi oldu; - fakat hiçbir şey söyleyemedim... Ayağa kalkıp onu kolundan tutmak istediğimde de gülerek yüzüme baktı. Solmuş çiçekleri tutan elini havaya doğru kaldırdı, masamın arkasından pencereye doğru yürüdü ve onları, öylece, caddeye atıverdi. Arkalarından koşmak istedim;

Gretel, yüzü bana dönük göğsüme yaslanmış duruyordu. Ve onun açık sarı saçları üzerinde güneş parlıyordu, sıcak, canlı güneş... Caddeden bol bol leylak kokusu geliyor. Masanın üzerinde duran boş yeşil vazoya bakıyorum; neler hissettiğimi bilmiyorum; şimdi sanki daha hürüm, - eskisinden çok daha hür. Gretel bana doğru ilerliyor, küçük çiçek demetini alıp yüzüme doğru yaklaştırıyor; serin, beyaz leylaklar ... hayat veren, taptaze bir koku; - öyle yumuşak, öyle serin ki, yüzümü çiçeklerin arasına gömmek istiyorum. - Gülümseyen, beyaz, kucaklayan çiçekleri hissediyorum, hayalet yok artık. - Gretel arkamda durmuş sert hareketlerle saçlarımı karıştırıyor. Sevimli deli, dedi. - Ne yaptığımı acaba biliyor mu? ... Ellerini tutuyor ve öpüyorum - Akşamleyin açık havaya, ilkbahara çıktık. Biraz evvel, onunla birlikte geri geldim. Mumu yaktım; dışarda bir hayli dolaştık, Gretel çok yorulmuş olmalı ki, sobanın yanındaki koltuğun üzerinde uyudu kaldı. Uykusunun içindeki gülümser haliyle ne kadar da güzel.

Önümde, uzun yeşil vazo içinde leylaklar duruyor. - Aşağıda caddede - hayır hayır, çiçekler artık orada değillerdir. Rüzgâr onları çoktan, diğer tozlarla birlikte savurup götürmüştür.

ÖLÜLER SUSARLAR

Arabada oturup sessizce beklemeye daha fazla tahammül edemedi; arabadan indi, bir aşağı bir yukarı yürüdü. Hava da kararmıştı; bu tenha ve pek işlek olmayan yoldaki az sayıda sokak fenerinin ışığı, rüzgârın tesiriyle, titriyordu. Yağmur dinmişti; kaldırımlar neredeyse kurumuştu; ama taşlarla kaplı araba yolları henüz ıslaktılar ve bazı yerlerde de küçük su birikintileri meydana gelmişti.

Ne kadar garip, diye düşündü Franz, insan kendini burada, Prater'den ancak yüz adım ötede, nasıl da bir Macar kasabasındaymış gibi hissediyor. Her neyse burada, en azından, emniyette olunabilir; burada o, çekindiği tanıdıklarına rastlamayacak.

Franz, saatine bakıyordu... Yedi - artık bayağı bayağı gece. Sonbahar bu sene erken geldi. Ve şu lanet olası fırtına.

Yakasını kaldırdı ve daha hızlı hızlı gidip gelmeye başladı. Fenerlerin camları çatırdıyordu. «Yarım saat daha», dedi kendi kendine, «sonra artık gidebilirim. Ah - neredeyse, vakit keşke o kadar geçmiş olsaydı diyeceğim». Köşede durdu; buradan onun gelebileceği her iki caddeyi de görebiliyordu.

Her an uçabilecek olan şapkasını sıkıca tutarken, evet, bugün o gelebilir, diye düşündü. - Cuma - Profesörler Toplantısı - ancak bugün sokağa çıkmaya cesaret edebilir ve hatta uzunca da kalabilir... Tekerlek sesleri işitti; o anda da, civardaki Nepomuk Kilisesi'nin çanları çalmaya başladı. Cadde biraz hareketlenmişti. Şimdi önünden daha fazla insan geçiyordu. Çoğunluk da, ona öyle geliyordu, yedide kapanan mağazalarda

çalışan tezgahtarlar. Hepsi de aceleyle yürüyorlardı ve yürümelerini zorlaştıran fırtına ile, bir çeşit mücadele içindeydiler. Ona kimsenin aldırdığı yoktu; yalnız, birkaç tezgahtar kız, biraz meraklı, ona bakmışlardı. - Birden, tanıdık bir siluetin aceleyle yaklaşmakta olduğunu farketti. Ona doğru ilerledi. Arabasız mı? diye düşündü Franz. Bu, o mu?

O idi ve Franz'ı farkedince adımlarını hızlandırmıştı.

«Yürüyerek mi geliyorsun?» diye Franz sordu.

«Arabayı Karl Tiyatrosu önünde geri gönderdim. Birkaç kere aynı arabayla geldiğimi zannediyorum» .

Önlerinden bir bey geçti ve kadına, alelacele bir göz attı. Genç adam hemen gözlerini, tehdit eder gibi, ona dikti ve adam süratle yoluna devam etti. Kadın, onun arkasından baktı. «Kimdi?» diye korkuyla sordu.

«Tanımıyorum. Burada hiç tanıdık yok, sakin ol. - Ama şimdi acele et de, arabaya binelim».

«Bu senin araban mı?».

«Evet».

«Açık araba?».

«Bir saat önce hava çok güzeldi».

Arabaya doğru süratle yürüdüler; genç kadın arabaya bindi.

«Arabacı» diye genç bey seslendi.

«Nerede acaba?» diye genç kadın sordu.

Franz etrafına bakındı. «İnanılır gibi değil, herif ortalarda yok» diye seslendi.

«Tanrı aşkına!» diye kadın yavaşça mırıldandı.

«Bir dakika bekle, yavrum; buralardadır mutlaka».

Genç adam, küçük meyhanenin kapısını açtı; bir masada birkaç adamla birlikte arabacı oturuyordu; acele, ayağa kalktı.

«Derhal, muhterem beyefendi», dedi ve ayakta şarap kadehini boşalttı.

«Ne yaptığınızı sanıyorsunuz?».

«Emrediniz, beyefendi hazretleri, hemen geldim».

Bir parça yalpa yaparak atlara doğru ilerledi. «Nereye gidiyoruz, acaba, beyefendi hazretleri?».

«Prater - Lusthaus».

Genç adam da bindi. Genç kadın, arabanın açık tentesinin bir köşesine iyice gizlenmişti, neredeyse iki büklüm olmuştu.

Franz, kadının iki elini birden tuttu. O ise, hiç kıpırdamadı. - «Bana hiç olmazsa bir 'iyi akşamlar' demeyecek misin?».

«Rica ederim, bırak beni, hâlâ nefes nefeseyim».

Genç adam kendi köşesine yaslandı. Her ikisi de bir müddet sustular. Araba Prater caddesine dönmüştü, Tegetthoff abidesinin önünden geçiyordu ve birkaç saniye sonra da geniş, karanlık Prater bulvarında uçuyordu. Tam o anda Emma, birden, iki koluyla sevgilisini kucakladı. Franz, kendini sevgilisinden ayıran tül peçeyi biraz arkaya itti ve onu öptü.

«Nihayet senin yanındayım!» dedi Emma.

«Birbirimizi ne kadar zamandır görmediğimizi, biliyor musun?» diye Franz sordu.

«Pazar gününden beri».

«Evet, ama o da, sadece uzaktandı».

«Nasıl yani sen bize gelmiştin».

«Evet ya... sizde. Ah, bu böyle devam edemez. Bir daha ben hiç sizin eve gelmeyeceğim. Neyin var senin?».

«Yanımızdan bir araba geçti».

«Sevgili yavrum, bugün Prater'de arabayla gezinti yapan kimselerin bizimle hiç meşgul olacak halleri yoktur».

«Bundan eminim. Ama birisi, tesadüfen, içeri bakabilir».

«Birini tanımak imkânsız».

«Rica ederim, başka bir yere gidelim».

«Nasıl istersen».

Franz, arabacıya seslendi, fakat o, pek işiteceğe benzemiyordu. Bunun üzerine Franz, ona doğru eğilip eliyle dokundu. Arabacı arkaya döndü.

«Geri dönüyoruz. Atları niçin öyle kamçılayıp duruyorsunuz? Bizim hiç acelemiz yok, duyuyormusunuz! Bizi...Reich köprüsüne giden bulvarı biliyor musunuz, oraya götürün».

«Reich caddesi üzerinden mi?».

«Evet, ama çılgın gibi sürmeyin, bunun hiçbir manası yok».

«Emredersiniz, muh...terem beyefendi, fırtına, o atları böyle çılgın yapıyor».

«A elbette, fırtına» diyerek yerine oturdu.

Arabacı atları çevirdi. Geriye dönüyorlardı.

«Seni dün niçin görmedim?» diye, Emma soruyordu.

«Nasıl gelebilirdim ki?».

«Sen de davetliydin, zannedersem, kız kardeşime».

«A, evet».

«Oraya niçin gelmedin?».

«Diğer insanların arasında seninle birlikte olmaya tahammül edemediğim için. Hayır, bir daha asla».

Emma, omuz silkti.

«Nerelerdeyiz?» diye sordu.

Demiryolu köprüsünün altında Reich caddesine doğru gidiyorlardı.

«Bu yol büyük Tuna'ya çıkar». dedi Franz, «biz Reich köprüsüne giden yoldayız. Burada hiç tanıdık yoktur!» diye alaylı ilave etti.

«Araba korkunç sarsıyor».

«Evet, kaldırım taşlarının üzerindeyiz yine».

«Araba niçin böyle zik zak yapıyor?».

«Sana öyle geliyor».

Aslında Franz'a da, araba normalden çok fazla sağa sola yalpa yapıyor gibi geliyordu. Fakat onu daha fazla ürkütmemek için, bundan ona hiç söz etmek istemiyordu.

«Bugün seninle konuşacağım, ciddî ve çok şey var, Emma».

«O halde hemen başlamalısın, zira ben saat dokuzda evde olmak zorundayım».

«Herşey iki kelimeyle halledilebilir».

«Tanrım, bu da ne?»... diye Emma haykırıyordu. Araba, bir atlı tramvay rayına takılmıştı ve arabacı kurtulmak için öyle keskin bir dönüş yapmıştı ki, araba devrilme tehlikesi atlamıştı. Franz arabacıyı paltosundan yakaladı. «Durunuz», diye arabacıya bağırdı. «Siz sarhoşsunuz».

Arabacı atları güçlükle durdurdu. «Ama, muh... bey...»

«Gel, Emma, burada inelim».

«Neredeyiz?».

«Köprüye geldik. Artık o derece fırtına da kalmadı. Bir parça yürüyelim. Arabanın içinde doğru dürüst konuşulamıyor».

Emma, tül peçesini tekrar indirdi ve onu takip etti.

«Buna, pek fırtınalı değil mi, diyorsun sen?» diye, tam inerken ona şiddetli bir rüzgâr çarpınca, söylendi.

Franz onu kolundan tuttu. «Arkamızdan sür», diye arabacıya seslendi.

İleri doğru gidiyorlardı. Köprü yavaş yavaş yükseldiği müddetçe, ikisi de hiç konuşmadılar; suyun altta çağıldadığını duyunca, bir müddet, öylece kaldılar. Etrafları zifiri karanlıktı.

Geniş nehir, belirsiz sınırlar içinde, karanlıkta akıp gidiyordu. Onlar, uzaklarda suyun üstünde hareket ediyormuş gibi görünüp, suda akisler yapan kırmızı ışıklar görüyorlardı. Her ikisinin de biraz önce ayrıldıkları kıyıdan gelen ışık huzmeleri, suyun içinde kayboluyordu; öte tarafta ise, nehir sanki siyah çimenlikler içinde kaybolup gidiyordu. Birden, ta ötelerden yaklaşan bir gümbürtü duydular, ikisi de, farkında olmadan, kırmızı ışıkların pırıldadığı tarafa döndüler; sanki gecenin içinden ansızın çıkıp sonra da hemen kayboluveren aydınlık pencereli vagonlar köprünün demir kemerleri arasından geçip gittiler. Gümbürtü yavaş yavaş kayboldu, ortalık sessizleşti; yalnız, ani darbeleriyle rüzgârın sesi duyuluyordu.

Uzun bir suskunluktan sonra Franz: «Biz gitmeliydik» dedi.

«Elbette», diye Emma alçak sesle cevap verdi.

«Gitmeliydik», dedi Franz ısrarla, «buradan tamamen uzaklaşmayı, kastediyorum...».

«Olmaz ki».

«Korkak olduğumuz için, Emma, onun için olmaz».

«Ya çocuğum?».

«O, çocuğu sana bırakacaktır, bundan eminim».

«Peki ama nasıl?» diye Emma, kısık sesle sordu... «Gizlice kaçıp gitmek mi?».

«Hayır, hiç öyle değil. Başka birine ait olduğun için, onun yanında daha fazla yaşayamayacağını açıkça söylemekten başka birşey yapmayacaksın ki».

«Senin aklın başında mı, Franz?».

«Eğer istersen, seni bu zahmetten de kurtarırım, - ben kendim, bunu ona söylerim».

«Bunu yapmayacaksın, Franz».

Franz, onun yüzünü görmeye çalıştı; fakat karanlıkta, Emma'nın başını kaldırıp ona doğru çevirdiğini farkedememişti.

Bir müddet konuşmadı Franz. Sonra, sakin sakin «korkma, yapmam» dedi.

Karşı kıyıya yaklaşıyorlardı.

«Birşeyler duyuyor musun?» diye Emma sordu. «Bu nedir?».

«Öte taraftan geliyor», dedi Franz.

Karanlığın içinden, yavaş yavaş bir tekerlek gürültüsü geliyordu; küçük bir kırmızı ışık titreyip duruyordu; hemen sonra da, bunun bir çiftçi arabasının ön okuna bağlanmış bir fenerden geldiğini gördüler; ama arabanın yük mü, insan mı taşıdığını farkedemiyorlardı. Hemen onun arkasından, aynı arabadan iki tane daha geliyordu. Sonuncusunda, piposunu ateşlediği anda, köylü kıyafetli birinin olduğunu gördüler. Arabalar geçip gitti. Hemen hemen yirmi adım arkalarından ağır ağır gelen faytonun boğuk gürültüsünden başka birşey duyulmaz oldu. Köprü ise şimdi, hafifçe karşı sahile doğru meylediyordu. Önlerindeki yolların, ağaçların arasından, karanlığın içinde, uzanıp gittiğini görüyorlardı. Sağ ve sol taraflarındaki derin boşluklarda, çimenlikler uzanıyordu; ama onlar tıpkı uçurumdan aşağı bakıyor gibiydiler.

Uzun bir suskunluktan sonra Franz birden «artık bu son defa...» dedi.

«Ne?» diye Emma, endişeli bir sesle sordu.

«-Beraber olmamız. Onun yanında kal. Ben sana adieu diyorum».

«Ciddî mi söylüyorsun?».

«Çok ciddî».

«Görüyor musun işte, birlikte olduğumuz birkaç saati berbat eden hep sensin; ben değil!».

«Evet, evet, haklısın», dedi Franz. «Gel, geri dönelim artık».

Emma, onun koluna daha da sıkı sarılmıştı. «Hayır», dedi yumuşak bir sesle, «şimdi de ben istemiyorum. Beni böyle başından savmana izin veremem».

Emma, onu kendine doğru çekti ve uzun uzun öptü. «Hep böyle yürüyüp gitsek nereye varırız?» diye sordu sonra.

«Doğru Prag'a gider, yavrum».

«O kadar değil», dedi Emma tebessümle, «ama bir parça daha uzaklaşabiliriz, eğer istersen». Karanlığa doğru işaret ediyordu.

«Hey, arabacı!» diye Franz seslendi. Arabacı ise duymamıştı bile,

Franz bağırdı: «Dursanıza!».

Araba hâlâ ilerliyordu. Franz arkasından koştu. Ve arabacının uyumakta olduğunu gördü. Birkaç kere yüksek sesle bağırarak onu uyandırdı. «Bir parça daha ileri doğru gidiyoruz - doğruca cadde üzerinden - anlıyor musunuz?».

«Pekala, muhter... bey...».

Emma arabaya bindi, onun arkasından da Franz. Arabacı kamçıyı şaklattı; atlar ıslak yolda çılgın gibi uçuyorlardı sanki. Araba onları oraya buraya savururken, onlar ikisi, arabanın içinde sıkıca birbirlerine sarıldılar.

«Bu da hiç fena değil, değil mi?» diye Emma, onun dudaklarının dibinde fısıldıyordu.

Tam o anda Emma'ya, araba havaya uçuyormuş gibi geldi birden - sürüklenip gittiğini hissettiği için birşeylere tutunmak istiyordu, boşluğa sarıldı; çılgın bir süratle bir daire etrafında dönüyormuş da, gözlerini kapamaya mecburmuş gibi geldi ona - ve birden, yerde yattığını hissetti, sanki dünyanın dışında ve tamamen yalnızmış gibi, korkunç bir sessizlik kapladı etrafı. Sonra karmakarışık birtakım gürültüler duydu: Hemen çok yakı-

nında yeri eşeleyen atların nal sesleri, hafif bir inleme; hiçbir şeyi göremiyordu. Birden çılgınca korktu; bağırdı; korkusu daha da arttı, zira kendi çığlığını işitmiyordu. Ne olup bittiğini anladı birden. Araba herhangi birşeye çarpmıştı, bu kilometre taşlarından biri olmalıydı, devrilmişti ve onlar da dışarı fırlamışlardı. O nerede? Sorusu Emma'nın düşündüğü ilk şey oldu. Onun adını seslendi. Ve kendi seslenişini çok hafif de olsa, duydu, ama kendi seslenişini duymuştu. Hiçbir cevap yoktu. Doğrulmaya çalıştı. Fakat ancak, yerde oturur hale gelmeyi başardı ve eliyle etrafı yokladığında, hemen yanında, bir insan vücudu olduğunu hissetti. Şimdi artık gözleri karanlığa nüfuz edebiliyordu. Franz, hiç hareket etmeden, yanıbaşında yatıyordu. Ellerini onun yüzünde dolaştırdı; ıslak ve ılık birşeylerin aktığını hissetti. Nefesi kesildi. Kan...? Ne olmuştu? Franz, yaralı ve baygındı. Ya arabacı - O nerelerdeydi? Ona seslendi. Cevap yok. Yerde oturuyordu hâlâ. Bütün uzuvlarında ağrılar hissettiği halde, bana birşey olmamış, diye düşünüyordu. Şimdi ben ne yapayım, ne yapayım... bana birşey olmaması mümkün değil. «Franz!» diye seslendi. Tam yakınında bir ses cevap veriyordu: «Si' nerelerdesiniz, muhter' bayan, bey'fendi neredeler? Birşey olmadı ya? Bekleyin', bayan,-hele bir fenerleri yakayım da, etrafımızı görelim; bilmem ki, bugün bu rezillerin nesi var. Ben suçlu değilim, Tanrı hakkı için... bir çakıl yığınının içine daldılar, bu lanet olası atlar».

Bütün vücudunda ağrılar hissettiği halde, Emma tamamen ayağa kalktı, arabacıya birşey olmaması onu biraz rahatlatmıştı. Adamın, fenerin kapağını açıp kibriti çaktığını duydu. Korku içinde, ışığı bekliyordu. Önünde yerde yatmakta olan Franz'a, bir daha dokunmaya cesaret edemiyordu; şöyle düşünüyordu: Hiçbir şey göremeyince, herşey daha korkunç geliyor; gözleri mutlaka açıktır...birşeyi yoktur.

Yandan bir ışık pırıltısı geldi. Birden arabayı gördü, hayret, araba yerde devrilmiş vaziyette değildi de, bir tekeri kırıl-

mış gibi, yolun kenarındaki bir çukura düşmüştü. Atlar çok sakindiler. Işık yaklaşıyordu; Emma, parlaklığın önce kilometre taşı üzerinden yavaş yavaş çukurdaki çakıl taşlarına süzüldüğünü gördü; sonra Franz'ın ayakları üzerinden vücuduna kaydı, yüzünü aydınlattı ve orada kaldı. Arabacı feneri yere bırakmıştı; tam yerde yatanın başının yanına. Emma yere diz çöktü ve onun yüzünü gördüğü an, kalbi duruyormuş gibi geldi. Solgundu, gözleri yarı açık, yalnızca akları görünüyordu. Sağ şakaktan yanağına doğru çizgi halinde kan sızıyordu, yakanın altında boynunda kayboluyordu. Dişler alt dudağa geçmişti. «Ama imkânsız!» diye Emma kendi kendine konuşuyordu .

Arabacı da yere diz çökmüş, gözlerini Franz'ın yüzüne dikmişti. Sonra iki eliyle, başını tutup yukarı doğru kaldırdı. «Ne yapıyorsun?» diye Emma, boğuk bir sesle haykırdı ve sanki kafa, kendiliğinden doğruluyormuş gibi geldiği için, korkmuştu.

«Muhterem hanımefendi, bana öyle geliyor ki, büyük bir felakete uğradık».

«Doğru değil», dedi Emma. «Olamaz. Size birşey oldu mu? Bana da...».

Arabacı, cansız başı yavaş yavaş indirdi; titremekte olan Emma'nın kucağına bıraktı. «Ne olurdu birileri geliverseydi... çiftçiler keşke on beş dakika daha sonra geçmiş olsalardı...».

«Şimdi ne yapmamız lazım?» dedi Emma, dudakları titreyerek.

«Evet, bayan, araba kırılmamış olsaydı... ama, böyle, arabanın şu durumunda... Biz, birisi gelinceye kadar bekleyeceğiz». Ve konuşmasına devam ediyordu; ama Emma artık onu işitmiyordu; bu arada kendini biraz toparlar gibi olduğunu hissetti, ne yapmak gerektiğini biliyordu artık.

«En yakın evlere olan mesafe nedir?» diye sordu.

«Çok uzak değil bayan, Franz Joseph köyü hemen yakında... Aydınlık olsaydı evleri görebilirdik, beş dakika içinde orada olunabilir».

«Gidin. Ben kalayım, siz adam getirin».

«Evet, bayan, ama bana öyle geliyor ki, sizin yanınızda kalmam daha akıllıca olur - çok geçmez, birisi geçer, ne de olsa Reich caddesi üzerindeyiz ve-».

«Geç olur, geç olabilir. Doktora ihtiyacımız var».

Arabacı, bir yerde hareketsiz yatmakta olanın yüzüne baktı, bir de başını sallayarak Emma'nın yüzüne.

«Bunu siz bilemezsiniz», - diye Emma haykırdı, «ben de». «Evet, bayan... Ama Franz Joseph köyünde doktor bulmak nerede?».

«O zaman oradan biri şehre inmeli ve-».

«Bayan, biliyor musunuz, ne! Düşünüyorum da, oradakilerin belki telefonu vardır. Kurtarma ekibine telefon edebiliriz belki».

«Evet, en iyisi bu! Hemen gidin, koşun, Tanrı aşkına! Yanınızda adam getirin... Ve... yalvarırım gidin artık, orada hâlâ ne yapıyorsunuz?».

Arabacı, Emma'nın kucağında duran solgun yüze baktı. «Kurtarma ekibi, doktor, hiç faydası yok ya, neyse».

«Gidin! Tanrı aşkına! Gidin!».

«Gidiyorum - ama sakın siz karanlıkta korkmayasınız». Yolda, hızlı hızlı yürüyerek uzaklaştı «elimden birşey gelmez, Tanrı hakkı için» diye arabacı kendi kendine söyleniyordu. «Ne akıl doğrusu, gecenin ortasında Reich caddesine çıkmak...».

Emma, karanlık yolda yerde hareketsiz yatanla yalnız başınaydı. «Şimdi ne olacak?» diye düşünüyordu. Mümkün değildi... kafasında hep bu düşünce dönüp dolaşıyordu... ama bu imkânsız - birden, birisi nefes alıyormuş gibi geldi ona. Solgun

dudaklara doğru eğildi. Hayır, ondan bir soluk bile çıkmıyordu artık. Şakaklarında ve yanaklarındaki kan kurumuş gibiydi. Emma'nın bakışları onun gözlerine dikildi, kayıp gitmiş gözlerine ve bütün vücudu titredi. Evet, ben niçin inanmıyorum - çok açık... ölüm bu! İçi ürperdi. Daha fazla hissediyordu: Bir ölü. Ben ve bir ölü, kucağımdaki ölü. Elleri titreyerek başı itti, yerde yatar duruma gelinceye kadar. Ve ancak o zaman onu korkunç bir terkedilmişlik hissi kapladı. Neden arabacıyı göndermişti? Ne aptallık! Ölü bir adamla, köy yolunda tek başına ne yapabilirdi? Eğer birileri gelirse... Evet, adamlar gelince ne yapacaktı? Burada daha ne kadar bekleyecekti? Ölüye tekrar baktı. Ben onunla yalnız değilim, diye aklına geldi. Işık vardı ya. Ve birden, ışık, kendisine teşekkür borçlu olduğu, sevilen, dost birşey gibi geldi Emma'ya. Bu küçücük alevin içinde, etrafını çevreleyen bütün o sonsuz karanlıktan daha çok hayat varmış gibi geldi; evet, bu ışık onun için yerde yanında yatan şu solgun, korkunç adama karşı bir koruyucu idi neredeyse.. Gözleri kamaşıncaya ve gözlerinin önünde birşeyler dansediyormuş gibi oluncaya kadar ışığa baktı. Ve birden uykudan uyanıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Ayağa fırladı! Olmaz, imkânsız, beni burada onunla birlikte bulmamalılar... Birden kendini, ayaklarının dibinde ölü ışıkla birlikte dururken gördü, sonra kendisinin karanlıkta, garip bir şekilde uzayıp gittiğini gördü. Ne bekliyorum, diye düşündü, kafasından binbir düşünce geçiyordu... Neyi bekliyorum? Adamları mı? Onların bana ne ihtiyacı var? Adamlar gelecekler ve soracaklar... Ve ben... ben burada ne yaparım? Hepsi benim kim olduğumu soracaklar. Onlara ne cevap vereceğim? Hiçbir şey. Onlar gelince tek kelime konuşmayacağım, susacağım. Tek kelime yok... beni zorlayamazlar ya.

Uzaktan sesler geliyordu.

Hemen mi diye düşündü. Korkuyla kulak kabarttı. Sesler, köprüden geliyordu. O halde, bunlar arabacının getirdiği adam-

lar olamazdı. Kim olursa olsun - nasıl olsa ışığı farkedecekler - buna izin veremezdi, sonra kendisi keşfedilmiş olurdu.

Ayağıyla feneri devirdi. Fener söndü. Şimdi zifiri karanlıkta kalmıştı. Hiçbir şey görmüyordu. Onu da görmüyordu artık, beyaz kum yığını biraz parlıyordu sadece. Sesler gittikçe yaklaşıyordu. Bütün vücudu titremeye başladı. Burada olduğu ortaya çıkamamalıydı. Tanrı hakkı için, tek önemli şey buydu şimdi, bundan başka hiçbir şeyin değeri yoktu - mahvolurdu, eğer birisi onun... ın sevgilisi olduğunu öğrenirse... Ellerini kuvvetle oğuşturdu .Onların, kendisini farketmeden, yolun öbür tarafından geçip gitmeleri için dua ediyordu. Dikkatle kulak kabartıyordu. Evet öte taraftan... Neler konuşuyorlardı acaba?... İki veya üç kadın. Arabayı görmüşler bundan söz ediyorlardı ve Emma kelimeleri seçebiliyordu. Bir araba... devrilmiş... başka neler söylüyorlardı? Emma anlayamıyordu. Yollarına devam ediyorlardı... geçip gidiyorlardı... Tanrı'ya şükür! Ya şimdi, şimdi ne olacak? Ah, neden o da Franz gibi ölü değil? İnsan kıskanıyor, onun için herşey bitti... artık ne bir tehlike ne de bir korku var onun için. Emma ise, birçok şeyin korkusuyla titriyordu. Kendini burada bulmalarından ve ona «siz kimsiniz?» diye sormalarından korkuyordu. Onlarla birlikte karakola gitmeye mecbur kalması, bütün insanların öğrenmesi, kocasının - çocuğunun -

Ve uzun zamandan beri orada öyle çakılmış gibi kalmasına birden hiç mana veremedi... Kaçabilirdi, burada zaten hiç kimseye bir faydası olmazdı, üstelik kendini felakete sürüklerdi. Bir adım attı... Dikkatle... Yoldaki hendekleri geçmesi lazımdı... üzerinden... bir adım yukarı - oh, ne kadar da basitmiş! - yolun ortasına kadar iki adım kalmıştı... ve sonra bir an hareketsiz kaldı, ileriye doğru baktı, karanlığın içinde uzayıp giden yolu görebiliyordu... ama yönü doğruydu. Bir kere daha arkasına döndü - Hiç de öyle karanlık değilmiş. Arabayı iyice farkedebiliyordu; atları da... biraz gayret edince, yerde yatmakta olan bir insan vücudunun karaltısını da farkediyordu.

Gözlerini iyice açtı, onu burada tutan birşey vardı şanki... onu, buradan bırakmak istemeyen yerdeki ölüydü ve onun bu gücü karşısında, Emma dehşete kapılıyordu... Kendini zorla kurtardı ve ancak o zaman farketti ki, zemin çok ıslaktı; kaygan bir yolda bulunuyordu ve onu, çamur bırakmıyordu. Ama artık ilerliyordu... daha da hızlı... koşuyordu... oradan uzaklara ...geri dönüş... ışığa, gürültüye ve insanlara! Emma yol boyunca koştu, düşmemek için eteklerini kaldırmıştı. Rüzgâr ona arkadan vuruyordu, sanki onu ileri doğru sürükleyip götürmek ister gibiydi. Neden kaçtığını bile artık bilmiyordu. Kendini, o sapsarı olmuş adamdan kaçmaya mecbur hissediyordu, o, kendinden çok ötelerde yoldaki hendeğin kenarında yatmakta olan adamdan... sonra birden, biraz sonra oraya gelecek ve onu arayacak olan canlılardan kaçtığını hatırladı. Ne düşünecekler acaba? Arkasını arayacaklar mı? Ama artık ona yetişemezlerdi, o neredeyse köprüye varmak üzereydi, onlardan çok ilerde, tehlike geçmek üzere. Hiç kimse de onun kim olduğunu bilemez, o adamla Reich caddesinde gezintiye çıkmış olan kadının kim olduğunu tek bir varlık bile keşfedemez. Arabacı onu tanımıyor, daha sonra görürse de onu tanıyamayacaktır. Bu yüzden onun kim olduğu ile pek meşgul olunmayacaktır. Bu kimi ilgilendirir ki? - Orada kalmaması çok makûl, hiç de alçakça değil. Franz da ona hak verirdi. Eve dönmeye mecbur, bir çocuğu var, kocası var, eğer onu orada ölünün yanında bulmuş olsalardı, herşey mahvolurdu. İşte köprü orada, cadde daha da aydınlık ... ta buradan suyun çağıltısını duyuyor, daha önce olduğu gibi; o şimdi tekrar, Franz'la kol kola geçip gittiği yerde - ne zaman - ne zaman? - Saatler önce mi? O kadar uzun zaman geçmiş olamaz. Olamaz mı? Belki de geçmiştir! O, uzun zaman baygın kalmıştır belki, belki çoktan gece yarısı olmuştur, belki de sabah olmak üzeredir ve yokluğu farkedilmiştir. Hayır, hayır, mümkün değil, hiç bayılmadığını gayet iyi biliyor ve şimdi herşeyi, ilk anda olduğundan çok daha iyi hatırlıyordu, arabadan nasıl fırladığını ve olup bitenleri hemen nasıl kavradığını. Köp-

rünün üzerinde koşuyor ve ayak seslerinin yankılarını duyuyordu. Sağa sola bakmıyordu. O anda, bir karaltının kendine doğru ilerlediğini farketmişti. Adımlarını yavaşlattı. Karşıdan gelen kim olabilirdi? Üniformalı biri. Şimdi Emma, çok yavaş yürüyordu. Göze batmamalıydı. Adamın, bakışlarını onun üzerinde tuttuğunu farkeder gibi oldu. Ya adam ona sorarsa? İşte tam onun yanında, üniformayı tanıyor; bir bekçi bu; Emma geçip gidiyor. Arkasında, adamın da durduğunu işitti. Tekrar koşmaya başlamaktan kendini güçlükle alıkoyuyordu; bu şüphe çekerdi. Hep aynı yavaş tempoyla yürüyordu. Atlı tramvayın çan sesini duyuyordu. Gece yarısına daha çok olmalı. Şimdi daha süratli yürüyordu; demiryolunun altından geçen caddenin bitiminde ışıklarını gördüğü ve gürültüsünü ta buradan duyabildiği şehre doğru koşuyordu. Bir tek şu ıssız cadde, ondan sonra kurtuluş. Şimdi de uzaklardan keskin bir düdük sesi duyuyordu, gittikçe daha tiz ve gittikçe daha yakından. Önünden bir araba rüzgâr gibi geçip gidiyordu. Farkında olmadan durup onun arkasından baktı. Bu, kurtarma ekibi arabası. Nereye gittiklerini biliyordu. Ne kadar da çabuk! diye kendi kendine düşündü... Mucize gibi. Bir an, o adamların arkasından seslenmek ve onlarla birlikte oraya, geldiği yere dönmek mecburiyetinde hissetti kendini - bir an, şimdiye kadar hiç duymadığı müthiş bir utanç duygusu kapladı onu; korkak ve alçak olduğunu biliyordu. Fakat tekerlek gürültüleri ve düdük sesleri uzaklaştıkça, garip bir sevinç duyuyor ve bir kazazede gibi ileri doğru koşuyordu. İnsanlarla karşılaşıyordu, ama artık onlardan korkmuyordu - en zor tarafını atlatmıştı. Şehrin gürültüsü gittikçe daha yoğun bir hale geliyordu, önü, gittikçe daha fazla aydınlanıyordu; hatta Prater caddesindeki sıra evleri bile görüyordu ve ona öyle geliyordu ki, orada, aralarından hiçbir iz bırakmadan kaybolup gideceği bir insan seli kendisini bekliyordu. Yoldaki fenerlerden birine ulaştığında, saatine bakacak kadar sakinleşmişti artık. Dokuza on vardı. Saati kulağına götürdü-hayır durmamıştı. Ve düşündü: Hayattayım, sağlığım

iyi... hatta saatim bile çalışıyor... ama o... o... öldü... kader ... Birden, bütün suçları affedilmiş gibi hissetti kendini... bu işte onun hiç suçu yok gibiydi. Ispatlanmıştı, evet bu ıspatlanmıştı. Bu sözleri yüksek sesle söylediğini farketti. Ya kader başka şekilde tecelli etseydi?- Ve kendisi mezarda yatıyor olsaydı da, o hayatta kalmış olsaydı? O kaçmazdı, hayır... o yapmazdı. Evet ama, o bir erkekti. Kendisi ise bir kadın - çocuğu ve kocası var. - Haklıydı, - vazifesiydi bu - evet ya, vazifesiydi. Ama vazife hissinden dolayı böyle hareket etmediğini de çok iyi biliyordu... Doğru olanı yapmıştı ama. Farkında olmadan ... tıpkı.. iyi insanlar gibi. Yoksa şimdi çoktan keşfedilmiş olacaktı. Doktorlar ona soracaklardı. Ya kocanız, muhterem bayan? Ah, Tanrım!... Ve yarın sabah gazeteler-bütün aile-ömür boyu mahvolmuş olurdu ve yine de onu, hayata döndürmüş olamazdı. Evet, esas mesele buradaydı; kendini hiçbir şey için feda edemezdi. - Demiryolu köprüsünün altındaydı. - İleri... ileri... İşte, pek çok yolun kesiştiği Tegetthoff kavşağı. Bugün, yağmurlu ve rüzgârlı sonbahar akşamında, pek az kimse sokağa çıkmıştı, fakat buna rağmen ona öyle geldi ki, etrafındaki şehir hayatı bütün hızıyla akıyordu; zira orada, onun geldiği yerde, sessizliklerin en korkuncu vardı. Daha vakti vardı. Bugün kocasının, ancak saat ona doğru eve geleceğini biliyordu - hatta kıyafetini bile değiştirebilirdi. İşte o anda, aklına elbisesine bakmak geldi. Dehşetle gördü ki, tepeden tırnağa pislik içindeydi. Hizmetçi kıza ne diyecekti? Yarın bütün gazetelerde bu kaza hikâyesinin bulunacağı, birden, aklına geldi. Elbette ki, arabada birlikte olan, ama sonradan bulunamayan kadından da her yerde bahsedilecekti ve bu düşünceyle yeniden ürperdi - tek bir dikkatsizlik, sonra bütün korkaklığı boşa gitmiş olurdu. Evin anahtarı yanındaydı; kapıyı kendisi açardı; - ve kendini göstermemeye çalışırdı: Hemen bir faytona bindi. Ona adresini söyleyecekti ki, birden, bunun pek akıllıca olmayacağı aklına geldi ve o anda hatırına geliveren rastgele bir cadde adını arabacıya söyledi. Prater caddesinden geçerken, birşeyler

hissetmeyi çok istiyordu, ama yapamıyordu; bir tek arzusu olduğunu hissediyordu: Evde, emniyette olmak. Bunun dışındaki herşey, onun için farketmiyordu. Ölüyü tek başına yolda bırakmaya karar verdiği anda, içinde, onun için ağlayıp yakınacak herşeyi de susturmaya mecbur kalmıştı .Kendisi için endişe duymaktan başka birşey yapamıyordu. Ama kalpsiz değildi... O hayır!... Çok iyi biliyordu ki, ümitsizliğe kapıldığı günler gelecekti; belki de bu yüzden mahvolup gidecekti; ama şu anda içinde, evinde kocası ve çocuğu ile aynı masada kuru gözler ve sükûnetle oturmak arzusundan başka birşey yoktu. Pencereden dışarı baktı. Araba şehir merkezinden geçiyordu; buralar aydınlıktı ve birçok insan koşuşup duruyordu. O anda ona, son saatlerde yaşadığı şeyler gerçek değilmiş gibi geliyordu. Bir kâbus gibi görünüyordu herşey... gerçek olarak kavranılamayan değiştirilemeyen birşey. Meydandan sonra bir yan sokakta arabayı durdurttu, indi ve hemen köşeyi dönüp doğru adres verdiği başka bir arabaya bindi. Şu anda kendisi, en ufak birşey düşünecek durumda değilmiş gibi geliyordu. Emma'ya. Franz, şimdi nerelerde? diye aklından geçirdi. Gözlerini kapadı ve onu, hasta arabasında bir sedye üzerinde yatarken - gördü - ve birden kendini, onun yanında ve onunla birlikte gidiyormuş gibi hissetti. Araba sallanmaya başlamıştı, yine o seferki gibi, dışarı fırlayacağından korktu - ve bağırdı. Araba durdu. Emma kendini toparladı; evinin kapısı önündeydi - Süratle arabadan indi, koridoru koşarak geçti, fakat sessiz adımlarla, kapıcı camının arkasından bakmadı bile, merdivenleri çıktı, kapıyı işitilmesin diye yavaşça açtı... Holden kendi odasına geçti - başarmıştı! Işığı açtı, acele elbiselerini çıkardı ve dolabın içine sakladı. Geceleyin kurulardı-yarın da, onları kendisi fırçalar ve temizlerdi. Sonra elini yüzünü yıkadı ve bir sabahlık giydi.

Kapı çalınıyordu. Hizmetçi kızın kapıya gittiğini ve açtığını duydu. Kocasının sesini işitti; bastonunu nasıl yerine koyduğunu duydu. Ve işte şimdi artık güçlü olmaya mecbur

olduğunu, yoksa herşeyin boşa gideceğini hissediyordu. Yemek odasına koştu, öyle ki kocası ile aynı anda içeri girmişti.

«Aa, sen evde miydin?» diye kocası sordu.

«Elbette», diye cevap verdi, «çoktan».

«Senin geldiğini görmemiş olacaklar». Kendini zorlamadan gülümsedi. Gülümsemek zorunda oluşu, onu daha da fazla yoruyordu. Kocası onu alnından öptü.

Küçük, çoktan masada oturuyordu. Çok beklemiş ve uyuyakalmıştı. Tabağın üzerinde kitabı duruyordu, açık kitabın üzerine yüzünü dayamıştı. Emma, çocuğun yanına oturdu, kocası da onun karşısına, bir gazete aldı ve şöyle bir göz gezdirdi. Sonra gazeteyi bıraktı ve «diğerleri hâlâ toplantıdalar ve konuşmaya devam ediyorlar» dedi.

«Ne hakkında?» diye Emma sordu.

Kocası anlatmaya başladı, uzun uzun bugünkü toplantıdan bahsediyordu. Emma dinliyormuş gibi yapıyor, arasıra başıyla tasdik ediyordu.

Ama onun söylediği hiçbir şeyi duymuyor ve anlamıyordu, kendini korkunç tehlikeleri mucizevî bir şekilde atlatmış biri gibi hissediyordu... Kurtuldum, evinde olmaktan başka bir duygu yoktu içinde. Kocası hiç durmadan anlatırken, o da sandalyesini biraz, biraz daha yaklaştırıyordu, çocuğun başını aldı ve göğsüne bastırdı. Anlatılmaz bir yorgunluk çökmüştü üzerine - artık kendine hâkim olamıyordu, mahmurlaştığını hissetti; gözlerini kapadı.

Birden, o çukurdan çıktığından beri hiç düşünmediği bir ihtimal hatırına gelmişti. Franz ya ölmediyse! Eğer o... Ama hayır, şüphe etmek mümkün değildi... Bu gözler... Bu ağız - ve sonra... dudaklarından tek soluk bile çıkmıyordu. Ama geçici ölüm halleri vardır. Tecrübeli bakışların bile yanıldığı vakalar vardır. Ve kendisi, hiç de tecrübeli bakışlara sahip biri sa-

yılmazdı. Eğer yaşıyorsa, şuuru tekrar yerine gelmişse ve kendini gecenin ortasında birden tek başına bulmuşsa... ona seslendiyse... onun adını... sonunda da Emma'nın yaralanmış olacağından korkarak... burada bir kadın vardı, uzaklara sürüklenmiş olmalı, diye doktorlara söylediyse. Evet... evet... peki, sonra ne olur? Onu ararlar. Arabacı, Franz Joseph köyünden, adamlarla geri gelir... ve anlatır... ben ayrıldığımda kadın buradaydı - ve Franz sezecek, Franz anlayacak... Onu o kadar iyi tanıyordu ki... Emma'nın kaçtığını anlayacak ve korkunç bir öfkeye kapılıp, intikam almak için, onun adını verecek. Zira, nasılsa ona, olanlar olmuş... son anında Emma'nın onu yalnız bırakıp gitmesi onu o derece sarsmış olacak ki, hemen hiç düşünmeden: Sevgilim, Bayan Emma idi, diyecek... korkakça, hem de aptalca, değil mi doktor beyler, eğer o sizden adının gizli tutulması için ricada bulunsaydı, sizler, eminim ona adını sormazdınız. Gitmesine sizler izin verirdiniz, bende, o evet-ama eğer sizler gelinceye kadar o, burada kalmış olsaydı. Fakat madem o bu kadar alçakça hareket etti, ben de size onun kim olduğunu söyleyeceğim... o... Ah!

«Neyin var?» diye profesör ayağa kalkarken, endişeli sordu.

«Ne... nasıl?... Ne oldu?».

«Evet, sana ne oldu?».

«Hiçbir şey». Çocuğu göğsüne daha çok bastırdı. Profesör ona uzun uzun baktı. «Biliyor musun, uyuklamaya başladın ve-».

«Ve?».

«Sonra birden çığlık attın».

«... Ya?».

«Rüyada bağırır gibi, kâbus görülünce. Rüya mı gördün?».

«Bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum».

Ve tam karşısındaki duvar aynasında Emma, merhametsiz ve altüst olmuş hatlarıyla gülümseyen bir çehre görür. Bunun kendi yüzü olduğunu bilir, ama kendini ürpermekten alıkoyamaz yine de... Hatlarının donup kaldığını farkeder; dudaklarını hareket ettiremez ve çok iyi bilir ki, yaşadığı müddetçe bu tebessüm dudaklarıyla oyun oynayacaktır. Bağırmayı dener. Tam o anda iki elin omuzuna konduğunu hisseder ve kendi yüzü ile aynadaki aksi arasına, kocasının çehresinin girdiğini görür; kocasının soran ve tehdit eden gözleri kendi gözlerine dikilir. Emma biliyor ki, eğer bu son imtihanı da başaramazsa herşey bitmiş demektir. Ve yeniden nasıl güçlendiğini hisseder; yüz hatları da vücudu da, yine onun emrindedir; şu anda onlarla istediğini yapabilir ve bundan da istifade etmek mecburiyetindedir, aksi taktirde fırsatı kaçırmış olacaktır, iki eliyle birden, kocasının omuzunda duran ellerini tutar, onu kendine çeker; sevinçle ve sevgiyle ona bakar.

Kocasının dudaklarını alnının üstünde hissederken düşünmektedir: Elbette... kötü bir rüya. O, Franz, kimseye bir şey söyleyemeyecek ve asla intikam alamayacak, asla... o öldü... mutlaka öldü.. ve ölüler susarlar.

Birden, kocasının «bunu niçin söylüyorsun?» diyen sesini duyar. Çok korkar. «Ben ne söyledim?». Ve birden, herşeyi yüksek sesle anlattığı hissine kapılır... bu akşamın bütün macerasını burada, masada anlatmış gibidir... kocasının korku salan bakışları karşısında bütün dayanma gücünü yitirirken tekrar sorar: «Ben ne söyledim?».

«Ölüler susarlar», diye kocası ağır ağır tekrar eder.

«Evet... »der Emma, «evet...»

Ve kocasının gözlerinden, ondan artık hiçbir şey saklayamayacağını anlar, ikisi de uzun uzun bakışırlar. «Çocuğu yatağına götür» der kocası ona; «bana anlatacak şeylerin var, zannediyorum...».

«Evet», der Emma.

Senelerce aldattığı bu adama, artık herşeyi anlatacağını çok iyi bilmektedir.

Kocasının bakışlarının daima üzerinde olduğunu hissederek, kucağında çocukla ağır ağır kapıdan çıkarken, sanki pek çok şey yeniden düzelecekmiş gibi üzerine büyük bir sükûnet çöker...».

BİR SAAT DAHA

Erkek, kadının ellerini kendi elleri arasında tutuyor ve onun hiçbir hayat emaresi göstermeyen solgun yüzüne dikkatle bakıyordu. O anda kadın gözlerini bir kere daha açtı. Erkek hissediyordu ki, eğer kadın gözlerini kaparsa, artık bu defa bu, sonsuza kadar sürecekti. Kadın zorlukla nefes alıyordu ve o biliyordu ki, bu onun son nefesiydi. O anda erkek, onun için büyük bir korkuya kapıldı ve dudaklarını kıpırdatmadan dua etti: «Onu bana bırak, büyük Tanrım, onu bana bırak! Onu bana, bir gün bir saat daha bırak, onu benden hemen şimdi alma!».

Ve erkek birden, ölüm meleğinin pencerede durmakta olduğunu farketti, melek onun yakarışını işitmişti ve ona: «Benden ne istiyorsun? Üç senedir bu senin karındı. Son bir tek saat, hayatta kalacak olan sana ve ölecek olan ona ne verebilir ki?» dedi.

«Herşeyi!» diye delikanlı atıldı. «Bu üç sene bir hiçti zira. Ona bir kere bile, onu nasıl sevdiğimi söylemedim, söyleyemedim, bunu ben kendim de bilmiyordum çünkü. Şimdi ise karım bunu hiç duymadan, bu dünyadan ayrılacak. Sana bunun için yalvarıyorum: Bana bir saatçik daha ver ki, ona bunu söyleyebileyim ve ne derece acımasız olduğunu söyleyerek seni lanetlemeyim».

Bunun üzerine ölüm meleği cevap verir: «Ben kendimden, bu saati sana hediye edemem. Zira, her ne kadar yeryüzüne sonsuz denecek kadar çok ömür dağıtılmış ise de, bu o derece hesaplıdır ki, sonsuzlukta ne biraz eksik ne de biraz fazla

vardır. Senin benden istediğini, ben ancak senin adına, bir saatlik ömrü kalan bir başka insanoğlundan rica edeceğim».

Bu yeni ümitle delikanlının gözleri parlar ve «eğer bu senin elindeyse, hiç durma acele et, zira vakit geçiyor» der.

Melek başını sallıyordu. «Hiç korkma. Seninle konuştuğum müddetçe, zaman, senin üzerinde hiçbir tasarrufu olmadan öylece geçip gidiyor. Gel, ben seni kanadımın altına almak istiyorum, ricam kabul edildiği anda yanımda olmalısın ama gözükmemelisin».

Ölüm meleği bunları henüz söylemişti ki, delikanlı ayağının yerden kesildiğini ve şafağın sökmek üzere olduğu sabah seması içinde sürüklendiğini hissetti. Aynı anda da kendini bir ormanda buldu, meleğin yanı sıra, iki tarafı yüksek ağaçlarla kaplı karanlık bir yolda ilerliyordu. Orada henüz yaşlı sayılmayan ama pek genç de olmayan, iyice kendi âlemine dalmış ve ancak melek siyah kanatlarıyla yolu kestiği zaman kafasını kaldırıp bakan bir adama rastladılar. Adam önce korktu, fakat kendini hemen toparladı. Ve büyük bir saygıyla sordu: «Seni tanıdığımı sanıyorum ve memnuniyetle görüyorum ki, sen yaptığım resmine çok benziyorsun. Ama beni neden bu kadar erken arıyorsun?».

«Biliyorum», diye melek cevap verdi, «bütün ömrünü beni düşünmek, kendini bana, beni soğukkanlılıkla karşılamaya hazırlamakla geçirdin. Ayrıca da biliyorum ki, sen, hiçliği, insanlara lütfedilen, arzu edilmeye değer yegâne durum olarak kabul ediyorsun. Sevin! Bir saat içinde hedefine ulaşmış olacaksın».

Adam bir nefes aldı.

«Ama tek kelime yetecek» diye melek devam ediyordu. «yokluk âlemi diye isimlendirdiğin yere hemen gidebilmen için. Sana göre, nahoş bir gecikmeden başka birşey ifade etmeyen bu son bir saatini, ona büyük bir saadet demek olan bir başka insana bağışla».

«Bunu asla yapmayacağım», diye filozof büyük bir sevinçle cevap verdi. «Âlemin sırrını kesin olarak çözmeyi başarmam, diğer herhangi bir saate nazaran ömrümün bu son saatinde çok daha fazla imkân dahilinde-bu asla vazgeçemeyeceğim bir fırsat ve ayrıca da bana öyle geliyor ki, insanlara lütfedilen en sevindirici durumlar ebediyyet kadar uzun olabilirler. O halde arzum şudur ki, gezintimi rahatça bitirmeme izin ver ve lütfet, kader, yahut Tanrı, yahut da âlemin ruhu-bunu, kısa zaman sonra yakınen anlayacağım - seni vazifelendirmiş olduğu saatten daha erken bana görünme». Bunu söyleyip arkasını döndü ve ölüm meleği de delikanlı ile birlikte oradan uzaklaştı.

Hemen sonra, havası pis, loş bir odada, bir yatağın ayak ucunda idiler, yatakta zavallı, bitmiş tükenmiş bir insan, inleye sızlaya sağa sola yuvarlanıyordu. Kanat seslerini işitmiş olacak ki, birden gözlerini açıp hayretle meleğe baktı.

«İşte geldim» dedi melek, yumuşak bir sesle. «Isdırap dolu günler ve geceler boyu durmadan çağırdığın ben, işte geldim. Seni hemen beraberimde götürebilirim, eğer sen, aslında Tanrı'nın takdirine göre hakkın olan son bir saatini bana hediye edersen. Bu şimdiye kadar sabrettiklerinden çok daha korkunç olacak. Nefes almak için çırpınacaksın, her bir mesâmâtından soğuk terler fışkıracak, konuşmak ve hareket etmek isteyeceksin, fakat kıpırdayamayacaksın bile ve ağlayan çocuklarınla karına veda için tek kelime dahi söyleyemeyeceksin. Ümitsizlik nedir, sen daha bilmiyorsun, işte o son saatte bunu öğreneceksin ve bunun, kaderin sana verdiği en zalimce acı olduğunu hissedeceksin».

Hasta yatağında doğruldu ve hayali kovmak ister gibi ellerini sağa sola salladı ve haykırdı: «Git, git! Doğrusu tam zamanında geliyorsun! Bir sene önce gelmiş olsaydın, sana o zamanlar teşekkür ederdim; ama şimdi acılarıma çoktan alıştım ve biliyorum ki yaşıyorum. Evet, yaşıyorum, yaşıyorum! Biraz önce, şehrin en meşhur doktoruna adam gönderdim, biraz-

dan burada olacak ve her ne kadar yüz tane başkası beni kurtaramadıysa da, belki bu bir tanesi beni kurtarır. Gitsene, git!».

Hastanın yanıbaşında uykuya dalmış olan bakıcı kadın, onun kollarına atıldı, o anda da, yandaki odada bulunan çocuklar odaya koştular, ölüm meleği delikanlı ile birlikte oradan uzaklaştı.

Şimdi de, sabah sisinin kapladığı derin bir vadide, fakir bir kulübenin önündeydiler. Kör, çok yaşlı bir kadın bir kanepede tek başına oturuyordu.-«Kim var orada?» diye sararmış dudakları arasından fısıldadı.

«Benim, ölüm meleği».

Yaşlı kadın bunu duyunca titredi ve sordu: «Artık ölmek mecburiyetinde miyim?».

Melek cevap verdi: «Kaç kere, benim seni unuttuğumdan yakınıyordun, fakirlik ve perişanlık içinde yüz yaşına geldin, çocuklarını senin önünde toprağa gömdüler, torunların dünyanın her bir yerine dağıldılar ve seninle hiç alakadar bile olmadılar, yalnızsın ve gözlerin görmüyor. İşte nihayet ben geldim-beni sevinçle karşılamıyor musun?».

Yaşlı kadın yine fısıldadı: «Gitmek mecburiyetinde miyim, gerçekten? Şimdiden mi gitmem icap ediyor?».

Melek cevap verdi: «Aslında, bir saat daha varolmaya hakkın var, ama bu senin ne işine yarar? Birisi için bunu bana bağışlamanı senden rica ediyorum, onun için bu bir saat, senin için olduğundan yüz kere daha kıymetli. Çünkü bu bir saat içinde sana hiçbir insanoğlu gelmeyecek, kimse elini elleri arasına almayacak, kimse senin gözlerini kapamayacak ve güneşin doğuşunu da nasılsa göremiyorsun. Daha ne bekliyorsun?».

Bunun üzerine kadın diz çöktü ve yalvardı: «Eğer bu bir saat, aslında bana aitse, onu bana bırak. Ne kadar yalnız ve

karanlık olursa olsun, beni yarın götürecekleri yer daha karanlık ve yalnız olacak. Ölüm meleği, beni bırak ve geleceğin saatten daha erken de gelme» .

Ölüm meleği delikanlıyı tekrar kanatları altına aldı ve oradan uzaklaştılar. Küçük bir hücredeydiler birden. Üzerinde iki mumun yandığı ahşap küçük bir masanın yanında ellerinden ve ayaklarından zincire vurulmuş solgun bir adam oturuyordu ve parmaklıklı pencerenin aralıklarından boşluğa bakıyordu. Pencere ile kendisi arasına, ölüm meleği ansızın girivertince, adam irkildi. Elini alnına götürdü, ayağa kalkmaya çalıştı ve zincirleri şakırdadı.

«Daha şimdiden ne istiyorsun?» diye yüksek sesle haykırdı.

«Seni kurtarmak istiyorum», dedi ölüm meleği.

«Şimdiden mi, şimdiden mi? Henüz çanların çaldığını duymadım; sen erken geldin!».

«Haklısın», dedi melek, «anneni öldürdüğün için, bir saat sonra idam edileceğin doğru. Ama eğer sen, bu korkunç son saatini, senden çok daha iyi değerlendirebilecek birisi için bana hediye edersen, seni hemen alıp götürmeye hazırım. Biraz sonra, avluda sephanın hazırlandığını duyacaksın. Hemen sonra da, hapishane kapısı gıcırdayarak açılacak ve senin idamını seyretmek isteyenlere, içeri girme izni verilecek. Ve nihayet senin hücrenin kapısı son defa aralanacak, dışarıda infaz savcısı ve yardımcıları hazır olacaklar, seni merdivenlerden aşağı sürükleyecekler, ta sehpaya kadar, nihayet orada, küfrederek ve ıstırap içinde hayatına son vermek zorunda kalacaksın».

«Defol! Defol!» diye mahkûm bağırdı. «Eğer ben hayatımın en küçük bir anından bile vazgeçmek isteseydim, çoktan başımı bu duvarlara çarpabilirdim ve herşey de bitmiş olurdu. Ama, istemiyorum. İstemiyorum! Hayır! Avluda çivi çekiç seslerini, kapının gıcırtısını duymak istiyorum ve bu ayaklarla dar

merdivenlerden inip sehpaya kadar yürümek istiyorum, gelen insanları görmek ve onların nasıl fısıldaştıklarını duymak istiyorum ve artık hiç duyup göremeyeceğim yere gitmeden önce, bir kere daha gökyüzüne bakmak istiyorum. Annesini babasını öldürmüş birisinin hikâyesini biliyorum, sehpada boğazına ilmik geçirilmiş iken affedilmiş. Eğer siz beni ömür boyu en berbat zindana, sıçan ve farelerin arasına atsanız, sade su ve ekmek verseniz ve bir daha hiç güneşi göremeyecek bile olsam, buna ben razıyım, çünkü o halde bile, ölü bir konttan daha iyi durumdayım! Kaybol, alçak hayalet, kaybol!».

Delikanlının kulaklarında mahkûmun laneti hâlâ çınlıyordu ki, kendini güzel, sakin bir odada buldu. Tavandan sarkan kırmızı bir lambanın ışığı birbirlerine sıkı sıkıya sarılmış genç bir çiftin yatağı üzerine yayılıyordu ve odayı sönük bir şekilde aydınlatıyordu. Yalnızca genç kadın hayali görüp gülümsedi.

«Sen aşk meleği misin?» diye sordu kadın.

«Hayır, ben ölüm meleğiyim ve senin en samimî, içten duanı yerine getirmek için buradayım. Sen sevgilinin kollarında uyurken, ben seni bu âlemden götüreceğim».

«Onunla birlikte mi?».

«Hayır-yalnız».

«Bunu istemiyorum», diye genç kadın fısıldadı .

«Ben sana bir saat içinde ölmeye mecbur olduğunu söylesem de mi, istemezdin?».

«Bir saat içinde mi?».

«Evet, senin kaderin böyle. Ama o zaman yalnız olacaksın ve kolların boş yere sevgilini arayacak. Rüya gördüğünü zannetme; sana ne söylüyorsam, doğrudur, ne kadar genç olursan ol».

Bunun üzerine kız sevgilisine doğru eğildi ve «ölmek istemiyorum, ölmek istemiyorum!» dedi.

Sevgilisi gülümseyerek «neyin var, zavallı yavrum?» diyordu.

Ölüm meleği tekrar konuştu: «Eğer ben sana, senin kız kardeşlerinden biri, tıpkı senin gibi sevildi, ama bunu bilmeden bu dünyadan ayrılmak mecburiyetinde ve bu saati ben onun için istiyorum dersem, sen bu son saati bana seve seve verirsin».

«Hayır, bu saati sana vermiyorum» diye genç kadın cevap verdi; çünkü sen benden uzakta olduğun sürece, sevgilimin kollarında ölmeyi arzuluyordum, ama seni önümde görünce, bu saati de yaşamayı istiyorum artık, yalnız başıma da olsa-ve sevgisiz de olsa!».

Bunun üzerine melek, delikanlıyı tekrar havalandırdı ve ona, «seni eve geri götürüyorum?» dedi.

Fakat delikanlıyı anlatılmaz bir çaresizlik kaplamıştı, her iki koluyla meleğe sıkıca sarıldı ve «beni bırakma! Bu halde kalamam! Hayat öyle uçsuz bucaksız ki, dünyanın bir köşesinde, benim sahip olmayı istediğim ve bunun için sana yalvardığım bu bir saat bulunabilir olmalı» dedi.

Melek cevap verdi: «Evet, tam senin söylediğin gibi. Şimdi dünyada bunu sana verebilecek tek kişi var ve eğer o bunu yapmazsa, bu senin için, şimdiye kadar uğradığın hayal kırıklıklarından çok daha kötü olur. Zira, o tek kişi sen kendinsin ve bu bir tek saati sen, bütün ömrünle ödemek mecburiyetindesin».

«Hemen al!» diye delikanlı sevinçle haykırdı.

«Beni dinle», dedi melek. «Sana söyleyeceğim başka şeyler de var zira. İstikbaldeki günler, sana zaruret, hastalık ve yalnızlık getirecek. Eğer ömrünü feda etmeye hazırsan, bu bir saatin sonunda sevdiğin kadınla birlikte bu âlemden ayrılacaksın».

«Sana teşekkür ederim, iyi kalpli melek!» diye delikanlı haykırdı. «Yakarışlarım nihayet kabul edildi».

Ve aynı anda da, sevdiği kadının yatağında oturuyor buldu kendini onun elini elleri arasında tutuyor ve ona, kendisini ne kadar çok sevdiğini söylemek istiyordu. Birden, sevgilisinin göz kapaklarının kapandığını, göğsünün nasıl inlediğini farketti. Yeni bir bakış, yeni bir nefes bekliyordu,-ama boşuna idi. Onun yatağında çaresizlik içinde haykırdı: «Ölüm meleği, niçin beni aldattın?».

Şimdi, yatağın başucunda durmakta olan melek şöyle diyordu: «Zavallı insanoğlu! Bütün aşkına ve bütün acılarına rağmen, senin gerçek arzularının saklı olduğu kalbinin derinliklerini görme lütfunun sana verildiğini mi zannediyorsun? Sen, beni bir kere daha göreceksın ve işte o zaman ben sana, bugün benim seni mi, yoksa senin beni mi aldattığını soracağım».

Bu, daha ne kadar devam edecek acaba? Saate bakmalıyım... böyle ciddi bir konserde de yakışık almaz herhalde. Ama kim görecek ki? Birisi görecek olsa, o da benim kadar az dinliyor demektir ki, ondan utanmama hiç lüzum yok... Daha onu çeyrek geçiyor?... Halbuki üç saatten beri bu konserdeymişim gibi geliyor bana. Hiç alışkın değilim ki... Programa bakmalı... Evet, doğru: Oratoryo? Âyin, demek istedim. Böyle şeyler, aslında, kiliseye yakışır. Hem kilisenin iyi bir tarafı da var, insan her an çıkıp gidebilir. - Keşke yerim sıra başında olsaydı! - Sabır, sabır! Oratoryoların da bir sonu vardır! Belki, çok güzeldir de, ben hiç havamda değilim. Keyfim nasıl yerinde olabilir ki zaten ? Yalnızca vakit geçirmek için geldiğimi düşünürsem... Keşke biletleri Benedek'e hediye etseydim, o böyle şeyleri sever; kendi de viyolin çalıyor ya. Ama bu, Kopetzky'e hakaret olurdu. Aslında onunki nazik bir davranış, en azından iyi niyetli. Efendi bir insan, bu Kopetzky! Güvenilebilecek tek kişi... Kız kardeşi de koroda, şu yukarıdakiler arasında. En az, yüz genç kız, hepsi de siyahlar giymişler; ben onu bulup çıkarabilirim? Kız kardeşi koroda olduğu için Kopetzky'e bilet vermişlerdir... Kendisi niçin gelmedi? - Aslında çok da güzel okuyorlar. Heyecan verici - muhakkak! Bravo! Bravo!... Evet, biz de birlikte alkışlayalım. Şu benim yanımda oturan, deli gibi alkışlıyor. Acaba, gerçekten bu kadar çok hoşuna gitti mi?-Orada, locadaki kız ne kadar da güzel. Bana mı bakıyor, yoksa oradaki şu sarı sakallı beye mi?... Ah, şimdi de bir solo! Bu kim acaba? Fräulein Walker, soprano: Fräulein Michalek... bu herhalde sopranodur... Uzun zamandır operaya gelmedim. Sıkıcı da olsa, operada hep eğlenmişim-

dir. Öbür gün «Traviata»ya gidebilirim, aslında. Evet, öbür gün ben belki de çoktan bir ölü ceset olacağım! Ah, saçma, buna ben kendim de inanmıyorum! Bekleyiniz, bay doktor böyle ikazlarda bulunmanın cezasını çekeceksiniz! Ben sizin burnunuzu kırayım da görün...

Şu locadaki kadını iyice bir görebilseydim! Yanımdaki beyden opera dürbününü vermesini istesem, ama herhalde, böyle bir zamanda rahatsız ettiğim için adam beni diri diri yer. Kopetzky'nin kız kardeşi hangi tarafta duruyor? Acaba onu tanıyabilecek miyim? İki ya da üç defa gördüm kızı, son defa subay gazinosunda... Bunların hepsi acaba namuslu kızlar mı, yüz tanesi de? Aman Tanrım!... «Musikî Cemiyeti'nin desteğiyle! «-Musikî Cemiyeti... komik! Bunu ben, Viyana Dans Şarkıcıları Topluluğu gibi birşey zannediyordum, bunun başka birşey olduğunu da biliyordum ya hep!... Güzel hatıralar! Bir zamanlar «Grünen Tor»da... Neydi o kızın adı? Sonra bana, bir kere Belgrad'dan bir kart göndermişti... oraları da güzel! Kopetzky'nin işleri yolunda, şimdi çoktan oturmuş meyhanede Virginiasını içiyordur!...

Oradaki herif niye durmadan bana bakıyor? Bana öyle geliyor ki, o benim canımın sıkıldığını ve buraya ait olmadığımı farkediyor. Ona, yüzündeki küstahça ifadeyi biraz değiştirmesini tavsiye ederim, yoksa fuayede ben ona gösteririm! - Bakışlarını çevirdi bile!... Herkesin de bakışlarımdan bu kadar korkması... Daha geçenlerde Steffi, «şimdiye kadar rastladığım en güzel gözler, senin gözlerin!» demişti... Aslında, burada oturup bu lalalayı saatlerce dinlememin suçlusu da Steffi. -Ah, Steffi» nin bu bitmek bilmeyen yazıp çizme işi de artık hakikaten sinirime dokunuyor! Bu akşam ne kadar güzel olabilirdi. Steffi'nin mektupçuğunu okumayı ne kadar isterim. Yanımda da. Ama mektup çantasını çıkarmaya kalkarsam, yanımdaki şu adam beni yer! - Zaten, içinde ne olduğunu biliyorum ya... Bu akşam «o» nunla birlikte yemeğe gitmek mecbu-

riyetinde olduğu için gelemiyor... Ah, bir hafta ne kadar da komikti. Steffi onunla birlikte «Bahçe Kültürü Klübü»ne gelmişti, ben de Kopetzky ile karşılıklı oturuyordum ve Steffi, o davetkâr gözleri ile hep bana işaretler yapıp duruyordu. O, hiçbir şey farketmedi - inanılır gibi değil! Bir de Yahudi olacak üstelik! Tabii bir bankada çalışıyor, ya o siyah sakal... Yedek teğmen olmalı! Yanılıp da, benim alayıma silah talimine gelmesin! Zaten aslında, bu kadar çok Yahudi'yi niçin asker yaparlar bilmem-Yahudi aleyhtarlığının da canı cehenneme! Geçenlerde, Mannheimerlerin evinde, şu doktor hikâyesinin olduğu kadar karşı koymayı kararlaştırdı. Bütün bu zaman zarvaftizliler herhalde... Onlarda hiç farkedilmiyor - Bilhassa hanım... ne kadar da sarışın, heykel gibi bir vücut... Aslında toplantı çok eğlenceliydi. Fevkalade bir yemek, pahalı puro-lar... Elbet ya, kimde para var?...

Bravo, bravo! Yoksa bitmek üzere mi? - Evet, orada yukarıda herkes ayağa kalkıyor... güzel görünüyor - büyüleyici! - Org da mı var? ...Orgu çok severim... Evet, bunu çok beğendim - çok güzel! Gerçekten doğru, insan daha sık konserlere gelmeli... Çok güzeldi, diye Kopetzky'e söyleceyeğim. Acaba, bu akşam kahvede ona rastlar mıyım? - Ah, canım hiç kahveye gitmek istemiyor aslında; dün kendimi öyle zehirledim ki! Bir oturuşta yüz altmış gulden kaybettim - ne aptallık! Ve kim kazandı hepsini? Ballert, hiç ihtiyacı olmayan biri... Aslına bakarsan, bu saçma konsere gelmeye mecbur kalmamın suçlusu da Ballert... Yoksa, ben bugün yine oyun oynar ve belki de bir miktarını geri alırdım. Ama elimi bir ay karta sürmeyeceğim, diye kendi kendime şeref sözü vermem iyi oldu... Annem mektubumu alınca yüzünü görmeliydim! - Ah, o da amcama gitsin, yığınla parası var; birkaç yüz gulden onun için nedir ki. Onun bana muntazaman bir ödeme yapmasının çaresini bir bulabilsem... ama hayır, her kuruş için ayrı ayrı dilenmem lazım. Sonra da hep aynı terane: Geçen sene hasat kötü idi!... Acaba bu sene yine on beş günlüğüne amcama gitmeli mi? Ora-

da da insan sıkıntıdan patlıyor, aslında... Eğer ben o kızı... neydi adı?... Acayip, isimleri de hiç aklımda tutamıyorum!... A, evet: Etelka! Tek kelime Almanca anlamıyordu, zaten lazım da değildi... konuşmama hiç ihtiyaç yoktu!... Evet, çok iyi olacak, on beş gün açık hava ve on beş gece Etelka veya başka biri... Ama bir haftasını annemin babamın yanında geçirmem lazım... Bu sene Noel'de annem kötü görünüyordu... Hastalığını şimdi yenmiş olmalı, herhalde. Ben onun yerinde olsam, babamın emekliye ayrıldığına memnun olurum. - Klara da nasıl olsa bir koca bulur... Amca birşeyler verebilir... Yirmi sekiz yaş, o kadar da çok sayılmaz.. Eminim Steffi daha genç değildi... Ne garip: Kadınlar uzun zaman genç kalıyorlar. Ona bakarsan: Geçenlerde şu «Madame Sans-Gêne» deki Maretti - mutlaka otuz yedisinde vardı, ama ya görünüşü... Doğrusu, ben hiç hayır demezdim! - Bana sormaması yazık oldu...

Çok sıcak oldu! Hâlâ bitmedi mi? Ah, şöyle bir temiz hava alabilsem, ne kadar sevineceğim! Biraz yürüyüş yapacağım, meydanın etrafında... Yani, bugün erken yatmalı yarın öğleden sonra dinç olmalı! Komik, ne kadar da az düşünüyorum o işi, benim için bu kadar ehemmiyetsiz birşey! İlk defasında bir parça heyecanlandırmıştı beni. Asla korktuğum için değil; bir önceki gece biraz sinirliydim ama... Elbette, üstteğmen Bisanz ciddî bir rakipti. - Ama bana birşey olmadı yine de!... Bir buçuk sene çoktan oldu. Zaman nasıl da geçiyor! Bana Bisanz bile birşey yapamadığına göre, doktor, mutlaka birşey yapamayacak demektir. Yine, de, bu amatör eskrimciler bazen en tehlikelileridirler. Doschintzky bana anlatmıştı; eline kılıcı ilk defa alan bir herifin onu delip geçmesinden kıl payıyla kurtulmuş ve Doschintzky de bugün redif kıtasında eskrim hocası. Ama tabii - acaba o zaman da, o bu kadar iyi kılıç kullanabiliyor mu idi... En önemlisi: Soğukkanlı olmak. İçimde artık bir öfke bile hissetmiyorum, bu küstahlıktan başka birşey değil - İnanılmaz doğrusu! Daha önce şampanya içmemiş olsaydı, eminim, buna cüret edemezdi. Böyle bir küstahlık! Muhakkak

bir sosyalist! Günümüzde hukuku çiğneyenlerin hepsi sosyalist! Bir çete... ellerinden gelse bütün askerleri ortadan kaldıracaklar; ama ondan sonra, Çinliler üstlerine gelince, onları kim koruyacak, bunu hiç düşünmüyorlar. Aptallar! Bunlara arasıra gözdağı vermek lazım. Ben çok haklıydım. O laftan sonra, onu bırakıvermediğime seviniyorum. Düşündükçe deli oluyorum! Ama ben, bana yakışır şekilde hareket ettim; albay da bunun tamamen doğru olduğunu söyleyecektir. Tabii eğer bunun bana bir faydası olacaksa. Bazılarını tanıyorum, adamları salıverirlerdi herhalde. Mesela Müller, o yine tarafsız, yahut onun gibi birşey oluverirdi. Tarafsız olayım derken, pek çok kişi itibarını kaybetti... «Bay teğmen!»... daha söyleyişi, «bay teğmen» deyişi bile edepsizceydi!... «Siz de itiraf etmek zorundasınız ki»... - Nasıl oldu da biz bu konuya geldik? Niçin sanki bir sosyalistle konuşmaya girdim? Nasıl başlamıştı?... Zannediyorum, büfeye kadar refakat ettiğim o siyahlı kadın da oradaydı... ve sonra av resimleri çizen genç adam - neydi adı?... Tanrım, bütün bu hikâyenin mesulu o! Manevralardan söz etti, şu doktor ancak ondan sonra geldi, kafamı bozan birşeyler söyledi, harp denilen eğlence, yahut bunun gibi birşey - ama ben daha tek kelime bile söyleyemeden... Evet, ondan sonra da askerî mekteplerden konuşuldu... evet, öyle oldu... sonra ben askerî bir kutlamayı anlattım... Doktor konuştu sonra - hemen değil, ama kutlamadan hareket ederek - «Bay teğmen, bütün arkadaşlarınızın sırf vatanı korumak için askere gitmediğini, itiraf edersiniz herhalde!». Ne küstahlık! Bir subayın yüzüne insan bunu söylemeye nasıl cesaret eder! Bunun üzerine ona ne cevap verdiğimi ah bir hatırlayabilsem! Evet, galiba, hiçbir şey anlamadıkları işlere burunlarını sokan kişilerden filan bahsettim... Evet, tamam... birisi vardı, meseleyi hep iyilikle halletmeye çalışan, yaşlı, nezleden burnu tıkanmış bir bey... Ama ben çok öfkeliydim! Doktor bu sözü öyle bir tonla söyledi ki, sanki doğrudan doğruya beni kastediyor gibiydi. Ben liseden atılmışım da, bu yüzden askerî okula kapağı

atmışım sanki, söylemediği bir tek bu kaldı. Onlar bizim gibileri asla anlayamazlar, bunu anlayacak kabiliyetleri yok... Üniformayı ilk defa giydiğim günü hatırlıyorum da, böyle birşeyi herkes yaşayamaz işte... Geçen seneki manevralarda, işin birden ciddileşmesi için neler vermezdim... Miroviç, kendisinin de aynı şeyleri hissettiğini söylemişti bana. Sonra majestelerinin cepheye gelişleri ve albayın nutku... Eğer bütün bunlardan heyecanlanmayan biri varsa, o mutlaka tam bir hain olmalı... ondan sonra da, ömür boyu kitapların arasında oturmaktan başka birşey yapmamış olan bir kalem efendisi geliyor ve böylesine küstahça bir ikaz için kendisinde hak görüyor!... Ah, bekle sen, sayın bayım - savaşmadaki kabiliyetsizliğin ortaya çıkıncaya kadar... evet, eminim, kılıç kullanmada öyle beceriksiz olmalısın ki...

Evet, ya şimdi? Keşke hemen bitmiş olsaydı?... «Sizler, onun melekleri, İsa'yı övünüz»... - Evet, bu bitiş korosu... Fevkalade, söylenebilecek tek laf yok. Fevkalade! - Şimdi de, şu göz süzmeye başlamış olan locadaki hanımı tamamen unuttum. Acaba nerelerdedir?... Gitmiş bile... Şuradaki de hiç fena sayılmaz... Yanımda opera dürbünü olmayışı ne aptallık! Brannthaler çok akıllı doğrusu, dürbününü hep kahvenin kasasında bırakıyor, orada hiçbir şey olamaz... Şuradaki küçük hanım, ne olur, önümde şöyle bir dönüverse! Ta başından beri nasıl da terbiyeli terbiyeli oturuyor. Yanındaki de muhakkak annesidir - Acaba, benim de artık ciddî ciddî evlenmeyi düşünmem icap etmez mi? Bu işe kalkıştığı zaman Willy, benden daha büyük değildi. Evde devamlı olarak güzel bir kadının yedek olarak bulunmasının da iyi tarafları var elbette... Yani tam bugün, Steffi'nin vaktinin olmaması ne kadar aptalca. Hiç olmazsa nerede olduğunu bilsem, gidip onunla yüz yüze oturmak isterdim. Eğer o adam da onun için aynı şeyi düşünüyorsa, o zaman çok hoş olur işte ve Steffi de benim başıma kalır... Bayan Winterfeld'le olan münasebetin Fliess'e nelere malolduğunu şöyle bir düşünürsek! Ve bu arada Fliess'i durmadan da

aldatmıştı. Bu da kötü bir sonla bitti... Bravo, bravo! Ah, bitti!... Oh, ayağa kalkabilmek, hareket etmek iyi geliyor... Evet, eğer mümkün olursa! Bu adamın dürbününü kutusuna yerleştirmesi daha ne kadar sürecek?

«Pardon, pardon, dışarı çıkmama izin vermez miydiniz?».

Ne kadar da kalabalık! Bırakalım herkes çıksın, daha iyi ...Zarif bir insan... acaba onlar hakiki pırlanta mı?... Şuradaki hanım da çok kibar... Bana nasıl da bakıyor!... O evet, küçük hanımefendi, ben çoktan hazırım!... O, ne burun!-Yahudi... Bir tane daha... Doğrusu inanılır gibi değil, buradakilerin yarısı Yahudi... huzur içinde, bir oratoryonun zevkini bile çıkaramıyoruz... Evet, şimdi biz de katılalım... Şu arkamdaki budala da beni ne itip duruyor? Bu huyundan onu vazgeçireceğim... Ah, yaşlı bir bey!... Şu karşıdan beni selamlayan da kim?... O şeref bana ait, o şeref bana ait! Kim olduğunu katiyen bilmiyorum... En rahatı galiba, hemen karşıdaki Leidinger'e akşam yemeğine gitmek... yoksa «Bahçe Kültürü Kulübü»ne mi gitmeli? Sonunda Steffi de orada olmasın sakın? Onunla birlikte nereye gideceğini, bana neden yazmadı sanki! Bunu kendisi de bilmiyordu herhalde. Aslında, böyle birine bağlı olarak yaşamak korkunç birşey... Zavallıcık!-Evet, çıkış şurada... Ah, şu hanım da ne kadar güzel! Yapayalnız mı? Bana nasıl da gülümsüyor. Bu da bir fikir, onu takip edeyim! Evet, şimdi merdivenlerden aşağı iniş... oh, doksan beşlik bir yüzbaşı... Ne kadar da nazikâne teşekkür etti... Buradaki tek asker ben değilmişim... Güzel kız nerelerde kaldı? İşte, orada ...Merdivenin kenarında duruyor... Evet, şimdi de sıra vestiyere gitmeye geldi... Küçük hanım benimle çıkmıyor... Biri onu kapmış bile! Zavallı maskara! Bir başkası tarafından götürülmesine izin veriyor, sonra bir de bana karşıdan gülücükler gönderiyor!-Hiçbiri beş para etmez... Tanrım, vestiyer de ne kalabalık!... Biraz daha beklemeli en iyisi... Evet! Bakalım şu aptal vestiyerci, benim numaramı almak lütfunda bulunacak mı?...

«Bakınız, iki yüz yirmi dört! İşte orada asılı! Gözleriniz de mi görmüyor? İşte orada asılı duruyor! Nihayet, Tanrı'ya şükür!... Evet, lütfen!»... Şu şişko da, neredeyse bütün vestiyeri birbirine katacak... «Çok rica ederim!»...

«Sabır, sabır!».

Ne söylüyor bu herif?

«Bir parçacık sabır!».

Artık ona cevap vermem lazım... «Kenara çekiliniz!».

«Siz de hiç fırsatı kaçırmıyorsunuz!».

Ne diyor bu adam? Bunu bana mı söylüyor? Doğrusu bu kadarı da fazla! Bu kadarını, doğrusu kabul edemem! «Sakin ol!».

«Siz ne demek istiyorsunuz?»

Ah, ses tonuna da bak? Bu iş burada biter!

«İtmeyiniz!».

«Siz, lütfen çenenizi kapayınız!» Bunu söylememem lazımdı, çok kaba davrandım... Neyse, olan oldu artık!

«Ne demek istiyorsunuz?».

Şimdi arkasına dönüyor... Ben onu tanıyorum!... -Şu işe bak, bu, devamlı kahveye gelen fırıncı... Burada ne işi var? Mutlaka, müzik akademisinde ya kızı, ya da başka bir tanıdığı vardır... Peki, bu da ne? Ne yapıyor bu adam? Bana öyle geliyor ki... evet, aman Tanrım, eli kılıcının kabzasında... bu herif deli mi ne?... «Siz, bayım...».

«Siz, bay teğmen, şimdi sakin olunuz».

Ne diyor bu adam? Tanrı aşkına, inşallah kimseler duymadı? Hayır, çok alçak sesle konuşuyor... Peki ama, kılıcını neden bırakmıyor?... Tanrım... Ah, buna sakin olmak mı deniyor... elini kabzadan itemiyorum... aman skandal olmasın! Benim arkamda en sondaki yüzbaşı değil mi! Kılıcının kabzasını tuttuğunu hiç kimse farketmiyor mu? Bana hitap ediyor! Ne söylüyor?

«Bay teğmen, eğer en ufak bir harekete kalkarsanız, kılıcınızı kınından çeker, parçalar ve parçalarını sizin alay komutanlığına yollarım. Beni anlıyor musunuz, aptal çocuk?».

Ne dedi, ne dedi? Rüya görüyorum, herhalde. Bunları bana mı söyledi gerçekten? Cevap vermem lazım... Ama adamın niyeti ciddî - kılıcı gerçekten de çekiyor. Tanrım-evet, başladı!... Hissediyorum, işte çekiyor bile. Neler de söylüyor?... Tanrı aşkına, aman bir skandal olmasın... Hâlâ ne konuşup duruyor?

«Ama ben sizin mevkinizi mahvetmek istemiyorum... onun için, sakin olun!... İşte böyle, korkmayın, hiç kimse birşey duymadı... Bakın, herşey yoluna girdi bile... evet! Hiç kimse bizim münakaşa ettiğimizi anlamasın diye, şimdi size çok dostça davranacağım! - Şeref verdiniz, bay teğmen, çok memnun oldum - şeref verdiniz».

Tanrı aşkına, rüya mı gördüm? Bunları o adam gerçekten söyledi mi?... Şimdi nerede?... İşte gidiyor... Kılıcımı çekmeli ve onu haklamalıydım-Tanrı aşkına, hiç kimse duymadı değil mi?... Hayır, çok yavaş konuştu, kulağıma fısıldadı... Niçin onun arkasından gidip kellesini uçurmuyorum?... Hayır, olmaz, olmaz... bunu hemen yapmalıydım... Neden hemen yapmadım... Yapamazdım ki... Kabzayı o yakalamıştı ve benden de on kat daha güçlüydü... Eğer bir kelime daha söylemiş olsaydım, kılıcımı mutlaka parçalardı... Yüksek sesle konuşmamış olmasına memnun olmalıyım! Eğer bir tek kişi işitmiş olsaydı, hemen oracıkta kendimi vurmam icap ederdi ...Belki de bir rüyaydı... Şu sütunun oradaki adam, bana niçin öyle bakıyor-birşeyler mi duydu?... Ona soracağım... Sormak mı? - Ben deliyim! - Görünüşüm nasıl acaba? - Görünüşümden birşeyler farkediliyor mu? - Rengim kaçmış olmalı. - O köpek nerede?... Onu gebertmeliyim!... Gitmiş... Her taraf da boşalmış... Paltom nerelerde?... Giyinmişim bile... Asla farketmedim... Bana kim yardım etti acaba?... Ah, şuradaki

adam galiba... ona para vermeliyim... İşte, tamam!... Ama, neydi o? Bunlar gerçekten oldu mu? Biri benimle böyle konuştu mu, hakikaten? Bana, «aptal çocuk» dedi mi? Ve ben onu oracıkta gebertmedim?... Ama yapamazdım ki... yumrukları demir gibidir mutlaka... çakılmış gibi yerimde duruyorum... Hayır, ben aklımı yitirmiş olmalıyım, yoksa öteki elimle... Ama, o da o zaman benim kılıcımı çeker ve parçalardı ve herşey biterdi - herşey bitmiş olurdu! Sonra da nasıl çekip gitti, iş işten geçmişti... kılıcı arkasından saplayamazdım ya.

Nee, caddeye varmışım bile? Nasıl dışarı çıktım ben? Çok da soğuk... oh, rüzgâr iyi geliyor... Şu karşıdaki de kim?... Niçin oradaki herkes bana doğru bakıyor? Sonunda birşeyler duydular galiba... Hayır, kimse birşey duymuş olamaz... hemen etrafıma bakındım, bunu çok iyi biliyorum! Hiç kimse benimle meşgul değildi, kimse birşey duymadı... Ama, kimse duymamış olsa bile, o bunları bana söyledi; evet söyledi. Ve ben orada durup söylenilenleri sineye çektim, sanki birisi benim kellemi uçuracakmış gibi!... Ama ben hiçbir şey söyleyemezdim, hiçbir şey yapamazdım; yapacağım tek şey kalmıştı: Sakin olmak, sakin olmak!... Korkunç, dayanılır gibi değil; rastladığım yerde onu öldürmeliyim!... Biri bunu bana nasıl söyler! Böyle bir herif, bir köpek bunu bana nasıl söyler! Üstelik beni de tanıyor, kim olduğumu da biliyor!... Bunları bana söylediğini herkese anlatabilir!... Hayır, hayır, o bunu yapmayacak, zira o zaman böyle alçak sesle konuşmazdı... kendisi de yalnızca benim işitmemi istiyordu!... Ama bugün yahut yarın, onun bunu karısına kızına, kahvedeki tanıdıklarına anlatmayacağını bana kim garanti eder. - Tanrı aşkına, onu yarın yine göreceğim! Yarın kahveye gittiğimde, her günkü gibi orada oturuyor, Bay Schlesinger ve yapma çiçek tüccarı ile tarok oynuyor olacak... Hayır, hayır, bu böyle olmaz, böyle devam edemez... Onu görür görmez geberteceğim... Hayır, bunu yapmam mümkün değil... hemen oracıkta bitirmem lazımdı, hemen!... Keşke bitmiş olsaydı! Albaya gider vaziyeti

arzederdim... evet, albaya... Albay, daima dostça davranmıştır - ve ben ona şöyle derdim: Albayım, arzederim ki, o kabzayı tuttu ve bırakmadı; sanki benim silahım yokmuş gibi oldu... - Albay ne diyecek? - Onun ne söyleyeceği mi? - Ama burada tek çıkar yol var: Küfür ve alçaklığın hesabını sormak - hesaplaşmak!... Şu karşıdakiler gönüllüler mi?... İğrenç, gece karanlığında subay gibi görünüyorlar... selam çakıyorlar! - Eğer bir bilselerdi-bir bilselerdi!... İşte bu Café Hochleitner... Şimdi birkaç arkadaş mutlaka buradadır... tanıdıklarımdan biri yahut öteki... önüme ilk çıkana anlatacak olsam, ama sanki bir başkasının başına gelmiş gibi, nasıl olur?... - Ben de artık iyice şaşkınlaştım... Nerede dolaşıp duruyorum? Yolda ne yapıyorum? - Evet, ama nereye gitmeliyim? Leidinger'e gitmek istemiyor muydum? Haha, insanların arasında oturmak mı?... Herkesin bana baktığını zannedeceğim... Evet, ama nasıl olsa birşeyler olmalı... olacak ne var ki?... Hiçbir şey, hiçbir şey - kimse birşey duymadığına göre... Eğer ben şimdi onun evine gitsem ve ona, bunu kimseye anlatmaması için yemin ettirmek istesem?... Ah, bunu yapmaktansa, kafama hemen bir kurşun sıkmak daha iyi!... En akıllıcası da bu!... En akıllıcası mı? En akıllıcası mı? - Yapacak başka hiçbir şey yok... hiçbir şey yok... Acaba albaya mı danışsam, yoksa Kopetzky'e mi - Yahut da Blany mi - veya Friedmair: - hepsi aynı şeyi söyleyecek: Hiç başka çaresi yok!... Kopetzky ile konuşsam nasıl olur?... Evet, en akıllıcası bu... zaten yarın için de lazım... Evet, tabii - yarın için... saat dörtte süvari kışlasında... yarın saat dörtte kendimi vurmalıyım... asla intikamımı almamazlık edemem... Saçma! saçma! Hiç kimse birşey bilmiyor, hiç kimse birşey bilmiyor! - Benden çok daha kötüsüne maruz kalmış pek çok insan etrafta dolaşıp duruyor... Rederow'la nasıl vuruştuğu hakkında Deckener için neler neler anlatılmadı ki... Ve divan-ı harp, düellonun yapılmasına müsaade etmişti... Ama acaba, divan-ı harp benim için ne karar verir? - Aptal çocuk - aptal çocuk - Ve ben öylece durdum! - Tanrı aşkına, bir baş-

kasının bilip bilmemesi hiç farketmez!... Ben kendim biliyorum ya, esas olan budur! Şimdi bir saat öncekinden başka biriymişim gibi hissediyorum kendimi - Biliyorum ki, intikam için gücüm yok ve sırf bunun için kendimi vurmam lazım. Artık hayatta bir an bile rahatım olamaz... hep birisinin, şöyle veya böyle, bunu öğrenebileceği korkusu içinde olacağım... bugün akşam olanları, birisinin yüzüme söyleyebileceği korkusu! - Bir saat önce, ne kadar mesut bir insandım... Kopetzky biletleri bana hediye etmeye mecbur muydu - Steffi de beni reddetmek zorunda mıydı, Tanrım! - İnsanın kaderinin böyle birşeye bağlı olması... Daha öğleden sonra herşey iyi ve güzeldi, ama şimdi, ben mahvolmuş bir insanım ve kendimi öldürmem lazım... Niçin böyle koşup duruyorum? Peşimden kovalayan birşey yok ki... saat kaçı vuruyor?... Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on, on bir... on bir, on bir... yemek yemeliydim! Çaresiz, bir yere girmem lazım... Beni kimsenin tanımadığı rastgele bir lokantaya oturabilirim - insan, kendini bir saat sonra vuracak bile olsa, yemek yemek zorunda... Haha, ölüm çocuk oyuncağı değil ki... bunu kim söylemişti geçenlerde?... Ama artık bu hiç önemli değil...

En çok kimin üzüleceğini bilmek isterdim?... Annem mi, yoksa Steffi mi?... Steffi... Tanrım, Steffi... «o adama» bunu hiç hissettirmemeli, yoksa ona veda eder... Zavallı Steffi! - Alayda - bu işi benim niçin yaptığımdan hiç kimsenin haberi olmayacak... her biri kafa patlatacak... Gustl neden kendini öldürdü? - Hiç kimsenin de aklına, bir fırıncı parçası için, tesadüfen kuvvetli yumruğu olan aşağılık biri yüzünden yaptığım gelmez... ne aptallık, ne aptallık! - Benim gibi bir adam, bu kadar genç ve becerikli bir insan... Evet, daha sonra da herkes muhakkak diyecek ki: Böyle bir saçmalık yüzünden bunu yapmamalıydı; çok yazık!... Ama eğer ben şimdi birine soracak olsam, hepsi bana aynı cevabı verir... ben kendim de, kendime sorunca... bu kahrolası birşey... sivillere karşı bizler çok çaresiziz. Pek çok kimse, kılıcımız olduğu için bizim daha iyi

durumda olduğumuzu sanır... ama eğer birisi silahını bir kere kullanacak olsa, sanki biz hepimiz doğuştan katiller imişiz gibi, herşey bizim üstümüze kalır... Gazetede şöyle çıkar:... «Genç bir subayın intiharı»... Her zaman nasıl yazarlar?... «Sebepleri henüz aydınlığa kavuşmadı»... Haha!... «Tabutu başında yas tutuyorlar»... - Ama bu bir gerçek... bana hep, sanki kendi kendime bir masal anlatıyormuşum gibi geliyor halbuki bu hakikat... kendimi öldürmem lazım, hiç başka çarem yok - Yarın sabah, Kopetzky ve Blany'nin vekaletlerini iade edip, bana, biz artık sana düelloda şahitlik edemeyiz demelerini bekleyemem!... Eğer onlara, bunu yaparsam bir alçak olurum... Yerinden bile kıpırdamayıp kendine aptal çocuk dedirten benim gibi bir herif... yarın bunu herkes öğrenecek... böyle bir insanın olanları etrafa anlatmayacağını, bir an için bile olsa, hayal etmem büyük aptallık... o bunu her yerde anlatacak... karısı şimdiden biliyordur... yarın da kahvedeki bütün müşteriler öğrenir... Garsonlar öğrenecekler... Bay Schlesinger - kasiyer hanım - o kendi kendine bundan bahsetmeme kararı almış bile olsa, öbür gün konuşmaya başlar... öbür gün değilse bile, bir hafta içinde... Ona bu gece felç inse, ben kendim biliyorum ya... ben biliyorum... ve ben de, üzerinde böyle bir küfür varken, üniformayı ve kılıcı taşımaya devam edecek insan değilim!... Öyle, bunu yapmalıyım, bitsin! - Bunda ne var? - Yarın öğleden sonra doktor da beni bir kılıç darbesiyle öldürebilir... böyle şeyler olmuştur... zavallı Bauer, menenjit oldu ve üç gün içinde devrilip gitti... Brenitsch de attan düşüp boynunu kırmıştı... eninde sonunda olacak bu; başka yolu yok, benim için yok, benim için yok! - Bunu hafife alacak insanlar da vardır... Tanrım ne adamlar var!... Ringmeier'e, karısı ile birlikte yakaladığı bir kasap tokat atmıştı da, o da mukabele etmişti, şimdi taşrada bir yerde ve evlenmiş... Böyle bir erkekle evlenen kadınlar da var! Tanrı hakkı için, eğer o bir daha Viyana'ya gelirse ben ona elimi vermem... Evet ya, duydun Gustl: - Bitti, bitti, hayatın sona erdi! Bu işi bitir

ve üstüne bir sünger çek!... Evet, biliyorum artık, iş gayet kolay... Elbette! Ben çok sakinim... Böyle olacağımı da hep biliyordum: Eğer günün birinde iş bu noktaya gelirse, sakin olacağım, çok sakin... ama işin bu noktaya geleceğini hiç düşünmemiştim... kendimi öldürmeye mecburum, çünkü bir... Belki de ben onu yanlış anladım... sonunda çok başka birşey söylemiştir... sıcaktan ve koro denilen şeyden çok sersemlemiştim... belki de ben delirdim ve bütün bunlar gerçek değil? ... Gerçek değilmiş, haha, gerçek değilmiş! - Söylediklerini hâlâ duyuyorum... kulaklarımda çınlıyor... Elini, kılıcımın kabzasından nasıl uzaklaştırmak istediğimi, parmaklarımla hissediyorum sanki... O, bir kaba kuvvet adamı, bir azman... Ben de çelimsiz biri değilim ki... Alayda benden daha kuvvetli tek kişi Fransizki...

Aspern köprüsü... Daha ne kadar yürüyeceğim? - Eğer böyle devam edersem, gece yarısı Kagran'da olurum... Haha! - Tanrım, geçen sene eylülde oraya çekildiğimiz zaman, hepimiz sevinmiştik... İki saat sonra da Viyana... oraya vardığımızda ben ölü gibi yorgundum... bütün gün öğleden sonra, bir kütük gibi, uyudum, akşamleyin de Ronacher'de idik... Kopetzky, Ladinser ve... bizimle birlikte başka kim vardı? - Evet tamam, bir de yürüyüş sırasında Yahudi fıkraları anlatan gönüllü... Bu bir senelikler içinde bazen çok hoş delikanlılar oluyor... ama onların hepsi yedek olmalı - zira ne manası kalıyor? Biz senelerce çile çekelim ve böyle biri bir sene hizmet etsin ve bizimle birlikte aynı sınıflamaya hak kazansın... bu bir haksızlık! - Ama bütün bunlardan bana ne artık? Böyle şeylerle kendimi ne diye üzüyorum? - Levazım sınıfından en adi biri bile, şu anda benden daha yüksek... ben yeryüzünde bir hiçim artık... benim işim tamam... şerefimi kaybettim, herşeyim elden gitti! Tüfeğimi doldurmaktan ve... başka birşey yapamam... Gustl, Gustl, bana öyle geliyor ki, sen hâlâ bu işe tam olarak inanmıyorsun? Aklını başına topla... başka yolu yok ... sen ne kadar kafa yorsan da, başka çare yok! - Şimdi artık,

son anda efendice davranmak yapılacak tek şey, adam olmalı, tam bir subay olmalı ki, albay: «Cesur bir askerdi, hatırasını hep saklayacağız!...» desin... Bir teğmenin cenaze merasiminde kaç bölük bulunur?... Bunu benim bilmem lazım, aslında... Haha! Bütün tabur, yahut bütün garnizon bulunsa, yirmi el ateşle selamlasalar da, ben artık bir daha uyanmam nasılsa! - Geçen yaz bir keresinde, kahvenin önünde Herr von Engel ile oturmuştum, ordu engelli at yarışlarından sonra.. komik, adamı o günden sonra hiç görmedim... Sol gözü niçin bağlıydı? Ona bunu hep sormak istedim, ama o hiç oralı olmadı... İki topçu neferi geçiyor oradan... eminim onlar, kadının peşine takılacağımı düşünüyorlar... Kadın da sanki bana bakmaya mecburmuş gibi... Oo korkunç! - Böyle bir kadının nasıl ekmek parası kazandığını bilmek isterim... daha iyi ben... gerçi kıtlıkta şeytan sinekleri bile yer ya... Przemysl'de - bir daha bir kadına asla el sürmem deyişim, sonra beni çok düşündürdü... o zamanlar Galiçya'da çok berbat bir devirdi... aslında, Viyana'ya gelmemiz doğrusu büyük bir şans. Bokorny hâlâ Sambor'da oturuyor ve bir on sene daha, yaşlanıp saçlarına ak düşünceye kadar da oturabilir... Ama eğer ben orada kalsaydım, bugün başıma gelen orada başıma gelmezdi... ve ben, yaşlanıp saçları beyazlaşıncaya kadar Galiçya'da kalmayı buna tercih ederdim... neye? Neye? - Evet, ne oldu ki? Ne oldu? - Acaba ben aklımı mı oynatıyorum da, bunu hep unutuyorum? - Evet, Tanrı hakkı için, her an unutuyorum... acaba şimdiye kadar işitilmiş midir, birkaç saat içinde kafasına tabanca sıkmaya mecbur birisinin, onu artık hiç alakadar etmeyen bir yığın şeyi düşünmesi? Yemin ederim ki, tıpkı sarhoş gibiyim! Haha! Güzel bir sarhoşluk! Ölüm sarhoşluğu! İntihar sarhoşluğu! - Ah! Şaka bile yapıyorum, işte bu çok iyi! - Evet, keyfim çok yerinde - Böyle birşey insanın içinden gelir... Gerçekten, bunları birisine anlatacak olsam inanmaz. - Bana öyle geliyor ki, eğer o nesne şimdi yanımda olsaydı... hemen şimdi tetiğe basardım - bir saniye sonra herşey tamam... Herkesin şansı bu

kadar iyi olmaz - bazıları aylarca acı çekmek durumunda kalıyorlar... zavallı kuzenim, iki sene yattı, hiç kıpırdayamadı bile, korkunç ağrıları da vardı - Böyle bir felaket!... İnsanın kendi kendine bu işi bitirmesi daha iyi değil mi? Yalnız iyi nişan almaya çok dikkat etmeli ki, sonunda insanın başına, geçen sene şu subay namzedinin başına gelen felaket gelmesin... zavallı adamcağız, ölmedi de, kör oldu... İnsanın başına neler de gelebiliyor? Şimdi nerede yaşıyor acaba? - Onun gibi etrafta dolaşıp durmak, korkunç - buna etrafta dolaşıyor denemez elbet, hep elinden tutup götürülüyor - bu kadar genç bir adam, bugün bile yirmisinde değildir daha... sevgilisine daha iyi isabet etmiş... kızcağız hemen oracıkta ölmüş... İnanılmaz, insanlar neden kendilerini vururlar! Bir insan nasıl kıskanç olabilir?... Hayatında hiç böyle birşey bilmedim... Steffi şimdi «Bahçe Kültürü Kulübü»nde rahat rahat oturuyordur; sonra da «o»nunla eve gider... Bu beni hiç alakadar etmez, ama hiç! Steffi'nin evinin tefrişi güzel - kırmızı lambaları ile o küçük banyo. - Geçenlerde Steffi, yeşil ipek sabahlığı içinde nasıl da içeri girmişti... yeşil ipek sabahlığı da, bir daha hiç göremeyeceğim artık - ve tabii Steffi'yi de... ve Gusshaus caddesindeki o geniş ve güzel merdivenlerden de bir daha çıkamayacağım... Bayan Steffi eğlenmeye devam edecek, sanki birşey olmamış gibi... sevgili Gustl'nın kendini öldürdüğünü kimselere anlatamayacak bile... Ama herhalde ağlar - ah evet, mutlaka ağlar... Aslında, pek çok kimse ağlar... Aman Tanrım. Annem! - Hayır, hayır, bunu aklıma getirmemeliyim. - Ah, hayır, bunu insan hiç hatırına getirmemeli... Evini düşünmeyeceksin, Gustl, anlaşıldı mı? - En küçük bir şekilde bile...

Hiç fena değil, işte Prater'e geldim bile, gece yarısında... bu sabah, gece yarısı Prater'de gezeceğim hiç hatırıma gelmemişti doğrusu... Oradaki bekçi ne düşünecek?... Neyse, yolumuza devam edelim... çok güzel... Artık akşam yemeği yemek olmaz, kahveye de gidilmez; hava çok güzel ve sakin... çok... Gerçi birazdan sükûnete kavuşacağım, hem de isteme-

diğim kadar. Haha! - ama ben nefes nefeseyim... deliler gibi koşmuşum... daha yavaş, daha yavaş Gustl, kaçıracağın bir şey yok, yapacağın da - hiçbir şey, ama kesinlikle hiçbir şey! Bana öyle geliyor ki, ben titriyorum galiba? - Tamamen heyecandan olmalı... sonra hiçbir şey de yemedim... Bu garip koku da ne?... daha ağaçlar çiçek açmış olamaz?... Bugün günlerden ne? - Dört nisan... elbette, son günlerde ne kadar çok yağmur yağdı... ama ağaçlar daha tamamen çıplak... ne kadar da karanlık, oo! İnsan neredeyse korkacak... Aslında bu benim hayatımda ilk defa, bir de küçük bir çocukken ormanda korkmuştum... pek o kadar da küçük değildim ya... on dört belki on beş... Aradan ne kadar zaman geçti? - Dokuz sene... tabii ya - on sekizimde yedekteydim, yirmi yaşımda teğmen... gelecek sene de... Gelecek sene ne olacağım? Bu da ne demek oluyor: Gelecek sene? Ne demek: Gelecek hafta? Ne demek: Öbür gün?... O da nesi? Dişlerim çarpıyor? Oho! - Neyse, bırakalım da biraz takırdasınlar... Bay Teğmen, şimdi yalnızsınız, kimseyi aldatmaya ihtiyaç yok... acı, çok acı...

Kanepeye oturmak istiyorum... Ah! - daha ne kadar uzaktayım? - Ne kadar da karanlık! Şu arkamdaki, ikinci kahvehane olacak... geçen yaz bir kere oraya gitmiştim, bizim bando konser verdiğinde... Kopetzky ve Rüttner ile birlikte - birkaç kişi daha vardı... - Ama ben yorgunum... Evet, uyumak ne güzel olurdu. - Haha! Yatacak yeri olmayan bir teğmen... Tabii, aslında benim eve gitmem lazım... peki ama evde ne yaparım? Prater'de ne yapıyorum sanki? - Ah, keşke hiç ayağa kalkmaya mecbur olmasam ne iyi olurdu. - Burada uyuyup kalmak ve hiç uyanmamak... evet, bu çok rahat olurdu doğrusu! Hayır, bu kadar rahat da olmamalı, bay teğmen... Peki nasıl ve ne zaman? - Şimdi hikâyeyi bir kere daha gözden geçirebilirim... elbette herşey düşünülmeli... hayatta bu böyledir... o halde düşünelim... Neyi?... - Hayır, hava ne kadar güzel... geceleri sık sık Prater'e gelmeli... Evet, ama bu daha önce aklıma gelmeliydi, şimdi Prater de, hava da, gezmek de bitti...

Evet, ne oldu? - Ah, şu şapkayı da bir atalım, sanki beynimi sıkıştırıyor gibi geliyor bana... doğru düzgün düşünemiyorum ... Oh... evet!... şimdi artık aklını başına topla Gustl... son kararları almalı! Demek bu iş yarın sabah bitecek... yarın sabah saat yedide... saat yedi güzel bir saat. Haha! - Demek saat sekizde, okul başladığı zaman herşey bitmiş olacak... Kopetzky ders yapamayacak, çünkü çok sarsılmış olacak... Ama belki de henüz bilmiyor olacak... duyulmasına da ihtiyaç yok... Max Lippay'ı ancak öğleden sonra bulmuşlardı, halbuki kendini sabah erken vurmuş, hiç kimsenin de bundan haberi olmamıştı... Kopetzky'nin ders yapıp yapmayacağı beni ne alakadar eder? ... Ha! - O halde saat yedide! - Evet... yine ne var? Artık gerisini düşünmemek lazım. Odada kendimi vuruyorum ve herşey bitiyor! Pazartesi cenaze... Sevinecek birisini biliyorum: Doktor... Düello, bir arkadaşımızın intiharı sebebiyle yapılamayacaktır... Mannheimer'e ne diyecekler? - Ah, o kendini pek üzmez... ama kadın, güzel sarışın... onunla birşeyler yapılabilirdi... Öyle sanıyorum ki, o kadın beni reddetmezdi, eğer bir parça kendimi toplayabilseydim... evet, bu, Steffi'den çok daha başka birşeydi... Ama insanın asla tembel olmaması lazım... yani, kur yapacaksın, çiçekler göndereceksin, akıllıca konuşacaksın... bu işler böyle, yarın öğleden sonra bana kışlaya gel! demekle olmaz ki... Evet, böyle namuslu bir hanım, bu çok bambaşka birşey olmalı... Przenysl'deki yüzbaşının karısı, böyle namuslu bir hanım da değildi... yemin edebilirim ki, Libitzky, Wermutek ve şu çapaçul yedek subay, o da ona sahip olmuştu... Ama, Bayan Mannheimer... evet, bu çok başka birşey olurdu, bir değişiklikti ve insanı bambaşka biri yapardı herhalde - İnsan başka türlü bir nezaket kazanırdı - kendi kendine saygı duymak mecburiyetinde kalırdı. - Ama hep aynıları... ben de çok genç başladım - ilk iznimi alıp Graz'a annemlerin yanına gittiğimde daha bir çocuktum... Riedl de yanımdaydı - kadın Bohemyalı biriydi - benim yaşımın iki katı yaşındaydı - ancak sabaha karşı eve gelmiştim... Babam bana nasıl bakmış-

tı öyle... ve Klara... En çok da Klara'dan utanmıştım... O zaman nişanlıydı... niçin o işten birşey çıkmadı? Aslında, ben de pek alakadar olmadım... Zavallı fakirim, hiç şansı yaver gitmedi - şimdi de bir tanecik ağabeyini kaybediyor... Evet, beni bir daha hiç göremeyeceksin Klara - bitti! Senenin ilk günü, bana istasyona kadar refakat ettiğinde, beni bir daha göremeyeceğin hiç aklına gelmemişti değil mi? - Ya annem... Tanrım, annem... hayır, bunu düşünmemeliyim... eğer bunu aklıma getirirsem, bir alçaklık yapmaktan kendimi alamayacağım neredeyse... Ah... keşke önce bir, eve gitsem... bir günlük iznim var desem... bu işi bitirmeden, babamı, annemi ve Klara'yı bir kere daha görsem... Tabii, saat yedideki ilk trenle Graz'a gidebilirim, saat birde oradayım... Merhaba anne... Selam, Klara! Ee, nasılsınız?... Hayır, bu bir sürpriz!... Ama ya birşey farkederlerse... hiç kimse etmese bile Klara... Klara mutlaka... Klara akıllı bir kızdır... Geçenlerde bana ne güzel bir mektup yazmıştı ve ben hâlâ ona cevap vermedim - ya bana durmadan tekrarladığı o güzel nasihatları... ne kadar iyi kalplı bir varlık... Ben evde kalmış olsaydım, herşey çok başka olmaz mıydı? İktisat tahsil eder, amcamın yanına giderdim... Daha ben çocukken hepsi böyle olmasını isterlerdi... Şimdiye kadar da çoktan evlenmiş olurdum, iyi, güzel bir kızla... Belki de Anna ile, o beni nasıl da severdi... bunu şimdi bile farkettim, son defa eve gittiğimde, kocası ve iki çocuğu olduğu halde... bana nasıl baktığını gördüm... Ve bana da hâlâ, eskiden olduğu gibi, «Gustl» diyor - benim sonumu öğrenince onun bir yerine birşeyler olur - ama kocası, böyle olacağını biliyordum, serserinin teki! Diyecektir - Hepsi de borcum yüzünden olduğunu zannedecekler... aslında doğru değil, hepsi de ödendi çünkü... yalnız, şu son yüz altmış gulden hariç - onlar yarın gelirler... Evet, Ballert'in yüz altmış guldeni almasını temin etmeliyim... Kendimi vurmadan önce, bunu kaydetmeliyim... Korkunç birşey, korkunç birşey!... Buradan kaçıp gitsem daha iyi - beni kimsenin tanımadığı Amerika'ya... Bu

akşam burada olanları, Amerika'da kimse bilmez... hiç kimse de bununla ilgilenmez... Geçenlerde gazete, bir Kont Runge' den bahsediyordu, kirli bir iş yüzünden kaçmak mecburiyetinde kalmış, şimdi ise orada bir oteli varmış ve yaptıkları da hiç umurunda değilmiş... Birkaç sene içinde geri bile dönülebilir... Viyana'ya değil tabii... Graz'a da değil... ama bir çiftliğe olabilir... Annem, babam ve Klara, benim hayatta kalmamı bin kere daha tercih ederler... Başka insanlar beni ne ilgilendirir? Zaten beni başka kim düşünür ki? - Kopetzky'nin dışında herkes için, var olup olmamam birşey ifade etmez... Kopetzky bir tanedir... ve tam da onun bugün bana bilet vermesi... herşey bu biletten çıktı... biletsiz konsere gidemezdim ve bütün bunlar da olmazdı... Ne oldu yani... sanki aradan yüz sene geçmiş gibi, halbuki aslında daha iki saat bile geçmedi... İki saat kadar önce, biri bana «aptal çocuk» dedi ve kılıcımı kırmak istedi... Tanrım, şimdi gecenin ortasında bağırmaya başlayacağım! Bütün bunlar neden oldu? Vestiyer iyice boşalıncaya kadar biraz daha bekleyemez miydim? Ve niçin ona, «çenenizi kapayınız!» dedim! Bu, nasıl da ağzımdan kaçıverdi? Aslında ben, nazik bir insanımdır... bir çocukla bile, böyle kaba konuşmam ben... ama tabii, sinirliydim - herşeyin üst üste gelmesi... oyundaki şanssızlığım ve Steffi'nin devamlı reddedişleri - ve yarın öğleden sonraki düello - bir de son günlerde çok az uyumam - kışladaki karışıklık - uzun zaman dayanılmıyor!... Evet, ben er veya geç hasta olacaktım - izne çıkmaya mecbur kalacaktım... şimdi artık buna ihtiyaç kalmadı - uzun bir izin başlıyor artık - maaşsız izin - haha!...

Burada daha ne kadar oturacağım? Gece yarısını geçmiş olmalı... daha önce saatin çaldığını duymadım mı? - Bu da ne... araba mı geçiyor? Bu saatte? Tekerlekleri lastikli - anlıyorum... Onların durumu benden iyi - belki de Ballert ile Berta'dır... Niçin yani Ballert olması lazım? - Yolun açık olsun? - Böyle zarif bir araba Przemysl'de majestelerinin vardı... hep onunla şehre inerlerdi, Rosenberg'e... Majesteleri çok cana ya-

kındılar - gerçek bir dost, herkesle senli benli ...: Güzel günlerdi... gerçi,.. muhit dayanılır gibi değildi ve yazları da ölmek için bire birdi... bir keresinde, bir gün öğleden sonra üç kişiyi güneş çarpmıştı... benim takımımdaki onbaşıyı da - onun gibi kabiliyetli birini... Öğleden sonraları çıplak yatardık. Bir keresinde Wiesner, aniden odama girmiş; ben de tam o sırada rüya görüyor olmalıyım ki, ayağa kalkıp yanımda duran kılıcımı çekmişim... görünüşüm ne kadar gülünçtü kim bilir... Wiesner gülmekten çatlayacaktı - şimdi süvari yüzbaşısı oldu... - Süvariye ayrılmadığıma yazık oldu... ama ihtiyar istemedi bunu - Çok pahalı bir eğlence olurdu - ama artık hepsi bir... Niçin peki? - Evet, biliyorum ben: Ölmek zorunda olduğum için hepsi bir - ölmek mecburiyetindeyim... Ama nasıl? - Bak, Gustl, seni kimsenin rahatsız etmeyeceği Prater'e gece yarısı bunun için indin şimdi herşeyi sakin sakin düşünebilirsin - Amerika'ya gitmek, hesaplaşmak filan hepsi çok saçma ve sen de başka birşeye başlayamayacak kadar aptalsın - yüz yaşına da gelsen, sen bunu hatırlayacaksın, birisi kılıcını kırmak istemişti ve sana aptal çocuk demişti de sen öylece durup kalmış hiçbir şey yapamamıştın - hayır, bunda düşünülecek hiçbir taraf yok - olan oldu - anneni ve Klara'yı da düşünmen çok saçma - onlar nasılsa acıya tahammül etmeyi öğrenirler - herşeye dayanılır... Kardeşi öldüğü zaman annem nasıl ağlayıp inlemişti - ve bir ay sonra da neredeyse hiç hatırına gelmez olmuştu... mezarını ziyaret ediyordu... önceleri her hafta, sonra her ay - şimdi ise yalnızca ölüm gününde - Yarın benim ölüm günüm - beş nisan - Acaba beni Graz'a mı götürürler? Haha! Graz'daki kurtlar bayram yapacaklar! - Ama bu beni ilgilendirmez artık - bunlarla başkaları kafalarını yorsunlar... Pekala, beni alakadar eden şey nedir?... Evet, Ballert'in yüz altmış guldeni - hepsi bu kadar - başka yapacak hiçbir işim yok. - Mektup yazmak? Ne için? Kime?... Vedalaşmak? - Aman, canı cehenneme, eğer insan kendini vurursa, bu yeterince açıktır artık! - Sonra, diğerleri nasıl olsa, vedalaşıldığını anlarlar... Eğer

o insanlar, bu hikâyenin benim gözümde ne derece değersiz olduğunu bilseler, benim için hiç yas tutmazlar - ama bana da yazık değil mi yani... Hayatın tadını daha ne kadar zamandır çıkardım ki? - Birşeye katılmayı çok isterdim : Savaşa - ama bunun için uzun zaman bekleyebilirdim... onun dışında, herşeyi tanıdım... Adı Steffi, yahut Kunigunde olmuş, hiç farkı yok. - En güzel operetleri de biliyorum - Lohengrin'i on iki kere dinledim - hatta bu akşam bir oratoryo da dinledim - ve bir fırıncı bana aptal çocuk dedi - Tanrım, ama yetti artık! - Aslında ben hiç de meraklı sayılmam... - Şimdi, artık eve gidelim, aheste aheste... Nasıl olsa acelem yok - Prater'de birkaç dakika daha dinlenirim, bir kanepenin üzerinde - açıkta. - Artık bir daha nasılsa hiç yatmayacağım - uykumu almak için çok vaktim olacak. - Ah, bu hava! - Bu, benim düşüncelerimi dağıtıyor...

Ne oluyor? - Hey, Johann, bana bir bardak soğuk su getirir misin... Nedir?... Nerede?... Evet, ben rüya mı görüyordum? Kafam... O Tanrım... Gözlerimi açamıyorum! - Elbisem üstümde! - Neredeyim ben? - Tanrım, uyuyup kalmışım! Nasıl da uyuyabildim; gün ağarıyor! - Ne kadar uyudum acaba? - Saate bakmalıyım... Hiçbir şey görünmüyor?... Kibritim nerede?... İşte, birini yakalım mı?... üç... ve ben saat dörtte düello yapacağım - hayır, düello değil - kendimi vuracaktım! - Düello olmayacak artık; zira ben kendimi vurmak zorundayım, çünkü bir fırıncı bana aptal çocuk dedi... Bu oldu mu gerçekten? Kafamın içi ne kadar acayip... boynum tıpkı bir baston gibi - hiç kıpırdayamıyorum - sağ bacağım da uyuşmuş. - Ayağa kalkmalı! Kalkmalı!... Ah, evet şimdi daha iyi! Etraf aydınlanıyor... Ve hava... tıpkı, ileri karakolda vazifeli iken ormanda gecelediğim sabah gibi... O, başka bir uyanıştı - önümde başka türlü bir gün vardı... Öyle görünüyor ki, ben buna daha tam olarak inanmış değilim - cadde, önümde karanlık ve bomboş uzanıyor - eminim, şimdi Prater'deki tek insan benim. - Bir kere daha, sabahın dördünde buraya gelmiştim, Pausinger ile birlikte - at üstündeydik - ben yüzbaşı Mirovic'in

atına, Pausinger de kendi atına binmişti - mayıs idi, geçen sene - her taraf çiçek içindeydi - her taraf yeşildi - şimdi daha kel kel - ama ilkbahar yakında geliyor - birkaç gün sonra tamam - inci çiçekleri, menekşeler - yazık, hiçbirini göremeyeceğim - her serseri çapkın bunu görecek, ama ben öleceğim! Bu bir felaket! Sonra hepsi, Weingertl'da toplanacaklar, akşam yemeğinde, sanki birşey olmamış gibi - Lippay'ı toprağa verdiğimiz günün akşamı, bizim hepimizin Weingertl'da oturması gibi - Lippay ne kadar da sevilirdi... alayda onu, benden daha çok severlerdi - ben ölüp gittikten sonra niçin oturmasınlar sanki? - Çok sıcak - dünden daha sıcak - ama ne güzel hava - çiçekler çoktan açmalıydı... Acaba Steffi bana çiçek getirecek mi? - Aklına bile gelmez! Gezmeye çıkacaktır... Evet, ama Adel olsaydı ... Hayır, Adel olamaz! İki seneden beri onu hiç aklıma getirmemiştim sanırım... hayatımda böyle ağlayan bir kadın görmedim... Aslında, bu, yaşadığım en hoş şeydi... Onun gibi mütevazi, onun gibi sade kadın - beni sevdi, buna yemin edebilirim. - Steffi'den çok başka birşeydi... Onu niçin terkettiğimi bir bilebilsem... böyle bir eşeklik! Bana çok sıkıcı gelmeye başlamıştı, evet, hepsi bu... Her akşam bir tek ve hep aynı insanla çıkmak... sonra birden, artık hiç kurtulamayacakmışım gibi bir korkuya kapıldım - böyle bir mızmızdan - Keşke biraz bekleyebilseydin Gustl - seni seven tek kişi oydu... Şimdi ne yapıyor acaba? Ne yapacaksın ki? - Başka birini mutlaka bulmuştur... Tabii canım, Steffi ile çok daha rahat - eğer sadece arasıra görüşülürse. Bir başkası bütün zahmeti çekiyor, bana ise, işin yalnız zevk tarafı kalıyor... Bu durumda da onun mezarıma gelmesini isteyemem... Zaten mecburiyet olmayınca kim gelir ki! - Belki Kopetzky, hepsi bu! - Böyle hiç kimsesi olmamak üzücü...

Ne saçmalık ama! Babam, annem ve Klara... Evet, ben, bir oğul ve ağabeyim... ama aramızda bundan başka da ne var? Beni severler - fakat hakkımda ne bilirler? - İşime gittiğimi, kâğıt oynadığımı ve birtakım adamlarla gezip tozduğumu

... bunun dışında? - Bazen benim kendimden tiksindiğimi onlara hiç yazmadım ki - ama zannediyorum, bunu ben kendim bile tam olarak bilmedim - Neler söylüyorsun, bunları şimdi ne yapacaksın, Gustl? Bir ağlamadığın kaldı... Kahrolası şeytan! - Doğru düzgün yürü... İşte böyle! Sanki bir randevuya, yahut nöbete, yahutta harbe gider gibi... kim söylemişti bunu?... Ah evet, yüzbaşı Lederer, kantinde, ilk düellosunda beti benzi atan Wingleder'den bahsedildiği zaman... Evet; ister bir randevuya gidilsin, isterse mutlak bir ölüme, gerçek bir asker yürüyüşünden ve yüzünden bunu asla belli etmez! - Ona göre Gustl - yüzbaşı Lederer söylemişti bunu! Ha!

Gittikçe aydınlanıyor... artık yazılar okunabiliyor... Orada öten düdük ne?... Ah, kuzey istasyonu ötede... Tegetthoff abidesi... Hiç bu kadar yüksek görünmemişti... İleride arabalar duruyor... Ama çöpçülerden başka kimse yok... gördüğüm son çöpçüler - Ha! Bu aklıma geldikçe güleceğim... hiç anlamıyorum. Kesin olarak bilen insanların hepsinde böyle mi oluyor acaba? Kuzey istasyonunun saati üç buçuk... Şimdi bir soru var, acaba kendimi istasyon saatine göre yedide mi vuracağım yoksa Viyana saatine mi göre?... Yedi... peki ama, niçin yedi?... Hiç başka bir saat yokmuş gibi... Acıktım - Tanrım, ben acıktım - Şaşılacak birşey değil bu... ne zamandan beri birşey yemedim? Dün akşam saat altıdan beri, kahvede... evet! Kopetzky'nin biletleri verişinden bu yana - bir sütlü kahve ve iki çörek. - Fırıncı öğrenince ne der? - lanet olası köpek! - Ah, niçin olduğunu o anlayacak, aklı başına gelecek - Subay! Ne demekmiş görecek - Onun gibi bir herif caddenin ortasında dayak yiyebilir, birşey olmaz, ama bizim gibilerde iki kişi arasında hakaret edilince, o artık ölmüş demektir... Onun gibi bir sahtekâr canına kıysa neyse - ama hayır, böyle şeylerde çok temkinlidir ve kendini tehlikeye atmak istemez... Ve herif yaşamasına devam eder, hiç utanmadan, buna karşılık ben - gebe rip gitmek mecburiyetindeyim! - Beni bu adam öldürdü... Evet, Gustl, anlıyorsun değil mi? - seni öldüren bu adamdır!

Ama o da bu kadar ucuz kurtulmamalı! - Hayır, hayır, hayır! Kopetzky'e, içinde herşeyin anlatıldığı bir mektup yazacağım, bütün hikâyeyi anlatırım... Yahut daha da iyisi: Albaya yazarım, alay komutanlığına bir rapor veririm... tıpkı, bir resmî hizmet raporu gibi... Evet, bekle, sen böyle birşeyin gizli kalacağını mı zannediyorsun? - Yanılıyorsun - tarihe, ebedî hafızaya kaydolacak, ondan sonra görmek isterim, bakalım sen bir daha kahveye gitmeye cesaret ediyor musun - Ha! «Görmek istiyorum» da iyi doğrusu!... Diğer bazı şeyleri de görmek isterim, ama maalesef mümkün olmayacak - bitti! -

Johann şimdi odama gelir, görür ki, bay teğmen evde uyumamış. - Ondan sonra da aklına bir yığın şey gelir, ama Tanrı hakkı için, bay teğmenin Prater'de gecelediği gelmez... Ah, bu kırk dörtlüler! Atış alanına gidiyorlar - bırakalım geçsinler... şöyle, kenara çekilelim... - Şurada yukarıda bir pencere açıldı - güzel biri - eğer pencereye ben çıkacak olsaydım, boynuma hiç olmazsa bir eşarpçık bağlardım... Son defa geçen yazdı... Steffi'nin sonuncusu olacağını rüyamda görsem inanmazdım. - Ah, Tanrım, yegâne hakiki eğlence budur... Her neyse, bay albay iki saat sonra arkadan atıyla, kasıla kasıla gelir... beylerin işleri yolunda - evet, evet, sağa bak! - Pekala... Sizlere hiç aldırmadığımı bir bilseniz! - Ah, bu hiç fena sayılmaz: Katzer bu... ne zamandan beri o, kırk dörtlülere geçirilmiş? - Selam, selam! - Suratının hali de ne öyle?... Niçin başının üzerine işaret ediyor? - Aziz dostum, senin kellen beni hiç mi hiç, alakadar etmiyor... Demek öyle! Hayır, aziz dostum, yanılıyorsun: Prater'de geceledim... Bugün, akşam gazetesinde okuyacaksın. - «Mümkün değil!» diyeceksin, «bu sabah biz atış alanına giderken, ona Prater caddesinde rastlamıştım!» ... - Benim yerime kim geçecek? - Acaba Walterer'e verirler mi? Bu güzel olur doğrusu - güçsüz kuvvetsiz bir adam, ayakkabıcı olsa çok daha iyi olurmuş... Nee, güneş doğdu bile? - Bugün güzel bir gün olacak - tam bir ilkbahar... Hepsinin canı cehenneme! - faytoncu da sabahın sekizinde yola çıkacak,

ve ben... hey, bu da ne? Doğrusu çok hoş olur - son dakikada bir faytoncu yüzünden soğukkanlılığını yitirmek... kalbimin birden böyle sersemce çarpması da ne demek oluyor? - O yüzden olmasın sakın... Hayır, hayır... uzun zamandan beri birşey yemediğim için oluyor. - Yapma Gustl, kendine karşı açıksözlü ol: - Korku duyuyorsun - Korkuyorsun, çünkü şimdiye kadar hiç denemedin... Ama, bu seni kurtarmaz, korkunun kimseye bir faydası olmamıştır, bu yoldan herkes bir kere geçecek, kimi biraz önce, kimi daha sonra, sıra sana biraz erken geldi o kadar... Hiçbir zaman, çok değerli biri olmadın, hiç olmazsa bu son işte adam gibi davran, bunu senden talep ediyorum! - Evet, şimdi düşünmen lazım - ama neyi?... Hep birşeyler düşünmek istiyorum... halbuki çok basit. - Dolabımda duruyor, üstelik dolu da, geriye tek şey kalıyor: Tetiğe basmak - bu da bir iş değil! -

Şu kız şimdiden işe gidiyor - zavallı kızlar! Adel de bir yerde çalışıyordu - birkaç kere akşamları, onu ben almıştım... Eğer bir işte çalışıyorlarsa, ortaya düşmüyorlar tabii... Steffi, tek bana ait olmayı kabul etse, ben onu modacı yahut bunun gibi birşey yapardım... Peki, Steffi nereden öğrenecek? - Gazeteden!... Ona yazmadım diye sinirlenecek... Bana öyle geliyor ki, hâlâ direniyorum... Steffi'nin sinirlenip sinirlenmemesi beni ne ilgilendirir... Bu hikâye ne kadar zamandır devam ediyor?... Ocaktan beri mi? Ah, hayır Noël'den önce olmalı... zira ona Graz'dan bonbon getirmiştim, o da bana yeni yıl için mektup göndermişti... Doğru, evdeki mektuplarım, - yakmam icap edeni yoktu değil mi?... Hm, Fallsteiner'den gelen - mektup bulunursa... çocuk bazı tatsızlıklarla karşılaşabilir... Ne üstüme vazife! - Büyük bir iş değil... ama şimdi o kâğıt parçasını bulup çıkaramam... En iyisi, hepsini birden yakayım... Kimin işine yarayacak? Sırf karalanmış kâğıtlar. - Birkaç kitabımı da Blany'e bırakabilirim. - «Gecenin ve Buzun İçinden»... yazık, onu bir daha hiç okuyamayacağım... son zamanlarda okumaya pek fırsatım olmadı... Org - Evet,

kiliseden... sabah ayini - uzun zamandan beri katılmadım... son defa şubat ayındaydı, takımım buraya gönderildiği zaman... Ama o da doğru dürüst değildi - takımdaki adamları gözden geçirip durdum, acaba dua ediyorlar mı, hareketlerinde uygunsuzluk var mı diye... - Kiliseye gitmek istiyorum... sonunda yine burada birşeyler var... Neyse, bugün yemekten sonra artık kesin olarak bileceğim... Ah, «yemekten sonra» da çok iyi!... Her neyse, gireyim mi? - Annem bunu bilirse, ona bir teselli olur zannederim!... Klara pek aldırmaz... Girelim artık - zararı olmaz ya!

Org - ilahi - ah! - Ne oluyor? - Başım dönüyor... Oh Tanrım, oh Tanrım, oh Tanrım! Keşke birisi olsaydı, kendisiyle tek kelime konuşabileceğim birisi! - Şu olabilir - günah çıkarmaya gitmek! Ve eğer ben sonunda dersem ki: Saygıdeğer efendim, şimdi gidip kendimi öldüreceğim, bu şeref bana aittir!, Papazın gözleri faltaşı gibi açılır... - En iyisi, şu taşın üstüne yatıp ağlamak istiyorum... Ah hayır, bu yapılamaz! Ama ağlamak bazen iyi gelir... Biraz oturalım - Prater'deki gibi uyuyup kalmak yok ama! Bir dine mensup olan insanlar çok daha şanslı... Şimdi de ellerim titremeye başladı!... Böyle giderse, sonunda kendi kendimi öyle iğrenç bulacağım ki, sırf bu rezalet yüzünden kendimi öldüreceğim! - Şuradaki yaşlı kadın - hâlâ ne için dua ediyor?... Ona şöyle demem acaba doğru olur mu: Siz, lütfen beni de yanınıza alınız... bu işin nasıl yapıldığını doğru dürüst öğrenmedim de... Ah! Bana öyle geliyor ki, ölüm beni sersemleştiriyor! - Ayağa kalk! - Bu müzik bana neyi hatırlatıyor? - Aman Tanrım! Dün akşamı! - Kaç, kaç! Buna asla tahammül edemem!... Pst! Gürültü yok, kılıcı öyle sürükleme - insanları ibadetlerinde rahatsız etmek olmaz - işte! Açık hava daha iyi... Işık... Ah, gittikçe yaklaşıyor - keşke olup bitmiş olsaydı! - Hemen bitirmeliydim - Prater'de... Tabancasız sokağa çıkmamalı... Dün akşam keşke yanımda olsaydı... Her neyse! - Kahvaltı için kahveye gidebilirim... Acıktım... Mahkûmların, sabah erken kahvelerini ve sigaralarını içmeleri eskiden

bana pek garip gelirdi'... Aman Tanrım, ben hiç sigara içmedim! Hiç canım istemiyor! - Komik: Canım kahveye gitmek istiyor... Evet, çoktan açılmıştır, bizden de henüz kimse yoktur orada - olsa bile... Soğukkanlılığın bir işareti. «Daha saat altıda kahvede kahvaltısını yapıyordu, yedide kendini vurdu»... - Yine çok sakinleştim... yürümek ne kadar hoş - en güzeli de kimsenin beni zorlamaması. - Eğer istersem, bütün bu lüzumsuz şeyleri bir kenara atabilirim... Amerika... Nedir: «Lüzumsuz şey»? Bir «lüzumsuz şey» nasıldır? Bana öyle geliyor ki, güneş başıma vurdu! Oho, ben belki de, mecbur değilim, diye kendi kendimi aldattığım için bu kadar sakinim?... Mecburum! Mecburum! Hayır, istiyorum! - Üniformanı giyip ortalarda dolaştığını hiç düşünebiliyor musun, Gustl? Ve o lanet olası köpek sana kahkahayla gülecek - Kopetzky bile sana elini vermek istemeyecek... Bana öyle geliyor ki, yüzüm kıpkırmızı oldu. - Polis bana selam veriyor... teşekkür etmeliyim... «Selam!» - «selam» bile dedim!... Bu zavallı adamcağızları, böyle birşey her zaman memnun eder... Evet, benden kimse şikayet edemeyecek - işimin dışında, hep çok rahat olmuşumdur - Manevralarda iken, bölük subayına Britannika hediye etmiştim; - silah talimleri sırasında, arkamdaki bir adamın «lanet olası becerikllik» gibi birşeylerden söz ettiğini duymuş ve onu rapor etmemiştim - yalnız ona şöyle demiştim: «Siz, dikkatli olun, başka biri işitebilir - o zaman sizin için çok kötü olur!»... Kale avlusu... Nöbette bugün kim var? - Bosnalılar - görünüşleri iyi - Kaymakam geçenlerde demişti ki, biz 78 yılında aşağıya güneye indiğimizde, hiç kimse, gün gelip, bunların bize böyle itaat edeceklerine inanmamıştı!... Tanrım, böyle birşeyde orada bulunmayı isterdim - Oradakiler kanepelerinden kalkıyorlar. - Selam, selam! - Bizim gibilerin buralara kadar gelmemesi insanın fenasına gidiyor. - Çok daha güzel olurdu, şeref meydanında, vatan için, sanki... Evet, doktor bey, siz ucuz atlatıyorsunuz!... Acaba birisi benim yerimi devralamaz mı? - Evet, evet, ayarlamalıyım, Kopetzky yahut Wymetal benim yerime, herifle

vuruşsun... Bu kadar kolay kurtulmamalı: - Ah, ne olacak sanki! Benden sonra ne olacağı mühim mi yani? Nasıl olsa, ben hiç öğrenemeyeceğim! - Ağaçlar tomurcuklanmışlar... Bir keresinde «Volksgarten'de birine laf atmıştım - üzerinde kırmızı bir elbisé vardı, Strozzi sokağında oturuyordu - sonradan onu Rocklitz devralmıştı... Zannediyorum ki, hâlâ o kadınla yaşıyor, ama artık bundan hiç bahsetmiyor - belki de utanıyor... Şimdi Steffi hâlâ uyuyordur... uyurken ne kadar da güzel görünür... sanki beşe kadar bile sayamayacak bir masum çocuk gibi! - Uyurken hepsi öyle görünürler! - Ona, mutlaka birkaç kelime yazmalıyım... neden olmasın? Önce mektup yazıp sonra bu işi yapan vardır. - Klara'ya da yazmam lazım, annemi babamı teselli etsin diye ve işte daha başka neler yazılırsa! - Tabii Kopetzky'e de... Bana öyle geliyor ki, birkaç kişiye şöyle bir adieu deseydim, bu iş çok daha kolay olurdu... Alay komutanlığına bir açıklama - ve Ballert için yüz altmış gulden... aslında yapacak çok şey var... saat yedide ölmemi bana kimse emretmedi ya... saat sekizden sonra da ölmek için yeterince zaman var;... Ölmek, evet - mecburen - hiçbir şey yapılamaz...

Ring caddesi - şimdi birazdan kahvemde olacağım... Kahvaltı yapacağım için seviniyorum galiba... inanılır gibi değil. -- Evet, kahvaltıdan sonra bir de sigara yakarım, sonra eve gider ve yazarım... herşeyden önce, komutanlığa açıklamayı yazarım; sonra Klara'ya mektup - sonra Kopetzky'e - ondan sonra da Steffi'ye... Şırfıntıya ne yazmalı... «Sevgili yavrum, sen herhalde hiç düşünmedin»... - Ah, ne kadar saçma! - «Sevgili yavrum, sana çok teşekkür ederim»... - «Sevgili yavrum, bu dünyadan ayrılmadan önce, bunu ihmal etmeyi istemedim»... - Neyse, mektup yazmak işinde hiçbir zaman kuvvetli olmamışımdır... «Sevgili yavrum, Gustl'dan ,son defa, hoşça kal»... - Gözleri kim bilir ne hale gelecek! Doğrusu, ona âşık olmayışım büyük şans... üzücü olmalı, birini sevip de sonra böyle... Neyse Gustl, deli olma; böylesi de yeterince üzücü... Steffi'den sonra başkaları da gelirdi ve sonunda, değerli biri -

iyi aile kızı, çehiziyle birlikte,-çok güzel olurdu...-Klara'ya teferruatlı olarak yazmalıyım, başka çarem yoktu diye... «Beni affetmelisin, sevgili kardeşim ve lütfen, sevgili annemi ve babamı da teselli et. Biliyorum, sizlerin üzülmenize ve acı çekmenize sebep oldum; ama inan bana, hepinizi daima çok sevdim ve temenni ediyorum ki, sen bir gün mesut olursun, sevgili Klaram ve bahtsız erkek kardeşini unutmazsın»...-Ah, ona hiç yazmayım daha iyi!... Hayır, ağlamak üzereyim... düşündükçe gözlerim yanıyor... Bir tek Kopetzky'e yazayım-dostça bir hoşça kal, diğerlerine de o haber versin...-Altı oldu mu?-Ah, hayır: Buçuk-üç çeyrek,-ne güzel bir yüz!... Florian sokağında sık sık rastladığım kara gözlü, küçük Franz:-Acaba şu kız ne diyecek?-Ama o, benim kim olduğumu bile bilmiyor ki-beni artık hiç göremeyince hayret edecek... Gelecek sefere onunla konuşayım diye, evvelsi gün karar vermiştim.-Yeterince işve yaptı... ne kadar da genç-tam bir masum!... Evet, Gustl! Bugünün işini yarına bırakma!... Şuradaki delikanlı da, mutlaka, bütün gece uyumamış.-Neyse, o şimdi eve gidecek ve güzel güzel uyuyacak-ben ise!-Haha! İş şimdi ciddileşiyor, Gustl, evet!... Eğer şu birazcık korkup titremek de olmasaydı, bu iş hiç de zor değil-herşey bir yana, kendi kendime, cesur olacağım demeliyim... Ah, nereye gidiyorsun? İşte benim kahvem orada... henüz süpürüyorlar... Neyse, biz içeri girelim...

Şu arkadaki masa, onların devamlı tarok oynadığı masa... Ne garip, ikisinin aynı adam olduğunu asla tasavvur edemiyorum, şurada arkada duvarın dibinde oturan adamla, beni...-Henüz kimseler yok... Garson nerede?... Hey! İşte mutfaktan geliyor... acele frakını geçiriyor... Hiç lazım değil!... ah, onun için ama... bugün daha başka kimselere de hizmet edecek!

«Şeref verdiniz, bay teğmen!».

«Günaydın».

«Bugün, böyle erkenden mi, bay teğmen?».

«Bir tane, kaymaklı sütlü kahve».

«Emredersiniz, bay teğmen!».

Ah, gazeteler gelmiş... Bugünkü gazetede mi?... Acaba şimdi birşey var mıdır?... Ne olacak ki?-Kendimi öldürüp öldürmediğimi yazıyor mu diye, bakmak istiyorum herhalde! Haha! Niçin hâlâ ayaktayım?... Pencere kenarına oturalım... Garson, sütlü kahvemi getirdi bile... Tamam, perdeyi de çekeyim, geçenlerin içeri bakmaları hiç hoşuma gitmiyor... Gerçi daha kimseler geçmiyor ya... Oh, kahve ne güzel-kahvaltı yapmak, hiç de lüzumsuz bir çılgınlık değilmiş! İnsanı bambaşka biri yapıyor-bütün saçmalık akşam yemeği yememiş olmamda... Bu adam yine neye tepemde dikilip duruyor?-Ah, çörekleri getirmiş...

«Bay teğmen, duydular mı acaba?»...

«Neyi?» Evet, Tanrı aşkına, yoksa çoktan öğrendi mi? Ama saçma, mümkün değil!

«Bay Habeswollner'i...».

Ne? Fırıncının adı bu... şimdi ne söyleyecek acaba?... Yoksa o buraya mı geldi? Buraya kadar gelip herşeyi anlattı mı?... Niçin konuşmaya devam etmiyor?... İşte konuşuyor...

«... bu gece on ikide felç gelmiş».

«Ne?... Böyle bağırmamalıyım... hayır, hiçbir şey belli etmemeliyim... belki de rüya görüyorum... bir kere daha ona sormalı... «Kime felç gelmiş?» - Fevkalade, fevkalade; - gayet sakin söyledim!».-

Fırıncıya, bay teğmen!... Siz onu tanıyacaksınız... hergün öğleden sonra subayların yanında tarok partisine katılan şişman bey... Bay Schlesinger ve yapma çiçek tüccarı Bay Wasner ile karşılıklı!».

Ben uyanığım tamamen - hepsi doğru - ama yine de tam olarak inanamıyorum - ona bir kere daha sormalı... ama dikkati çekmeden...

«Ona felç mi gelmiş? Peki, nasıl yani siz bunu nereden biliyorsunuz?».

«Bay teğmen, bunu bizden önce kim bilecek - sizin yediğiniz çörekler de Habeswallner imalatı. Bize, sabah dört buçukta çörekleri getiren çocuk anlattı.

Tanrı hakkı için, kendimi ele vermemeliyim... İçimden bağırmak geliyor... Gülmek geliyor içimden... Rudolf'a bir öpücük kondurmak geliyor içimden... Fakat ona birşey daha sormalı... gayet sakin ama, yoksa fırıncı beni ne alakadar eder - garsona soruyu sorarken gazeteye bakmalıyım...

«Ölmüş mü?».

«Elbet, bay teğmen, hemen oracıkta ölmüş».

Oo, fevkalade, fevkalade! - Sonunda herşey bitti, kiliseye gittiğim için...

«Akşam tiyatroya gitmiş; merdivenlerde yere düşmüş - gürültüyü kapıcı duymuş... ve sonra onu evine taşımışlar, doktor geldiğinde ise, çoktan ölmüş».

«Ne kadar üzücü. En verimli yaşında». - Bunu çok güzel söyledin - bende kimse birşey farkedemez... bağırmamak veya hemen bilardoya atlamamak için kendimi frenlemeliyim...

«Evet, bay teğmen, çok üzücü, hoş insandı, yirmi senedir bize gelirdi - bizim patronun da iyi arkadaşıydı. Zavallı karısı...».

Ömrümde hiç bu kadar sevinmemiştim, zannedirim... öldü o - öldü o! Kimse birşey bilmiyor ve hiçbir şey olmadı - Kahveye uğramam büyük bir şans... yoksa kendi kendimi boşu boşuna vurmuş olacaktım - kaderin bir oyunu... Rudolf nerede? - Ah, ateşçi çocukla konuşuyor... - Demek, öldü, öldü - hâlâ inanamıyorum! Gidip görmek istiyorum, en iyisi. - - Demek sonunda felç geldi, öfkeden, bastırılmaya çalışılan kızgınlıktan... Ah, neden, benim için hiç farketmez! Önemli olan

onun ölmüş olması, ben artık yaşayabilirim, herşey bana ait yine!... Komik, Bay Hebatswallner'in yaptığı çörekleri, nasıl da durmadan ufalıyorum! Çok hoşuma gitti, Bay Habetswallner; Fevkalade! - Şimdi bir de sigara içmek istiyorum...

«Rudolf! siz, Rudolf! Şu ateşçi çocuğu rahat bırakın, orada!».

«Emredersiniz, bay teğmen!».

«Trabucco purosu... Çok sevinçliyim, sevinçli. Peki, şimdi ne yapayım?... Şimdi ne yapayım?... Birşeyler yapmalıyım, yoksa sevinçten bana da felç gelecek!... On beş dakika sonra kışlaya giderim ve Johann'a kendimi ovdururum... Yedi buçukta silah başına, saat dokuz buçukta da talim. - Steffi'ye yazayım, bu akşamını boş bıraksın, (Graz'a bedel bile olsa) ne pahasına olursa olsun! Ve öğleden sonra dörtte... bekle bakalım, sevgili dostum, bekle, sevgili dostum! Tam havamdayım... Senin canına okuyacağım!

KÖR GERONİMO VE KARDEŞİ

Kör Geronimo kanepeden kalktı ve masanın üzerinde, şarap bardağının yanında duran gitarını eline aldı. Uzaklardan tekerlek sesi duymuştu. Ezbere bildiği yoldan, açık kapıya kadar tutuna tutuna gitti, sonra kapalı avluya inen dar ahşap merdivenlerden aşağı indi. Kardeşi, onu takip etti, her ikisi de hemen merdivenin yanında ayakta durdular, rutubetli ve soğuk rüzgârdan korunmak için sırtları duvara dönüktü ve rüzgâr, ıslak kirli zemin üzerinden eserek ana kapıdan çıkıyordu.

Stilfserjoch üzerinden geçen yolu tutan bütün arabalar, bu eski konak yerinin kasvetli kemeri altından geçmek mecburiyetinde idiler. İtalya'dan Tirol'a gitmek isteyen bütün seyyahlar için burası, tepeden önceki son durak mahalliydi. Uzun uzun kalmak için pek cazip bir yer değildi, zira yol burada, oldukça çıplak tepecikler arasından inişsiz-yokuşsuz ve manzarasız uzayıp gidiyordu. Kör İtalyan ve kardeşi Carlo, yaz aylarında burada kendi evlerinde gibiydiler.

Posta arabası hana girdi, hemen sonra da başka arabalar geldiler. Yolcuların çoğu, pelerinlerine yahut mantolarına iyice sarılmış olarak oturuyorlardı, bazıları indiler ve sabırsız sabırsız kapılar arasında gidip geliyorlardı. Hava gittikçe bozuyordu, soğuk bir yağmur iniyordu. Bir dizi güzel günden sonra, sonbahar birden ve erkenden başlayacak gibiydi.

Âmâ şarkı söylüyor ve bir taraftan da gitarıyla refakat ediyordu; inişli çıkışlı ve hatta zaman zaman da, sarhoş olduğunda hep yaptığı gibi, bağıran bir sesle okuyordu. Arasıra da, çaresiz bir yalvarış ifadesiyle başını yukarı doğru kaldırıyordu. Fakat yüz hatları, siyah top sakalı ve morlaşmış dudakla-

rıyla pek değişmiyordu. Ağabeyi, hemen hemen hiç hareketsiz öylece onun yanında duruyordu. Şapkanın içine birisi para atacak olursa, teşekkür etmek için başını sallıyor, acele ve şaşkın bir nazarla hayır sahibine bakıyordu. Ama hemen sonra, neredeyse korkuyla, bakışını kaçırıyor ve o da, kardeşi gibi, gözlerini boşluğa çeviriyordu. Ve sanki gözleri, kendilerine lutfedilen ışığın bir zerresini bile kör kardeşine hediye edemedikleri için utanıyorlardı.

«Bana şarap getir» dedi Geronimo, Carlo her zamanki gibi itaatkâr uzaklaştı. O merdivenlerden çıkarken, Geronimo tekrar şarkı söylemeye başladı. Kendi sesini artık hiç duymuyordu ve bunun için de etrafında olup bitenleri farkedebiliyordu. Çok yakınında fısıldaşan genç bir erkekle bir kadının sesini işitiyordu şimdi. Bu ikisinin aynı yolu kaç kere gidip gelmiş olabileceklerini, kendi kendine düşünüyordu; zira körlüğüne ve sarhoşluğuna rağmen, zaman zaman aynı insanlar, bu tepeden kâh kuzeyden güneye kâh güneyden kuzeye seyahat ediyorlar gibi geliyordu ona. Ve bu çifti de, aynı şekilde, uzun zamandan beri tanıyordu.

Carlo aşağıya geldi ve Geronimo'ya bir bardak şarap uzattı. Âmâ, onu genç çifte doğru uzatıp «sizin şerefinize, beyler!» dedi.

«Teşekkürler» dedi genç adam; fakat genç kadın, onu hemen oradan uzaklaştırdı, zira bu kör ona esrarengiz geliyordu.

Şimdi de, oldukça gürültülü bir kalabalıkla bir araba, hana giriyordu: Baba, anne, üç çocuk ve bir bakıcı.

«Alman aile» dedi Carlo, yavaşça Geronimo'ya.

Baba, her bir çocuğa biraz para verip, bu paraları dilencinin şapkasına atmalarına izin verdi. Geronimo, her defasında teşekkür için başını sallıyordu. En büyük çocuk, korkulu bir merakla körün yüzüne bakıyordu. Carlo, çocuğu inceliyordu.

Böyle bir çocuğa baktığı zaman Carlo, Geronimo'nun gözlerini kaybetmesine sebep olan o felakette, bu yaşlarda olduğunu hatırlardı. Zira Carlo, yaklaşık yirmi sene sonra, o günü hâlâ mütün açıklığı ile görüyor gibiydi. Küçük Geronimo'nun kendini çimenlerin üzerine atarken çıkardığı o canhıraş çocuk sesi bugün bile kulaklarında çınlıyor, beyaz bahçe duvarı üzerinde oynaşan güneş ışınlarını görür gibi oluyor ve tam o sırada çalmaya başlayan pazar çanlarını bugün yeniden duyar gibi oluyordu. Tüfeği ile duvardaki hedefe kaç defalar ateş etmişti ve çığlığı duyduğu zaman, aklına hemen, biraz önce koşarak geçmiş olan küçük kardeşini yaralamış olabileceği gelmişti. Tüfeği elinden yere bırakmış feryat eden küçük kardeşinin üzerine atlamıştı. Sağ yanağından, boynundan aşağı kanlar akıyordu. Aynı anda, babası da tarladan gelmiş, küçük bahçe kapısını geçmiş, ikisi de ağlayan çocuğun yanında diz çökmüş, çaresiz duruyorlardı. Komşular koşup gelmişlerdi; küçüğün ellerini yüzünden çekmeyi başarabilen ilk kişi ise, ihtiyar Bayan Vanetti olmuştu. Daha sonra Carlo'nun o zamanlar yanında çalıştığı ve tedavi işlerinden bir parça anlayan demirci gelmişti ve hemen sağ gözden hayır olmadığını söylemişti. Poshiavo'dan akşamleyin gelen doktor da birşey yapamamıştı. Diğer gözü tehdit eden tehlikeye de, üstü kapalı, işaret etmişti. Ve haklı da çıkmıştı. Bir sene sonra Geronimo için, bütün dünya artık karanlığa gömülmüştü. Önceleri o, daha sonra tedavi edilebileceğine ikna edildi, o da inanıyor göründü. Gerçeği bilen Carlo ise günler geceler boyu, yollarda, üzüm bağlarında, ormanlarda dolaşmış durmuştu ve neredeyse intihar edecekti artık. Fakat içini döktüğü bir papaz ona, yaşamasının ve hayatını kardeşine vakfetmesinin onun vazifesi olduğunu anlatmıştı. Carlo bunu kabul etmişti. Sonsuz bir acıma duygusu kaplamıştı içini. Ancak küçük kör kardeşinin yanında olup, onun saçlarını okşadığı, alnına öpücükler kondurabildiği, ona hikâyeler anlattığı, evlerinin arkasındaki tarlalarda ve üzüm bağlarında onu gezmeye çıkarabildiği zamanlar acısı biraz hafifli-

yordu. Daha hemen başlangıçta, demircinin yanındaki çıraklığını ihmal etmişti, çünkü kardeşinden hiç ayrılamıyordu. Daha sonra babası onu ikaz edip endişe duyduğunu söylediği zaman da, yeniden işe dönmeye karar verememişti. Günün birinde Carlo, Geronimo'nun artık hiç talihsizliğinden söz etmez olduğunu farketmişti. Niçin olduğunu da hemen anlamıştı. Âmâ kardeşi, artık bir daha asla gökyüzünü, tepeleri, yolları, insanları ve ışığı göremeyeceğini çok iyi biliyordu. Bunun üzerine Carlo, eskisinden daha çok acı çekmeye başladı ve kendini, bu felakete yol açmasında hiçbir kasıt olmadığına iknaya çalıştı. Ve bazen, sabah erken, yanında yatmakta olan kardeşine baktığı zaman, onun uyanmasından âdeta korkuya kapılıyordu, o ölü gözlerin kendileri için sonsuza kadar sönmüş olan ışığı, her sabah sanki yeniden aramalarında yanlarında olmamak için dışarıya bahçeye kaçıyordu. O sıralarda Carlo'nun aklına, sesi güzel olan Geronimo'yu müzik alanında yetiştirmek fikri geldi. Pazar günleri arasıra köylerine gelen Tola'nın öğretmeni, ona gitar çalmayı öğretti. Tabii o zamanlar, âmânın, bu yeni öğrenilen sanatın, günün birinde, ileride, kendi ekmek kapısı olacağından haberi yoktu.

O felaketli pazar günüyle birlikte, sanki talihsizlikler hiç gitmemek üzere, ihtiyar Lagardi'nin evine yerleşmiş gibiydi. Arka arkaya, hasat çok kötü gitmiş, ihtiyarın tasarrufu olan küçük bir meblağ, bir akrabası tarafından dolandırılmış ve boğucu bir ağustos günü tarlada felç olup düşüp öldüğünde, arkasında borçtan başka birşey bırakmamıştı. Küçük evleri satıldı ve iki kardeş başlarını sokacakları bir çatıdan bile mahrum, fakir bir durumda köylerini terkettiler.

Carlo yirmi, Geronimo on beş yaşındaydı. İşte bugüne kadar devam eden dilencilik ve gezgincilik hayatı, o zamanlar başlamıştı. Carlo, önceleri hem kendini hem de kardeşini besleyecek bir iş bulmayı düşündü; fakat bir türlü olamadı. Geronimo da hiçbir yerde duramıyordu; hep yollarda olmak istiyordu.

Kuzey İtalya ve güney Tirol'da, daima yolcu akımının kesif olduğu yollar ve geçitlerde dolaşmaya başlayalı yirmi sene olmuştu.

Önceleri, güneşin her parlayışı ve her güzel manzaraya bakışı ile içini kaplayan o yakıcı acıyı artık bu kadar sene sonra duymuyorsa da, yine de, kalbinin atışı, nefes alışı gibi, içini devamlı ve farkında olmadan kemiren bir acıma duygusu vardı. Ve Geronimo içip sarhoş olduğu zamanlar, o memnun oluyordu.

Alman ailenin arabası hareket etmişti. Carlo, her zaman yaptığı gibi, merdivenlerin son basamağına oturmuştu, Geronimo ise, öyleçe durmuş, kollarını salıvermiş, başını da yukarı kaldırmıştı.

Maria, garson kız, meyhaneden çıkıyordu.

«Çok kazandınız mı?» diye onlara seslendi.

Carlo, kımıldamadı bile. Âmâ, kadehine doğru eğildi, yerden aldı ve Maria'nın şerefine içti. Bazı akşamlar meyhanede Maria onun yanına otururdu, Carlo da onun güzel olduğunu biliyordu.

Carlo öne doğru eğilip dışarıya yola baktı. Rüzgâr ıslıklar çalıyor yağmur şaklıyordu. Ve bu şiddetli gürültü arasında yaklaşmakta olan arabanın sesi kayboluyordu. Carlo ayağa kalkıp kardeşinin yanındaki yerini aldı.

İçinde bir tek yolcunun bulunduğu araba hanın içine girerken, Geronimo şarkıya başlamıştı. Arabacı, acele, atları çözdü ve hemen yukarıya meyhaneye koştu. Yolcu, bir müddet oturduğu köşesinden kıpırdamadı; kül renginde bir yağmurluğa iyice sarınmıştı; sanki şarkıyı da işitmiyordu. Bir müddet sonra hızla arabadan atladı ve arabadan çok uzaklaşmadan, bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Kendini ısıtmak için durmadan ellerini oğuyordu. Ancak o zaman dilenciyi farkeder gibi oldu. Karşılarına geçip, uzun uzun ve dikkatle on-

lara baktı. Carlo selamlamak üzere hafifçe başını eğdi. Yolcu güzel ve sakalsız yüzü, huzursuz bakışlarıyla çok genç bir beydi. Uzunca bir müddet dilencinin önünde oyalandıktan sonra, tekrar, altından geçip yoluna devam edeceği kapıya doğru gitti, yağmura ve sise çaresizce bakarak, canı sıkkın başını salladı.

«Evet?» diye Geronimo sordu.

«Henüz birşey yok,» diye Carlo cevap verdi. Herhalde giderken verecektir.

Yolcu yeniden geri gelip arabanın okuna yaslanmıştı. Âmâ, şarkı söylemeye başlamıştı. Genç adam büyük bir alakayla dinliyor gibiydi. Uşak göründü, atları tekrar arabaya koştu. Genç adam da, ancak şimdi aklına gelmiş gibi, elini cebine soktu ve Carlo'ya bir frank verdi.

«Oo, teşekkürler, teşekkürler,» dedi Carlo.

Yolcu arabaya oturdu ve paltosuna tekrar iyice büründü. Carlo kadehi yerden alıp merdivenlerden yukarı çıktı. Geronimo, şarkı söylemeye devam ediyordu. Yüzünde hem düşünceli hem de üzüntülü bir ifadeyle yolcu arabadan dışarı eğildi ve başını salladı. Sanki birden aklına birşey gelmiş gibi gülümsedi. Sonra, kendisinden ancak iki adım kadar ötede duran âmâya, «adın ne?» diye sordu.

«Geronimo».

«Evet, Geronimo, dikkat et, seni aldatmasınlar». O anda, merdivenin en üst basamağında arabacı göründü.

«Ne demek, muhterem beyefendi, aldatmak?».

«Ben senin refakatçine yirmi frank verdim».

«Oh, beyefendi, teşekkürler teşekkürler!».

«Evet, ona göre, dikkat et».

«O benim kardeşimdir, beyefendi, beni aldatmaz».

Genç adam bir an duraladı, fakat o daha düşünürken arabacı yerine oturmuş ve atları kamçılamıştı. Genç adam, kader yapacağını yap, diyen bir baş hareketiyle arkasına yaslandı ve araba da oradan uzaklaştı.

Âmâ, teşekkür için, arkasından durmadan, samimi hareketlerle kollarını sallıyordu. Ve o anda, meyhaneden çıkan Carlo'nun sesini duydu: «Gel Geronimo, yukarısı sıcak, Maria ateşi yaktı!».

Geronimo başıyla evet dedi, gitarını koltuğunun altına aldı, merdivenin korkuluğuna tutunarak yukarı çıktı. Daha merdivenlerdeyken, sesleniyordu: «Bırak da bir kere dokunayım! Elimi altına sürmeyeli ne kadar çok zaman oldu!».

«Ne var?» diye Carlo soruyordu. «Sen neden bahsediyorsun?»

Geronimo yukarı çıkmış, iki eliyle kardeşinin başını tutuyordu; çok sevindiği veya kardeşine teşekkür etmek istediği zamanlar hep böyle yapardı. «Carlo, sevgili kardeşim, iyi insanlar da varmış!».

«Muhakkak», dedi Carlo, «şimdiye kadar iki liret, otuz kuruş oldu ve şurada da bir Avusturya parası var, belki bir yarım lira».

«Ve yirmi frank - evet yirmi frank!» diye Geronimo haykırdı. «Ben biliyorum!» Sendeleyerek odaya girdi ve kanepeye oturdu.

«Neyi biliyorsun?» diye Carlo soruyordu.

«Şakayı bırak! Onu elime, bana ver! Ne kadar uzun zamandır elime hiç altın para almadım!».

«Sen neyi istiyorsun? Altını ben nereden bulayım? Hepsi iki yahut üç liret».

Âmâ elini masaya vurdu. «Ama yeter artık, yeter! Yoksa benden saklamak mı istiyorsun?».

Carlo, üzüntüyle ve hayretle kardeşine bakıyordu. Onun yanına oturdu, iyice ona yaklaştı ve okşar gibi onun kolundan tuttu: «Ben senden hiçbir şey saklamam. Bunu nasıl söyleyebiliyorsun? Kimsenin aklına bana altın vermek gelmez ki».

«Ama o, bana söyledi!».

«Kim?».

«Evet, o genç adam, aşağı yukarı gezinip duran».

«Nasıl? Seni anlamıyorum!».

«O bana şöyle dedi: Adın ne? ve sonra: Dikkat et, dikkat et, seni aldatmalarına izin verme!».

«Hayal görmüş olmalısın-Geronimo-bu bir saçmalık!».

«Saçmalık mı? Ben bunu duydum ve ben iyi işitirim. 'Seni aldatmasınlar; ben ona bir altın verdim...' —hayır, şöyle dedi: 'Ben ona yirmi frank verdim'».

Hancı içeri giriyordu. «Ne oldu size? İşi paydos mu ettiniz? Biraz önce, dört atlı bir araba geldi».

Geronimo yerinden bile kıpırdamadı. «Niçin? Neden gelecekmişim? Bana ne faydası var? Sen yanımda duruyorsun ve—».

Carlo onu kolundan sarstı. «Sus, şimdi aşağı gel!».

Geronimo sustu ve kardeşine itaat eti. Ama merdivenlerde hâlâ söyleniyordu: «Bunu daha konuşacağız, konuşacağız!».

Carlo, ne olup gittiğini kavrayamamıştı. Geronimo, birden delirmiş miydi? Arasıra öfkeye kapıldığı olurdu ama hiç böyle konuştuğu olmamıştı.

Yeni gelen arabada iki İngiliz oturuyordu; Carlo, onların önünde şapka ile selam verdi, âmâ da şarkı söylüyordu. İngilizlerden biri indi ve Carlo'nun şapkasına birkaç kuruş attı. Carlo «teşekkür» dedi ve sanki kendi kendine söylüyormuş gi-

bi, «yirmi kuruş» dedi. Geronimo'nun yüzü değişmemişti, yeni bir şarkıya geçiyordu. İki İngilizin bulunduğu araba hareket etti.

İki kardeş hiç konuşmadan merdivenlerden çıktılar. Geronimo bir kanepeye oturdu, Carlo sobanın yanında ayakta duruyordu.

«Niçin konuşmuyorsun?» diye Geronimo soruyordu.

«Evet», dedi Carlo, «bu, ancak sana söylediğim gibi olabilir». Sesi bir parça titriyordu.

«Ne söyledin?» diye Geronimo sordu.

«O, belki de bir deliydi».

«Bir deli mi? Bu da çok güzel doğrusu! Eğer biri derse ki, ben senin kardeşine yirmi frank verdim, o deli, öyle mi? — Ee, peki niçin 'seni aldatmasınlar' dedi, —ee?».

«Belki değildi... ama, bizim gibi zavallı insanlarla şaka yapan kimseler vardır...».

«Pes!» diye Geronimo haykırdı. «Şaka mı? — Evet, ancak bunu söyleyebilirdin - beklemiştim!» Önünde duran şarap kadehini içip boşalttı.

«Fakat Geronimo!» diye Carlo konuşmaya başladı ve şaşkınlıktan, neredeyse, ağzını açacak durumda olmadığını hissediyordu, «neden ben seni... buna nasıl inanabilirsin...?».

«Sesin niçin titriyor... peki... niçin...?».

«Geronimo, sana yemin ederim, ben—».

«Ee-ben sana inanmıyorum! Gülüyorsun... Güldüğünü biliyorum!».

Aşağıdan seyis sesleniyordu: «Hey, kör adam, birileri geldi!».

Her iki kardeş de, kurulmuş gibi ayağa kalktılar ve merdivenlerden indiler. İki araba birden gelmişti, birinde üç bey, birinde yaşlı bir çift vardı. Geronimo şarkı söylüyor, Carlo ya-

nında duruyordu, rüyada gibi. Şimdi ne yapmalıydı? Kardeşi ona inanmıyordu! Bu nasıl mümkün olurdu? - Ve küskün bir sesle şarkısını söyleyen Geronimo'yu çekinerek yan gözle seyrediyordu. Ve sanki, Geronimo'nun alnında, daha önce hiç görmediği düşüncelerin uçuştuklarını görüyordu.

Arabalar çoktan uzaklaştıkları halde, Geronimo şarkı söylemeye devam ediyordu. Carlo, onu susturmaya cesaret edemiyordu. Ne söyleyeceğini bilemiyordu, sesinin titremesinden de korkuyordu. Yukarıdan Maria'nın kahkahası çınladı: «Hâlâ ne şarkı söyleyip duruyorsun? Benden, nasılsa, metelik alamazsın!».

Geronimo, şarkının ortasında sustu ve sanki sesi ile birlikte gitarının telleri de kopmuş gibiydi. Sonra merdivenlerden yukarı çıktı, Carlo onu takip ediyordu. Meyhanede, onun yanına oturdu. Ne yapmalıydı? Hiç başka çaresi yoktu: Bir kere daha kardeşine anlatmaya çalışacaktı.

«Geronimo», dedi, «sana yemin ederim... düşünsene, Geronimo, nasıl inanabilirsin ki ben—».

Geronimo susuyordu, sanki cansız gözleri, dışarı sisin içine doğru bakıyordu. Carlo konuşmaya devam ediyordu: «Evet, elbette deli olması icap etmez, yanılmış olmalı... evet, yanıldı...» Ama söylediğine, kendinin bile inanmadığını hissetti.

Geronimo, sabırsız, ondan durmadan uzaklaşıyordu. Fakat Carlo, konuşmaya devam ediyordu, birden büyük bir samimiyetle: «Neden yapayım bunu... biliyorsun ki, senden ayrı, birşey yiyip içmem ve kendime yeni ceket bile alsam bunu da sen bilirsin... Bu kadar çok paraya benim de ihtiyacım var? Ne yapabilirim ben onunla?».

Geronimo, dişlerinin arasından fısıldadı: «Yalan söyleme, nasıl yalan söylediğini duyuyorum!».

«Ben yalan söylemiyorum, Geronimo, yalan söylemiyorum!» diye Carlo korkuyla cevap verdi.

«Evet! Onu kıza çoktan verdin, değil mi? Yoksa daha sonra mı alacak?» diye Geronimo bağırdı.

«Maria mı?».

«Maria'dan başka kim? Ah, seni yalancı, hırsız!». Ve sanki, artık kardeşiyle aynı masada oturmak istemiyormuş gibi, dirseğiyle onu yana itiyordu.

Carlo ayağa kalktı, önce bakışlarını kardeşine dikti, sonra odayı terketti, merdivenlerden avluya indi. Önünde, karanlık sise gömülmüş duran yola, gözlerini iri iri açarak baktı. Yağmur yavaşlamıştı. Carlo elini pantolonunun cebine soktu ve avludan dışarı çıktı. Ona öyle geliyordu ki, kardeşi onu oradan kovmuştu sanki. Ne olmuştu böyle?... Hâlâ bir türlü anlayamıyordu. Bu nasıl bir insan olmalıydı böyle?... Bir frank vermiş, yirmi frank olduğunu söylemişti. Bunu söylemesi için bir sebebi olmalıydı?... Ve Carlo hafızasında, bir yerde, şimdi ona birini gönderip intikam aldıracak bir düşmanı olup olmadığını arıyordu. Ama hatırlayabildiği kadarıyla, hiç kimseye hakaret etmemiş, hiç kimseyle ciddî bir münakaşası olmamıştı. Zaten yirmi seneden beri, avlularda ve yol kenarlarında elinde şapkayla dikilip durmaktan başka bir iş yapmamıştı ki... Acaba birisi ona bir kadın yüzünden mi kızmıştı?... Fakat çok uzun zamandır, hiçbir kadınla alakası olmamıştı... La Rosa'daki garson kız sonuncusuydu, geçen ilkbaharda... ama o kız için, kimse onu kıskanmış olamazdı... Anlaşılır gibi değildi! ...Dışarılarda, onun tanımadığı dünyada, ne biçim insanlar vardı?... Her taraftan geliyorlardı... onlar hakkında o, ne biliyordu ki... Bir yabancı için, Geronimo'ya: «Ben senin kardeşine yirmi frank verdim demesinin bir sebebi olmalıydı... Evet, tabii... Ama, şimdi ne yapmalıydı?... Geronimo'nun ona güvenmediği, birdenbire ortaya çıkmıştı!... Buna tahammül edemezdi!.. Buna karşı birşeyler yapmalıydı.. Koşarak geri döndü.

Meyhaneye döndüğünde Geronimo kanepeye uzanmış yatıyordu ve Carlo'nun içeri girişini farketmemiş görünüyordu. Maria her ikisine de yemek ve içki getirdi. Yemek sırasında tek laf etmediler. Maria tabakları toplarken, Geronimo birden güldü ve ona: «Kendine onunla ne satın alacaksın?» diye sordu.

«Ne ile?».

«Evet, ne? Yeni bir ceket mi yoksa küpe mi?».

«Benden ne istiyor bu?» diyerek Carlo'ya döndü Maria.

Bu arada avludan, yük arabalarının sesleri geliyordu, bağrışmalar yukarı kadar çıkıyordu ve Maria aşağı koştu. Birkaç dakika sonra üç sürücü yukarı çıkmış ve bir masaya oturmuşlardı; hancı onlara doğru ilerledi ve onları selamladı. Kötü havaya küfrediyorlardı.

«Bu gece kar yağacak», dedi bir tanesi.

İkincisi ise, on sene kadar önce ağustos ortasında Joch'da nasıl kar yağdığını ve nasıl donmak üzere olduklarını anlatıyordu. Maria, onların yanına oturmuştu. Seyis de onlara katılmış ve aşağıda, Bormio'da oturan ebeveyni hakkında haber soruyordu.

Yolcularla dolu bir araba daha gelmişti. Geronimo ve Carlo aşağıya indiler, Geronimo şarkı söylüyor, Carlo şapka tutuyordu; yolcular sadakalarını veriyordu. Geronimo, şimdi çok sakin görünüyordu. Ara sıra soruyordu: «Ne kadar?» ve Carlo'nun cevabına hafif bir baş hareketi ile karşılık veriyordu. Bu arada Carlo da kafasını toparlamaya çalışıyordu. Fakat hep, kötü birşeylerin olduğu ve kendisinin de çaresiz kaldığı şeklinde sıkıntı veren bir hisse sahipti.

Kardeşler, merdivenlerden yukarı tekrar çıkarlarken, yukarıdaki sürücülerin nasıl abuk sabuk konuşup gülüp eğlen-

diklerini duyuyorlardi. En gençleri Geronimo'ya doğru seslendi: «Bize de birşeyler söyle, biz de parasını öderiz: —Değil mi?» diyerek diğerlerine döndü.

Elinde bir şişe şarapla içeri giren Maria, «bugün ona dokunmayın, keyfi yerinde değil» dedi.

Cevap vermek yerine, Geronimo odanın ortasına geçti ve şarkı söylemeye başladı. Bitirdiği zaman sürücüler alkışladılar.

«Buraya gel Carlo!» diye bir tanesi seslendi, «biz de paramızı, aşağıdakiler gibi, şapkanın içine atmak istiyoruz!». Küçük bir madeni para çıkardı, Carlo'nun ona doğru uzattığı şapkanın içine paranın yukardan düşmesini ister gibi elini havaya kaldırdı. Geronimo o anda sürücünün elini yakaladı ve: «Bana ver daha iyi, bana, daha iyi! Dışarı düşebilir - dışarı!» dedi.

«Nasıl dışarı yani?».

«Evet, ya! Maria'nın bacakları arasına!».

Hepsi gülüyordu, hancı ve Maria da, sadece Carlo, öylece donup kalmıştı. Geronimo hiç böyle şakalar yapmazdı!...

«Sen de yanımıza otur!» diye sürücüler onu çağırıyorlardı. «Sen şakacı bir adamsın!». Ve Geronimo'ya yer açmak için, iyice birbirlerine sokuldular. Konuşmalar gittikçe daha yüksek sesle yapılıyor ve daha çok birbirine karışıyordu; Geronimo, her zamankinden daha yüksek sesle ve neşeyle konuşuyordu, içkiye kanamıyordu. Maria tekrar içeri girdiğinde onu kendine doğru çekmek istedi, bunun üzerine sürücülerin biri gülerek: «Maria'nın güzel olduğunu mu sanıyorsun sen? İhtiyar, çirkin bir karı!» dedi.

Geronimo, Maria'yı kucağına çekti. «Sizler hepiniz aptalsınız» dedi. Sanıyorsunuz ki, görmek için gözlere ihtiyaç var... Ben şimdi Carlo'nun nerede olduğunu biliyorum-nah!-orada

sobanın yanında duruyor, elleri pantolonunun cebinde ve gülüyor».

Hepsi Carlo'ya doğru baktılar, o ise, sobanın yanında arkaya yaslanmış, kardeşinin yalanını çıkarmak istemezmiş gibi ağzı açık sırıtıyordu.

Seyis içeri girdi; eğer sürücüler hava kararmadan Bormio'da olmak istiyorlarsa, acele etmeliydiler. Hepsi ayağa kalkıp gürültü içinde vedalaştılar. İki kardeş, meyhanede yine yalnız kalmışlardı. Vakit, birçok başka zamanda yatmaya gittikleri saatti. Bütün han, öğleden sonranın bu ilk saatlerinde büyük bir sessizliğe gömülmüştü. Geronimo, başı masaya dayalı, uyuyor görünüyordu. Carlo, önceleri odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu, sonra bir kanepeye oturdu. Çok yorgundu. Sanki kötü bir rüyadan uyanmış gibiydi. Herşeyi yeniden düşünüyordu, dünü, daha önceki günü ve ondan önceki günleri, bilhassa da sıcak yaz günlerini ve kardeşi ile birlikte aştıkları beyaz anayolları, şimdi ise herşey o kadar uzak ve karışık geliyordu ki, sanki bir daha asla böyle olamayacaktı.

Öğleden sonra geç saatlerde Tirol'dan posta arabası geldi ve sonra da kısa aralıklarla, aynı yoldan güneye giden arabalar hana indiler. İki kardeş, dört kere daha avluya inmeye mecbur kaldılar. Son defasında merdivenlerden yukarı çıkarlarken, hava artık kararmaya başlamıştı ve ahşap tavandan sarkan yağ lambası, isli isli yanıyordu. Civardaki bir taş ocağında çalışan ve handan birkaç yüz adım ötede ahşap kulübelerini kurmuş olan işçiler de gelmişlerdi. Geronimo onların yanına oturdu; Carlo, masasında yalnız kalmıştı. Yalnızlığı çok zamandır devam ediyormuş hissine kapıldı Carlo. Öteden Geronimo'nun yüksek sesle, neredeyse bağıra bağıra, kendi çocukluğunu anlatığını duyuyordu. Kendi gözleriyle gördüğü şahısları ve nesneleri bütün teferruatı ile nasıl da hatırlıyordu. Tarlada çalışan babasını, duvardaki nişan tahtası ile küçük bahçeyi, kendilerine ait alçacık evceğizi, ayakkabıcının iki kü-

çük kızını, kilisenin arkasındaki üzüm bağını ve hatta aynadan ona bakan kendi çocuk yüzünü. Carlo, bütün bunların hepsini kaç defa dinlemişti. Ama bugün bunlara tahammül edemiyordu. Her zamankinden çok başka geliyordu. Geronimo'nun söylediği her kelime yeni bir mana kazanıyordu ve sanki ona yönelmiş gibiydi. Sessizce dışarı süzüldü ve şimdi iyice kararmış olan anayola çıktı tekrar. Yağmur dinmişti, hava çok soğuktu, yoluna böylece devam edip gitmek hep ilerlemek, karanlığın içine dalmak, sonunda yoldaki çukurların birinin içine girip uyuyup kalmak ve bir daha hiç uyanmamak düşüncesi ona çok cazip görünüyordu. — Birden bir tekerlek sesi duydu ve gittikçe yaklaşan iki fener ışığı gördü. Önünden geçip giden arabanın içinde iki bey oturuyordu. İnce uzun sakalsız yüzlü olanı, fenerlerin ışığıyla, Carlo'nun gölgesi karanlığın içinden ortaya çıkınca korkuyla toparlandı. Olduğu yerde kalan Carlo, şapkasını çıkarıp salladı. Araba da ışık da kaybolmuştu. Carlo, karanlıkta tekrar yalnız başına kalmıştı. Birden titredi. Hayatında ilk defa, karanlık onu korkutuyordu. Bir dakika daha fazla, buna dayanamayacakmış gibi geldi. Karmakarışık hisler içindeydi. Kendisi için duyduğu ürküntü ile, kör kardeşi için hissettiği ıstırap veren acıma, acayip bir şekilde birbirine karışıyor ve onu eve kovalıyordu.

Meyhaneye girdiği zaman, daha önce arabayla önünden geçip gitmiş olan iki yolcunun, bir masada bir şişe kırmızı şarabın başında oturduklarını gördü. Arasıra birbirleriyle konuşuyorlardı. Carlo içeri girdiği zaman, dönüp bakmadılar bile.

Öteki masada da Geronimo, biraz önceki gibi, işçilerin arasında oturuyordu.

«Nerelerdeydin, Carlo?» diye hancı daha kapıda iken ona sordu. «Kardeşini niçin yalnız bırakıyorsun?».

«Ne oldu?» diye Carlo korkuyla sordu.

«Geronimo adamlara vaaz veriyor. Benim için hiç farketmez ama, yakında kötü günlerin gelebileceğini göz önüne almalısınız».

Carlo, acele kardeşine doğru ilerledi ve onu kolundan çekti. «Gel!» dedi.

«Ne istiyorsun?» diye Geronimo bağırıyordu.

«Yatmaya gel», dedi Carlo.

«Bırak beni, bırak beni! Parayı ben kazanıyorum, parayla ne istersem onu yaparım -ee!- hepsini de saklayamazsın ya! Siz sanıyor musunuz ki, bu hepsini bana veriyor! Ah, hayır! Ben nasılsa kör bir adamım! Ama iyi insanlar var dünyada-Bana: 'Ben kardeşine yirmi frank verdim!' diyen iyi insanlar var».

İşçiler kahkahayla gülüyorlardı.

«Yeter artık» dedi Carlo, «gel!». Kardeşini çekiyor ve merdivenlerden yukarı, yataklarının bulunduğu o çıplak çatı odasına âdeta sürüklüyordu. Bütün yol boyunca Geronimo bağırıyordu: «Evet, şimdi o gün geldi, evet, ben şimdi biliyorum artık! Ah, bekleyiniz hele. Kız nerede? Maria nerede? Yoksa ona mı verip saklatıyorsun? - Tabii ya, ben senin için şarkı söylüyor, gitar çalıyorum, sen benden geçiniyorsun - bir hırsızsın sen!». Saman çuvalının üzerine düşmüştü.

Koridordan içeri hafif bir ışık vuruyordu; karşı tarafta, hanın tek müşteri odasının kapısı açıktı ve Maria gece için yatakları hazırlıyordu. Carlo, kardeşinin önünde durmuş, şişmiş suratına, morlaşmış dudaklarına, alnına yapışmış terli saçlarına ve olduğundan çok daha yaşlı görünen çehresine bakıyordu. Âmâ kardeşinin ona güvensizliği, hemen bugünden olamazdı, uzun zamandır bu onun içinde uyuklamış olmalıydı ve bunu açıkça söylemek için yalnızca fırsat, belki de cesareti ol-

mamıştı. Carlo'nun onun için yaptığı herşey boşa gitmişti; pişmanlığı da boşa gitmişti, bütün hayatını ona feda etmesi de boşa gitmişti. Şimdi ne yapmalıydı? — Günlerce gecelerce, kim bilir daha ne kadar, ona yol gösterecek, ona refakat edecek, onun için dilenecek, küfür ve itimatsızlıktan başka bir kazancı olmayacaktı? Eğer kardeşi onu bir hırsız olarak görüyorsa, o zaman aynı işi bir yabancı da yapardı, belki de daha iyisini yapabilirdi. Onu gerçekten terketmek, ilelebet ondan ayrılmak, bu yapılacak en akıllıca şeydi herhalde. İşte ancak o zaman Geronimo yaptığı haksızlığı anlayacak ve ancak o zaman aldatılmanın, dolandırılmanın, yalnız ve zavallı olmanın ne demek olduğunu kavrayacaktı. Peki kendisi, o nereden başlayabilirdi? Evet, henüz yaşlı sayılmazdı; kendi başına kalacak olursa, birçok şeye başlayabilirdi. En azından seyis olarak, hemen her yerde, iş bulabilirdi. Kafasından bu düşünceler geçerken, gözleri hep kardeşinin üzerinde dolanıyordu. Ve birden gözlerinin önüne, kardeşinin güneşin aydınlattığı yolun kenarında bir taşa oturması, güneşin kamaştıramadığı beyaz gözlerini gökyüzüne dikişi ve çevresini her zaman için sarmış olan karanlığı elleriyle yakalaması geldi. Ve işte, bu âmânın yeryüzünde ondan başka kimsesi, onun da kardeşinden başka kimsesi olmadığını hissetti. Anladı ki, kardeşine olan sevgisi, onun hayatının bütün manası idi. Birden bütün açıklığı ile kavradı ki, âmânın bu sevgiye karşılık verdiği ve onu affettiği inancı, Carlo'nun bütün bu fakirliğe sabırla tahammül etmesine sebep olmuştu. Kardeşinin ona ihtiyacı olduğu kadar, kendisinin de ona ihtiyacı olduğunu hissetti. Onu terkedemiyor, terketmek istemiyordu. Ya kardeşinin itimatsızlığına dayanacak, yahut da kör kardeşini şüphesinin asılsızlığına inandırmak için bir çare bulacaktı... Evet, keşke herhangi bir yolla bir altın temin edebilseydi! Keşke yarın sabah erken Geronimo'ya: «Ben onu. sen işçilerle içip bitirmeyesin, ahali onu senden çalmasın diye sakladım»... yahut da herhangi başka birşey diyebilseydi...

Ahşap merdivenlerdeki adım sesleri gittikçe yaklaşıyordu; yolcular istirahate çekiliyordu. Birden aklına, karşı kapıyı çalıp yabancılara, bütün açıklığı ile bugünkü hadiseyi anlatmak ve onlardan yirmi frank rica etmek düşüncesi geldi. Kendi de çok iyi biliyordu ki, bu tamamen ümitsiz birşeydi. Onlar, bir kere, bütün bu hikâyeye inanmayacaklardı. Sonra birden, kendisi karanlıkta arabanın önünde belirince solgun benizlisinin nasıl korktuğunu hatırladı. Saman çuvalının üzerine uzandı. Oda şimdi zifiri karanlıktı. İşçilerin yüksek sesle konuşarak ve ağır adımlarla merdivenlerden indiklerini işitiyordu. Seyis bir kere daha merdivenlerden inip çıkmış, sonra her yer tamamen sessizleşmişti. Carlo şimdi, Geronimo'nun horultusunu işitiyordu, daha çok. Hemen sonra da düşünceleri, rüyalarına karışmıştı bile. Uyandığı zaman, etraf daha simsiyah karanlıktı. Pencerenin bulunduğu tarafa doğru baktı; eğer gözlerini zorlarsa, o kesif siyahlığın ortasında, koyu gri dört köşe birşeyi farkedebiliyordu. Geronimo, sarhoşlara mahsus derin uykudaydı hâlâ. Carlo, bugün olan günü düşündü ve birden ürküntü duydu. Bugünün sonundaki geceyi, bu geceden sonraki günü önündeki geleceği düşündü ve onu bekleyen yalnızlıktan içine bir kasvet çöktü. Niçin akşam daha cesur davranmamıştı? Niçin yabancılara gidip, onlardan yirmi frank rica etmemişti. Ona, belki de acırlardı. Yine de - belki onlardan rica etmemesi daha iyi idi. Peki, niçin iyiydi?... Birden doğruldu, kalbinin hızlı hızlı çarptığını hissediyordu. Niçin daha iyi olduğunu biliyordu: Eğer onlar Carlo'yu reddetmiş olsalardı, onların nazarında kendisi mutlaka şüpheli olurdu - ama böyle... Hafif hafif aydınlanmaya başlayan gri lekeye gözlerini dikti... Kendi iradesi dışında kafasından geçen bu düşünce imkânsızdı, tamamen imkânsız... Karşı kapı kapalıydı-ve üstelik onlar uyanabilirlerdi... Evet, orada - karanlığın ortasındaki gri leke yeni gündü...

Sanki birşey onu oraya çekiyormuş gibi, Carlo ayağa kalktı ve alnıyla soğuk cama dayandı. Niçin ayağa kalkmıştı? Düşünmek için mi?... Denemek için mi?... Neyi?... Hiç mümkün değildi ki - ve üstelik, bu bir hırsızlıktı. Hırsızlık mı? Zevk için binlerce mil uzağa seyahat eden bu insanlar için, yirmi frank ne ifade ederdi ki? Çalındığını belki de hiç farketmeyeceklerdi... Kapıya gidip yavaşça açtı. Öteki kapı, tam karşıdaydı, iki adımda ulaşılabilirdi, kapalıydı. Kirişteki bir çivide giyecek eşyaları asılıydı. Carlo elini, onların üzerinde gezdirdi... Eğer para keselerini, bunların cebinde bırakmışlarsa, o zaman bu iş çok kolaydı, o zaman kimseden dilenmeye ihtiyacı kalmazdı artık... Ama cepleri boştu. Peki geriye ne kalmıştı? Tekrar odaya, saman çuvalına geri dönmek. Yirmi frankı temin etmenin belki, daha iyi bir yolu vardı - daha az tehlikelisi ve daha doğru olanı. Sadakatlardan birkaç kuruşu, her defasında, yirmi frankı buluncaya kadar bir köşeye ayırsa ve sonra da altın parayı satın alsa... Ama bu ne kadar sürerdi - Aylar boyu, belki de bir sene. Ah, keşke biraz cesareti olsaydı! Hâlâ koridorda duruyordu. Kapıya doğru baktı... Yukarıdan zemine düşen bu ışık da neydi? Bu mümkün müydü? Kapı yalnızca itilmiş, kapatılmamış mıydı?... Buna niçin şaşıyordu? Aylardan beri kapanmıyordu. Ne lüzum vardı buna? Hatırlıyordu. Bütün yaz burada yalnız üç kere kalan olmuştu, iki defasında çırak çocuklar, bir keresinde de ayağını inciten bir turist. Kapı kapanmıyordu - birazcık cesarete ihtiyacı vardı - ve elbette şansa! Cesaret mi? Başına gelebilecek en kötü şey, iki yolcunun uyanmasıydı ve o durumda bile o, bir bahane uydurabilirdi. Aralıktan odayı gözetledi. İçerisi hâlâ öyle karanlıktı ki, yatakta yatan iki kişinin sadece karaltılarını farkedebiliyordu. Kulak kabarttı. Hep aynı tempoyla ve sakin nefes alıyorlardı. Carlo kapıyı yavaşça açtı ve çıplak ayaklarıyla hiç gürültü yapmadan odaya girdi. Her iki yatak da, pencerenin karşısındaki duvara dik olarak duruyordu. Odanın ortasında bir masa vardı; Carlo oraya kadar sürünerek gitti. Eliyle masanın üstü-

nü yokladı ve bir anahtarlık, bir çakı ve küçük bir kitap bulabildi-başka birşey yoktu... Çok da tabiiydi!... Parayı masanın üzerinde bırakacaklarını da nereden düşünmüştü! Ah, hemen uzaklaşabilirdi!... Ama belki de elini bir kere uzatması yetecek ve bu işi başaracaktı... Kapının yanındaki yatağa yaklaştı; burada sandalyenin üstünde birşey duruyordu - yokladı - bu bir tabancaydı - Carlo ürperdi... Acaba onu hemen alıp saklasa mıydı? Neden bu adam tabancasını böyle hazır tutuyordu? Eğer uyanır da onu farkederse... Hayır, şöyle söyleyebilirdi: Saat üç, muhterem beyefendiler, kalkınız!... Ve tabancayı öylece bıraktı.

Odada biraz daha ilerledi. Burada diğer sandalyenin üzerinde, giyeceklerin altında... Tanrım! İşte o... bu bir para kesesi, ve onu elinde tutuyor! Tam o sırada, hafif bir çıtırdı duyuldu. Hızlı bir hareketle, boylu boyuna yatağın ayakucuna uzandı... Bir kere daha aynı çatırtı - derin bir soluk - bir öksürük - sonra tekrar sessizlik, derin bir sessizlik. Carlo, elinde para kesesi, yerde öylece kalıp bekledi. Hiç kıpırdamadı. Gün, solgun solgun odaya doluyordu. Carlo ayağa kalkmaya cesaret edemedi, içeri girmek için sonuna kadar açık bıraktığı kapıdan sürünerek geçti, koridora ulaşıncaya kadar da sürünmeye devam etti ve ancak burada yavaşça, derin bir nefes alarak doğruldu. Para kesesini açtı; üç kısma ayrılmıştı. Solda ve sağda gümüş kuruşlar vardı. Carlo, ayrı bir emniyetle kapatılmış olan orta gözü açtı ve üç tane yirmi frank olduğunu hissetti. Bir an, onlardan iki tanesini almayı düşündü, ama bu düşünceyi kafasından hemen kovdu, bir tek altın aldı ve keseyi kapadı. Sonra tekrar diz çöktü, tam bir sessizlik içindeki odaya aralıktan baktı ve sonra keseyi öyle bir attı ki, kese ikinci yatağın altına kadar kayıp gitti. Yabancı uyandığı zaman, keseşinin sandalyeden düşmüş olduğunu zannetmeliydi. Carlo yavaşça doğruldu. Yerdeki tahtalar hafifçe gıcırdadılar ve aynı anda da Carlo içerden bir ses duydu: «Nedir? Ne var?» Carlo, nefesini tutarak, iki adım attı ve acele kendi odasına süzüldü. Emni-

yetteydi ve dinliyordu... Öte tarafta, yatak bir kere daha gıcırdadı ve sonra herşey sakinleşti. Parmaklarının arasında altın parçasını tutuyordu. Başarmıştı - başarmıştı! Yirmi frankı vardı ve kardeşine 'görüyorsun işte, hırsız değilim!' diyebilirdi. Ve hemen bugün yola çıkacaklardı - güneye doğru, Bormio'ya, sonra Veltlin'den geçip - Tirano'ya... Edole'ye... Breno'ya... geçen seneki gibi Iseo gölüne. Bu hiç de şüpheyi çekmezdi: çünkü daha evvelsi gün kendisi hancıya «birkaç gün içinde aşağı doğru ineriz» demişti.

Ortalık gittikçe aydınlanıyordu; bütün odayı alacakaranlık kaplamıştı. Ah, keşke Geronimo hemen uyansaydı! Sabahleyin erken ne güzel yürünür! Daha güneş doğmadan uzaklaşacaklardı. Hancıya günaydın demek, seyise ve Maria'ya da, sonra çıkıp gitmek... Ve ancak iki saat kadar uzaklaştıktan sonra, vadiye yaklaşınca, o zaman Geronimo'ya söyleyecek.

Geronimo uyandı ve gerindi. Carlo ona seslendi: «Geronimo»

«Evet, ne var?» İki eline dayanıp doğruldu.

«Geronimo, kalkalım».

«Niçin?» Ve fersiz gözlerini kardeşine çevirdi. Carlo biliyordu ki, Geronimo şimdi, dünkü hadiseyi hatırlamıştı, ama tekrar sarhoş oluncaya kadar, onun bundan hiç söz etmeyeceğinden emindi.

«Hava soğuk, Geronimo, uzaklaşalım buradan. Bugün daha iyi olmayacak; düşünüyorum ki, biz gidelim buradan. Öğleye Baladore'de olabiliriz».

Geronimo ayağa kalktı. Uyanmakta olan evin sesleri işitiliyordu. Aşağıda avluda hancı, seyisle konuşuyordu. Carlo kalktı ve aşağıya indi. Her zaman erken uyanırdı ve sık sık da şafakta caddeye çıkardı. Hancıya doğru gidip «biz bugün size veda etmek istiyoruz» dedi.

«Ah, bugünden mi gidiyorsunuz?» diye hancı sordu.

«Evet. Avludayken rüzgâr esince çok kötü üşünüyor».

«Peki, Baldetti'ye benden selam götür, eğer tabii aşağıya Bormio'ya kadar ineceksen; o bana yağ göndermeyi unutmasın».

«Evet, ona selamınızı götürürüm. Bir de şu bugünkü yatak ücreti». Elini kesesine attı.

«Bırak Carlo» dedi hancı, «yirmi kuruşu kardeşine hediye ediyorum; onu ben de dinledim ya. İyi günler».

«Teşekkürler» dedi Carlo. «Ayrıca, bu kadar da acelemiz yok. Kulübelerden döndüğünde seni yine göreceğiz; Bormio yerinden kaçmıyor ya, değil mi?» Güldü ve merdivenlerden yukarı çıktı.

Geronimo, odanın ortasında durmuş, «ben gitmeye hazırım» diyordu.

«Hemen,» dedi Carlo.

Odanın bir köşesinde duran kötü bir komodinden birkaç parça döküntülerini çıkardı ve onları bir çıkın yaptı. Sonra da «güzel bir gün, ama çok soğuk» dedi.

«Biliyorum» dedi Geronimo. Her ikisi de odayı terkettiler.

«Yavaş yürü,» dedi Carlo; «dün akşam gelen iki kişi burada uyuyor». Dikkatlice aşağı indiler. «Hancı sana selam söyledi,» dedi Carlo; «bu gecenin ücreti yirmi kuruşu bize hediye etti. Ve dışarıya, kulübelere kadar gitti, ancak iki saat sonra gelir. Gelecek sene onu nasılsa yine göreceğiz».

Geronimo cevap vermedi. Şafakta önlerinde uzayıp giden anayola çıktılar. Carlo, kardeşinin sol kolundan tutmuştu, her ikisi de konuşmadan yoldan aşağı yürüyorlardı. Kısa bir yürüyüşten sonra, yolun uzun kıvrımlarla devam ettiği yere ulaş-

mışlardı. Sis yukarı doğru yükseliyordu ve arkalarında kalan yüksek tepeler, bulutlarla sarılmış gibiydiler. Carlo düşünüyordu: Şimdi ona söylesem.

Ama, tek kelime konuşmadı, cebinden altın parayı çıkarıp kardeşine uzattı; o, bunu sağ elinin parmakları arasına aldı, sonra onu yanaklarına, alnına sürdü ve nihayet başını salladı. «Biliyordum», dedi.

«Evet ya,» diye Carlo cevap verdi ve yabancı birine bakar gibi Geronimo'ya baktı.

«Eğer o yabancı bana birşey söylememiş olsaydı da, ben yine de biliyordum».

«Evet ya,» dedi Carlo çaresiz. «Ama anlıyorsun değil mi, niçin ben yukarıda diğerlerinin önünde - korktum, sen hepsini bir defada - ve bak, Geronimo, galiba tam zamanı diye düşünüyorum, kendine yeni bir ceket, bir gömlek, ayakkabı da alsan, diyorum; bunun için ben...»

Geronimo, şiddetle başını sallıyordu. «Ne için?» Bir elini, ceketinin üzerinde gezdiriyordu. «Henüz yeni, sıcak da tutuyor; şimdi de biz güneye gidiyoruz».

Geronimo'nun sevinmiş görünmemesini, özür de dilememesini Carlo anlayamadı. Ve konuşmaya devam etti: «Geronimo, ben doğru hareket etmedim mi? Neden hiç sevinmiyorsun? Evet, şimdi altın paramız var, değil mi? Hepsi bizim. Eğer sana yukarıda söylemiş olsaydım, kim bilir... oh, iyi ki sana söylemedim - eminim!»

Geronimo birden haykırdı: «Yalan söylemeyi bırak Carlo, yeter artık!».

Carlo olduğu yerde kalakaldı ve kardeşinin kolunu bıraktı. «Ben yalan söylemiyorum».

«Çok iyi biliyorum, yalan söylüyorsun... Hep de söyledin!... Yüz kere söyledin!... Bunu da kendin için saklamak istedin, ama korktun, hepsi bu!»

Carlo başını öne eğdi ve hiç cevap vermedi. Tekrar kardeşinin kolunu tuttu ve onunla birlikte yürümeye devam etti. Geronimo'nun böyle konuşması onu üzmüştü ve buna daha çok üzülmemiş olmasına da, aslında, hayret ediyordu.

Sis dağılıyordu. Uzun bir suskunluktan sonra, Geronimo konuştu: «Sıcak olacak». Bunu, kayıtsız, çok tabii bir şekilde şimdiye kadar yüzlerce defa söylediği gibi söylemişti, Carlo o anda hissetti ki, Geronimo'nun nazarında hiçbir şey değişmemişti. Geronimo'ya göre o hep bir hırsızdı.

«Acıktın mı?» diye Carlo sordu.

Geronimo başıyla evet diyerek sırt çantasından bir parça peynir ekmek aldı ve ısırdı. Yollarına devam ediyorlardı.

Bormio'dan gelen posta arabası ile karşılaştılar; arabacı onlara seslendi:

«Şimdiden güneye mi?» Yukarı giden pek çok araba ile karşılaştılar.

«Vadi havası geliyor,» dedi Geronimo ve aynı anda da, sert bir dönemeçten sonra Veltlin ayaklarının altındaydı.

Gerçekten - hiçbir şey değişmedi, diye düşünüyordu Carlo... Sırf onun için hırsızlık yaptım - bu da bir işe yaramadı.

Aşağılarda sis gittikçe hafifliyordu, güneş ışıkları yer yer sisi delip geçebiliyordu. Carlo tekrar düşündü: 'Belki de hanı bu kadar acele terketmek pek akıllıca olmadı... Para kesesi yatağın altında, en azından bu şüphe çekici...' Ama bütün bunlar hiç önemli değil! Onun başına daha kötü ne gelebilirdi ki? Gözlerinin kör olmasına sebep olduğu kardeşi, parasını çaldığına inanıyordu ve buna, senelerden beri inanıyordu bundan sonra da inanacaktı - bundan daha kötü ne olabilirdi?

Orada, aşağılarda, büyük beyaz otel binası, sabah ışığında yıkanmış gibi duruyordu, daha da aşağılarda, vadinin daralmaya başladığı yerde de, boyuna uzanmış olarak köy duruyordu. Her ikisi de konuşmadan yürümeye devam ettiler, Carlo'nun eli hep kardeşinin kolundaydı. Otelin parkının önünden geçtiler, Carlo terasta yazlık ince elbiseler içinde oturanlar ve kahvaltı yapanlar gördü. «Nerede mola vermek istiyorsun?» diye Carlo sordu.

«Elbette 'Adler' de, her zamanki gibi».

Köyün sonundaki küçük meyhaneye varınca içeri girdiler. Tezgâha oturup şarap istediler.

«Bu kadar erken bizde ne işiniz var?» diye hancı sordu.

Carlo bu sorudan biraz tedirgin olmuştu. «O kadar erken mi? Eylülün onu veya on biri - değil mi?»

«Geçen sene aşağı indiğinizde çok daha geçti, kesinlikle?»

«Yukarısı öyle soğuk ki,» dedi Carlo. «Bu gece donduk. Doğru ya, sana iletmem istendi, yukarıya yağ göndermeyi unutmayacakmışsın».

Meyhanedeki hava sıkıcı ve kirliydi. Carlo'yu garip bir huzursuzluk kaplamıştı; açık havada olmayı tercih ederdi, Tirano'ya giden geniş anayolda, Edole'ye giden, İseo gölüne giden, uzaktaki bir yere giden bir yolda! Birden ayağa kalktı.

«Hemen gidiyor muyuz?» diye Geronimo sordu.

«Bugün öğleyin Boladore'de olmalıyız, arabalar öğle molası için Hirsch'de duruyorlar ya; iyi bir yer».

Ve çıktılar. Berber Benozzi elinde sigarasıyla dükkânın önünde duruyordu. «Günaydın» diye seslendi. «Evet, yukarıda ne var ne yok?» Bu gece herhalde kar yağmış olmalı?»

«Evet, evet», dedi Carlo ve adımlarını hızlandırdı.

Köy arkalarında kalmıştı, çimenliklerin ve üzüm bağlarının arasından, çağıldayan dere boyunca yol bembeyaz uzanıyordu. Gökyüzü mavi ve sakindi. 'Niçin yaptım?' diye Carlo düşünüyordu. Yan gözle de âmâyı süzüyordu. 'Yüzü her zamankinden farklı mı görünüyor? Buna her zaman inanmış - meğer, hep yalnız olmuşum - ve o hep benden nefret etmiş'. Ve Carlo'ya öyle geliyordu ki, hiçbir zaman omuzlarından atamayacağı ağır bir yükün altında yürüyordu ve sanki Geronimo'nun yanıbaşında içinden geçerek yürüdüğü karanlığı, güneş bütün yolları parlak bir şekilde aydınlattığı halde görüyor gibiydi.

Yollarına devam ettiler, ettiler, saatlerce yürüdüler. Zaman zaman Geronimo bir kilometre taşının üzerine oturuyordu; yahut da her ikisi dinlenmek için bir köprü korkuluğuna dayanıyorlardı. Yine bir köyden geçiyorlardı. Hanın önünde arabalar duruyordu, yolcular inmişler, aşağı - yukarı geziniyorlardı; fakat iki dilenci orada kalmadılar. Hemen tekrar tenha yola çıktılar. Güneş daha da yükselmişti; öğle yakın olmalıydı. Binlerce diğerleri gibi bir gündü.

«Boladore Kulesi,» dedi Geronimo. Carlo başını kaldırdı. Geronimo'nun mesafeleri bu kadar doğru kestirebilmesine Carlo şaşırmıştı: Ufukta, gerçekten Boladore Kulesi görünüyordu. Carlo, bir hayli uzaktan, onlara doğru birisinin geldiğini farketti. Karaltı gittikçe yaklaşıyordu. Carlo şimdi gelenin, yollarda çok sık rastladıkları gibi, bir jandarma olduğunu açık seçik görüyordu. Buna rağmen, hafifçe ürktü, Carlo. Ama adam daha da yaklaşınca, Carlo onu tanıdı ve rahatladı. Bu, Pietro Tenelli'ydi; daha mayıs ayında iki dilenci Morignone'de Raggazzi'nin hanında birlikte oturup yemek yemişler ve o da onlara, bir keresinde bir serseri tarafından nasıl hançerlenmek üzere olduğunu, korkunç bir macera olarak anlatmıştı.

«Orada birisi durdu,» dedi Geronimo.

«Tenelli, jandarma,» dedi Carlo.

Şimdi onun yanına kadar gelmişlerdi.

«Günaydın, Bay Tenelli,» dedi Carlo ve onun önünde durdu.

«Ne yazık ki,» dedi jandarma, «her ikinizi de geçici olarak Boladore merkezine götürmek mecburiyetindeyim».

«Aa» diye Geronimo haykırdı.

Carlo'nun rengi atmıştı. «Nasıl mümkün olabilir?» diye düşünüyordu. «Ama onunla alakalı olamaz. Henüz aşağıda bundan haberleri yoktur ki»

«Nasıl olsa yolunuz buydu,» dedi jandarma gülerek, «hep beraber gidersek sizin için pek birşey farketmez herhalde».

«Neden konuşmuyorsun, Carlo?» diye Geronimo sordu.

«Aa evet, konuşuyorum... Rica ederim, bay jandarma, bu nasıl olabilir... biz ne yapacağız ... veya, daha doğrusu, ben ne yapacağım... gerçekten bilmek istiyorum...»

«Olan olmuş. Belki de sen suçsuzsun. Ne bileyim, sizler, şüphe altında olduğunuzdan, sizleri yakalamamız hususunda, merkeze bir telgraf geldi, o yukarıdaki adamların parasını çalmaktan şüphe altında. Ama tabii, suçsuz olmanız da mümkün. Haydi ileri!»

«Niçin konuşmuyorsun, Carlo?» diye Geronimo sordu.

«Konuşuyorum - evet, konuşuyorum ya...»

«Haydi kalkın artık! Yolda durup kalmanın ne manası var! Güneş yakıyor. Bir saat sonra yerimize varmış oluruz. İleri!»

Carlo her zamanki gibi Geronimo'nun kolunu tuttu ve öylece yavaş yavaş ilerlediler, jandarma da onların arkasından.

«Carlo, neden konuşmuyorsun?» diye tekrar sordu Geronimo.

«Sen de ne istiyorsun Geronimo, ne söyleyebilirim? Herşey ortaya çıkacak, ben kendim de bilmiyorum ki...»

Ve kendi kendine şöyle düşünüyordu: «Mahkemeye çıkmadan önce ona açıklasam mı acaba?... Herhalde mümkün değildir... Jandarma bizi sorguya çeker. Ne farkeder. Nasılsa mahkemenin önünde gerçeği söyleyeceğim. «Bay Hâkim» diyeceğim, «bu diğer hırsızlıklar gibi bir hırsızlık değil. Aslı şudur:...» Meseleyi, hâkimlerin huzurunda açık ve anlaşılır olarak tasvir etmek için kelime bulmaya; çalışıyordu. «Dün bir bay geçitten geçti... herhalde delinin biriydi... ya da yanıldı sadece... ve bu adam...»

Aman ne saçmalık buna kim inanır?... Onu bu kadar uzun uzun konuşturmazlar ki. - Hiç kimse bu saçma hikâyeye inanmaz... Geronimo bile inanmıyor... - Yandan kardeşinin yüzüne baktı. Herzamanki gibi, âmânın kafası yürürken, ritmik olarak öne arkaya gidip geliyordu, ama yüzü hareketsizdi, boş gözleri de havaya dikilmişdi. - Carlo birden, bu alnın arkasında hangi düşüncelerin dolaştığını görür gibi oldu... «Demek işler böyleymiş» diye Geronimo düşünüyor olmalıydı. —'Carlo yalnız beni değil başkalarını da dolandırıyormuş... Tabii, onun işleri yolunda, gözleri görüyor, o da bundan istifade ediyor...' Evet, muhakkak, Geronimo böyle düşünüyordu... Ve benim üstümde hiç para bulmasalar bile, bunun hiçbir faydası yok, - ne mahkemenin gözünde, ne de Geronimo'nun gözünde. Beni hapsederler ve onu... Evet, benim kadar onu da, çünkü para onda. - Bundan ötesini de artık düşünemiyordu, kafası öyle karışmıştı ki. Bütün bu olanlardan birşey anlamıyor gibiydi ve bildiği tek şey vardı. Hapiste bir sene seve seve kalırdı... Hatta on sene, eğer Geronimo, sırf onun için hırsız olduğunu bilseydi.

Geronimo birden durdu, Carlo da onunla birlikte durmak zorundaydı.

«Evet, ne var?» diye jandarma kızarak sordu. «İleri, ileri!» Ama hayretle gördü ki, Geronimo gitarını yere bırakmış kollarını kaldırıyor ve iki eliyle kardeşinin yanaklarını okşuyordu. Sonra da, neye uğradığını anlayamayan Carlo'yu, dudaklarından öptü.

«Siz delirdiniz mi?» diye jandarma soruyordu. «İleri! İleri! Canım hiç güneşte kızarmak istemiyor».

Geronimo tek kelime söylemeden gitarı yerden kaldırdı. Carlo derin bir soluk aldı ve elini tekrar kör kardeşinin koluna koydu. Mümkün müydü bu? Kardeşi artık ona kızmıyordu? Sonunda anladı? Şüpheyle, onu yandan tekrar süzdü.

«İleri!» diye jandarma bağırdı. «Siz yürüyecek misiniz-!» Ve Carlo'nun kaburgalarına bir dipcik indirdi.

Ve Carlo, âmânın kolunu yakalayıp sıkı sıkıya tuttu ve onu idare ederek hiç durmadan ilerledi. Şimdi adımlarını eskisinden daha hızlı atıyordu. Zira Geronimo'yu, çocukluk yıllarından beri hiç görmediği bir şekilde memnun, mesut gülümserken görüyordu. Carlo da gülümsedi. Ona öyle geldi ki, artık başına kötü birşey gelemezdi. - Ne mahkemenin huzurunda, ne de dünyanın herhangi bir yerinde. - Kardeşini yeniden kazanmıştı... Hayır, onu ilk defa şimdi kazanmıştı...

240 LİRA